

Årsrapport 2015

Fylkesmannen i Telemark

Innhold

I - Fylkesmannens beretning	Side 3
II - Introduksjon til embetets hovedtall	Side 5
III - Årets aktiviteter og resultater	Side 9
IV - Styring og kontroll i embetet	Side 22
V - Vurdering av framtidsutsikter	Side 24

I - Fylkesmannens beretning

Årsrapport 2015

Arbeidsåret 2015 ble preget av to krevende oppgaver i tillegg til de mer faste oppdragene, nemlig kommunereformen og en uventet tilstrømning av flyktninger.

Kommunereformen har både fra departementet og fra embetet vært godt planlagt. Embetsledelsen har lagt stor vekt på å delta på viktige møter i kommunene, både i politiske fora og på folkemøter. Vi har også bidratt betydelig med å informere innbyggerne på en profesjonell måte. Første halvår 2016 vil bli en krevende fase for reformen.

Flyktningstrømmen ble en ny utfordring for oss midt i denne hektiske fasen. Telemark ble i løpet av noen dager vertskap for ca. 2000 i akuttmottak. Vår oppgave var i hovedsak å bistå UDI med koordinering av ulike aktører og være bindelegg mellom UDI og kommunene. Med stor vilje til å være løsningsorientert, trekke inn kompetanse fra hele embetet og en bevisst prioritering av ledelsens deltakelse i den daglige driften, mener jeg vi har håndtert utfordringene på en tilfredsstillende måte. Denne erfaringen er et godt eksempel på at embetene har mangfold og fleksibilitet til å klare uforutsette oppgaver raskt også utenfor vår kjernekompetanse. Det kommer nå få flyktninger, men det kan fort endre seg.

Jomfruland nasjonalpark utenfor Kragerø kan snart bli en realitet. Dette er en viktig milepæl, som har innebært mye arbeid, men har vært et hyggelig og stimulerende prosjekt. Parken er nå behandlet i Kragerø kommunestyre med enstemmig vedtak og vi venter på endelig godkjenning hos sentrale myndigheter.

Måloppnåelsen i 2015 har samlet sett vært god. Mitt inntrykk er at embetet gjennomførte oppdragene på normert tid innenfor vedtatt budsjett med få avvik.

Fristene for saksbehandlingstider er i all hovedsak overholdt. Avviket som ble påtalt i 2014 for godkjenning av vedtak om bruk av tvang mot psykisk utviklingshemmede, er lukket. Både for tilsynssaker og rettighetsklager på sosial- og helseområdet er resultatene våre stabile og gode også sammenlignet med andre embeter.

For klagesakene etter plan- og bygningsloven er saksbehandlingstiden fortsatt ca. 20% over kravet på 3 mnd. Her har det over tid skjedd en effektivisering som på sikt forventes å få saksbehandlingstiden ytterligere ned.

Innenfor utdanningsområdet, landbruk og miljøvern er normerte saksbehandlingstider overholdt med få unntak. Embetet tilførte vergemålsområdet ekstra ressurser i 2015. Dette var nødvendig for å kunne håndtere arbeidsoppgaver og restanser på en forsvarlig måte. For 2016 blir det tilført noe mer ressurser fra departementet. Generelt sett er utviklingen hos oss som i andre embeter. Det nye saksbehandlingssystemet VERA er nå under utprøving. Vi håper dette vil bli verktøyet som kan gi målbar effekt i saksbehandlingen framover.

Våre planlagte tilsyn ble gjennomført med få avvik. I de få tilfellene hvor tilsynet ikke ble gjennomført, ble oppdragsgiver varslet. Etter en risikovurdering er det også gjennomført flere uanmeldte inspeksjoner og kontroller. Vi arbeider med å utvikle alternative tilsynsmetoder der læringsaspektet og egenkontroll er vektlagt sterkere. Denne tilsynsmetoden har blitt godt mottatt, ser ut til å virke etter hensikten, men den er foreløpig ikke endelig evaluert. Resultater fra våre tilsyn brukes aktivt i veiledning og kompetanseutvikling innenfor berørte sektorer.

Uvær og flom har påvirket arbeidet i embetet. I løpet av 2015 måtte vi håndtere to større flomsituasjoner som medførte en del materielle skader, men ingen helseskader. På tross av den store magasinkapasiteten vi har i vassdragene i Telemark, var situasjonen på slutten av flommen i høst alvorlig og stod i fare for å kunne bli langt mer skadelig dersom regnværet hadde fortsatt noen få dager til.

God informasjonsflyt gjennom daglige konferanser mellom Fylkesberedskapsrådet og kommunene bidro imidlertid sterkt til en trygg og samordnet håndtering av situasjonen. Tilbakemeldingene fra berørte har vært entydig positive.

Området barn og unge 0 -24 år har satt sterkt preg på vårt strategiske utredningsarbeid. Dette har sammenheng med at fylket scorer lavt på mange levekårsparametre som rammer denne aldersgruppen. Satsingen er kalt «Talenter for framtida» og har som overordnet mål å redusere frafallet i videregående skole. Satsingen går inn i sitt siste år i 2016. Høgskolen i Telemark leverte i desember en foreløpig positiv rapport om 125 gjennomførte tiltak i de 6 Grenlandskommunene som deltar i programmet.

De 4 regionsamarbeidene i fylket ble utgangspunkt for arbeidet med kommunereformen i 2015. Etter hvert viste det seg at det ikke var oppslutning om å holde seg til disse regionene, bortsett fra i Midt-Telemark og Grenland. Det foreligger nå (februar 2016) en intensjonsavtale for Midt-Telemark og det er et godt arbeid i gang i kommunene Seljord, Hjartdal, Notodden og Sauherad. De seks kommunene i Grenland har holdt sammen i drøftinger og felles utredninger gjennom 2015. Porsgrunn kommune har nylig gått ut av dette samarbeidet. Det er uklart hvordan de fem gjenstående ønsker å videreføre prosessen.

Internt har de viktigste prioriteringene for året vært:

- Rettssikkerhetsoppgavene; Klagesaker, tilsyn og kontroll
- Samfunnsikkerhet og beredskap
- Veiledning, informasjon
- Samordning
- Utviklingsoppgaver

Tilstandsrapporten vår er en årlig prioritering. Der kommenteres utviklingen i forhold til nasjonale mål. Hele embetet bidrar med faktagrunnlag og artikler på sine områder. Målgruppen for rapporten er kommunene med politisk og administrativ ledelse, media og publikum.

Økonomien i embetet er svært stram, men gjennom god økonomistyring viser regnskapet et overskudd for 2015 på kr 399.286 av et samlet forbruk på 70.833.732 kr.

Embetet har hatt en stabil bemanning gjennom hele året med ca. 100 fast ansatte og 10 -15 på midlertidige kontrakter. Vi har relevant kompetanse innenfor alle kjerneområder og stimulerer til videre- og etterutdanning gjennom ulike incentivordninger.

Sykefraværet er lavt og gikk ned i 2015 fra 4,97% til 4,27% for hele året og alle ansatte under ett.

Partssamarbeidet med tillitsvalgte og ansattes representanter er viktig for et godt resultat og derfor prioritert. Vi er av DIFI valgt ut som ett av fem pilotfylker til å utvikle et nettbasert opplæringsprogram om hovedavtalen og partssamarbeidet.

Kari Nordheim-Larsen (sign)

Fylkesmann i Telemark

II - Introduksjon til embetets hovedtall

Del II Introduksjon til embetets hovedtall

Fylkesmannen i Telemark holder til i Statens Hus i Gjerpensgate 14 i Skien. Fylkesmannen er Kongen og regjeringens representant i fylket. Fylkesmannen skal arbeide for at Stortingets og regjeringens beslutninger, mål og retningslinjer blir fulgt opp.

Fylkesmannen utfører oppgaver for 12 departementer og 9 direktorater. Våre oppgaver kan inndeles slik:

- Sektormyndighet
- Regional samordningsmyndighet
- Rettssikkerhetsmyndighet
- Ta de initiativ som er påkrevd
- Informasjonsknutepunkt og holde sentrale myndigheter informert
- Samfunnssikkerhet og beredskap

Fylkesmennene er administrativt underlagt Kommunal- og moderniseringsdepartementet som har ansvaret for den formelle styringen av embetet.

Fylkesmannens oppgaver er ikke likeartet. De viktigste er tilsyn, kontroll, klagesaksbehandling, veiledning, forvalte økonomiske tilskuddsordninger, gi innspill til plansaker, samfunnssikkerhet og beredskap. Kommunene er vår viktigste målgruppe, men vi ivaretar også viktige oppgaver for deler av befolkningen, som på vergemålsområdet.

Fylkesmannen i Telemark er organisert i 4 fagavdelinger. Stab, Sosial- og Helseavdeling, Utdannings og Vergemålsavdeling og Miljøvern avdeling.

Ledelsen består av:

- Fylkesmann Kari Nordheim-Larsen
- Ass. fylkesmann Arne Malme
- Avdelingsdirektør Sosial- og helseavdeling, fylkeslege Steinar Aase
- Avdelingsdirektør Utdanning og Vergemål, utdanningsdirektør Solrun Fleischer
- Avdelingsdirektør Miljøvern, fylkesmiljøvern sjef Hans Bakke
- Avdelingsdirektør Landbruk, fylkeslandbruksdirektør Helge Nymo
- Direktør administrativ enhet, Birte Aas

Fylkesmannen i Telemark sine overordnede mål og strategier for å løse embetsoppdraget for 2015 er samlet i embetets virksomhetsplan. Her er delmål og resultatkrav beskrevet på følgende områder:

- Samordning- og utviklingsoppgaver
- Rettssikkerhet og kvalitetsarbeid
- Samfunnssikkerhet og beredskap
- Forvaltningsreformen – Kommunestruktur og Regionreform
- Kommunikasjon
- Helse, miljø og sikkerhet

Oppgavene til embetet er prioritert i følgende rekkefølge:

- Lovpålagte enkeltsaker, klagesaker
- Tilsyn, kontroll og gjennomføring av statlig politikk
- Andre oppdrag fra overordnet myndighet
- Oppgaver vi selv tar initiativ til

Felles prioriterte strategier for å nå overordnede mål er:

- Søke dialog, samarbeid og partnerskap med andre der det er formålstjenlig
- Beskrive tjenestenivå og utviklingstrekk gjennom dokumentasjon og analyse
- Respektere vår serviceerklæring og bruke den aktivt

- Bruke alle kommunikasjonsplattformer til å formidle politikk og informasjon
- Gjøre våre tjenester elektronisk tilgjengelige
- Sikre måloppnåelse og kvalitet på tjenestene gjennom aktiv bruk av risikovurderinger og internt kvalitetssystem

Embetet samarbeider med en rekke andre statlige etater og virksomheter for å gjennomføre vårt oppdrag. Noen av de viktigste er:

- Fylkesberedskapsrådet: - samfunnssikkerhet, krisehåndtering, risiko- og sårbarhetsanalyser
- Statsetatsjefsmøte: samordning, informasjonsformidling mellom regionale statsetater
- 5-fylkessamarbeid: læring, samordning og effektiviseringsnettverk mellom fylkesmennene
- KS: kommuneøkonomi og samarbeid om kommunale reformer
- Telemark fylkeskommune: samordning, miljøvern, planarbeid, næringsutvikling, folkehelse
- Kommunene i Grenlandsregionen: forebygging av frafall i videregående skoler
- Landbruksorganisasjonene: faste møter med informasjon og samordning av virkemiddelbruk
- NAV: virkemiddelbruk på sosial- og helseområdet, barnefattigdom, integrering,

I tabell 1 er det vist en oversikt over noen utvalgte nøkkeltall fra de siste årene. Disse er kommentert nærmere i kap 3 av årsrapporten:

Nøkkeltall fra årsregnskapet 2013 - 2015

	2013	2014	2015
Antall årsverk	87,2	92,1	94,6
Samlet tildeling	61 899 000	64 096 000	64 172 000
Utnyttelsesgrad	108,7	110,3	109
Driftsutgifter	67 287 383	70 692 412	69 944 726

I rapportens vedlegg er det angitt aktuelle volumtall for hver enkelt sektor og hvert resultatområde.

Kap 525/Økonomi

	Samlet bevilgning	Budsjettavvik (kr)	Budsjettavvik (%)	Driftsutgifter	Lønnsandel av driftsutgifter	Husleie	Husleie(% av driftsutgifter)
FMTE	64172000	399284	0,62	63772715	80,95	8644131	13,55

Regnskapstall sortert på poster

	052501	052521	Post 01 (untatt 052501)	Post 20-29 (untatt 052521)	Post 30-39	Post 40-49	Post 60-69	Post 70-79	Post 80-89
FMTE	63826224	3156431	12586049	45856858	1774393	0	68108124	9943020	2103950

Administrativ kostnadsdekning

	Totalt	% av lønn (andre kap enn 525.01)
FMTE	5373440	44,44

Sykefravær

	Totalt(%)	Kvinner(%)	Menn(%)	Egenmeldt(%)	Legemeldt(%)
FMTE	4,27	11,9	4,1	1,47	2,8

Ansatte

	Antall årsverk totalt	Antall kvinner	Antall menn	Antall årsverk midlertidige ansatte
FMTE	94	61	33	8

Aldersfordeling

	Gjennomsnitt	Under 20	20-29	30-39	40-49	50-59	Over 60
FMTE	51	0	5	9	36	36	28

Lønn per 31.12

	Lønnsutgifter per årsverk(alle kapitler)	Gjennomsnitt per årsverk Kvinner	Gjennomsnitt per Årsverk Menn
FMTE	644190	610845	705827

Stillingskoder

	Stillingskode	Stillingsbetegnelse	Gjennomsnittslønn per stillingskode	Gjennomsnittslønn per stillingskode Kvinner	Gjennomsnittslønn per stillingskode Menn
FMTE	1072	Arkivleder	458800	458800	0
FMTE	1059	Underdirektør	0	0	0
FMTE	1211	Seksjonssjef	0	0	0
FMTE	1060	Avdelingsdirektør	0	0	0
FMTE	1061	Assisterende direktør	0	0	0
FMTE	1062	Direktør	727575	721850	733300
FMTE	1538	Fagdirektør	0	0	0
FMTE	1063	Førstesekretær	385700	385700	0
FMTE	1065	Konsulent	414460	417000	391600
FMTE	1408	Førstekonsulent	442000	439200	458800
FMTE	1363	Seniorkonsulent	459783	456840	474500
FMTE	1068	Fullmektig	0	0	0
FMTE	1069	Førstefullmektig	0	0	0
FMTE	1070	Sekretær	0	0	0
FMTE	1409	Sekretær	0	0	0
FMTE	1433	Seniorsekretær	0	0	0
FMTE	1071	Kontorleder	0	0	0
FMTE	1411	Avdelingsingeniør	0	0	0
FMTE	1084	Avdelingsingeniør	0	0	0
FMTE	1275	Ingeniør	0	0	0
FMTE	1085	Avdelingsingeniør	0	0	0
FMTE	1083	Ingeniør	0	0	0
FMTE	1087	Overingeniør	500300	500300	0
FMTE	1181	Senioringeniør	526800	528800	526300
FMTE	1088	Sjefingeniør	0	0	0
FMTE	1434	Rådgiver	515382	514164	518430
FMTE	1364	Seniorrådgiver	543641	536032	555477
FMTE	1113	Prosjektleder	736400	0	736400
FMTE	1117	Fagarbeider	0	0	0
FMTE	1203	Fagarbeider m/fagbrev	0	0	0
FMTE	1362	Lærling	0	0	0
FMTE	0129	Assisterende fylkesmann	994700	0	994700
FMTE	0431	Fagkonsulent	0	0	0
FMTE	0382	Fylkesagronom	491400	491400	0
FMTE	0434	Fylkesskogmester	504700	500300	509100
FMTE	0822	Fylkessykepleier	0	0	0
FMTE	1261	Fylkesjordsjef	0	0	0
FMTE	0435	Fylkesskogsjef	0	0	0
FMTE	0774	Ass. fylkeslege	864350	972700	828233
FMTE	0779	Fylkeslege	1104600	0	1104600
FMTE	1057	Informasjonssjef	0	0	0
FMTE	1184	Kokk	0	0	0
FMTE	1127	Husholdsleder	0	0	0
FMTE	1129	Renholdsbetjent	0	0	0
FMTE	1130	Renholder	0	0	0
FMTE	1132	Renholdsleder	0	0	0

Turnover

	Turnover(%)
FMTE	0

Andel administrasjon av totalt antall årsverk

	Økonomi(%)	Lønn(%)	Innkjøp(%)	IKT(%)	Personal(%)	Arkiv(%)	Resepsjon(%)	Sentralbord(%)
FMTE	2	0,3	0	2	1,6	4,2	1	1

Fylkesmannen	1	1,3	1,5	1,7	1,9	2,1	2,3	2,5	2,7	2,9	3,1	3,3	3,5	3,7	3,9	4,1	4,3	4,5	4,7	4,9	5,1	5,3	5,5	5,7	5,9	6,1	6,3	6,5	6,7	6,9	7,1	7,3	7,5	7,7	7,9	8,1	8,3	8,5	8,7	8,9	9,1	9,3	9,5	9,7	9,9	10,1	10,3	10,5	10,7	10,9	11,1	11,3	11,5	11,7	11,9	12,1	12,3	12,5	12,7	12,9	13,1	13,3	13,5	13,7	13,9	14,1	14,3	14,5	14,7	14,9	15,1	15,3	15,5	15,7	15,9	16,1	16,3	16,5	16,7	16,9	17,1	17,3	17,5	17,7	17,9	18,1	18,3	18,5	18,7	18,9	19,1	19,3	19,5	19,7	19,9	20,1	20,3	20,5	20,7	20,9	21,1	21,3	21,5	21,7	21,9	22,1	22,3	22,5	22,7	22,9	23,1	23,3	23,5	23,7	23,9	24,1	24,3	24,5	24,7	24,9	25,1	25,3	25,5	25,7	25,9	26,1	26,3	26,5	26,7	26,9	27,1	27,3	27,5	27,7	27,9	28,1	28,3	28,5	28,7	28,9	29,1	29,3	29,5	29,7	29,9	30,1	30,3	30,5	30,7	30,9	31,1	31,3	31,5	31,7	31,9	32,1	32,3	32,5	32,7	32,9	33,1	33,3	33,5	33,7	33,9	34,1	34,3	34,5	34,7	34,9	35,1	35,3	35,5	35,7	35,9	36,1	36,3	36,5	36,7	36,9	37,1	37,3	37,5	37,7	37,9	38,1	38,3	38,5	38,7	38,9	39,1	39,3	39,5	39,7	39,9	40,1	40,3	40,5	40,7	40,9	41,1	41,3	41,5	41,7	41,9	42,1	42,3	42,5	42,7	42,9	43,1	43,3	43,5	43,7	43,9	44,1	44,3	44,5	44,7	44,9	45,1	45,3	45,5	45,7	45,9	46,1	46,3	46,5	46,7	46,9	47,1	47,3	47,5	47,7	47,9	48,1	48,3	48,5	48,7	48,9	49,1	49,3	49,5	49,7	49,9	50,1	50,3	50,5	50,7	50,9	51,1	51,3	51,5	51,7	51,9	52,1	52,3	52,5	52,7	52,9	53,1	53,3	53,5	53,7	53,9	54,1	54,3	54,5	54,7	54,9	55,1	55,3	55,5	55,7	55,9	56,1	56,3	56,5	56,7	56,9	57,1	57,3	57,5	57,7	57,9	58,1	58,3	58,5	58,7	58,9	59,1	59,3	59,5	59,7	59,9	60,1	60,3	60,5	60,7	60,9	61,1	61,3	61,5	61,7	61,9	62,1	62,3	62,5	62,7	62,9	63,1	63,3	63,5	63,7	63,9	64,1	64,3	64,5	64,7	64,9	65,1	65,3	65,5	65,7	65,9	66,1	66,3	66,5	66,7	66,9	67,1	67,3	67,5	67,7	67,9	68,1	68,3	68,5	68,7	68,9	69,1	69,3	69,5	69,7	69,9	70,1	70,3	70,5	70,7	70,9	71,1	71,3	71,5	71,7	71,9	72,1	72,3	72,5	72,7	72,9	73,1	73,3	73,5	73,7	73,9	74,1	74,3	74,5	74,7	74,9	75,1	75,3	75,5	75,7	75,9	76,1	76,3	76,5	76,7	76,9	77,1	77,3	77,5	77,7	77,9	78,1	78,3	78,5	78,7	78,9	79,1	79,3	79,5	79,7	79,9	80,1	80,3	80,5	80,7	80,9	81,1	81,3	81,5	81,7	81,9	82,1	82,3	82,5	82,7	82,9	83,1	83,3	83,5	83,7	83,9	84,1	84,3	84,5	84,7	84,9	85,1	85,3	85,5	85,7	85,9	86,1	86,3	86,5	86,7	86,9	87,1	87,3	87,5	87,7	87,9	88,1	88,3	88,5	88,7	88,9	89,1	89,3	89,5	89,7	89,9	90,1	90,3	90,5	90,7	90,9	91,1	91,3	91,5	91,7	91,9	92,1	92,3	92,5	92,7	92,9	93,1	93,3	93,5	93,7	93,9	94,1	94,3	94,5	94,7	94,9	95,1	95,3	95,5	95,7	95,9	96,1	96,3	96,5	96,7	96,9	97,1	97,3	97,5	97,7	97,9	98,1	98,3	98,5	98,7	98,9	99,1	99,3	99,5	99,7	99,9	100,1	100,3	100,5	100,7	100,9
--------------	---	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------	-------	-------	-------	-------

Medarbeiderundersøkelsen(hvert annet år), score på følgende spørsmål

	I vårt embete stimuleres det til læring og samarbeid på tvers av avdelingene	I vårt embete utvikler vi oss faglig ved gjensidig kontakt med andre embeter
FMTE	0	0

III - Årets aktiviteter og resultater

Ebetets samlede måloppnåelse:

I all hovedsak er fristene for saksbehandlingstider overholdt. Avviket som ble påtalt i 2014 for godkjenning av vedtak om bruk av tvang mot psykisk utviklingshemmede er lukket. Både for tilsynssaker og rettighetsklager på sosial- og helseområdet er resultatene våre stabile og gode også sammenlignet med andre embeter.

For klagesakene etter plan- og bygningsloven er saksbehandlingstiden fortsatt ca 20% over kravet på 3 mnd. Her har det over tid skjedd en effektivisering som på sikt forventes å få saksbehandlingstiden ytterligere ned.

Innenfor utdanningsområdet, landbruk og miljøvern er normerte saksbehandlingstider overholdt med få unntak. Embetet tilførte vergemålsområdet ekstra ressurser i 2015. Kapasiteten i vergemålsgruppa er nå på et nivå som nærmer seg det som er nødvendig for å løse oppgavene. Skal vi beholde de ekstra stillingene, er vi avhengig av økte ressurser. Generelt sett er utviklingen her lik den i alle andre embeter, og svært avhengig av både nytt saksbehandlingssystem og regelverksendringer som planlegges gjennomført i 2016

Våre planlagte tilsyn ble alle gjennomført med kun få avvik. I de få tilfellene hvor tilsynet ikke ble gjennomført, ble oppdragsgiver varslet. Etter en risikovurdering er det også gjennomført flere uanmeldte inspeksjoner og kontroller. Vi arbeider med å utvikle nye modeller for tilsyn der hovedvekten legges på læringsaspektet og oppfølging av kommunenes egenkontroll. Så langt har modellen gitt gode resultater, men den er foreløpig ikke endelig evaluert. Resultater fra våre tilsyn brukes aktivt i veiledning og kompetanseutvikling innenfor berørte sektorer.

Kommunereformen har vært en stor utfordring som er løst i samsvar med oppdragsbeskrivelsen. Som prosessveileder har Fylkesmannen veiledet, etablert felles arenaer, meglet, samordnet og deltatt på møter i samtlige Telemarkskommuner. Vi har ledet folkemøter, bistått med kommunikasjonsplaner og informasjonstiltak. Det er etablert referansegruppe med KS som har bistått med verdifull støtte.

Selv om embetet fortsatt går i balanse økonomisk, er det et økende misforhold mellom oppgaver og tildelte ressurser. Bare innenfor kommunereformen er det brukt tilsammen ca 2 1/2 årsverk, mens vi kun har finansiering for ett. I sum gjør dette at vi må prioritere mye strammere enn før samt redusere bemanningen både på kort og lang sikt.

Vurdering av sektorområdene:

SAMFUNNSSIKKERHET OG BEREDSKAP

Også i 2015 opplevdes det som vanskelig, på grunn av et bredt fagfelt og mange oppgaver, å finne tid til ønsket innovasjon og kvalitetsheving/effektivisering av arbeidet på fagfeltet.

Fylkesmannen har utført alle pålagte oppgaver i embetsoppdraget. Dette til tross for ekstra utfordringer på høsten med først to store flom-/uværshendelser i begynnelsen/midten av september som krevde samordning, samt videre fra slutten av september og ut året omfattende innsats i forbindelse med den økte tilstrømmingen av flyktninger, asylsøkere og migranter (FAM).

Flom-/uværssituasjonene var arbeidskrevende ikke bare de til sammen to ukene mens de stod på, men også gjennom oppfølging og evaluering i etterkant, både lokalt, regionalt og på tvers av fylkene.

FAM-situasjonen var krevende for embetet som helhet og for beredskapsmiljøet spesielt gjennom at dette ble definert som en beredskapssituasjon med bruk av samordningsverktøyet. Det gikk svært mye tid med til rapportering, kartlegging, fysiske møter, telefon- og videomøter og spesielt oppfølging av de opprettede akuttmottakene og vertskommunene.

I tillegg til disse hendelsene var det utfordrende for oppgaveløsningen med nytilsetting og til sammen 5 måneders vakanse (3 av disse i 2015) i ett av de tre årsverkene på beredskapsområdet.

Lokalt/kommunene

Oppfølgingen av kommunene har vært prioritert også i 2015, og vi har klart å oppfylle vår egen målsetning om alltid å si ja når vi får henvendelser om støtte/veiledning/opplæring.

Fokus har vært kommuneøvelser med formøter i halvparten av kommunene, oppfølging og veiledning etter tilsyn og ikke minst plansakene, som prioriteres høyt.

Regionalt/Fylkesberedskapsrådet

All planlagt aktivitet iht handlingsplanen er gjennomført, med unntak av at oppstarten av arbeidet med FylkesROS og Fylkesdelplan for samfunnssikkerhet og beredskap ikke kom i gang på høsten som planlagt, på grunn av arbeidet med flom og flyktninger. Dette skal fullføres i løpet av 2016, iht plan.

Politireformen, med sammenslåing av 4 politidistrikt for vår del, og flytting av hovedsete for politidistriktet og nødalarmeringssentralene for politi og brann, har blitt prioritert høyt.

Internt/Krisestaben

Samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet har fokus i embetet, men konkurrerer i en presset arbeidssituasjon med alle de andre oppgavene. Krisehåndteringskapasiteten må i stor grad baseres på en kadre av personell med andre primæroppgaver. Håndteringen av flom-/uværssituasjonene, som ble gjennomført ved bruk av en liten del av Krisestaben, viste likevel at personellet har god kompetanse og er trygge på arbeidsoppgavene sine. Dette viser at vektlegging av opplæring og øvelser gir resultater. Det er likevel slik at vi er sårbare dersom ikke noe av nøkkelpersonellet som til daglig arbeider med beredskap opp mot de kommunale og regionale samarbeidspartnerne under kriser er tilstede.

UTDANNINGS- OG VERGEMÅLSAVDELINGEN:

Vergemål

Fylkesmannen i Telemark har totalt sett en betryggende vergemålsforvaltning. Vi har prioritert å ta en forenklet gjennomgang av alle vergeregnskapene for 2015, ikke bare de 15 % som SRF har plukket ut. Kontrollerer vi bare 15 % kan det gå mange år mellom hver gang et vergeregnskap gjennomgås. Det er viktig å rydde opp i misligheter så snart som mulig og evt skifte ut verger som ikke er egnet. Gjennomgangen bekreftet at det er behov for en utvidet kontroll. Flere verger er allerede skiftet ut. Oppfølgingen fortsetter i 2016.

Saksmengden på vergemålsområdet øker fra år til år. Kombinert med at behovet for bemanning ble satt lavt i 2013 og et utfordrende saksbehandlingssystem, har det ført til stort press på oppgaveløsningen og de ansatte. I 2015 valgte Fylkesmannen i Telemark å utvide vergemålsgruppa med tre ansatte, en arkivstilling og to saksbehandlerstillinger. Det ser ut til at vi nå nærmer oss en kapasitet som bedre svarer til oppgavemengden. Styrking av vergemål har økonomisk sett gått på bekostning av andre fagområder i embetet da vergemålsprosjektet har bidratt med betydelig mindre kostnadsdekning enn andre prosjekter.

På tross av økt kapasitet har saksbehandlingstiden for oppnevning av verger gått noe opp fra 2014 til 2015 og ligger nå på et snitt på 60 dager. Saksbehandlingstiden for godtgjøring og utgiftsdekning er lav, i snitt 4 dager. Det er et prioritert område fordi vergene er avhengig av å få sin lønn når vergeoppdrag er en fulltidsjobb. Vi har også kort saksbehandlingstid på søknader om Fylkesmannens samtykke, i snitt 8 dager. Disse sakene prioriteres fordi de haster for brukerne, f.eks. ved kjøp og salg av fast eiendom.

Tilsyn

Fylkesmannen i Telemark har et nært forhold til kommunene og blir alltid godt tatt imot på tilsyn. Kommunene har evne og vilje til å rette opp avvik, men trenger også veiledning for å få det til. Det er behov for å øke regelverksforståelsen i kommunene. Vi har jobbet mye med vår kommunikasjon i tilsynsprosessen for å skape forståelse for verdiene regelverket hviler på. Vår erfaring er at regelverket lettere aksepteres når verdiene blir synliggjort.

Vi gjennomfører en risikovurdering før vi avgjør hvilke kommuner som skal ha tilsyn på hvilke tema. Vurderingene bygger bl.a. på statistisk informasjon, henvendelser fra publikum, kommunene og private barnehageeiere, faste møtepunkt med kommunene/fylkeskommunen og medieoppslag. Det er viktig å respondere på saker som er synlig i offentligheten og som mange er opptatt av. Ett av våre hendelsesbaserte tilsyn i 2015 var resultat av medieoppslag om avviking av eksamen for en enkeltperson. Saken skapte stort engasjement og stor sympati for den personen det gjaldt. Det øker Fylkesmannens troverdighet og legitimitet når vi engasjerer oss i slike saker.

mangler i enkelte kommuner. For elevene er det svært viktig at alt som er mulig gjøres for å sikre et godt, psykososialt miljø. På bakgrunn av tilsynsresultatene i FNT har vi derfor valgt å følge opp med tilsyn i hele fylket. Arbeidet ble fullført ved overgangen 2015/2016. Alle kommunene og fylkeskommunen har nå fått en gjennomgang av egen praksis og en oppdatering på regelverket. Det mener vi bidrar til å bedre situasjonen for elevene i Telemark.

Klagesaksbehandling

Antall klager ligger på samme nivå som før når vi holder klage på høsteksamen i videregående skole utenfor. Vi har behandlet 81 klager, det samme som i 2014. Det kom inn 833 eksamensklager i videregående. Det er en utfordring å balansere bruken av vår juridiske kompetanse mellom klagesaksbehandling og tilsyn. Begge områdene har betydning for skolehverdagen for elevene og må ha høy prioritet. Internt i embetet skal klager prioriteres foran tilsyn. I 2015 klarte vi å håndtere begge arbeidsområdene, men i perioder fører det til stort press på våre saksbehandlere og lengre saksbehandlingstid enn ønskelig.

Vi fikk 5 klager på elevenes psykososiale miljø. I noen av sakene er det et høyt konfliktnivå mellom foreldre og skole med eleven som den tapende part. I svært konfliktfylte saker kan det se ut som at det er vanskelig for skolen å holde fokus på at de skal løse oppgaven «et godt psykososialt miljø for eleven». Skolen blir i stedet part i en konflikt. I arbeidet med sakene er det helt nødvendig at skolene opptrer som en profesjonell organisasjon og unngår å bli foreldrenes motstander i konflikten. Temaet settes på dagsorden i 2016.

Alle ungdomsskolene fikk informasjonsbrev om håndtering av klage på standpunktkarakterer. Vi har i flere år sett at særlig begrunnelsen for standpunktkarakterene ikke har holdt mål og har tatt det opp med kommunene i flere omganger. Endelig kom resultatene, i flere klagesaker så vi at brevet var tatt på alvor og hadde effekt på saksbehandlingen.

Informasjon og veiledning

Telemark har mange små kommuner der barnehagemyndighet og skoleeier naturlig nok er generalist og ikke spesialist på regelverk. Vi har derfor lagt vekt på å være tilgjengelige for kommunene, ha mest mulig åpne linjer inn og dyrke kontakten slik at terskelen for å etterspørre informasjon og veiledning fra Fylkesmannen skulle være lav. Vi har lyktes. Mot slutten av 2015 var omfanget av henvendelser, spesielt til våre jurister, så stort at vi måtte revurdere ressursbruken for de forskjellige oppgavene. Informasjon og veiledning tok ressurser fra klagesaksbehandling med fare for økning av saksbehandlingstiden. Ved inngangen til 2016 har vi derfor presisert overfor kommunene at barnehagemyndighet og skoleeier er hovedmålgruppa for vårt informasjons- og veiledningsarbeid selv om vi også har veiledningsansvar overfor andre grupper.

Områdeovervåkning, erfaringer fra tilsyn, tilgjengelig statistikk og informasjon fra kontakten med kommunene har gitt oss kunnskap som vi har brukt til å iverksette tiltak. Den brede kontaktflaten ga i sum rimelig god oversikt over kommunenes behov. Oversikten har vi brukt til å skreddersy veiledningen der vi har sett behovet. På den måten har vi ivaretatt kravet om å gi informasjon og veiledning tilpasset lokale behov. Der vi har sett at de fleste kommunene har hatt utfordringer har vi gitt generelle tilbud.

I både det generelle og det spesielle veiledningsarbeidet har vi vært opptatt av å bruke både vår pedagogiske og juridiske kompetanse. Pedagogene og juristene samarbeider godt internt. I møte med kommunene har vi sett at kobling av de to kompetanseområdene øker tilliten fra kommunene og legitimiteten i vårt arbeid.

Det er lagt ned mye arbeid med informasjon og veiledning om bemanning i barnehage. Pedagogbemanningen er nå høy og stabil. 98,9% av styrerne har pedagogisk utdanning. For pedagogiske ledere er tallet 96,8. De siste årene er det brukt en del ressurser på veiledning og informasjon om veiledning av nyutdannede mot enkelte regioner i Telemark. Det ser nå ut til at ordningen i større grad er tatt i bruk.

Tidlig innsats og spesialpedagogisk hjelp

Fylkesmannen i Telemark, kommunene og fylkeskommunen avsluttet i 2015 den felles implementeringen av Prinsipper og prosedyrer for spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning for Telemark fylke. Alle kommunene har lagt fram resultatet av implementeringen så langt med en skriftlig presentasjon av 1) Hva har vi gjort, 2) Hva har vi lært og 3) Hva har vi lært som er så lurt at vi vil ta det med videre.

Fylkesmannen ser at de fleste kommunene har kommet langt med å implementere den nye analysemodellen når de skal finne rett tiltak for elever som ikke har utbytte av den ordinære opplæringen.

GSI-statistikken 2015-2016 over andel elever med spesialundervisning på nasjonalt nivå viser en nedgang fra i fjor på 0,1 % fra 8,0 til 7,9. I Telemark er det en nedgang på 0,6 % fra 9,0 til 8,4. Vi ligger fortsatt noe over gjennomsnittet for landet, men nedgangen viser at det skjer en positiv utvikling og at nedgangen er større enn landssnittet. 13 av 18 kommuner kan vise til nedgang. 4 kommuner har en økning på mellom 0,2 og 0,8 %. Den siste kommunen har en økning på 2,8 %. Alle disse fem kommunene har lavt antall innbyggere og med få elever som slår sterkt ut på statistikken.

Fylkesmannen vurderer det slik at satsingen på en prosedyre for spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning har økt både fokus og innsats på pedagogisk analyse som verktøy for forbedring av praksis i Telemark. Pedagogisk-psykologisk tjeneste har fått en større plass i det forebyggende og systemiske arbeidet ute i skolene der formålet er inkludering og tilpasset opplæring for de mange, og spesialundervisning for de få.

Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen og grunnsopplæringen

Utdanningsdirektoratet er tydelige på at tilsyn, klagebehandling samt informasjon og veiledning har høyest prioritet i oppgaveløsningen. Internt i embetet skal klagebehandling prioriteres først, deretter tilsyn. Oppgavene på eksamensområdet, BASIL og GSI må løses. Det medfører at kvalitetsarbeidet må prioriteres ned når kapasiteten er for liten til å løse alle oppgavene.

I 2015 har utdanningsgruppa på grunn av sykdom hatt mindre kapasitet enn tidligere. Innsatsen på området økt kvalitet i barnehage og grunnsopplæringen har vært høy, men ikke like høy på alle prosjekter. Det har slått tydeligst ut på rekruttering til veilederkorpset og oppfølging av de skolene med høye mobbetall som ikke var med i Læringsmiljøprosjektet. Vi inviterte til deltagelse i veilederkorpset, men kunne ikke prioritere å legge mye arbeid i rekrutteringen. Telemark hadde ingen deltagere i 2015.

Vi har fortsatt problemer med å skaffe deltagere til noen av kompetansetiltakene på barnehageområdet. Det tolker vi som et varsku om at kapasiteten i sektoren nærmer seg en grense. Barnehagene kan ikke tømme barnehagene for assistenter som ønsker å delta på kompetanseheving. Kommunene ser seg ikke råd til å sette inn vikarer.

På skoleområdet har det vært lettere å rekruttere deltagere i 2015 enn i 2014. Vi har gjennomført et målrettet arbeid for å bidra til å se sammenhengen mellom de statlige satsingene. Utdanningsgruppa har medarbeidere som evner å formidle mulighetene for og fordelene ved å se flere satsinger i sammenheng. Det har etter vår vurdering bidratt til bedre rekruttering.

Prosjektet *Talenter for framtida* avsluttes i 2016 og implementeres i driften i kommunene som har deltatt. Vår erfaring er at prosjektet så langt har vært vellykket. Arbeidsgruppene i samtlige kommuner har gjort et grundig arbeid og nye tiltak er blitt implementert. Det ser ut til å ha gitt bedre elevresultater, bedring i læringsmiljø og gode forutsetninger for at flere elever vil gjennomføre videregående opplæring og kvalifiseres for arbeidslivet.

SOSIAL- OG HELSEAVDELINGEN:

Helseområdet :

Spesialisthelsetjenesten i Telemark holder i hovedsak et godt faglig nivå, og det finnes flere fagmiljøer med meget god og til dels fremragende kvalitet. Kapasiteten i denne delen av tjenesten er likevel under betydelig press for tiden. Sykehuset Telemarks beslutning om å nedlegge sykehusriften i Rjukan og Kragerø førte til mange protester og aksjoner fra både lokalbefolkning, politikere, fagpersoner og andre. Disse beslutningene ble likevel effektivt av helseforetaket i 2015, på Rjukan til og med noen måneder tidligere enn det var lagt opp til i helseforetakets utviklingsplan. De siste månedene før nedleggelsen i Rjukan fikk Fylkesmannens sosial- og helseavdeling et meget stort antall henvendelser fra privatpersoner, grupper, politikere, pasienter og sykehuspersonell som klaget over måten som nedleggelsen ble gjennomført på. Det var også mange medieoppslag om dette, og varaordføreren i Tinn kommune gikk ut i media med angrep på fylkeslegen for å forholde seg for passiv til nedleggelsene. Fylkesmannen opprettet tilsynssak, og var på uanmeldt tilsynsbesøk på Rjukan sykehus den 16. mars 2015. Ved tilsynet ble det konkludert med at helseforetaket ikke hadde gjennomført adekvate risiko- og sårbarhetsvurderinger før omstillingen ved Rjukan sykehus, og at det heller ikke hadde vært vurderinger av behov for risikoreducerende tiltak under omstillingsprosessen. Det ble konstatert mangel på stedlig ledelse, og et betydelig press på de ansatte. Helseforetaket innstilte akuttfunksjonene ved Rjukan sykehus med øyeblikkelig virkning mens tilsynsteamet var på besøk. I tiden etterpå har det vært stor uvilje i lokalmiljøet over at sykehusfunksjonene ble nedlagt i denne kommunen som ligger vanskelig til når det gjelder geografi og kommunikasjoner. Det var også forespeilet i Utviklingsplanen at bortfallet av sykehussenger i Rjukan skulle kompenseres med større kapasitet i Notodden og Skien. Dette synes ikke å ha skjedd.

Etter nedleggelsen av helseforetakets sykehusdrift i Kragerø og Rjukan, har Helse- og omsorgsdepartementet gitt tillatelse til oppstart av sykehusdrift i privat regi begge steder. Det er imidlertid stadig uvisst om dette vil kunne gjennomføres i praksis. Det er blant annet avhengig av tilgang på fagpersonell, driftsmidler samt oppdrag/kontrakter med Helse Sør-Øst RHF.

På Sykehuset Telemark HF's største sykehus i Skien, har det blitt nedlagt en sengepost for geriatri. Demente pasienter plasseres nå rundt på andre sengeposter. En bedring er imidlertid iverksatt når det gjelder kreftomsorg, idet sykehuset åpnet en sengeavdeling for kreftpasienter høsten 2015. Sykehuset har også god fagkompetanse når det gjelder kreft. Sykehusets ledelse, fagpersonell, politikere fra området og pasientgrupper arbeider nå for å få lagt et strålesenter for kreftbehandling til Skien. En slik desentralisering av strålebehandlingen har pågått noen år, og det er etablert strålesentre i Gjøvik og Kristiansand. Det vurderes nå å lage en tilsvarende enhet i Skien, Tønsberg eller Drammen. I Telemark er det et stort engasjement for å få lagt enheten til Skien, og begrunnelsen er blant annet at det særlig i Øvre Telemark er et betydelig underforbruk av strålebehandling. På grunn av den lange reiseveien er det mange pasienter som velger å avstå fra strålebehandling.

Fylkesmannen i Telemark har det siste året, som tilsynsmyndighet, behandlet flere alvorlige klagesaker som gjelder Sykehuset Telemark HF, både Kirurgisk klinikk og Medisinsk klinikk. Blant annet har det vært flere dødsfall som etter Fylkesmannens mening burde vært unngått, og der vi har kritisert helseforetaket for uforsvarlig behandling. Sakene med disse dødsfallene, og andre saker, har styrket vår oppfatning av at problemet ikke er først og fremst et kompetanseproblem men et kapasitetsproblem. Vi har fokusert på at pasienter ikke har fått nødvendig oppfølging av leger og sykepleiere mens de var innlagt på sengeavdeling, og vi har stilt spørsmål ved hvor god tid personellet har til å følge opp innlagte pasienter med uavklarte sykdomsbilder. I mai 2015 ble Fylkesmannen varslet av Yngre Legers Forening (YLF), som gjorde oppmerksom på et betydelig overbelegg på både Kirurgisk klinikk og Medisinsk klinikk gjennom lengre tid. YLF mente at dette gikk ut over forsvarligheten i pasientbehandlingen, og at personellet ikke fikk nok tid til å følge opp alle pasienter som var innlagt. Fylkesmannen har fulgt opp dette med å innhente statistikker om beleggsprosent/overbelegg, intervjuer nøkkelpersonell m.m. Vi har vært i dialog med sykehusledelsen telefonisk og pr post, og har innhentet forklaringer og supplerende informasjon sammen med diverse statistikker. Den 22. januar 2016 gjennomførte vi også et uanmeldt tilsynsbesøk på Sykehuset Telemark HF i Skien, med befaring på 10 sykeposter der vi registrerte antall normerte senger, antall pasienter, hvor mye personale som var på vakt etc. Vi konstaterte overbelegg på 5 av de 10 sengepostene, til dels betydelig, og fant dessuten at sykehusets rapporteringssystem for overbelegg var mangelfullt. Vi stiller derfor spørsmål ved de styringsredskapene som ledelsen har for å sørge for forsvarlig drift. Vi har varslet en større gjennomgang av disse forholdene i form av en systemrevisjon på sykehuset i Skien den 30. og 31. mars 2016. Dette tilsynet vil bli holdt i samarbeid med Arbeidstilsynet.

Fylkesmannen har nå også mottatt en varslings sak fra Norsk Sykepleierforbund, som varsler om angivelig urimelig høyt overbelegg på sykehuset på Notodden. Fylkesmannen har åpnet tilsynssak også om dette. Ekstra tilsyn som de nevnte på sykehusene i Rjukan, Skien og Notodden belaster Fylkesmannens sosial- og helseavdeling i betydelig grad og utfordrer i høy grad også vår egen kapasitet. Det samme kan sies om andre store tilsyn de senere årene (den såkalte psykologsaken, og sakene om fastleger som reserverte seg mot prevensjon og abort etc).

Det psykiske helsevernet ved Sykehuset Telemark HF har blitt bygget ned de senere årene, i direkte strid med regjeringens signaler om at det skal satses mer på psykiatri og rusbehandling. Antallet årsverk i Psykiatrisk klinikk gikk ned med 23 stillinger fra 2013 til 2014. I 2015 ble bemanningen redusert med ytterligere 9 årsverk. Post 1B på intermedieæravdelingen ble lagt ned i 2011. Den hadde 12 plasser for selvskadere, spiseforstyrrede og pasienter med personlighetspatologi. En post på DPS Skien ble lagt ned på senhøsten 2013. Budsjettet for Psykiatrisk klinikk ble redusert med ca 15 millioner kroner i 2013, og med nye 11.5 millioner i 2014. Også i 2015 var det store nedskjæringer. Styret for helseforetaket har nå vedtatt et budsjett som innebærer kutt på nye 15.5 millioner i Psykiatrisk klinikk over 3 år; 5.5 millioner i nedskjæring i 2016, 6 millioner i 2017 og 6 millioner i 2018. Fylkesmannen ser med bekymring på dette, og registrerer samtidig mange klagesaker fra pasienter som ikke synes at de får den hjelpen de trenger i det psykiske helsevernet. Vi har også påtalt sykehusets praksis med å innlegge barn og ungdom på voksenpsykiatrisk avdeling, idet ungdomspsykiatrisk seksjon ikke har kapasitet til å ta imot akutte innleggelser. Videre har vi registrert økning i andelen pasienter som får avslag på søknad om poliklinisk vurdering. Ut fra dette er vi bekymret for kapasiteten både for innlagte og polikliniske pasienter i Psykiatrisk klinikk med tilhørende DPSer. Fylkeslegen har påtalt dette flere ganger, og fått støtte fra sykehusets eget spesialistforum i Psykiatrisk klinikk, som er bekymret for kapasitetsreduksjonen og for at den kan gå ut over forsvarligheten.

Fylkesmannen har ellers en saklig og god dialog med helseforetaket, både med ledelsen og fagmiljøene, og vi sørger for møter der vi kan diskutere faglige, juridiske og administrative forhold ganske åpent. Fylkesmannen ser også godt at sykehuset har mange svært gode fagmiljøer, og at det internt kan bli uro og usikkerhet når det

avdekket og i alvorlige tilfeller. Fylkesmannen registrerer derfor med tilfresnet at sykehuset tar tak i de problemene som Fylkesmannen påviser i tilsyn og klagebehandling. Etter at Fylkesmannen påtalte flere uheldige forhold i klagesaker høsten 2015, har sykehuset iverksatt en rekke forbedringstiltak i form av nye rutiner og prosedyrer, og også tatt i bruk noen flere senger i Kirurgisk klinikk. Fylkeslegen og medarbeidere har etter invitasjon vært på sykehuset og fått innføring i forbedringene. Vi har sagt oss foreløpig tilfredse, og ser at vi er inne i en prosess og en god dialog med helseforetaket der det burde være muligheter til å oppnå ytterligere forbedringer til fordel for pasientene.

Primærhelsetjenesten i Telemark har også utfordringer. Der er mange svært samvittighetsfulle og dyktige fastleger, både i byer og i mindre bygder. Noen av kommunene, særlig de mindre, har imidlertid betydelige problemer med å rekruttere fastleger. Dette har ført til at man i perioder har hatt et betydelig forbruk av korttidsvikarer fra inn- og utland, ikke alltid med tilstrekkelige faglige kvalifikasjoner og i en del tilfeller med manglende kunnskaper om norske lover og regler for helsevesenet.

Fylkesmannen er også bekymret for kapasiteten i sykehjemmene. Noen kommuner har avhjemlet en del sykehjemsplasser og gjort dem om til plasser i omsorgsboliger. Vi har hatt henvendelser og også klagesaker (rettighetsklager) som tyder på at folk ikke søker sykehjemsplass selv om de ønsker og trenger det, for de vurderer kapasiteten for å være helt utilstrekkelig. Noen kommuner har fortsatt ventelister for sykehjemsplass, selv for pasienter som er i stort behov for heldøgns omsorg og pleie, og til tross for at Fylkesmannen tidligere har uttalt at dette er i strid med lovens intensjoner.

På grunn av kapasitetsproblemer i sykehjemmene er det et svært stort press på hjemmetjenestene i flere kommuner. Vi registrerer også at flere kommuner har kapasitetsproblemer når det gjelder boliger for psykisk utviklingshemmede og andre grupper som trenger særlig omsorg.

Noe av det som fungerer bra i Telemark, er imidlertid samhandlingsreformen. Det er tre samhandlingskoordinatorer i fylket, for hver sin del av fylket, og de bidrar til et godt samarbeid mellom helseforetaket og kommunene når det gjelder helsehjelp. Dette ser vi blant annet når det forberedes utskrivelser av pasienter fra sykehusene, - da bidrar samhandlingskoordinatorene til at pasientene på en god måte blir tatt i mot i kommunehelsetjenesten. Også i forbindelse med flyktningekrisen var disse koordinatorene til nytte for å sørge for godt samarbeid mellom sykehusene og primærhelsetjenesten. Like fullt er det også i samhandlingsarbeidet behov for forbedringer, noe vi i 2015 påviste blant annet i vår tilsynsvirksomhet. (Avvik ble påvist).

Noe annet som fungerer godt, er at det i avgrensede fagmiljøer i Sykehuset Telemark har lyktes å bygge opp forskningsmiljøer med god faglig kvalitet. Noen av legene har kombinert stilling som professor eller amanuensis (ved Universitetet i Oslo), sammen med klinisk legestilling. Det gjøres forskningsarbeid og er laget doktoravhandlinger. Miljøer som det kan være verd å nevne, er blant annet indremedisinsk gastroenterologi, dessuten urologi, yrkesmedisin m.m.

Som en samlet vurdering kan det oppsummeres at til tross for at tjenestene på mange måter fortsatt holder god kvalitet, ser Fylkesmannen med bekymring på utviklingen i ressursituasjonen for både primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten i Telemark. Vi merker oss Regjeringens målsetting om at folk skal få forsvarlige tjenester uavhengig hvor de bor i landet. Fylkesmannen mener at dette er en viktig målsetting å følge opp i praksis, og at den må gjelde både den somatiske og den psykiatriske helsetjenesten.

Utviklingsarbeid med økt involvering av pasienter, brukere og pårørende ved tilsyn og i klagebehandling:

Sosial- og helseavdelingen startet i 2015 et utviklingsarbeid for å involvere pasienter, brukere og pårørende mer i våre tilsyn og i vår behandling av klager. Vi har fått prosjektmidler fra Statens helsetilsyn slik at vi kan lønne en medarbeider i 20% stilling for å koordinere dette arbeidet. (Vedkommende er ellers ansatt i fast 80% stilling hos oss). I tillegg har vi fått noe driftsmidler. Vedkommende sykepleier gjør både faglig arbeid og koordineringsarbeid. Tre andre medarbeidere på avdelingen er ressurspersoner og faglige medarbeidere på sine spesialområder. De tre delprosjektene der vi på ulike måter prøver å tilrettelegge for å høre brukernes/pasientenes stemme i vår saksbehandling, gjelder følgende:

- Skolehelsetjenesten
- Psykisk utviklingshemmede, spesielt i saker som gjelder å gi ulike tjenester under tvang
- Unge brukere av NAV

Som midler i arbeidet med å lage nye rutiner og anbefalinger, bruker vi spørreundersøkelser, møter med de gruppene det gjelder, cafédialoger med ungdom, samarbeidsmøter med pårørende/verger til personer med psykisk utviklingshemmede, møter med elever og elevråd etc. Vi prøver også ut nye ordninger/forbedringer ved våre egne tilsyn. Vi har fått prosjektmidler for år 2016, og antar at arbeidet må fortsette også i 2017. Foruten den medarbeideren som er lønnet av prosjektmidler i 20% stilling, bruker vi av tiden til de andre fast ansatte på

avdelingen for å gjøre utviklingsarbeidet. Dette går i noen grad ut over andre oppgaver, men medarbeidere gjør en ekstrainsats ut fra faglig engasjement og ønske om å bidra til forbedringer. Høsten 2015 ble imidlertid preget av flyktningekrisen, som betydde en betydelig ekstrainsats for mange på avdelingen, og en del av prosjektarbeidet ble noe forsinket på grunn av dette. Avdelingen har i det hele betydelige kapasitetsproblemer men arbeider for å utnytte ressursene maksimalt og har faglig dedikerte medarbeidere som gjerne vil være med også på forbedringer/utviklingsarbeid.

Arbeidet med utsatte barn og unge

Barn- og ungegruppa

Fylkesmannen opprettet i 2013 en barn- og ungegruppe som skulle bidra til intern koordinering av arbeidet med barn og unge, innenfor områdene; barnevern, helse, sosiale tjenester, barnehage og opplæring. Gruppen har som formål å koordinere internt arbeid rettet mot barn og unge, og samarbeide med andre sektorer om utviklingsarbeid som retter seg mot samme målgruppe. Videre skal gruppen bidra til at innsatsen i kommunale og fylkeskommunale tjenester rettet mot barn og unge med sammensatte problemer blir bedre koordinert.

Gruppen har hatt noen startvansker, men vi mener nå at gruppen fungerer og 2015 har vært et aktivt år. Vi har i tråd med mandatet arrangert konferansen «Tverrfaglig samhandling til barns beste med IP som verktøy. Hvem har ansvar for hva». Kirsten Sandberg var invitert til konferansen og hadde foredrag om barnekonvensjonen, «Barns rett til deltakelse og medvirkning».

Sosial- og helseavdelingen gjennomfører tilsyn med barneverninstitusjonene og bofellesskapene i fylket. Vi har, som et av tiltakene for gruppen, hatt ønske om bistand fra utdanningsavdelingen på noen av disse tilsynene. Årsaken til valg av tema har vært en erkjennelse av at barn og unge som vokser opp på institusjoner har store utfordringer i skolesituasjonen. Målsettingen har vært at vi som går på disse tilsynene til vanlig skal bli bedre i stand til å se hvorvidt barn og unges skolesituasjon blir fulgt opp på en forsvarlig måte fra institusjonenes side. På grunn av kapasitetshensyn har vi ikke fått til dette i den utstrekning vi har ønsket, men vi vil videreføre tiltaket i 2016.

Barn- og ungegruppen har også i sitt mandat å arbeide med implementering av barnekonvensjonen. To ansatte er med i den nasjonale gruppen som er etablert på initiativ fra fylkesmannen i Troms, på vegne av BLD. Dette har vært en god arena hvor vi har knyttet kontakter og fått gode ideer til hvordan vi kan arbeide videre med implementering hos oss i Telemark.

Barn og ungegruppen har tatt initiativ til å etablere en gruppe med representanter fra hver avdeling på huset som skal jobbe med implementering av barnekonvensjonen på embetet vårt. Gruppen hadde første møte i november 2015. På embetssamlingen i desember var barneombudet invitert til å snakket om barnekonvensjonen for alle ansatte. Dette var å anse som en kick off for det videre arbeidet i 2016.

Det felles embetsoppdraget for 2016 som handler om fortsatt samordning av tjenestetilbudet til barn og unge vil fortsatt ivaretas av barn og ungegruppen. Fylkesmannen i Telemark har gjennom sitt prosjekt Talenter for Framtida hatt stort fokus på betydningen av tidlig innsats og frafall fra videregående skole. Regjeringens satsning på 0-24 samarbeidet vil derfor være en videreføring av det arbeidet en allerede gjør i Telemark.

Talenter for framtida - felles satsing på barn og unge

Utfordringsbildet – barn og unge

Telemark fylke skårer lavt på en rekke levekårsstatistikker knyttet til barn og unge, og har i likhet med andre fylker en relativt høy andel unge som ikke gjennomfører videregående skole. Dette fører til at en del av våre unge mangler de kvalifikasjonene som næringslivet etterspør, og er i risiko for å bli stående varig utenfor arbeidslivet. Unge utenfor skole og arbeid er et sammensatt problem som har mange årsaker. For å løse utfordringen kreves det samarbeid og koordinerte tjenester. Imidlertid ser vi mangelfull samordning mellom forvaltningsnivåer, kommuner og sektorer, jfr. Helsetilsynets rapport fra 2009; *Utsatte barn og unge – behov for bedre samarbeid*. Samlet sett innebærer dette en stor risiko for svikt ved og barn og unge ikke får rett tjenester til rett tid.

Grenlandsregionen

Grenland utgjør et felles bo-, arbeids- og oppvekstområde som har særlige utfordringer innen barn og ungeområdet. Regionen omfatter Skien, Porsgrunn, Bamble, Kragerø, Drangedal og Siljan kommuner. Området omfatter ca. 120 000 innbyggere og utgjør 2/3 av Telemarks befolkning.

Talenter for framtida

På bakgrunn av felles utfordringer knyttet til barn og unges levekår tok Fylkesmannen i Telemark initiativ til et

langsiktig samarbeid om utsatte barn og unge i 2010, kalt Talenter for framtida. I tillegg til

Grenlandskommunene deltar også NAV Telemark og Telemark fylkeskommune. Talenter for framtida er forankret i kommunenes strategiske planer og i fylkeskommunens regionale plan for oppvekst og kompetanse.

Hovedmålsettingen for samarbeidssatsingen er formulert slik: «Gjennom felles satsing på forebyggende arbeid, tidlig innsats og økt samarbeid, skal vi bidra til at flere unge gjennomfører skolen og kvalifiserer seg til arbeidslivet».

Talenter for framtida-samarbeidet har fem satsingsområder. I 2015 har Talenter for framtida-samarbeidet fokusert særskilt på *Tidlig innsats* og *Tverrfaglig samarbeid*. I februar arrangerte vi oppstartskonferanse for årets satsingsområder, innledet av kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen. Talenter for framtida-arbeidet følger samme metode som beskrevet i tidligere årsmeldinger. Det blir satt ned tverrfaglige arbeidsgrupper hovedsakelig på ledernivå i alle kommunene. NAV fylke og fylkeskommunen deltar i arbeidsgruppene, som arbeider etter et felles mandat, se vedlegg. Fylkesmannen arrangerer jevnlig samarbeidsmøter mellom prosessledere og arbeidsgruppene for å sikre erfaringsutveksling mellom kommunene.

Kobling mellom kompetansemiljøer og praksisfeltet

Det er etablert et godt samarbeid med Kompetansesenter for rus, region sør (KoRus). Fylkesmannen gjennomførte i samarbeid med KoRus en omfattende undersøkelse knyttet til tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid i oppvekstsektoren i Grenlandskommunene, våren 2015. Resultatet fra undersøkelsen identifiserte sårbare områder, og dokumenterte blant annet behov for bedre oversikt over tjenestene til barn og unge. På bakgrunn av undersøkelsen er kommunene nå i ferd med å utarbeide en tjenestebeskrivelse over alle tjenester og innsatser innen oppvekstsektoren, samt en handlingsveileder for tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid. Handlingsveilederen beskriver hvordan tjenestene skal gå frem når bekymring for barn og unge oppstår. Arbeidet bygger på *Bedre tverrfaglig innsats-modellen (BTI)*, utviklet av Helsedirektoratet. Arbeidet med å implementere handlingsveilederen for tidlig innsats og bedre tverrfaglig samarbeid starter opp medio 2016. Videre avdekket kartleggingen et tydelig behov for kompetanseutvikling innenfor tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid. Fylkesmannen i Telemark vil derfor utarbeide et kompetansehevingsprogram for kommunene i samarbeid med KoRus med oppstart i siste halvdel av 2016.

Fylkesmannen i Telemark har inngått et samarbeid med Høyskolen i Sørøst-Norge. Høsten 2015 har høyskolen kartlagt resultatet fra de tre første satsingsområdene i Talenter for framtida. Rapporten fra arbeidet beskriver hvilke tiltak som kommunene har iverksatt, og peker også på muligheter og forbedringsområder i samarbeidet om Talenter for framtida.

Resultater av arbeidet med Talenter for framtida

- Fylkesmannen i Telemark har stimulert til utvikling av et positivt og konstruktivt samarbeid om barn og unge innen tjenestene i oppvekstsektoren i Grenlandsregionen.
- Alle de deltagende kommunene har gjennomført en rekke forbedringstiltak med fokus på forbedring av ordinær drift innenfor de fem satsingsområdene for Talenter for framtida.
- Økt kunnskapsutvikling gjennom kobling av relevante kompetansemiljøer og praksisfeltet i kommunene.
- Det er etablert en felles arena for erfaringsutveksling og læring mellom de seks involverte kommunene i regionen, fylkeskommunen, NAV Telemark og fylkesmannen.
- Gjennomføringen av videregående skole er svakt økende i Telemark de siste fire årene. En rekke andre indikatorer peker også i riktig retning, blant annet fravær i VGO.
- Fylkesmannen i Telemark har bidratt til å formidle, gjennomføre og samordne statlig politikk på oppvekstområdet.

Talenter for framtida er finansiert med midler fra arbeids- og velferdsdirektoratet og fylkesmannens prosjektskjønnsmidler.

Asyl/flyktninge-situasjonen og dens virkninger på sosial- og helseområdet:

Den ekstraordinære situasjonen som oppsto sommeren/høsten 2016, medførte ekstra arbeidsbelastning for ansatte ved Sosial- og helseavdelingen. Situasjonen førte til mye kontakt med kommuner som hadde akuttmottak, spesielt med ulike deler av helsetjenesten men også med barnevernstjenesten og med kommunenes ledelse. Ansatte ved avdelingen besøkte ulike akuttmottak, og hadde i tillegg telefonkontakt med mottakene og med ledelsen i de aktuelle kommunene. Det har kommet flere nye boliger for enslige mindreårige asyssøkere, noe som har ført til økt antall tilsyn.

Den ekstraordinære mottakssituasjonen medførte nye og ikke planlagte møter med Bufetat, Helsedirektoratet og Statens helsetilsyn. I tillegg deltok fylkeslege, avdelingens underdirektør og ass. fylkeslege på de ukentlige møtene med hhv UDI og DSB, og etterfølgende telefonmøter med kommunene. Krav om ukentlig rapportering på helseområdet gjorde det nødvendig med tett kontakt med kommunene.

I perioden november og desember brukte avdelingen en tidsressurs på minst tre dagsverk/uke til dette arbeidet. I tillegg kommer bruk av økonomisk ressurs i forbindelse med reisevirksomhet.

Asylsituasjonen har medført økt behov for opplæring på avdelingens områder i spesialisthelsetjenesten, ute i kommunene, i forhold til mottakene og økt kontakt med representanter for brukerne. Dette arbeidet ble påbegynt i 2015, mens ulike opplæringstiltak vil bli gjennomført i 2016 (lederopplæring og ulike fagsamlinger). Nye tilsynsobjekt og arbeid med veiledning i forhold til bosetting og helse vil også ta mye tid også i 2016. Slik situasjonen er på feltet nå, med planlegging av opplæring, økte krav til tilsyn og økt behov for råd og veiledning på området vil det fortsatt gå en tidsressurs fra avdelingen på 3 dagsverk/uke resten av 2016.

MILJØVERNAVDELINGA

Med utgangspunkt i de gitte prioriteringer for året vil vi særlig peke på følgende resultater:

Miljøhensyn i prosesser etter plan- og bygningsloven

I 2015 har vi lagt vekt på å den nasjonale politikken tidligere og tydeligere. Vi mener at vi langt på veg har lyktes med dette, men ser behov for bedre dialog med kommunene om hvordan dette skal løses i praksis. Vi har derfor planlagt dialogmøter med kommunene som blir gjennomført i 2016. Vi har også i 2015 blitt med i det nasjonale prosjektet knyttet til samordning av statlige innsigelser. Internt har dette medført oppfrisking av rutiner og saksflyt, men for å få konkrete resultater vil vi ta dette temaet med i dialogen med kommunene.

I 2015 er arealdelen for kommunene i Grenland rullert. Den omfatter våre to største byer og våre to viktigste kystkommuner. Her er det mange konfliktpunkter og dermed har det blitt mange innsigelser til tross for at vi har skjerpet kravet til avveininger mellom nasjonale interesser og kommunalt selvstyre. Det er særlig naturmangfold og strandsone som er konflikttemaer. De fleste sakene er imidlertid løst fram til, eller i mekling. Kun for en kommune, Kragerø, har arealdelen gått til KMD for endelig avgjørelse. Samlet sett mener vi at vårt bidrag har bidratt vesentlig til en styrket miljøprofil i disse planene.

Arealforvaltning i villrein fjella et krevende område. Her kunne vi nok ønske at de regionale planene fikk bedre oppfølging, både fra kommunene og fylkeskommunen. Vi prøver å følge opp disse regionale planene tett, men registrerer at dette ofte gir konflikter med utbyggingsinteressene.

Verneområder

Vi er godt fornøyd med at forslag om vern av Jomfruland nasjonalpark er levert Miljødirektoratet til tiden for videre behandling. Arbeidet har gått som planlagt, og vi håper på at nasjonalparken blir en realitet. Kystområdet har et spesielt stort naturmangfold både på land og i sjø. Nasjonalparken vil sikre kystnaturen, landskapet og kulturarven. Samtidig skal områdene kunne brukes aktivt til fiske, landbruk, friluftsliv og opplevelser. Nasjonalparken vil også gi oss mer kunnskap, stolthet og større attraksjonskraft. Den vil dessuten bidra positivt til forvaltningen av områdene i framtida.

Vi har også i år fått gjennomført vern av en rekke skogområder. Vi bruker relativt mye ressurser på området og det er med tilfredstillelse vi ser at prosessene går raskt og effektivt og at vi når fram med de fleste av de områdene som blir fremmet. Arbeidet vekker anerkjennelse i fylket og pågangen av nye områder for 2016 er stor.

Vi er bekymret over den fragmenterte forvaltningen av Hardangervidda nasjonalpark. Behovet for samordning og styrket innsats fra vernemyndighetene er absolutt til stede.

Kunnskapsgrunlaget

Et godt kunnskapsgrunnlag er avgjørende for vårt arbeid. Det er viktig med tilstrekkelig med ressurser til å supplere våre miljødata. Vi håper at nye metoder for miljøkartleggingen ikke svekker aktiviteten. Generelt sett er kunnskapsgrunlaget relativt godt i de mest sentrale pressområdene nær byer og tettsteder. I våre skogområder er det mer mangefult.

Aktiviteten knyttet til kvalitetssikring av eksisterende data har vært stor men dessverre greidde vi ikke ferdigstille disse datasettene før årsskifte, men vil bli oversendt Miljødirektoratet tidlig i 2016.

Klima

Klimaarbeidet er viktig men krevende å gripe fatt i lokalt med de virkemidler vi rår over. Vi har invitert andre

sentrale offentlige og private aktører i fylket til en strategisk diskusjon om hvordan vi i tettskap kan styrke innsatsen både regionalt og lokalt. Det har likevel ikke lyktes oss å etablere et forpliktende samarbeid med konkrete oppfølgingstiltak. Vi ønsker imidlertid å følge opp dette initiativet i 2016.

Vannforvaltning

De regionale vannforvaltningsplanene er vedtatt i fylkestingene og vi har bidratt aktivt med vesentlige faglige innspill på ulike nivå planprosessen. Det er en viss bekymring knyttet til at kommunen som planmyndighet synes lite engasjert i arbeidet med vannforvaltningsplanene. Dette blir viktig å endre i tida framover slik at kommunen bruker planene som et aktivt styringsredskap i sin arealplanlegging. Her vil det være behov for oppfølging både fra vannregionmyndigheten og sektormyndighetene.

Fiskeforvaltning og oppfølging av konsesjonsvilkår i vassdragsreguleringssaker er et område med stort fokus i et fylke med mange regulerte vassdrag. Potensialet for å etablere bedre vilkår for fisk i disse vassdragene er absolutt til stede, men det er utfordrende prosesser som krever mye oppfølging fra avdelingen.

Bekjempelse av fremmede arter

Arbeidet med drift av den elektriske fiskesperra har vært krevende også i år. Vi møter igjen utfordringer knyttet til vår kompetanse som naturlig nok ikke er innenfor områder som elsikkerhet og drift av tekniske installasjoner i vassdrag. Fylkesmannen er ikke en egnet organisasjon til å drive denne type elektriske installasjoner som krever kontinuerlig tilsyn og oppfølging.

En rapport som fra undersøkelse av de hydrologiske forholdene ved fiskesperra viser at det ikke er nok vanngjennomstrømming til at installasjonen kan fungere tilfredsstillende. Dette vil måtte få konsekvenser for fiskesperras drift i framtida og konklusjonene om dette må tas tidlig i 2016.

Rovvilt

Arbeidet med rovvilt fungerer godt både internt og i samarbeid med de andre fylkesmennene i regionen og rovviltneimnda. Det er gitt nødvendige skadefellingstillatelser for ulv innen den fastsatte fristen, men dette resulterte ikke i felling. Flere streifende ulv har medført felling av to individer under lisensjakta. Likevel vurderer vi konfliktnivået som moderat her i fylket.

Forurensing

Arbeidet med forurensing i Grenlandsfjordene har vært krevende med de ressursene vi har hatt tilgjengelig. Med prosjektmidler fra direktoratet fikk vi i 2015 startet opp et prosjekt for å følge opp tidligere prosjektarbeid med forurensa sedimenter. Dette ble svært godt mottatt av kommunene og industrien og det er knyttet forventninger til videre arbeid. Det at vi kombinerer dette arbeidet med tilsyn gir også oss en fin mulighet til å styrke tilsynsvirksomheten.

Vi har styrket innsatsen knyttet til oppfølging av kommunale avløpsanlegg.

Vi er ellers tilfreds med at vi har kartlagt havnene i Telemark og fått på plass avfallsplaner for de fleste av disse.

Plan- og bygningsrett

Som følge av sykdom og permisjoner har vi ikke greidd å holde saksbehandlingstiden for klagesaker etter plan- og bygningsloven under 3 mnd. i 2015. Gjennomsnittlig var saksbehandlingstiden 4 mnd med en svak nedadgående tendens mot slutten av året. Vi følger sakene tett. Med full bemanning vil kunne redusere saksbehandlingstiden til normert nivå i løpet av første halvår 2016.

Landbruksavdelinga

Landbruksnæringen i fylket går gjennom kraftige endringer. Strategisk er det vektlagt å konsentrere innsatsen der vi har åpenbare fortrinn. I jordbruket er det satsingen på fruktproduksjon som gir merkbare og gode resultater. Telemark står nå for i overkant av 20% av epleproduksjonen her i landet (2014) Pressfruktandelen har økt betydelig. Telefrukt har ekspandert og presser nå også frukt for Cevita i stor skala. Lokalprodusert eplemost fra Telemark er landskjent. Epler fra Telemark har også fått geografisk beskyttelsesmerke.

Med bakgrunn i fruktproduksjonen ble Fruktbygda A/S dannet, og i 2015 ble denne organisasjonen tildelt den nasjonale kulturlandskapsprisen. Dette vitner om god synergieffekt mellom næringsgreiner med utspring i landbruket. Elles står fylket for rundt 20% av morell og kirsebærproduksjonen i landet, og er i 2014 kommet opp i 8 % av plommeproduksjonen. En hovedutfordring i dag er lang ventetid på plantemateriale og forbud mot å

bestille trær før investeringsøknad er behandlet i Innovasjon Norge.

Melkeproduksjonen i Telemark har gjennomgått store endringer. Ingen andre fylker har hatt større strukturendringer i melkeproduksjonen gjennom de siste åra. Mange nye og moderne fjøs er bygd, og i dag har vi 95 leveringsadresser for melk. Nærmere 40% av produksjonen foregår i løsdrift. Geografisk forskyver produksjonen seg sørover i fylket og mot lettdekkbare arealer, noe som viser seg på statistikken over endring fra korn til grasproduksjon. Spesialisering fra kombinert melk og kjøttproduksjon til ensidig melk eller kjøtt har gått i lengste laget, og er ikke gunstig ut fra miljøhensyn. Geitemelkproduksjonen er stabil både i volum og antall produsenter. Foredlingsanlegget til Tine i Haukeli er viktig, og kan forhåpentligvis spille en stor rolle for jordbruket i området fremover.

Produksjon av gris og egg er modernisert og har tilpasset seg de konsesjonsgrensene som vi har i dag. Gjeldsgraden er høy. Vi har hatt en konkurs i purkenav, og produsenter i purkeringen som sliter økonomisk.

Sauholdet er stabilt, men det foregår et generasjonsskifte. Flere er i oppstartsfasen. Mye av dette er resultat av gjennomført prosjekt for fornying og økt saueproduksjon basert på store og verdifulle utmarksressurser.

Telemark har i dag 1428 foretak som mottar produksjonstillegg. Arealbruken viser en svak økning opp til 244000 da i dag. Gjennomsnittlig størrelse pr driftsenhet er i dag 170 da jordbruksareal. Kornarealet går ned, og grasarealet opp. Grønnsakarealet er stabilt, og arealbruket stort sett bestemt ut fra kontraktproduksjon. Fylket har noen få, men dyktige og store produsenter. Markedsmessig er det grunnlag for ekspansjon og vekst på dette området.

2015 ble et rekordår for avvirking med 628 000 kbm tømmer. Økningen er på 10 % fra 2014. Økningen er størst i de nærliggende kommunene til havn og jernbane. Ut ifra nyttbar tilvekst har vi fremdeles mer å gå på. Hovedutfordringen er å få tilgang til industri som kan ta i mot massevirke. I dag går så store mengder av tømmeret til eksport at verdiskaping og sysselsetting med basis i skog er betydelig redusert. Vårt håp er snarlig lokalisering av trebearbeidende industri i vår region. I dag har vi sagbruk i Bø (Moelven) og massevirkeproduksjon i perioder ved Vafoss i Kragerø. Samlet kan de to ta mot ca. 150 - 200 000 kbm.

Støtten til skogsvegbygging ble rekordhøy i 2015. Over 9 mill kr ble gitt til prosjekter med en kostnadsramme på 26 millioner kroner. Hovedtyngden av pengene er brukt på skogsvei kl. 3 og 4, moderne byggeteknikk og kvalitet som skal tåle økte nedbørmengder og flom. Dette året ble 40 skogsveianlegg ferdiggodkjent. Kostnaden ved bygging av skogsveg ligger i dag i området 700 - 1000 kr /m.

Telemark samarbeider med nabofylkene om økt bruk av tre og bioenergi. Bioenergi er i en kritisk fase. Kraftpris er avgjørende, og i dag sliter bioenergi med å være konkurransedyktig. Dette fører til stagnasjon, ingen investeringsvilje og vansker med å omsette energivirke. Det har likevel skjedd en god del utbygging på gårdsbruk. Her blir økonomivurderingen litt ennerledes, og iherdig innsats fra prosjektleder har gitt resultat. Pilotanlegg for bruk av biogass fra husdyrgjødsel er i drift på gårdsnivå. Det arbeides med å øke trebruk i bygg og konstruksjoner. Dette året ble bygging av studentboliger i massiv-tre i Porsgrunn igangsatt. Det arbeides også med å fremme bruk av tre i driftsbygninger.

Planteaktiviteten og kulturarbeid i skogen har stabilisert seg på et høyere nivå enn før. Det er likevel et stykke igjen til vi er i mål. Det ble investert 18 mill. kr i skogkulturtiltak dette året, 1 mill kr mer enn året før. Fylkesmannen stimulerer og tildeler midler med vekt på ungskogpleie. Alle kommunene bortsatt fra to, bruker midler både på plantning og på ungskogpleie. Ingen overførte midler fra 2015 til 2016.

Telemark og Buskerud samarbeider om tiltak for fjellandbruket. Dette har ført mye positivt med seg, og vi ser tegn til en betydelig satsing på landbruksnæring kombinert med opplevelse og reiselivsaktivitet. De økonomiske midlene er brukt for å fremme fjellbygdenes kulturelle og historiske identitet. I tillegg har arbeid med rekruttering og nyskaping blitt prioritert. Det er viktig at dette arbeidet kan fortsette.

I det bynære området er det utarbeidet en egen strategi for bynært landbruk. Denne er godt mottatt, og fylket arbeider aktivt sammen med Oslo og Trondheim på dette feltet. Vår rolle er å være igangsetter, og bygge opp under prosjektet. Det etableres andelslandbruk og engasjement mot skole og barnehager. Flere prosjekter er på gang. Norsk landbrukssamvirke har gitt positive tilbakemeldinger. Byområdene er sentrale både i jordverndebatten, for landbrukets omdømme og kunnskapsformidling.

Antallet lokalmatprodusenter er stabilt. Fylket deltar på Grüne Woche (IGW) i Berlin, og er i ferd med å forsøke eksport til Hamburg. Fem utvalgte bedrifter er med og skal dra nytte av eksporterfaring og bruker salgskanalen til en etablert eksportbedrift.

Omdisponering av dyrka jord til andre formål enn jordbruk var i 2014 nede på 50 da. Dette er bra. Vi registrerte

en økt bevissthet i kommunene på dette området. Fylkesmannen har vært tidlig, tydelig og forutsigbar på dette området, og tatt temaet opp i alle naturlige kontaktpunkter med kommuner og politikere.

Formålet med omdisponering av dyrket mark er ofte samferdsel og boligbygging. 180 da ble omdisponert. Fra landbruksavdelingen har vi hatt innsigelse til 6 saker dette året; 4 til kommuneplanens areal, 1 til endring av reguleringsplan og 1 etter energiloven. En sak har gått til KMD. Avdelingen har hatt 45 dispensasjoner til uttalelse. To saker er påklaget. Mange av dispensasjonssakene er knyttet til kulturlandskapet, der skjønn og avveining kan være problematisk. En problemstilling som har aktualisert seg de senere år, er omdisponering av areal til rideanlegg og øvingsbaner for hest. Disse arealene blir regnet som landbruk og går ikke inn i statistikken. Tiltakene er irreversible, blir ofte lagt på den beste matjorda i bynære områder. Her kan det være vanskelig for kommune og Fylkesmannen å gripe inn.

Kontrollarbeidet er intensivert siste åra, og gjennomført i samsvar med plan. Det er stor variasjon mellom kommunene.

Det er gjennomført forvaltningskontroll i 7 kommuner. Fylkesmannen konstaterer at kommunal forvaltning har utfordringer på flere områder. Avvik varierer fra mindre formelle feil til forvaltning, habilitet og manglende reaksjoner ved feil og mangler. Det har vært avvik i produksjonstilskuddslistene og manglende oppfølging fra kommunene.

Flest avvik og mangler er oppdaget ved foretakskontroll. Risikovurdert er det der vi bør sette inn innsats. Spesielt i skogbrukssektoren er det avdekket flere mangler. Det gjelder både i skogsvegbygginga, der veger er godkjent til tross for store mangler i forhold til vedtatt standard. Ved kontroll av foryngelsesfelt og ungsogpleie er det også avdekket kritikkverdige forhold. Dette kan både ha med kultur, uklart regelverk og manglende kunnskap/kapasitet å gjøre.

Elles vises til rapport for bruk av BU-midler og vedlegg til denne rapporten.

Embetets ressursbruk

Kommentarer til ressursbruk på fagkapittel, ligger under hvert enkelt departement. Totalt sett, dekker ikke tildelingene våre kostnader. Kapittel 0525 er underdekket, og embetet er avhengig av penger fra fagkapitlene for å holde budsjettet. Vi ser embetet under ett, og har ikke mulighet for å finregne på hvorvidt hvert departement, får full dekning for sitt bidrag.

For flere av resultatområdene, dreier avvikene i ressursbruk seg i hovedsak om naturlige endringer i vakanser, og refusjoner av foreldre- og sykepenger, som vil utjevnes fra år til år. På små resultatområder vil slike endringer kunne vise store avvik.

Embetets arbeid med tidstyver:

I 2014 jobbet embetet med effektivisering av klagesaksbehandlingen.

I 2015 er arbeidet med smartere bruk av standard saksbehandlingsprogrammer prioritert. Vi har spesielt sett på forenkling i rutinene for daglig bruk av Outlook, E-post, Ephorte, Lynch og Videokonferanser. Vi har brukt eksterne kursholdere samt Nano-learning for oppdatering av alle ansatte i enkle og gode arbeidsrutiner. Videokonferanseutstyret vårt er fornyet og aktivt brukt.

Neste område for vurdering av tidstyver er tilsynsvirksomheten vår. Dette er noe vi vil jobbe med i 2016.

Vi har ikke god nok kompetanse til å utvikle egne interaktive digitale løsninger for saksbehandlerne ut over enkle rutiner i standard programvare. Her bruker vi heller ressursene på å veilede og å ta raskt i bruk nye løsninger som utvikles sentralt. Et eksempel på dette er den nye portalen for søknader om prosjektskjønn utviklet av Fylkesmannen i Sogn og Fjordane på oppdrag fra KMD. Denne ble lansert på slutten av 2015, men er allerede tatt i bruk av alle kommunene i Telemark.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
Arbeids- og sosialdepartementet	kr 992 020,83	kr 1 593 862,17
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	kr 2 761 117,29	kr 544 606,16
Helse- og omsorgsdepartementet	kr 9 459 393,58	kr 2 186 979,75
Justis- og beredskapsdepartementet	kr 3 077 254,30	kr 5 428 335,51

Årsrapport 2015 Fylkesmannen i Telemark - Innhold:

Kommunal- og moderniseringsdepartementet	kr 24 886 379,02	kr 1 177 519,05
Kunnskapsdepartementet	kr 5 082 082,80	kr 2 952 648,39
Landbruks- og matdepartementet	kr 8 481 775,03	kr 8 923,00
Klima- og miljødepartementet	kr 8 698 627,59	kr 2 366 275,30
Andre	kr 333 932,04	kr 0,00
Sum:	kr 63 772 582,00	kr 16 259 149,00

IV - Styring og kontroll i embetet

Embetets planlegging, gjennomføring og oppfølging

Embetet har over flere år bygget opp et system for virksomhetsstyring, planlegging og kontroll som bygger på DFØ s veiledere og metoder. Systemet er basert på prinsippene for mål og resultatstyring og inkluderer, en langsiktig Strategisk plan, årlige Virksomhetsplaner med tilhørende årsbudsjett og økonomiplan. På definerte fellesområder følges virksomhetsplanene opp med egne årlige handlingsplaner som f.eks.; kompetanseutvikling, likestilling, miljø og HMS.

Vår økonomistyring følger Statens økonomiinstruks. I tillegg er det innført egne interne kontrollrutiner som følges opp gjennom tett kontakt med avdelingsdirektørene gjennom hele året. Vi har god økonomistyring med kun små avvik fra avtalte budsjettmål.

Risikostyring

Riksrevisjonen har erkjent at vi har et godt opplegg for rullering på risikoanalyser, men kommenterer at vårt opplegg for evaluering av tiltak er litt mangelfull.

Vår risikostyring fungerer godt på prosjekter og på ulike aktiviteter og prosesser på avdelingsnivå. Det har imidlertid vært vanskelig å lage en overordnet analyse for hele embetet som gir mening, er oversiktlig og enkel å vedlikeholde. Vi startet arbeidet i 2015, men har ennå ikke konkludert.

Internkontroll, herunder iverksatte tiltak

Etter gjennomførte risikoanalyser er dokument sikkerhetheten skjerpet både gjennom endring av rutiner, iverksetting av fysiske sikringstiltak og adgangskontroll mm.

I tråd med sikring og oppgraderingen av ekspedisjonsområdet, er det også sikret møterom og iverksatt ny rutiner ved ulike typer fysiske trusler.

Fra april 2016 innfører vi nytt felles meldesystem, Risk Manager, med de andre embetene og konverterer våre aktuelle rutiner og prosedyrer til det nye systemet. Forberedelser og opplæring i det nye systemet startet i 2015.

Bemanning, kapasitet og kompetansesituasjonen i embetet

Bemannings situasjonen i embetet er på enkelte områder krevende. Til ledige stillinger er det mange søkere, men få kvalifiserte. På enkelte saksområder innenfor kommunal forvaltning, plan og bygningsrett, helse og sosialområdet brukes det mye tid på intern opplæring av nyansatte.

Embetet har en langsiktig kompetanse og bemanningsplan. I 2015 ble informasjonssikkerhet, forvaltningsrett, rolleforståelse (i eget produsert program "Til Tjeneste").

Riksrevisjonen og status arbeidet med informasjonssikkerhet

Embetet har arbeidet målrettet med informasjonssikkerhet siste året. Vi har hatt et omfattende E-læringsprogram i forbindelse med sikkerhetsmåned i oktober. I tillegg har vi gjennomført en risikoanalyse, som har avdekket noen behov for tiltak. Disse blir fulgt opp fremover.

Andre vesentlige forhold

Embetet hadde pr. 31.12.15 112 ansatte, hvorav 73 kvinner og 39 menn. 101 personer var fast ansatte mens 11 midlertidig ansatt. Årsverk gjennom året utgjorde 94,6.

Det er ikke lønnsforskjeller som er kjønnsbetinget, men en andel av kvinnene har lavere utdanning og dermed lavere lønn.

Vi har som mål å ansette flere med innvandrerbakgrunn eller redusert funksjonsevne. I våre stillingsannonser har vi med følgende tekst: «Vi har som mål at vår arbeidsstyrke i størst mulig grad skal gjenspeile mangfoldet i befolkningen. Vi ønsker å rekruttere personer med innvandrerbakgrunn og redusert funksjonsevne. Informer oss gjerne om dette.»

I 2015 var det ingen søkere på stilling som oppga at de hadde nedsatt funksjonsevne. Men vi hadde 2 personer på tiltak fra NAV med nedsatt funksjonsevne.

Vi har et godt elektronisk kvalitetssystem (EK) som også ivaretar avvikshåndtering. I denne er HMS-håndboka lett tilgjengelig. Vi tar i bruk og konverterer vårt EK til RiskManager i 2016.

V - Vurdering av framtidssutsikter

V. Vurdering av framtidssutsikter:

Overordnet omtale av forhold i og utenfor embetet som kan påvirke embetets evne til å løse samfunnsoppdraget på sikt.

Embetsoppdraget for 2016 er i hovedsak som de siste årene, selv om enkeltheter kan endre seg noe fra år til år. Løsning av oppdraget vil derfor ikke skille seg vesentlig ut fra tidligere. Det er mulig dette også i hovedsak vil gjelde oppdraget for 2017.

Vi står overfor mange prosesser som vil/kan påvirke oppdragene framover både når det gjelder innhold og geografisk arbeidsområde. Når det gjelder framtidig innhold vil resultatet av Arionsen-utvalget analyser og forslag kunne påvirke vår rolle i tilsyn og kontroll når det gjelder helse og muligens NAV og barnevern. Et høringsforslag om tvisteloven og forvaltningsloven kan resultere i etablering av en tvisteløsningsmekanisme for rettslige tvister mellom stat og kommune og endre Fylkesmennenes rolle i slike konfliktsaker.

Vi merker oss også at det i prosesser for å slå sammen det politisk regionale nivå i større enheter pågår en diskusjon om mulig overføring av oppgaver fra Fylkesmennene til nye regioner.

Ved årskiftet 2016/2017 vil vi etter planen vite resultatet av den pågående vurderingen av embetenes framtidig geografiske struktur og resultatene av kommunereformen.

Oppsummering/mulige konsekvenser og evner til å fastsette mål og resultater:

Med så mange pågående prosesser både når det gjelder innhold og geografisk arbeidsområde er det nå ikke mulig å være særlig konkret på vår evne til å løse framtidig samfunnsoppdrag. I den nærmeste framtid vil vi bidra til å holde ansatte godt informert om utviklingen i pågående prosesser og stimulere til å yte sitt beste i en tid med usikkerhet. Det er viktig at våre dyktige medarbeidere opplever at vi er en organisasjon i bevegelse og utvikling. Vi vil derfor oppmuntre til å finne bedre metoder for å løse de løpende oppgaver. Det kan være nye tilsynsmetoder, forenkle arbeidsprosesser og fortsette å stimulere til møter/kommunikasjon via Lync og liknende teknologiske metoder. Det er fortsatt mye å hente på bedre og mer digital kommunikasjon med våre samarbeidspartnere.

Ledelseskommentarer til regnskapet 2015.

Formål

Fylkesmannen i Telemark er underlagt Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Embetet er et ordinært statlig forvaltningsorgan og fører regnskapet i henhold til kontantprinsippet.

Fylkesmannen er statens representant i fylket og har ansvaret for å følge opp vedtak, mål og retningslinjer fra Stortinget og regjeringen. Fylkesmannen er bindeleddet mellom kommunene og sentrale myndigheter.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til Reglement for økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og Virksomhets- og økonomiinstruks for Fylkesmannen. Jeg mener at regnskapet gir et dekkende bilde av Fylkesmannens disponible bevilgninger og regnskapsførte utgifter og inntekter, eiendeler og gjeld. Det er viktig å bemerke at årsregnskapet ikke bare gjelder fylkesmannens rene driftsutgifter, men også alle ordninger embetet har administrert i 2014.

Vurdering av vesentlige forhold

Fylkesmannen i Telemark har disponert tildeling på ordinær drift på kr 64 172 000. I tillegg kommer belastningsfullmakter som vist i bevilgningsrapporten.

Årsresultatet for Fylkesmannens ordinære drift viser et mindreforbruk på kr 399 285, som vi søker overført til 2016. Mindreforbruket skyldes i hovedsak refusjon av syke- og fødselspenger

Embetet har fortsatt en stram økonomi med lite handlingsrom. De årlige tildelingene dekker bare 90 % av driftskostnadene. De resterende 10 % av driftsbudsjettet må dekkes inn gjennom kostnadsdekning av oppgaver som finansieres utenom kap 052501, refusjon for sykefravær og fødselspenger. Denne andelen har vært stabil de siste 5 årene.

Embetet har jobbet systematisk med å effektivisere driften gjennom tydelige prioriteringer, endring av rutiner, bruk av IKT og gjennom aktiv bruk av gunstige innkjøpsavtaler. Mens tildelingen til embetet over kap 052501 økte med ca. 7,5 % fra 2012 til 2015 ble utgiftene til drift redusert med 3% i samme tidsrom.

De eneste investeringer embetet har hatt i 2015, er innefor IKT-området. Dette er investeringer som er nødvendige for god og effektiv drift. Samfunnsutviklingen er slik, at vi også i 2016, vil måtte foreta IKT-investeringer.

Å følge opp finansieringen av tildelinger til oppgaver og prosjekter utenom kap 0525 er fortsatt krevende siden departementene har svært ulik praksis både mht vilkår, rapporteringskrav og tildelingstidspunkt.

Riksrevisjonen er vår eksterne revisor. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert pr dd, men vi antar at revisjonsberetningen foreligger i andre kvartal 2016. Frem til da er revisjonsberetningen u.off.

Kari Norheim-Larsen (sign)
Fylkesmannen i Telemark

Prinsippnote til årsregnskapet

Årsregnskap for Fylkesmannen i Telemark er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av november 2015 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av Kommunal- og Moderniseringsdepartementet.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

Regnskapet følger kalenderåret

Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret

Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp

Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "*Netto rapportert til bevilgningsregnskapet*" er lik i begge oppstillingene. Fylkesmannen i Telemark er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som virksomheten har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap. Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene framkommer i note B til bevilgningsoppstillingen.

Artskontorrapporteringen

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorrapporteringen viser regnskapstall Fylkesmannen i Telemark har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Fylkesmannen i Telemark har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering, 31.12.2015

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling*	Regnskap 2015	Merutgift (-) og mindreutgift
0525	Fylkesmannsembetene - driftsutgifter	01	Driftsutgifter	A, B	64 172 000	63 826 224	345 776
0525	Fylkesmannsembetene - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter	A, B	865 000	3 156 431	-2 291 431
0225	Tiltak i grunnoppleringen - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		350 000	350 000	
0225	Tiltak i grunnoppleringa - særskilde driftsutg	21	Spesielle driftsutgifter		2 280 000	2 212 333	
0225	Tilskudd til oppl. av barn og unge i statl. asyl	64	Diverse		3 308 000	3 307 574	
0225	Tilskudd til leirskoleopplering	66	Diverse		1 207 000	1 158 820	
0226	Kvalitetsutvikling i grunnoppleringen - spes.	21	Spesielle driftsutgifter		6 107 206	6 051 462	
0226	Kvalitetsutvikling i grunnskolen - videreutdar	22	Diverse		12 518 875	12 511 875	
0231	Utviklings tiltak barnehage	21	Spesielle driftsutgifter		6 257 000	5 892 820	
0310	Tilskudd til tros- og livssynssamfunn	70	Tilskudd	Åpen fullmakt		3 735 332	
0469	Vergemålsordningen - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		6 420 619	6 420 619	
0469	Vergemålsordningen - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter	Åpen fullmakt		3 702 183	
0470	Fri rettshjelp - Driftsutgifter	01	Driftsutgifter	Åpen fullmakt		3 634 432	
0500	Kommunal- og moderniseringsdepartementet	21	Spesielle driftsutgifter		730 000	726 206	
0571	Rammetilskudd til kommuner - spes. driftsutg	21	Spesielle driftsutgifter		900 000	900 000	
0621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inklude	21	Spesielle driftsutgifter		1 946 940	1 946 940	
0621	Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte	63	Diverse		7 252 844	7 192 037	
0718	Rusmiddelforebygging - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		348 328	348 000	
0719	Annet folkehelsearbeid - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		25 000	25 000	
0721	Statens helsetilsyn - Driftsutgifter	01	Driftsutgifter		872 500	872 500	
0734	Særskilte tilskudd til psykisk helse og rustilta	01	Driftsutgifter	Åpen fullmakt		1 050 567	
0734	Tvungent psykisk helsevern	70	Tilskudd	Åpen fullmakt		41 216	
0761	Omsorgstjeneste - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		668 400	668 400	
0761	Omsorgstjeneste - Kompetanse og innovasjon	68	Diverse		10 589 544	10 589 544	
0762	Primærhelsetjeneste - forebyggende helsetjen	60	Diverse		950 000	950 000	
0762	Forebygging av uønsket svangerskap og abor	73	Tilskudd		450 000	450 000	
0765	Psykisk helse og rusarbeid - spesielle driftsutg	21	Spesielle driftsutgifter		354 100	354 100	
0765	Psykisk helse og rusarbeid - kommunale tjene	60	Diverse		6 240 000	6 238 433	
0765	Psykisk helse og rusarbeid - kompetansetiltak	61	Diverse		1 281 100	1 281 100	
0765	Psykisk helse og rusarbeid - rusarbeid	62	Diverse		15 631 704	15 630 617	
0781	Forsøk og utvikling mv - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter	Åpen fullmakt		19 657	
0783	Personell - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		1 140 000	1 230 046	
0854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet - spes. drift	21	Spesielle driftsutgifter		1 110 908	1 108 976	
0854	Kommunalt barnevern	60	Diverse		21 760 000	21 760 000	
1144	Miljørettet prosjektarbeid m.m.	77	Tilskudd		160 000	116 676	
1410	Miljøovervåking og miljødata	21	Spesielle driftsutgifter		898 400	896 960	
1420	Miljødirektoratet - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		3 164 250	3 092 091	
1420	Statlige vannmiljøtiltak	22	Diverse		3 666 000	3 477 468	
1420	Klima, naturmangfold og forurensing- oppdr	23	Diverse		689 244	692 343	
1420	Tiltak i verneområder	31	Diverse		1 277 900	1 274 393	
1420	Oppryddingstiltak	39	Diverse		500 000	500 000	
1420	Erstatning for beitedyr tatt av rovvilt	72	Tilskudd		2 000 000	1 658 055	
1420	Forebyggende og konfliktdependende tiltak i r	73	Tilskudd		1 005 000	904 491	
1420	Friluftsmål	78	Tilskudd		2 550 000	2 550 000	
1420	Verdensarvområder, kulturlandskap og verdi	81	Diverse		200 000	200 000	
1420	Tilskudd til prioriterte arter og utvalgte natur	82	Diverse		1 905 000	1 903 950	
1425	Vilt- og fisketiltak - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		270 000	257 931	
1425	Tilskudd til fiskeformål	70	Tilskudd		320 000	320 000	
1425	Tilskot til viltføremål	71	Tilskudd		167 431	167 250	
1633	Nettoordning for mva i staten	01	Driftsutgifter			3 730 701	
<i>Sum utgiftsført</i>					194 342 862	211 085 752	

Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Samlet tildeling	Regnskap 2015	Merinntekt og mindreinntekt (-)
3525	Inntekter ved oppdrag	01	Driftsinntekter		3 224 568	3 224 568
3525	Ymse inntekter	02	Ymse	53 508	53 508	0
5309	Tilfeldige inntekter, ymse	29	Ymse		876 917	
5700	Arbeidsgiveravgift	72	Arbeidsgiveravgift		8 319 933	
Sum inntektsført				53 508	12 474 926	
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet					198 610 826	
Kapitalkontoer						
60067801	Norges Bank KK /innbetalinger				7 073 173	
60067802	Norges Bank KK/utbetalinger				-205 761 524	
715208	Endring i mellomværende med statskassen				77 525	
<i>Sum rapportert</i>					0	
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)						
Konto	Tekst			2015	2014	Endring
6260	Aksjer			0	0	0
715208	Mellomværende med statskassen			-2 496 237	-2 573 762	77 525

* Samlet tildeling skal ikke reduseres med eventuelle avgitte belastningsfullmakter. Se note B for nærmere forklaring.

Virksomhet: AF - Fylkesmannen i Telemark

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter			
Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
052501	1 099 000	63 073 000	64 172 000
052521	865 000		865 000

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre i hht avgitte belastningsfullmakter (-)	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastnings-fullmakter	Merinntekter / mindreinntekter(-) iht merinntektsfullmakt (justert for eventuell mva.)	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger(-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
052501	"kan overføres"	345 776	0	345 776	53 508			399 285	[5% av årets tildeling i note A]	399 285
052521	"kan overføres"	-2 291 431	0	-2 291 431	3 224 568			933 136	[5% av årets tildeling i note A]	933 136

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se rundskriv R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter

Mottatte belastningsfullmakter

Stikkordet «kan overføres»

Stikkordet «kan benyttes under»

Stikkordet «overslagsbevilgning»

Avgitte belastningsfullmakter (utgiftsført av andre)

Fullmakt til å bruke standard refusjoner av lønnsutgifter til å overskride utgifter

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter

Fullmakt til å overskride investeringsbevilgninger mot tilsvarende innsparing under driftsbevilgninger under samme budsjettkapittel

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger til investeringsformål mot tilsvarende innsparing i de tre følgende budsjettår

Innsparing i regnskapsåret som følge av bruk av fullmakt til å overskride driftsbevilgninger til investeringsformål mot tilsvarende innsparing i de tre følgende budsjettår

Romertallsvedtak

Mulig overførbart beløp

Oppstilling av artskontorrapporteringen, 31.12.2015

	Note	2015	2014
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	0	0
Salgs- og leieinnbetalinger	1	3 278 076	4 424 592
Andre innbetalinger	1	1 000	2 000
<i>Sum innbetalinger fra drift</i>		3 279 076	4 426 592
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	68 930 425	64 929 968
Andre utbetalinger til drift	3	35 292 077	38 332 953
<i>Sum utbetalinger til drift</i>		104 222 502	103 262 920
Netto rapporterte driftsutgifter		100 943 426	98 836 328
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	0	0
<i>Sum investerings- og finansinntekter</i>		0	0
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	1 164 578	845 790
Utbetaling til kjøp av aksjer	5,8B	0	0
Utbetaling av finansutgifter	4	1 948	1 697
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>		1 166 526	847 486
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		1 166 526	847 486
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m,	6	737 025	211 418
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		737 025	211 418
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	101 967 023	90 629 440
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>		101 967 023	90 629 440
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler *			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		139 892	135 119
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		8 319 933	7 786 706
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		-3 730 701	0
<i>Sum rapporterte utgifter på felleskapitler</i>		4 729 124	7 921 825
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		198 610 826	182 180 012
Oversikt over mellomværende med statskassen **			
Eiendeler og gjeld		2015	2014
Fordringer		35 172	20 000
Kasse		0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank		0	0
Skyldig skattetrekk		-2 598 818	-2 603 533
Skyldige offentlige avgifter		0	0
Annen gjeld		67 409	9 772
Sum mellomværende med statskassen	8	-2 496 237	-2 573 762

* Andre ev. inntekter/utgifter rapportert på felleskapitler spesifiseres på egne linjer ved behov.

Note 1 Innbetalinger fra drift

	31.12.2015	31.12.2014
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
Byggesaksgebyr	0	0
Tilsynsavgift elsikkerhet	0	0
Gebyrer / avgift omsetning produksjon sprengstoff første omsetningsledd	0	0
Sum innbetalinger fra gebyrer	0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	0	0
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Inntekter av oppdrag, utenfor avgiftsområdet	3 278 076	4 424 592
Sum salgs- og leieinnbetalinger	3 278 076	4 424 592
<i>Andre innbetalinger</i>		
Salg av utrangert materiell, avgiftsfritt	1 000	2 000
Sum andre innbetalinger	1 000	2 000
Sum innbetalinger fra drift	3 279 076	4 426 592

Note 2 Utbetalinger til lønn

	31.12.2015	31.12.2014
Lønn	56 946 970	54 383 874
Arbeidsgiveravgift	8 319 933	7 803 591
Pensjonsutgifter*	0	0
Sykepenger og andre refusjoner(-)	-1 878 512	-2 325 663
Andre ytelser	5 542 034	5 068 166
Sum utbetalinger til lønn	68 930 425	64 929 968
<i>* Denne linjen benyttes av virksomheter som innbetaler pensjonspremie til SPK.</i>		
Antall årsverk:	x	x

Note 3 Andre utbetalinger til drift

	31.12.2015	31.12.2014
Husleie	6 318 962	6 223 012
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	96 903	677 447
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	1 989 786	2 252 081
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	180 776	375 254
Mindre utstysanskaffelser	354 534	338 731
Leie av maskiner, inventar og lignende	737 895	835 834
Kjøp av fremmede tjenester	15 454 509	18 385 370
Reiser og diett	2 655 398	2 484 681
Øvrige driftsutgifter	7 503 314	6 760 543
Sum andre utbetalinger til drift	35 292 077	38 332 953

Note 4 Finansiinntekter og finansutgifter

	31.12.2015	31.12.2014
<i>Innbetaling av finansiinntekter</i>		
Renteinntekter	0	0
Valutagevinst	0	0
Annen finansiinntekt	0	0
Sum innbetaling av finansiinntekter	0	0

	31.12.2015	31.12.2014
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	1 948	1 697
Valutatap	0	0
Annen finansutgift	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	1 948	1 697

Note 5 Utbetaling til investeringer og kjøp av aksjer

	31.12.2015	31.12.2014
<i>Utbetaling til investeringer</i>		
Immaterielle eiendeler og lignende	76 741	46 184
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0
Beredskapsanskaffelser	0	0
Infrastruktureiendeler	0	0
Maskiner og transportmidler	0	0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	1 087 837	799 606
Sum utbetalt til investeringer	1 164 578	845 790

Note 6 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten

	31.12.2015	31.12.2014
Tilfeldige og andre inntekter	737 025	211 418
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	737 025	211 418

Note 7 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.2015	31.12.2014
Tilskudd til kommuner	88 340 542	76 901 037
Tilskudd til fylkeskommuner	2 343 096	2 589 133
Tilskudd til private	5 097 973	4 859 932
Tilskudd til organisasjoner	4 973 012	4 080 817
Tilskudd til statsforvaltningen	1 212 400	2 198 521
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	101 967 023	90 629 440

Note 8 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2015	31.12.2015	
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler*	0	0	0
Obligasjoner	0		
Sum	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	400	0	400
Andre fordringer	35 172	35 172	0
Bankinnskudd, kontanter og lignende	0	0	0
Sum	35 572	35 172	400
Langsiktig gjeld			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
Sum	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-717	0	-717
Skyldig skattetrekk	-2 598 818	-2 598 818	0
Skyldige offentlige avgifter	0	0	0
Annen kortsiktig gjeld	67 409	67 409	0
Sum	-2 532 126	-2 531 409	-717
Sum	-2 496 554	-2 496 237	-317

* Virksomheter som eier finansielle anleggsmidler i form av investeringer i aksjer og selskapsandeler fyller også ut note 8 B

Del B Spesifisering av investeringer i aksjer og selskapsandeler

	Ervervesdato	Antall aksjer	Eierandel	Stemmeandel	Årets resultat i selskapet	Balanseført egenkapital i selskapet	Balanseført verdi i regnskap*
Aksjer							
Selskap 1							
Selskap 2							
Balanseført verdi 31.12.2015							0

* Investeringer i aksjer er bokført til anskaffelseskost. Balanseført verdi er den samme i både virksomhetens kontospesifikasjon og kapitalregnskapet.

Innhold

Kongehuset	Side 2
Arbeids- og sosialdepartementet	Side 2
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	Side 4
Helse- og omsorgsdepartementet	Side 10
Justis- og beredskapsdepartementet	Side 24
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	Side 30
Kulturdepartementet	Side 38
Kunnskapsdepartementet	Side 39
Landbruks- og matdepartementet	Side 53
Klima- og miljødepartementet	Side 75
Samferdselsdepartementet	Side 85
Statens Helsetilsyn	Side 85
Utenriksdepartementet	Side 92
Andre	Side 92

Fylkesmannsembetene utfører fagoppgaver for flere departementer og direktorater/tilsyn. Hvert departement er faglig overordnet embetene på det aktuelle fagområdet. I årsrapporten del III er det gitt en kort omtale og vurdering knyttet til hvert departementsområde. Nedenfor følger embetets mer utførlig resultatrapportering knyttet til embetsoppdraget for de ulike departementene.

Kongehuset

Resultatområde 00 Kongehuset

-

00.1 Kongelige besøk

Fylkesmannen i Telemark tilrettela for to kongelige besøk i 2015. 9. september deltok H.K.H Kronprins Haakon som hovedveileder på Global Dignity Day ved Skogmo videregående skole i Skien, sammen med over 300 elever.

Drangedal kommune var heldige å få besøk av H.M. Kong Harald den 27. oktober, da han reiste med Sørlandsbanen med Drangedal og Gjerstad som mål. Oppmøtet fra befolkning og presse var stort, og drangedølene fikk vise bygda fra sin beste side.

I tillegg sendte vi fire ildsjeler over 67 år til Afternoon tea på Slottet i oktober, og la til rette for at en 25-åring fra Telemark kunne reise inn og feire tronjubileet på fødselsdagen sin, 17. januar.

00.2 Saksforberedelse av tildeling av ordener og medaljer

Vi mottok 5 søknader om Kongens fortjenstmedalje. Kun en av disse ble sendt Slottet for viderebehandling. Avgjørelse ikke tatt pr. 31.12.2015.

Vi tildelte en St. Olavs Orden i juni 2015 og fikk beskjed fra Slottet rett før jul at ny St. Olavs Orden var godkjent. Denne skal tildeles i april 2016.

På vegne av Regjeringen og Forvarsdepartementet delte Fylkesmannen i Telemark ut 37 minnemedaljer til veteraner etter 2. verdenskrig i 2015. Ordningen videreføres i 2016, og gjelder veteraner til alle militære operasjoner.

Arbeids- og sosialdepartementet

Resultatområde 73 Sosiale tjenester

73.1 Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen

Fylkesmannen realitetsbehandlet i 2015 128 klagesaker etter lov om sosiale tjenester i NAV (sosialtjenesteloven). 97 % av sakene ble behandlet hos Fylkesmannen innen tre måneder etter at de ble registrert mottatt. 47 % av sakene hadde en saksbehandlingstid på mellom to og tre måneder.

73.2 Sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen – formidlingstiltak og kompetanseutvikling

Fylkesmannen har også i 2015 gjennomført opplæring i lov om sosiale tjenester i NAV tilhørende forskrift og rundskriv.

I 2015 gjennomførte fem NAV kontor egentilsyn med sosiale tjenester til unge mellom 17 - 23 år.

Fylkesmannen deltar på NAV-direktørens møter med NAV-lederne når det er behov for det. I 2015 har vi deltatt på ett møte. Tema var egentilsyn og sosiale tjenester til unge mellom 17 - 23 år. Videre var tema levekårsutfordringer og sosial- og helsemessig beredskap.

Fylkesmannen har også egne møter med NAV-ledere ved behov.

Erfaring fra brukerkontakt, fra tilsyns og klagebehandling brukes hyppig ved vår kontakt med NAV fylke og med de ulike NAVledere.

73.3 Kvalifiseringsprogrammet

Det har vært en nedgang i gjennomsnittlig antall deltakere i kvalifiseringsprogrammet fra 2014 til 2015 i Telemark. Størst har nedgangen vært i Skien. 255 i 2014. Det er imidlertid registrert en positiv utvikling på mindre kontorer.

Ved utgangen av november var det 166 deltakere i programmet, og dette var 88 % av fjoråret.

For øvrig viser vi til tertialrapporteringene, sendt Arbeids- og velferdsdirektoratet.

73.4 Økonomisk rådgivning

I 2015 har alle NAV ansatte fått tilbud om grunnkurs og videregående kurs i økonomisk rådgivning. Som tidligere år er all opplæring gjennomført sammen med Fylkesmannen i Vestfold.

De økonomiske rådgiverene i Telemark og Vestfold har også etablert et samarbeid gjennom Gjeldsrådet Vestfold Telemark.

Vi har også i 2015, sammen med Fylkesmannen arrangert fagsamling for økonomiske rådgivere. Målgruppen for denne fagsamlingen er ansatte i NAV som har økonomisk rådgivning som sitt hovedarbeidsområde.

Når det gjelder interkommunalt samarbeid, så er det etablert interkommunal økonomisk rådgiver i Vest - Telemark (5 kommuner), i Midt - Telemark (Bø og Sauherad kommuner) og Drangedal / Kragerø kommuner. I tillegg til dette er NAV Hjartdal et avdelingskontor under NAV Notodden, og kan nyttiggjøre seg av kompetansen på området som Notodden har. Dette innebærer at det i 11 av fylkets 18 kommuner har etablert et interkommunalt samarbeid.

Gjeldsrådgiver i Vest Telemark har på eget initiativ gjennomført 2 dagers workshop for NAV ansatte i regionen for å styrke kompetansen. I kontakt med NAVledere har det vært fokus på viktigheten av økonomisk rådgivning.

Vi har i 2015 behandlet 1 klagesak på avslag på økonomisk rådgivning.

73.5 Boligsosialt arbeid

Fylkesmannen i Telemark, i samarbeid med fylkesmennene i Aust- og Vest Agder og Husbanken arrangerte også i 2015 en 2 dagers boligsosial konferanse. Dag 1 på konferansen var viet statlige føringer og forskning, mens dag 2 var viet presentasjon av kommunale tiltak. I evaluering av konferansen sier deltakerne at de har stort faglig utbytte av denne type konferanser, og den er også viktig for å etablere nettverk på tvers av kommune og fylkesgrenser. Deltakerne sier at de ønsker denne form for konferanser årlig. Målgruppen for konferansen var alle som jobber boligsosialt i kommunene samt brukerorganisasjonene.

I møte med Navledere og kommunens øvrige ledelse er boligsosialt arbeid, og spesielt strategien Bolig for velferd et tema som hyppig settes på dagsorden.

I 2015 har 7 kommuner i Telemark hatt tilskudd til boligsosialt arbeid.

73.6 Barn og unge

Fylkesmannen har også i 2015 gjennom sin kontakt med med NAV kontorene og det øvrige kommunale tjenesteapparatet hatt sterkt fokus på barnefattigdom og barnekonvensjonen.

7 av fylkets kommuner har fått tilskudd til sitt arbeid med området barnefattigdom.

For å forebygge og redusere framtidige stønadsmottakere, har Fylkesmannen i samarbeid med NAV Fylke gått sammen med tre kommuner om prosjektet "Nye Talenter". Det er i prosjektet et særlig fokus på innvandrerfamilier. Arbeidet er spesielt rettet mot kommunene; Notodden, Skien og Kragerø. Se forøvrig egen rapportering.

Vi har også arrangert en fagdag rettet mot NAV ledere, ansatte i NAV og barnevernsledere og ansatte i barnevernet. På fagdagen ble prosjektet "Nye Talenter" presentert, samt Strategien Bolig for velferd og andre statlige føringer. Vi benyttet også deler av dagen til å si noe om flyktningesituasjonen som berør både barnevern og NAV.

Fylkesmannen er, i samarbeid med NAV fylke også i oppstartsfasen med etablering av et barnefattigdomsnettverk for kommunene og har til nå hatt ett møte i nettverket. På første møte var det bare tilskuddskommunene som var invitert. Imidlertid vil det også være behov for å trekke med resten av kommunene. Det er tenkt 2 nettverkssamlinger i året.

Det vises også til fylkesmannens arbeid med samarbeidssatsingen «Talenter for framtida». Målsettingen i Talenter for framtida er å øke gjennomføringen i videregående opplæring gjennom tverrfaglig samarbeid og tidlig innsats. Talenter for framtida-samarbeidet har ført til at kommunene har iverksatt en rekke forbedringstiltak for å styrke det tverrfaglige samarbeidet og koordinere tjenestene til utsatte barn og unge og deres familier. Vi viser til en bredere rapportering i årsrapportens del 3, under punktet Utsatte barn og unge.

Telemark ble i 2015 med i "Forsøk med NAV-veileder i videregående skole". Prosjektet, som startet opp 01.01.15, er et ledd i satsningen med å minske frafallet og øke gjennomføringsgraden i videregående opplæring. Selv om det er kort tid siden oppstart meldes det om at en har kommet godt i gang og en ser frem til å videreføre arbeidet i 2016.

Samordning av fylkesmannens arbeid med utsatte barn og unge er lagt inn i vår avdelingsovergripende "Barn og unge gruppe". Også her vises det til egen presentasjon av arbeidet i årsrapportens del 3, , under punktet Utsatte barn og unge.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
73.3 Kvalifiseringsprogrammet	kr -8 601,32	kr 1 044 663,42
73.9 Andre oppgaver – Sosialtjeneste (rest 73)	kr 800 311,23	kr 549 198,75
74 Tilsyn etter lov om sos. tj. i NAV	kr 51 280,94	kr 0,00
Andre oppgaver under ASD	kr 149 029,98	kr 0,00
Sum:	kr 992 020,00	kr 1 593 862,00

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Resultatområde 42 Familierett

42.1 Ekteskapsloven

Separasjoner 2015: Mottatt 382 søknader - gitt 390 separasjonsbevillinger og avslått 3 søknader. Det er 22 flere separasjonsbevillinger enn i fjor.

Skilsmisser 2015 : Mottatt 289 søknader - gitt 290 skilsmissebevillinger, avvist 2 og avslått 3 søknader. Det er 64 færre skilsmissebevillinger enn i fjor.

Vi har ikke mottatt noen søknader om tillatelse til å få inngå ekteskap før fylte 18 år i 2015.

Avvik:

Det har ikke vært avvik

42.2 Anerkjennelsesloven

Fylkesmannen har godkjent 40 utenlandske skilsmisser i 2015. Det er en økning fra 23 i 2014.

Det er gitt 8 fritak for å legitimere at det er skiftet med den tidligere ektefellen i forbindelse med inngåelse av nytt ekteskap i Norge. Det er gitt 8 også i 2014.

På dette området er det mange henvendelser.

Avvik:

Det har ikke vært avvik

42.3 Barneloven

Fylkesmannen har gitt råd og veiledning om barnelovspørsmål både skriftlig og muntlig. Spørsmålene har særlig dreid seg om reisekostnader ved samvær.

Vi har ikke stadfestet avtaler om foreldreansvar, hvor barnet skal bo fast eller om samvær.

42.4 Veiledning og informasjon

Fylkesmannen mottok i 2015 mange telefonhenvendelser om reisekostnader ved samvær og samværsrett i forbindelse med samlivsbrudd. Vi har også gitt veiledning om retten til opplysninger om barnet, jf. lov om barn og foreldre § 47.

I møter med samarbeidspartnere der det har vært naturlig, har vi informert om barnekonvensjonen og pekt på barns rettigheter.

Det er mange henvendelser både i ekspedisjon og på telefon om separasjon og skilsmisser, noen få henvendelser på e-post.

Resultatområde 43 Føre tilsyn med kommunenes plikt til å sørge for et krisesentertilbud

I 2012 gjennomførte Fylkesmannen kartlegging av kommunenes krisesentertilbud i Telemark. Alle kommunene i i fylket, med unntak av Notodden, er med i et interkommunalt samarbeid om krisesenteret i Skien, med Skien kommune som vertskommune. Notodden kommune har fortsatt sitt samarbeid med Kongsberg kommune etter at avtalen ble fornyet 01.01.13.

Fylkesmannen har i 2015 foretatt en vurdering av kommunenes krisesentertilbud, hvorpå det ble besluttet ikke å være behov for tilsyn inneværende år. Vi har ikke mottatt henvendelser om krisesenter/kommunenes håndtering.

Resultatområde 44 Føre tilsyn med familievernkontor

Fylkesmannen har, etter en vurdering av situasjonen ved kontorene, ikke gjennomført tilsyn med de to familievernkontorene i fylket i 2015. Dette er anbefalinger i tråd med lovverket.

Resultatområde 45 Barn og unge

Fylkesmannen opprettet i 2013 en gruppe, Barn- og ungegruppa, som skulle bidra til intern koordinering av arbeidet med barn og unge, innenfor områdene; barnevern, helse, sosiale tjenester, barnehage og opplæring. Gruppen har som formål å koordinere internt arbeid rettet mot barn og unge, og samarbeide med andre sektorer om utviklingsarbeid som retter seg mot samme målgruppe. Videre skal gruppen bidra til at innsatsen i kommunale og fylkeskommunale tjenester rettet mot barn og unge med sammensatte problemer blir bedre koordinert.

Gruppen hadde noen startvansker, men har i 2015 kommet godt i gang. Det er iverksatt konkrete tiltak rettet mot kommunene. Det er også fra Barn- og ungegruppa tatt initiativ til å etablere en gruppe på embetet som skal jobbe med implementering av barnekonvensjonen på embetet vårt.

Barn og unge gruppa er forankret i Fylkesmannens overordnede Virksomhetsplan.

Gjennom samarbeidet om Talenter for framtida (som også er forankret i embetets overordnede virksomhetsplan) er Fylkesmannen en pådriver for tverrfaglig samarbeid og samordning av innsats overfor utsatte barn og unge og familier.

45.1 Veiledning og samordning

45.1 a)

Fylkesmannen har i sitt daglige arbeide mange telefoner fra den kommunale barneverntjenesten med spørsmål om hvordan forstå lover, forskrifter og handlingsplaner. Vi har faste møtepunkt med kommunene i form av deltakelse på barnevernledermøter og fagdager initiert av fylkesmannen. Disse møtepunktene brukes aktivt til å formidle endringer som måtte komme og oppklaringer som handler om tolking av regelverk. Dersom vi mottar informasjon fra direktoratet eller andre som vi mener er relevant for barneverntjenesten blir dette sent ut umiddelbart.

Vi følger opp og kontrollerer kommunens halvårsrapporteringer på barnevernområdet og sammenstilt med kvartalsrapporteringene på fristbrudd. Sammen med lav terskel for kommunene til å ta kontakt med oss for råd og veiledning, får fylkesmannen en god oversikt over situasjonen i den kommunale barneverntjenesten.

45.1 b)

Fylkesmannen i Telemark har etablert en barn- og ungegruppe som skal bidra til intern koordinering når det gjelder embetets arbeidet med barn og unge innenfor områdene; barnevern, helse, sosiale tjenester, barnehage og opplæring. Barn- og ungegruppen skal også bidra til at innsatsen i kommunale og fylkeskommunale tjenester rettet mot barn og unge med sammensatte problemer blir bedre koordinert.

Barn- og ungegruppen har månedlige møter og det velges en koordinator for to år av gangen. I 2015 har gruppen jobbet både internt og eksternt med tiltak. Internt har vi hatt fokus på implementering av barnekonvensjonen. Fylkesmannen har nedsatt en gruppe bestående av en person fra hver avdeling til å jobbe videre med dette. To av deltakerene i denne gruppen er med i den nasjonale gruppen som drives av Fylkesmannen i Troms. Barnekonvensjonen var et tema på embetssamlingen i desember hvor alle ansatte var tilstede og er å anse som en kick off for det videre arbeidet på embetet i 2016.

Fylkesmannen har, med utspring i barn - og ungegruppen, arrangert en stor konferanse for kommunene "Tverrfaglig samhandling til barns beste - IP som verktøy - hvem har ansvar for hva"? Barnekonvensjonen var også her et stort tema og Kirsten Sandberg foreleste om "Barns rett til deltakelse og medvikning".

Et annet tiltak med utspring i barn- og ungegruppen er samarbeid på tvers av avdelingene med tilsyn i statlige og private institusjoner med fokus på barn og unges skoletilbud. Dette ønsker vi å videreføre i 2016 til også gjelde bofellesskap for enslige mindreårige.

De iverksatte tiltakene er også å anse som tiltak for å nå regjeringens mål om økt gjennomføring i videregående opplæring.

En representant fra fylkesmannen i Telemark har deltatt i arbeidsgruppen med å utarbeide skoleveilederen. Vi har også bidratt til gjennomføringen av dialogkonferansene som ble holdt som et ledd i skolesatsningen rettet mot ansatte i skole- og barnevernsektoren. I tillegg til dette har en representant fra utdanningsavdelingen og barnevern deltatt på veiledningsmøt med en kommune som hadde målsetting om å utarbeide handlingsplan ved skolefravær.

Telemark har i 2015 gått inn i satsingen "Forsøk med NAV-veileder i videregående skole". En av de videregående skolene har ansatt to NAV-veiledere og forsøket er godt i gang. NAV-veileder i videregående skole er et godt tiltak for å nå målsettingen om økt gjennomføring av videregående opplæring. I tillegg til dette har det vært gjennomført følgende aktivitet på barnevernsområdet:

To-dagers samling for barnevernlederne i Telemark. Tema for dette møtet:

- oppfølging og ledelse av barneverntjenestens undersøkelsesarbeid.
- kommunens arbeid med oppfølging av barn i fosterhjem
- tilsynsordningen
- samarbeid politi/barneverntjeneste
- Forholdet mellom barneverntjenesten og interkommunal barnevernsvakt
- Flyktningssituasjonen generelt, og barneverntjenestens ansvar for enslige mindreårige asylsøkere/flyktninger spesielt.

Det har blitt avholdt et møte med barnevernledere og politi. Tema var håndtering av barneverntjenestens undersøkelser som er under politietterforskning. Det er planlagt å gjennomføre et tilsvarende møte mellom barneverntjenesten og politiet i 2016.

Det har blitt avholdt to arbeidsutvalgsmøter med fylkesmannen og barnevernledere i Telemark. I tillegg har vi deltatt på noen av barnevernsledernes egne møter. Her har vi fått/gitt informasjon om aktuelle problemstillinger i barnverntjenesten. I tillegg har fylkesmannen benyttet disse møtene til å gi informasjon om statlige føringer og om endringer i lovverket.

Vi har deltatt i nettverkssamlinger for ansatte som jobber med barnevern i region sør. I sammenheng med dette samarbeidet ble det arrangert et fagseminar til Skottland hvor tema blant annet var brukermedvirkning i barnevernstilsyn, da med spesielt fokus på samtaler med barn under tilsyn.

På Fylkesmannens årlige Høstkonferanse var ett av flere tema barns rettigheter, herunder kravene knyttet til brukermedvirkning i tjenestene.

Vi har deltatt i en arbeidsgruppe bestående av representanter fra Høyskolen i Telemark, representanter fra innvandrerbefolkningen i Grenland og barneverntjenesten i Skien kommune. Arbeidsgruppen har arbeidet med å rekruttere og sertifisere veiledere fra innvandremiljøet i foreldreveiledningsprogrammet ICDP (International child development program). Ansvarlig for prosjektet er Skien kommune. Dette arbeidet forsetter i 2016.

Vi har deltatt/deltar i Kontaktforum mellom politi og innvandrerorganisasjoner/trossamfunn. Hovedmålsettingen for kontaktforumet er å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme. Kontaktforumet har blant annet planlagt å gjennomføre en dialogkonferanse for innvandrerkvinner i 2016. Fokuset på konferansen vil være kvinners viktige rolle i å forebygge hatkriminalitet og radikaliserings.

Vi har gitt råd og veiledning til en kommune rundt samhandlingsproblemer mellom barnverntjenesten og NAV.

Vi har gitt råd og veiledning i møte med kommune/barneverntjeneste og spesialisthelsetjenesten. Tema var uenigheter og samhandlingsproblemer i en krevende enkeltsak.

Vi har gitt råd og veiledning i møter med kommunal barnverntjeneste og helsetjeneste. Tema uklarheter knyttet til ansvarsforhold rundt barn med behov for sammensatte og koordinerte tjenester. Vi har erfart at vi i de siste årene får flere henvendelser med denne type spørsmål. Møtene har dels vært initiert av kommunene, dels på Fylkesmannens innkalling.

Fylkesmannen har gjennom hele året gitt råd og veiledning, både skriftlig og muntlig til barneverntjenestene og brukerne på barnevern- og barnelovgivning.

Vi har gitt undervisning til ansatte ved Distrikts psykiatrisk poliklinikk og Forum for ledende helsesøstre hvor tema har vært bekymringsmeldinger til barneverntjenesten.

Fylkesmannen har mottatt tre søknader om fritak fra taushetsplikt i 2015.

En av sakene gjaldt barnefordeling og ble ikke realitetsbehandlet, jr. lovendringen i barneloven § 61a.

Den andre som gjaldt en foreldretvist ble heller ikke realitetsbehandlet grunnet manglende opplysninger i saken. Disse opplysningene ble aldri oversendt oss.

Saksbehandlingstiden var i snitt 1 virkedag. Se også 77.1.

45.4 Biologisk opphav

Det er i 2015 mottatt 16 henvendelser vedrørende spørsmål om adopsjon. Henvendelsene har vært i forbindelse med at den adopterte har ønsket å få vite sitt biologiske opphav, henvendelse fra andre familiemedlemmer og spørsmål om det foreligger en adopsjonsbevilling. Dette gjerne i forbindelse med dødsfall og arv.

45.5 Opplæringstilbud i å samtale med barn om vold og seksuelle overgrep i undersøkelser

Dagskurs for relevante faggrupper i kommunen samt minoritetsrådgivere i videregående skoler. Tema «Samtaler med barn om vold og overgrep». Kurset ble arrangert i samarbeid med RVTS sør. Kurset med 133 påmeldte, var planlagt gjennomført 8.12.15. På grunn av sykdom hos foredragsholder ble det utsatt til 5.4.16. Utgifter til kurset er fakturert og belastet regnskapet for 2015.

Opplæring av kommunalt barnevernsansatte i kartleggingsverktøyet EuroADAD. Kursrekken som var på tre dager ble arrangert i samarbeid med Fylkesmennene i Vest- og Aust Agder. Telemark fikk tildelt syv plasser i denne opplæringspakka.

45.7 Tilskudd til kommunalt barnevern

Telemark fikk i 2015 tildelt ytterligere 1,5 stillinger til styrking av det kommunale barnevernet fra BLD. Disse stillingene ble fordelt på to barneverntjenester. Midlene ble gitt med halvtårs effekt. Totalt har barnevernet i fylket blitt tilført 32 nye stillinger i perioden 2011-2014.

Videre fikk Telemark tildelt kr. 510 000,- til midlertidige stillinger i 2015, herunder tiltaksstillinger, utgifter til bruk av vikar e.l. Midlene ble fordelt på tre barneverntjenester, til bruk på arbeid med minoritetsfamilier, veiledning av flyktningefamilie og utgifter til vikarbruk i barnevernundersøkelser.

Vårt inntrykk er at den statlige satsingen har ført til en bedret situasjon i det kommunale barnevernet. Barnevernlederne i Telemark melder om stadig flere kompliserte og sammensatte saker, som igjen fører til større ressursbruk. Tilbakemeldinger fra barneverntjenestene er at sakene er mer tidkrevende. Dette gjelder blant annet økning i saker med vold/overgrep, økt bruk av sakkyndige utredninger, økt andel familier med annen kulturell bakgrunn og språk og mer oppfølging fra barneverntjenesten i krevende omsorgssaker.

Noen av barneverntjenestene i fylket har meldt om økt aktivitet som følge av flyktningssituasjonen. Barneverntjenestene yrer bekymring for konsekvensene dette vil gi for ressursbehovene fremover.

Resultatområde 46 Universell utforming

Fylkesmannen har foruten uttalelser i plansaker fremmet universell utforming gjennom prosjektet "Sentrumsnære turveger med universell utforming" i Telemark. Det fireårige prosjektet ble avsluttet 31.12.15. Fylkesmannen som prosjektleder har samarbeidet nært med fylkeskommunen og vegvesenet om å stimulere alle de 18 kommunene til å utvikle universelt utformede turveger i tettstedene. Det er laget egen prosjektrapport for 2012-15.

Prosjektet har ført til økt fokus på universell utforming i kommunene, oppgradering og etablering av turveger, kompetanseheving, lokale prosesser med tverrfaglig samarbeid og medvirkning, samt stimulert kommunene til å definere lokale målsettinger om universell utforming. Prosjektet inngikk i Kommunal- og

~~moderniseringsdepartementets tiltak K1 og K2, særlig på universell utforming i fylker og kommuner~~

Kommunene fikk over 2 millioner kroner i tilskudd i prosjektperioden, og mest ble gitt i 2015.

Resultatområde 47 Integrering av innvandrere

47.1 Statsborgerseremonier

Statsborgerseremonier

Embeter	Antall seremonier	Prosent nye statsborgere som har deltatt
FMTE	1	35
Sum	1	

47.2 Bosetting av flyktninger

Den økte tilstrømmingen av flyktninger til landet sist halvdel av 2015 igangsatte et omfattende arbeid hos fylkesmannen. Arbeidet med flyktningetilstrømmingen har blitt ledet og koordinert av beredskapsavdelingen hvor de ulike avdelingene har vært representert. Oppdraget knyttet til bosetting av flyktninger har blitt sett i sammenheng med det totale arbeidet embetet har iverksatt i forbindelse med håndteringen av denne ekstraordinære situasjonen.

Dette førte blant annet til at allerede planlagte aktiviteter/møter med kommuner og andre ble endret slik at flyktingesituasjon ble satt på dagsorden. Dette gjaldt spesielt i møter med spesialisthelsetjenesten, med de lokale NAVkontor, kommunale helse-, sosial-, flyktning- og barneverntjenester.

I møte avholdt med barnevernlederne i november ble det satt spesielt fokus på situasjonen til enslig mindreårige asylsøkere/flyktninger. Bufetat region sør ble invitert til å delta på dette møtet for å si noe om prosessen rundt bosetting av enslige mindreårige flyktninger.

Det har også blitt avholdt to samarbeidsmøter med Bufetat region sør hvor tema har vært enslige mindreårige asylsøkere/flyktninger.

Vi har fortløpende gitt råd og veiledning på telefon om lover og regler som regulerer kommunes arbeid med bosetting av enslige mindreårige flyktninger.

47.3 Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)

Fylkesmannen behandlet ingen klager etter introduksjonsloven i 2015.

Det ble gjennomført ett tilsyn etter introduksjonsloven. Temaet for tilsynet var om programmet som tilbys er helårlig og på full tid. Det ble avdekket lovbrudd på punktet "full tid", men dette ble rettet opp før endelig rapport ble sendt ut.

47.4 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og norskopplæring for asylsøkerere

Fylkesmannen har i samarbeid med Vox arrangert ett etterutdanningskurs over to dager høsten 2015 for lærere og ledere i Telemark som underviser i norsk etter introduksjonsloven. Hovedtema: Ulik kompetanseheving og deling av god praksis. «Omsorgstretthet og grenser for profesjonsutøvelse» var tema på dag 2. Notodden kommune har arrangert en plandag for lærere og ledere høsten 2015 med tema "Arbeidnorsk". Der var innholdet hvordan en kan relatere norskundervisningen tettere til arbeidslivet. IMDI var en av innledeerne.

I tillegg møter Fylkesmannen ledernetverket i voksenopplæringen i fylket regelmessig og tar del i deres årlige studieturer. Samarbeidet bidrar til at Fylkesmannen kjenner til sektors kompetanse og behov.

47.5 Tilsyn med kommunenes gjennomføring av introduksjonsloven

Tilsynsteamet har bestått av to personer fra sosial- og helseavdelingen og en person fra utdannings- og vergemålsavdelingen. På grunn av ressursituasjonen ved embetet ble det kun gjennomført tilsyn i Skien kommune.

Tilsynsteamet var om kommunens tilbud i introduksjonsordningen var helårlig og på full tid. Det ble ikke funnet avvik å disse områdene.

Resultatområde 48 Fremme likestilling og motvirke diskriminering

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
41 Tilsyn og klagebehandling etter barnevernloven	kr 773 199,40	kr 544 606,16
42 Familierett	kr 500 463,51	kr 0,00
43.1 Tilsyn med kommunale krisesentertiltak	kr 0,00	kr 0,00
43.9 Andre krisetiltak	kr 0,00	kr 0,00
44 Tilsyn med familievernkantor	kr 0,00	kr 0,00
45 Barnevern	kr 1 059 672,71	kr 0,00
47 Integrering av innvandrere	kr 105 698,05	kr 0,00
47.5 Tilsyn med introduksjonsloven	kr 58 603,87	kr 0,00
Andre oppgaver under BLD	kr 263 479,75	kr 0,00
Sum:	kr 2 761 117,00	kr 544 606,00

Helse- og omsorgsdepartementet

Resultatområde 76 Samhandling, kvalitet og helseberedskap

Sosial- og helseavdelingen har i helse sin oppgaveløsning et fokus på betydningen av samhandling mellom kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten, og at dette er nødvendig for å sikre forsvarlige og gode pasientforløp. Vi har også deltatt aktivt i arbeidet for at kommunene skal få gode planer for sosial og helsemessig beredskap. Dette har vi gjort blant annet ved å være aktiv deltager i arbeidet med å lage en mal for slike beredskapsplaner, en mal som senere er implementert i kommunene.

76.1 Samarbeid mellom kommune- og spesialisthelsetjenesten

«Ha oversikt over kommunenes og helseforetakenes implementering av samhandlingsreformen, herunder utviklingen av samhandlingsprosjekter og samarbeidsrutiner som kan benyttes som eksempler på god praksis»

Fylkesmannen opplever at kommunereformen har tatt vekk mye av fokuset på samhandlingsreformen i 2015. Fylkesmannens engasjement har derfor i hovedsak konsentrert seg om å bistå i forbindelse med kommunereformen. Vi har også i 2015 hatt jevnlig dialog med de tre samhandlingskoordinatorene i Telemark, som er ansatt delvis i kommunene og på sykehuset. Disse har vært viktige informanter og samarbeidspartnere på flere områder. Fylkesmannen arrangerte årets høstkonferanse i samarbeid med dem, og inviterte sentrale aktører fra både sykehus og kommuner, nettopp for å styrke samarbeidet, opprette nettverk, og avklare ansvar mellom kommuner og spesialisthelsetjenesten.

Fylkesmannen gjennomførte i 2015 to tilsyn med samhandling mellom sykehus og kommuner når det gjelder utskrivelse av pasienter. Av dette fremkom at de overordnede avtalene er gode, men at etterlevelsen av dem noen ganger ikke fungerer i praksis. Sykehuset fikk avvik på at de ikke sikret at forsvarlig legemiddelinformasjon ble overført til hjemmesykepleien i kommunen i forbindelse med utskrivninger av pasienter. Kommunene bruker mye tid på å kvalitetssikre dette. En av kommunene ble gitt avvik i forbindelse med dokumentasjon av nødvendige og relevante opplysninger i forbindelse med mottak og oppfølging av pasienter som ble utskrevet fra sykehus. Både sykehus og kommunene har forbedringspotensiale når det gjelder rapportering av avvik knyttet til samhandling.

Etablering og bruk av KAD-plasser

Fylkesmannen har påsett at samtlige kommuner har etablert KAD-plasser ved utgangen av 2015. Vi har også mottatt rapport om hvordan plassene blir benyttet fra samhandlingskoordinatorerne. Vi ser at det er store forskjeller når det gjelder bruken av plassene internt i fylket, både når det gjelder hvem som henviser, og beleggsprosent. En tydelig tendens er at beleggsprosenten er høyest ved KAD-tilbudene som er tilknyttet de største kommunene, og som har geografisk nærhet til sykehus.

Samhandlingsprosjekt innen akuttmedisin

Den nye forskriften om akuttmedisin gir små legevakter store utfordringer, da den setter økede krav til kompetanse for leger og ansatte på legevakt. Fylkesmannen er informert om at det er påtenkt et prosjekt for å styrke den akuttmedisinske beredskapen, der Sykehuset i Telemark skal samarbeide med legevakten i Seljord for å prøve ut modeller for samarbeid. Dette prosjektet skal ledes av en av samhandlingskoordinatorerne, og skal gi føringer for fremtidig samarbeid mellom akuttmottak og legevakt i Telemark. En skal se på om bruk av utstyr som telemedisin og ultralyd kan gi tidligere og bedre kontakt med spesialister rundt den akutt syke pasienten. Dette for å forhindre unødige sykehusinnleggelser.

Samhandling innen rus/psykiatri

Fylkesmannen har i 2015 fått informasjon om at styringsgruppen for samhandlingen for kommuner og spesialisthelsetjenesten i Telemark er i en prosess der de skal se på om det er mulig å få til et større samarbeid innen psykiatri og rus. Samhandlingskoordinatorerne arbeider med å forberede en sak om dette som skal legges frem for styringsgruppen. I forbindelse med at alle kommuner skal ha psykologtjeneste innen 2020, og kommunene skal ha etablert KAD for psykiatri og rus innen 2017 er dette et område Fylkesmannen vil følge nøye med på videre.

Fylkesmannen deltar i Psykiatrisk samarbeidsforum i Skien kommune og i Posrgrunn kommune. Begge samarbeidsfora har representanter fra ulike nivåer i kommunen samt fra DPS, og BUP og UPS, og samhandling mellom kommune og spesialisthelsetjeneste er hovedfokus. Fylkesmannen deltar også i Forum for psykisk helsearbeid i Telemark sammen med representanter fra kommunene, samhandlingskoordinator i Sykehuset Telemark HF samt DPS.

Elektronisk samhandling mellom spesialist og kommune

Tilsynene vi gjennomførte med samhandlingen mellom sykehuset og kommunene viste at samhandlingen når det gjelder legemidler og medikamentlister er et område hvor det ofte svikter. Rett over nyttår vil sykehuset også ta i bruk e-resept, slik at legene ved sykehuset også kan foreskrive reseptene elektronisk. Dette vil styrke samhandlingen mellom sykehuset og fastlegene.

Det rapporteres forøvrig om at PLO-meldingsutvekslingen mellom sykehuset og kommunene nå fungerer godt.

Samhandlingsprosjekt innen somatisk rehabilitering

Det er etablert et samarbeidsprosjekt mellom Sykehuset Telemark HF og kommunene når det gjelder spesialisert somatisk rehabilitering. Fylkesmannen har blitt holdt orientert i prosessen, og invitert til å komme med innspill til en plan som ble ferdig i 2015. Vi har bidratt til å gjøre planen kjent, gjennom å ta den med i programmet på vår årlige høstkonferanse for helsepersonell i spesialist- og kommunehelsetjenesten. Det var ca 100 deltakere på konferansen.

KOLS-prosjektet

Fylkesmannen ser svært positivt på et samhandlingsprosjekt som har pågått de to siste årene mellom kommunene og STHF når det gjelder kompetanseheving og tilbud til KOLS-pasienter. Per i dag er det totalt 55 ulike fagpersoner som er involvert i prosjektet fra sykehus og kommuner, og 17 av 18 kommuner i fylket er med. Resultatene så langt har vist at med en mer systematisk og faglig bedre oppfølging av KOLS-pasientene hjemme, har man kunnet redusere behovet for sykehusinnleggelser betydelig. Prosjektet har søkt Fylkesmannen om midler til driften, men vi har ikke funnet midler til dette inneværende år.

Samarbeidsavtaler

Avtalene mellom sykehuset Telemark og kommunene har vært revidert i flere omganger. Dette arbeidet ledes i

hovedsak av samhandlingskoordinatorene i fylket, og Fylkesmannen har vært involvert i revideringen mer på sidelinjen dette året. Fylkesmannen har i 2015 meldt i fra til samhandlingskoordinatorene om et område der vi mente det burde utformes en egen delavtale (habiliteringstjenesten for voksne). Vi vil følge opp dette videre.

«Ha bidratt til kompetansetiltak i samarbeid med Helsedirektoratet om de ulike levevaneområdene, psykisk helse mv, og hvordan helsepersonell kan støtte folk i ending av levevaner»

Fylkesmannen er i løpende kontakt med Helsedirektoratet og deltar bl.a. i deres nettverk for folkehelserådgivere. Høsten 2015 startet vi et samarbeid med Helsedirektoratet om å arrangere Bra Mat-veilederkurs mars 2016 i Telemark (ca 40 påmeldte).

De siste 10-15 årene har Fylkesmannen samarbeidet nært med Telemark fylkeskommune om utviklingen av folkehelsearbeid, etablering av frisklivssentraler og forebyggende tiltak for eldre. I dette samarbeidet er det flere kompetansehevende tiltak. Sykehuset Telemark HF deltar også her, bl.a. ved samhandlingskoordinatorene og annet fagpersonell. Som kompetansehevende tiltak for kommunalt ansatte i frisklivssentraler arrangerte vi en temadag om overvekt i juni 2015, sammen med Sykehuset Telemark HF v/ Telemark rehabiliteringssenter.

76.2 Kvalitetsforbedring i helse og omsorgstjenesten

Fylkesmannen har i samarbeid med USHT orientert kommunene om krav og forventninger i det nasjonale pasientsikkerhetsprogrammet, blant annet gjennom konferansen "På vei mot omsorg 2020 - pasientsikkerhet, velferdsteknologi og demensomsorg". Tema på denne konferansen var generell informasjon om pasientsikkerhetsprogrammet, fallforebygging og fokus på nettverk for arbeid med pasientsikkerhet i kommunene.

Sammen med USHT jobbes det med å iverksette et læringsnettverk for pasientsikkerhet for kommunene i 2016.

76.3 Felles digitalt nødnett

Telemark har nå innført digitalt nødnett, også i legevaktsentralene. Fylkesmannen har hatt representant på Nødnettdagene 2015 og bruker i tillegg sin deltakelse i beredskapsarbeid, tilsynsarbeid og i etablerte fora med kontaktflate til kommunal ledelse og helsetjenester til å stimulere til økt bruk av og kunnskap om nødnettet.

76.4 Helseberedskap og smittevern

Fylkesmannen har deltatt i en arbeidsgruppe for å lage planmal for helseberedskap i Telemarks kommuner. Dette er gjort sammen med representanter for kommunene, spesialisthelsetjenesten og samhandlingskoordinatorene i fylket. Mal ble ferdigstilt sammen med e-læringsprogram, tilgjengelig for kommunens personell på KS sine nettsider. Malene har videre blitt presentert på fylkeslegens årlige helseledermøte i fylket.

Det har vært gjennomført øvelse i lokal redningsstab og Fylkesmannens krisestab, i tillegg til at det i september 2015 var alvorlig flom i Telemark med store oversvømmelser blant annet i Skien sentrum og i flere kommuner i øvre del av fylket. Sosial og helseavdelingen har hatt en aktiv rolle i både øvelser og reelle situasjoner. Erfaringene derfra viser at de etablerte systemer og kommunikasjonslinjer fungerer.

Flyktnings situasjonen har medført betydelig innsats fra avdelingen. Det har vært etablert mange akuttmottak i fylket. Dette har medført betydelig behov for informasjon og koordinering mellom kommuner og sentrale instanser, med Fylkesmannen som aktivt mellomledd. Det har vært gjennomført besøk i de fleste mottakene og mottakskommunene, og avdelingen har hatt jevnlig kommunikasjon med kommunale tjenester for å sørge for at tjenester ytes etter oppdaterte føringer. Kommuneoverleger og helsesjefer har kontaktet og blitt kontaktet av avdelingen i en rekke hastesaker, særlig i forhold til smitte, vaksinasjoner og helse- og tannhelsetjenester. Det har også vært arrangert to møter for Fylkesberedskapsrådet om temaet.

På Fylkesmannens høstkonferanse for helse- og omsorgspersonell (i oktober 2015) ble det planlagte smitte seminaret oppdatert til særlig å fokusere på flyktnings situasjonen med de utfordringer som ligger i denne.

76.5 Personell og kompetanse

Kompetanseløft 2020

Egen rapport vil bli sendt Helsedirektoratet 01.05.2016

Turnustjenesten

Turnustjeneste for fysioterapeuter

Vi samarbeider med Buskerud, Vestfold og Agderfylkene om å arrangere kurs á 2 dager i offentlig helsearbeid for turnusfysioterapeuter (og turnuskiropraktorer) i kommunehelsetjenesten. Ett vårkurs og ett høstkurs á 2 dager ble arrangert i Drammen, der Fylkesmannen i Buskerud var arrangør.

Turnusordningene for fysioterapeuter i Telemark synes å fungere godt.

Turnustjeneste for leger

Tunuslegeordningen i kommunehelsetjenesten i Telemark har tilstrekkelig kapasitet og er generelt av god kvalitet.

Fylkesmannen hadde 1. halvår 2015 to leger som var ansatt som gruppeveiledere for turnuslegene. Begge disse legene var ass. fylkesleger i 20% stilling hos Fylkesmannen, og har vært det i flere år. Fra primo 2015 sluttet den ene, og den andre økte sin stillingsandel til 40% slik at han alene tar hånd om alt de 2 gjorde i fellesskap). Fylkets turnusleger er nå delt i tre og turnusveileder gjennomfører 3 samlinger for hver gruppe pr halvår.

Tilbakemeldingene fra turnuslegene er svært gode. Gruppeveileder er også informant for Fylkesmannen når det gjelder hvordan legetjenesten fungerer og er organisert i kommunene i Telemark.

Når det gjelder utlysning og ansettelse i turnusstillinger i kommunehelsetjenesten, så samarbeider Fylkesmannen med HR-avdelingen ved Sykehuset Telemark. Sykehuset Telemark har avtale om på vegne av kommunene (forskriftens § 10 a) å foreta ansettelser. Vi har inntrykk av at dette fungerer godt, men registrerer noen vanskeligheter med å holde oversikt angående turnusleger og permisjoner. Fylkesmannen får tilsendt liste over ansatte turnusleger når prosessen er slutført. Det har vært 2 flere tilgjengelige turnusstillinger i kommunehelsetjenesten enn turnusstillinger i Sykehuset Telemark. Vi har inntrykk av at dette løses greit ved å lyse ut stillingene som resttjeneste i Webcruiter. Vi har to sykehus i Telemark der turnusleger blir ansatt i kommuner i nedslagsfeltet til sykehusene. Totalt antall turnuskandidater i Telemark pr. halvår varierer fra 20 til 21.

Vi har hatt flere forespørsler fra enkeltkommuner som ønsker å tilby turnusstilling til navngitte, nyutdannede leger som de senere vil rekruttere til fastlegestilling. Her har vi måttet konsultere Helsedirektoratet om nye regler på området, noe som har vært tidkrevende.

Fylkesmannen i Telemark har gjennomført totalt 2 kurs á 2 dager i akuttmedisin (vår og høst) for turnusleger i kommunehelsetjenesten. To-fire av de 24 plassene på kurset tilbys allmennleger i Telemark, som har behov for faglig påfyll når det gjelder legevaktmedisin. Plassene blir stort sett benyttet.

Opplæring på kap. 9 i helse- og omsorgstjenesteloven

Fylkesmannen har samarbeidet med HAVO om planleggingen og gjennomføringen av et to-dagers seminar, hvor nærmere 100 personer fra alle kommunene deltok. Tema for denne konferansen var bl.a. forebygging av bruk av makt og tvang overfor personer med autisme, angst og depresjon hos psykisk utviklingshemmede (utfordrende atferd og miljøterapi), samt opplæringsprogrammet «Mitt livs ABC». Helsedirektoratet v/Ann Kristin Wassvik la frem det nye rundskrivet til kap 9.

Fylkesmannen har også bidratt med undervisning en halv dag på en samling i «nettverk for seksualitet», initiert av HAVO, for ca 30-40 fagpersoner. Tema var blant annet implementering av de nye retningslinjene om forebygging av seksuelle overgrep, og ellers juridiske spørsmål knyttet til taushetsplikt, selvbestemmelse, vergerollen, etc.

76.6 Rettssikkerhetsarbeid

Pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A:

I 2015 har det vært en betydelig økning i mottatte vedtak om tvungen helsehjelp etter kap 4A. For 2014 ble det behandlet og avsluttet til sammen 107 saker, mens det i 2015 ble avsluttet 194 saker. Av disse er 140 saker behandlet innen tre måneder, mens de øvrige 54 saker er avsluttet etter 3-6 måneder.

Ingen vedtak om tvungen helsehjelp etter kap. 4A er blitt påklaget til Fylkesmannen. Derimot har Fylkesmannen

mottatt klage fra pårørende på Fylkesmannens vedtak om opphevelse av vedtak om tvangsbehandling etter rutinemessig overprøving, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 4A-5. Fylkesmannen har i disse tilfelle lagt til grunn at pårørende ikke har klagerett, jf. Helsedirektoratets rundskriv IS-8/2015 s. 92.

I 2015 har det vært fokus på undervisning; fem ulike kommuner og arbeidsgrupper som jobber med Demensomsorgens ABC har fått undervisning og veiledning fra Fylkesmannen. Vi har også hyppig veiledning per telefon og har vært tilgjengelig ved nettverkssamlinger.

Vi ser store forskjeller i hvilke kommuner som fatter vedtak, noen kommuner har ikke fattet noen vedtak i 2015. Det er 5 av 18 kommuner som ikke har fattet vedtak om tvungen helsehjelp, og 2 av 18 kommuner som kun har fattet ett vedtak.

Helse- og omsorgstjenesteloven kap.9

I 2015 har Fylkesmannen hatt en svak økning i antall vedtak, sammenliknet med i fjor. I løpet av 2015 har vi behandlet 40 vedtak. Samtlige saker er behandlet innen fristen på 3 måneder, med unntak av én, der saksbehandlingstiden ble overskredet med 18 dager.

Vi har gjennomgått 121 meldte beslutninger om skadeavvergende tiltak i nødsituasjoner etter § 9-5 tredje ledd bokstav a), fordelt på 42 ulike brukere, og 10 ulike kommuner. Antallet meldinger er en svak nedgang fra i fjor.

Vi har gjennomført 6 stedlige tilsyn.

Ingen vedtak om bruk av tvang etter khol kap 9 er blitt påklaget til Fylkesmannen.

Resultatområde 77 Andre oppdrag

77.1 Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMTE	3	1
Sum	3	

77.2 Særfradrag

Ingen saker om særfradrag for store sykdomsutgifter er mottatt i 2015. Vi har heller ikke hatt andre henvendelser angående saksfeltet.

Særfradrag for utgifter til behandling utenfor den offentlige helsetjenesten. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMTE	0	
Sum	0	

77.3 Førerkortsaker

Det har vært gjennomført to tilsyn med fastlegers forskrivning av sterke smertestillende og vanedannende medikamenter. Foruten forsvarlighet av behandlingen har det også vært vurdert om helsekravene til førerkort har vært oppfylt og om meldeplikten har vært overholdt. I etterkant har det blitt sendt brev om ikke oppfylte helsekrav til 20 pasienter.

Dette fikk oppmerksomhet i media, med oppslag i lokalavis og lokalradio. Fastlegene i Skien ba også om et møte for å få en oppfriskning av helsekravene, de fleste av fastlegene deltok. Vi har også holdt undervisning om helsekravene for leger ved avdelinger i helseforetaket.

- Heldagskurs for leger og psykologer ved Sykehuset Telemark, Psykiatrisk klinikk, med gjennomgang av helsekrav, særlig ved kognitiv svikt, psykisk lidelse, ruslidelse og medikamentbruk.
- Halvdagskurs for alle leger og psykologer ved Borgestadklinikken om helsekrav ved psykiske lidelser, ruslidelser og legemiddelbruk.
- 2 dagers kurs arrangert av prosedyregruppa i Telemark legeforening hvor ca 50 av Telemarks fastleger deltok. Kursene kombinerte faglig oppdatering fra spesialister med helsekravene for førerkort innen alle sykdomsgrupper omfattet av forskriften.

I Telemark har det i 2015 vært en økning i antall førerkortsaker. Vi har behandlet 1836 saker, hvorav 1442 saker munnet ut i vedtak eller tilråding. Av disse var 743 dispensasjonssaker, 476 dreide seg om tilråding om inndragning og 223 var andre typer tilråding/rådgivning. Vi mottok også 394 vedtak om inndragning av føreretten fra politiet. Saksbehandlingstiden i en femtedel av sakene forlenges betydelig da saken ikke er tilstrekkelig opplyst medisinsk og vi må innhente opplysninger fra fastlege/spesialist. Fylkesmannen i Telemark har et godt samarbeid om disse sakene både med de to trafikkstasjonene i fylket og med politiet i Telemark. 2. halvår i 2015 har vi innført daglig telefontid for medarbeiderene på førerkortfeltet. Dette gjør at vi kan arbeide konsentrert, og ha noenlunde kontroll på saksbehandlingstiden.

Førerkort. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMTE	1836	23
Sum	1836	

77.4 Pasientjournaler

Fylkesmannen har i 2015 mottatt noen få henvendelser om mottak og oppbevaring av pasientjournaler når leger har avsluttet sin virksomhet (ved pensjonering eller av annen grunn). Fylkesmannen har tilrådet å finne andre løsninger, da Fylkesmannen har lite plass, mangelfulle lokaler for å oppbevare journaler, og ikke tilstrekkelig personale for å holde orden på lagrede journaler og evt finne disse fram når det senere kommer forespørsler. Sakene har endt med at de som har henvendt seg hit, har funnet andre løsninger. Fylkesmannen har f. eks. anmodet om å kontakte Statsarkivet på Kongsberg.

Fylkesmannen har altså ikke mottatt nye journaler til oppbevaring i 2015.

Pasientjournaler. Antall saker.

Embeter	Antall
FMTE	
Sum	0

Resultatområde 83 Folkehelsearbeid

Fylkesmannen har fokus på folkehelse i alt sitt arbeid både internt og eksternt. Dette er tatt opp i fylkesmannens ledergruppe, og i de enkelte fagavdelingene. Folkehelse vurderes både ved plan- og byggesaker, saker som gjelder kommunikasjon, næringsutvikling, landbruk, undervisningssaker, barn og unges situasjon og annet. Folkehelserådgiveren hos Fylkesmannen har sitt daglige arbeid på Sosial- og helseavdelingen, men har en betydelig utadrettet aktivitet og samarbeider blant annet nøye med fylkeskommunen, medarbeidere i de enkelte kommunene, idrettsorganisasjoner, Trygg Trafikk og andre.

83.1 Folkehelsearbeid generelt

På grunn av folkehelsearbeidets natur, med integrering i alle fag og sektorer, er det vanskelig å gi en presis beskrivelse av status i kommunene i Telemark. Generelt kan vi likevel si at det har skjedd en positiv utvikling de siste årene. Det er likevel store ulikheter mellom kommunene.

På fylkesnivå har det siden 2004/05 vært en god kontinuitet. Telemark fylkeskommune etablerte tidlig et folkehelsesteam, forankret i et tverrsektorielt folkehelseprogram vedtatt av fylkestinget. Teamet har og har hatt stabile, gode medarbeidere, som dekker en bred kompetanse og jobber svært utadrettet mot kommunene. Dette

langvarige samarbeidet har vært svært nyttig for kommunene.

Samtidig gir kontakten med kommunene en god oversikt over utvikling og tilstand i kommunene. Fylkesmannen har i hele denne perioden samarbeidet nært med fylkeskommunen om folkehelsearbeidet. Fylkeskommunen har i flere år hatt egen statistiker i team folkehelse.

En beskrivelse av status på det systematiske folkehelsearbeidet i kommunene vil bygge på noen indikatorer. Dette kan være:

Oversiktsdokument: Fylkeskommunen har utarbeidet statistikkpakker til alle de 18 kommunene i fylket, samtidig som de er i direkte kontakt gjennom møter i arbeidsgrupper, seminarer, samtaler, skriv osv. Ved årsskiftet 2015-16, i starten av planstrategiarbeidet, er inntrykket at kommunene kan deles i tre nokså like grupper; -de kommunene som er godt i gang/nesten ferdige med det påkrevde oversiktsdokumentet; de som skal i gang, og de kommunene som ikke er i gang/der fylkeskommunen ikke har oppdatert informasjon.

Til orientering har Telemark fylkeskommune i november 2015 bevilget tilskudd til fire kommuner for å styrke planarbeid knyttet til folkehelse. Dette er 4 kommuner i den gruppen som skal i gang. Disse kommunene skal ha felles møte i uke 9/2016. Videre planlegger fylkeskommunen og Fylkesmannen et dagsseminar om oversiktsarbeid for alle kommunene i mai 2016, i samarbeid med Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet.

Forankring og planforankring av folkehelsearbeidet: Kommunene har svært ulik forankring av folkehelsearbeidet. Men allerede ved forrige planstrategirunde (2012) var folkehelseperspektivet nevnt som planpremiss av de fleste kommuner.

Alle de 18 kommunene har en kontaktperson på folkehelse. Deres stillingsprosent avsatt til folkehelse er jevnt over svært liten, noe som gjør både systematikk, ansvars plassering, bredde, gjennomslag og kontinuitet vanskelig. Det har også vært endel utskifting det siste året, og i noen kommuner har ikke folkehelsekoordinator blitt erstattet.

På den annen side registrerer vi at folkehelseperspektivet er tydelig i stadig flere plandokument. Dette gjelder bl.a. alle tre kommuner som hadde sin samfunnsdel av kommuneplanen på høring i 2015. Av andre planer som var på høring var folkehelseperspektivet også tydelig i oppvekstplan, idrett- og fysisk aktivitetsplan, og reguleringsplan for utbygging av E18. En kommune vedtok også egen folkehelseplan, og i mange arealplaner/reguleringsplaner er folkehelse et vurderingstema. I forbindelse med arbeidet med kommunale planstrategier, regner vi med at folkehelseutfordringene vil komme tydelig fram. Fylkeskommunen og Fylkesmannen vil både rådgi kommunene felles og gi tilbakemelding til hver kommune især på deres forslag til planstrategi, inkludert kommunenes tilhørende bakgrunnsnotater.

Status etter folkehelseetilsyn 2014-15: Fem kommuner i Telemark fikk tilsyn med å holde oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer i folkehelsearbeidet. En kommune fikk avvik og har ennå ikke lukket dette til tross for flere purringer. Denne kommunen har nå en prosess der fylkeskommunen bidrar med rådgivning og tilskuddsmidler. De øvrige fire kommunene hadde kommet i gang med oversiktsarbeid. Men vårt inntrykk var at det var et stort forbedringspotensiale pr 1.1.15 i de små kommunene.

Hovedutfordringer framover: Vårt inntrykk er at folkehelse fortsatt er et begrep som forstås ulikt. I tillegg til behov for økt kompetanse både hos politikere, administrasjon og fagansatte er det behov for stadig å definere og omtale hva folkehelsearbeid er i praksis.

Selv om folkehelsearbeid er et "allemannsord", er det viktig at kommunene også har tilgjengelig spisskompetanse. Dette betyr en stillingsressurs med hensiktsmessig forankring og tilstrekkelig kapasitet. Her har de fleste kommuner et stort potensiale for utvikling.

I noen grad har også fokus i folkehelsearbeidet endret seg fra hovedvekt på praktiske, helsefremmende gruppe-/befolkningstiltak til påvirkning av planer og systematisk arbeid på lenger sikt. Folkehelsearbeidet har nå begge disse typer oppgaver, og forankringen og kompetansen er en utfordring for mange folkehelsekoordinatorer.

Alkoholoven

Vi mener at nettverket som er etablert, er et godt tiltak for å øke kommunenes kunnskap om og forståelsen av hvordan alkohollovgevingen kan brukes som et virkemiddel i folkehelsearbeidet.

Sammen med KoRus Sør og Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder opprettet vi i 2013 et regionalt faglig nettverk for ansatte i kommunene som behandler saker etter alkoholoven. Vi fortsatte samarbeidet i 2014 og 2015. I 2015 arrangerte vi en to-dagers konferanse i Langesund med tittelen "Ansvarlig alkoholhåndtering - for et trygt lokalsamfunn". Vi inviterte denne gangen også politi og utelivsbransjen som viktige aktører i samarbeidet rundt

Evalueringen av konferansen viser at kommunene har stort behov for mer opplæring i jus. Dette er viktige innspill til programmet på konferansen i 2016.

I tillegg vil Fylkesmannen i Telemark sammen med KoRus Sør i 2016 utarbeide veiledningsmaterieell til bruk i kommunene for å styrke det strategiske og langsiktige arbeidet med satsingen på ansvarlig alkoholhåndtering.

Vi deltok på Helsedirektoratets «Alkohollovssamling», november 2015. Dette mener vi er en viktig arena for Fylkesmannen for å få styrket sin kompetanse i arbeidet med veiledning av kommunene om forvaltning av alkoholloven.

Antall kontroller og sanksjoner vedrørende statlige skjenkebevillinger

4 passasjerskip hadde statlig skjenkebevilling i 2015. Vi har fastsatt skjenkebevillingsgebyr. Det er ikke foretatt kontroller eller gitt sanksjoner i tilknytning til de statlige bevillingene.

Klagesaker

Fylkesmannen behandlet to klager i 2015. Den ene klagen gjaldt avslag på søknad om å få drive på overgangsordning. Den andre klagen gjaldt avslag på søknad om skjenkebevilling. Fylkesmannen stadfestet kommunenes vedtak i begge sakene.

83.2 Barn og unge: forebygging, oppfølging og behandling

Rekruttering av psykologer i de kommunale helse- og omsorgstjenestene

Fylkesmannen har fulgt opp satsingen på rekruttering av psykologer i de kommunale helse- og omsorgstjenestene gjennom å orientere kommunene om ordningen og veilede i søknadsprosessen. Notodden kommune fikk tilskudd til 1 x 100% stilling (3. år) i helsestasjon/skolehelsetjeneste, og 1 x 80% stilling (ny, 1. år) i Rask psykisk helsehjelp med målgruppe elever i videregående skole. Skien kommune fikk tilskudd til 1 x 100% stilling (ny, 1. år) for styrking av hjelpeapparatet bl.a. til ungdom.

Resultatområde 84 Kommunale helse- og omsorgstjenester

De kommunale helse- og omsorgstjenestene i Telemark har store utfordringer. Fastlegeordningen fungerer bra i noen kommuner, særlig i de største, men flere av de mindre kommunene har store rekrutteringsproblemer når det gjelder leger. Derfor har det vært en del bruk av korttidsvikarer fra både inn- og utland, og ikke alle disse har holdt god kvalitet. Fylkesmannen har vært inne i bildet både som tilsynsmyndighet og for å gi råd og veiledning i kommuner der det har vært bekymring knyttet til allmennlegers funksjonsnivå. I et par av kommunene har det også vært problemer med å få fastleger til å delta i legevaksarbeid, og fastlegene har ønsket at en i stedet skulle basere seg på innleide vikarer. Fylkesmannen har stått fast på at dette ikke er ønskelig, og at fastleger som en hovedregel må delta i legevaksarbeid.

Fylkesmannen er bekymret for kapasiteten når det gjelder sykehjemsplasser. Noen kommuner har omgjort en del sykehjemsplasser til plasser i omsorgsboliger, for en stor del med økonomisk begrunnelse. Flere kommuner opererer nå med ventelister for sykehjemsplass, til tross for at Fylkesmannen i både klagesaker og på prinsipielt grunnlag har sagt tydelig fra om at når kommunen selv har innvilget rett til sykehjemsplass og pasienten absolutt er i behov for dette, så skal det snarlig (helst i løpet av et par uker) skaffes til veie slik plass. Vi har hatt saker der personer med sterkt behov for sykehjemsplass har stått på venteliste i over et år uten å få plassen, og med mangelfull oppfølging i mellomtiden. Fylkesmannen som tilsynsmyndighet behandler for tiden flere konkrete

pasientklager som gjelder dette.

Som resultat av kapasitetsproblemene i sykehjemmene, er det i de fleste kommunene et svært stort press på hjemmetjenestene.

Fylkesmannen har også et stort fokus på helsestasjons- og skolehelsetjenesten, og ser at disse er for lite utbygd i flere av kommunene. Vi prøver å være en pådriver for styrking av disse tjenestene, blant annet gjennom tilsynsvirksomheten vår men også gjennom undervisning og kurs og på andre måter. De ekstrabevilgningene som Regjeringen de siste par årene har gitt til kommunene for å styrke disse tjenestene, har i de fleste av våre kommuner blitt brukt til helt andre tiltak enn det som var intensjonen (midlene har ikke vært øremerkede).

Når det gjelder boliger og avlastningstiltak for psykisk utviklingshemmede og andre vanskeligstilte grupper, registrerer Fylkesmannen både kapasitetsproblemer, stor utskifting av personale, mange ansatte i svært små stillingsbrøker, og tidvis manglende fagkunnskaper særlig om regelverket for bruk av tvang. Fylkesmannen driver her utstrakt veiledning og kursvirksomhet.

Det må framheves at mye fungerer godt i de kommunale helse- og omsorgstjenestene, særlig i enkelte kommuner. Det finnes flere svært gode fagmiljøer, og også eksempler på mindre kommuner som i mange år har nytt godt av å ha stabile og dedikerte, kunnskapsrike leger og annet personell. Til tross for dette er det som nevnt helt klare utfordringer i disse tjenesteområdene, utfordringer som også legger beslag på mye av Fylkesmannens tid og kapasitet.

84.1 Allmenhelsetjenesten

Det har i 2015 vært gjennomført 1 stedlig tilsyn med interkommunal legevaktjeneste og, etter gjennomgang av rekvireringslister for 7 fastleger, også et tilsyn med en fastleges legemiddelforskrivning.

I forbindelse med opprettelse av flere akuttmottak for flyktninger, også i kommuner hvor kapasiteten på allmenhelsetjenesten fra før har vært gjenstand for bekymring, har det vært jevnlig kommunikasjon med kommuneledelse og kommuneoverleger for sikre at nødvendige tjenester har vært tilgjengelige. Det er ikke rapportert av det har vært svikt i tjenestene, selv om det tidvis har vært stort press på dem.

Det har vært gjennomført 2 tilsyn med skolehelsetjenesten i fylket; i Fyresdal og Porsgrunn hvor blant annet samhandling mellom tjenesteyterne, herunder fastleger i kommunal tjeneste, har vært tilsett. Det har vært observert at undersøkelser om kjønnslemlestelse og vektproblematikk trenger videre oppfølging i form av bedret informasjon om gjeldende retningslinjer til disse kommunene.

Fylkeslegen har også bidratt med oppdatering om helsekrav til førerkort i Telemark legeforenings 2 dagers prosedyrekurs om temaet i 2015. Dette samlet 50 fastleger fra hele fylket.

84.2 Helsetjenesten til innsatte i fengsel

I 2015 var det ingen formelle kontaktmøter mellom Fylkesmannen og fengselshelsetjenesten. Planene om slikt kontaktmøte høsten 2015 måtte utgå på grunn av det merarbeidet som embetet fikk på grunn av flyktningsesituasjonen. Vi tar sikte på å arrangere slikt kontaktmøte i 2016. I 2015 hadde vi imidlertid en god del kontakt skriftlig og telefonisk med helsetjenesten og ledelsen i fengslene, i forbindelse med klager på helsetjenesten fra innsatte i fengslene.

84.3 Helse- og omsorgstjenester i et flerkulturelt samfunn

I forbindelse med flyktningsesituasjonen har Fylkesmannen bistått kommunene ved ledelse og kommuneoverleger med råd og veiledning på områdene smittevern, svangerskapsomsorg, psykisk helsevern, helsetjenester, tannhelsetjenester, finansierings- og refusjonsordninger. Det har vært jevnlig dialog med kommunene gjennom høsten 2015 med telefoner, møter og rapporteringer og tilbakemeldinger via CIM og e-post.

På Fylkesmannens høstkonferanse var også smittevern med henblikk på flyktningsstrømmen et av temaene.

Det har også vært gjennomført besøk på de nyetablerte akuttmottakene sammen med representanter for beredskapsavdelingen hvor møter med mottaksleder inngikk.

Det har vært direkte kontakt mellom mottak, kommunehelsetjeneste, Fylkesmann og spesialisthelsetjeneste vedrørende flere tilfeller av smittsom sykdom, psykisk lidelse og svangerskap, hvor FMs rolle først og fremst har vært veiledning i gjeldende retningslinjer.

84.4 Forebyggende helsetjenester

Tilskudd til etablering og utvikling av frisklivssentraler

Helsedirektoratet bevilget 950.000kr til viderefordeling til frisklivssentralene i Telemark. 11 av 18 kommuner i fylket søkte og fikk tilskudd mellom 20.000kr og 230.000kr av Fylkesmannen.

Nettverk for frisklivssentralene

Fylkesmannen leder et nettverk for ansatte i kommunale frisklivstiltak. I 2015 ble det arrangert 3 dagsamlinger. Den første var i februar, da Vinje kommune markerte sine første 31 år med friskvern- og frisklivstiltak. Den neste var i juni på Telemark rehabiliteringssenter, Nordagutu, der hovedtema var overvekt. Siste samling var i november i Drangedal, der frisklivstilbud for barn og ungdom var hovedtema. På sistnevnte samling deltok utviklingsentralen på Modum med innlegg. Det var god deltakelse på samlingene.

84.5 Tannhelse

Fylkesmannen har i 2015 hatt en begrenset men god dialog med den offentlige tannhelsetjenesten, og har vært i dialog med fylkestannlegen om flere konkrete problemstillinger som gjelder blant annet tannhelsetjenester til vanskeligstilte grupper (eldre og rusmisbrukere o.a.).

84.6 Habilitering og rehabilitering, individuell plan og koordinator

84.6 Habilitering og rehabilitering, individuell plan og koordinator

«Medvirke til samarbeid og ansvarsavklaringer mellom kommune og spesialisthelsetjenesten»

Fylkesmannen har etterspurt, og holdt seg løpende orientert om, et sentralt prosjekt som startet opp i 2014, med deltakere både fra Sykehuset Telemark HF og fra de fleste Telemarkskommunene. Prosjektet har som mål å styrke rehabiliteringsfeltet i regionen, og man har i 2015 oppnådd å utarbeide en «Plan for somatisk spesialisert rehabilitering i Telemark». Fylkesmannen fikk oversendt planen, og ble invitert til å komme med innspill i prosessen. Planen angir utfordringsbildet, og definerer oppgaver og ansvar på rehabiliteringsområdet mellom sektorene. Prosjektet skal følges opp videre, og Fylkesmannen vil følge prosessen. Prosjektlederne la frem planen på en konferanse i regi av Fylkesmannen og samhandlingskoordinatorerne i Telemark, der både personell fra både kommune- og spesialisthelsetjenesten var representert.

Fylkesmannen ble høsten 2015 invitert inn til et møte i spesialisthelsetjenesten som omhandlet ansvarsavklaring mellom Sykehuset Telemark HF og private rehabiliteringsinstitusjoner, med avtale med Helse Sør-Øst. Vi har fått referat fra møtet. Det har vist seg at de private aktørene må markedsføre seg i større grad, både overfor sykehus og kommunehelsetjenesten for å bli brukt. At de kan avlaste kommuner med kapasitetsproblemer på rehabiliteringsfeltet er frem til nå lite gjort kjent. Fylkesmannen vil bidra til å spre kunnskap om dette der det er aktuelt.

Fylkesmannen arrangerte som en konferanse i samarbeid med habiliteringstjenesten for voksne (HAVO) for ledere og ansatte som yter tjenester til psykisk utviklingshemmede i kommunene. På konferansen ble samarbeidet mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten tatt opp. Det fremkom at det var uavklart, både hvordan henvisninger skulle foregå, og hvor langt ansvaret til spesialisthelsetjenesten strekker seg på ulike områder. Det fremkom at det i liten grad var formalisert i form av skrevne avtaler på dette feltet. Fylkesmannen har meldt inn til samhandlingskoordinatorerne (med ansvar for avtaleverket) og habiliteringstjenesten for voksne (HAVO) om at det er behov for en delavtale for samarbeidet på habiliteringsfeltet for voksne.

Habiliteringstjenesten for barn og unge ved Sykehuset Telemark HF (HABU) var representert på en konferanse vi arrangerte med tittelen: «Tverrfaglig samhandling til barns beste- hvem har ansvar for hva?». Her var nettopp ansvarsavklaring tema (se også punktet under).

gruppene barn, ungdom og unge voksne»

Fylkesmannen har etablert en barn- og unge-gruppe på tvers av ulike avdelinger internt i embetet (barnehage, opplæring, helse, sosiale tjenester, og barnevern). Gruppen arrangerte en fagdag der tverrsektoriell samhandling rundt barn og unge var tema. Vi oppnådde det vi ønsket, nemlig å arrangere en konferanse der vi favnet representanter fra kommunale sektorer som utdanning, helse- og omsorg, NAV og barnevern, samt spesialisthelsetjenesten, i én og samme konferanse. I tillegg til å ha fokus på barns rett til å bli hørt og å medvirke, og FNs barnekonvensjon, hadde vi fokus på koordinering i praksis, og hva som forventes av kommunene, gitt i veileder til forskrift om rehabilitering, habilitering, IP og koordinator.

I tilsyns- og klagesaker som angår barn og unge voksne med sammensatte behov, har vi vært opptatt av å ha et habiliteringsfokus. Vi har etterspurt hvordan tjenestetilbudet koordineres, og hvordan brukeren er gitt rett til å medvirke i utformingen av tjenestetilbudet. Også i stedlige tilsyn og i vedtakene som omhandler makt og tvang overfor psykisk utviklingshemmede, har vi hatt fokus på habiliteringstilbudet, og samhandling rundt den enkelte. Vi har også her etterspurt bruk av ansvarsgruppe, IP og koordinator.

«Ha oversikt over etablerte koordinerende enheter (KE) for habilitering og rehabilitering i kommuner og helseforetak, og understøtte utviklingsarbeidet»

Fylkesmannen hadde i 2014 utarbeidet kartleggingsundersøkelse som skulle konverteres til en elektronisk spørreundersøkelse, og så sendes ut i 2015. Denne skulle gi oss mer inngående informasjon om kommunenes praksis når det gjelder IP, koordinator, ansvarsgruppe og koordinerende enhet. På grunn av at kapasiteten til personen som har kompetanse til å utforme elektroniske spørreskjemaer har vært sprengt, så er dette ikke blitt utført, men overført til 2016.

Fylkesmannen har i stedet sendt ut en forespørsel til alle kommunene i Telemark for å ta rede på *hvem* som fungerer som KE i den aktuelle kommune, og bedt om en status for arbeidet. Vi har oppdaterte kontaktlister, og spredt dem, bla. til KE på sykehuset. Videre spurte vi kommunene om det var ønskelig å reetablere nettverk for KE i Fylkesmannens regi. Det var kun 4 kommuner som svarte at de ønsket dette, så vi har derfor ikke prioritert dette i 2015, slik vi hadde planlagt.

For å understøtte utviklingsarbeidet når det gjelder etableringen av KE, arrangerte vi en dagskonferanse i samarbeid med Helsedirektoratet. Mye av fokuset var rettet mot funksjonen koordinerende enhet. Gode eksempler på hvordan man kan få dette til å fungere i praksis ble presentert. På samme konferanse ble den nye veilederen til forskrift for habilitering, rehabilitering, individuell plan og koordinator presentert og diskutert, slik at det samtidig ble gjort klart for kommunene hva som er lovkravene og god praksis på dette området. Fagdagen hadde rundt 100 påmeldte fra ulike sektorer, slik som nevnt over.

Vi har konstatert avvik i en kommune i et tilsyn på grunn av manglende etablering av koordinerende enhet. I 2015 har denne kommunen fått gjentatte purringer fra oss, da vi ikke kunne se at avviket var rettet. På bakgrunn av vage og uklare svar, og lite fremdrift, har Fylkesmannen innkalt kommuneledelsen til et møte på nyåret i 2016.

Når det gjelder oppfølging av KE i helseforetaket (Sykehuset Telemark), så har det vært store endringer når det gjelder organisering i 2015. Før 01.01.15 var funksjonen Koordinerende enhet delt mellom Sykehuset Vestfold og Sykehuset Telemark, og var svært lite synlig i organisasjonen. Fra 01.01.15 og frem til høsten 2015 var det en person i en liten stillingsprosent som ivaretok rollen på Sykehuset Telemark, midlertidig. Nærmere føringer ble gitt i den nye veilederen til forskriften som kom høsten 2015, og Fylkesmannen er orientert om at sykehuset nå arbeider videre med ny organisering av KE. Sannsynligvis vil de koble funksjonen opp mot Lærings- og mestringssenteret. Dette vil vi følge opp videre.

Ha bistått kommunene i arbeid for å utvikle tilstrekkelig kapasitet og kompetanse i et differensiert tilbud innen habilitering og rehabilitering og koordinering

For å styrke kommunenes kompetanse, og inspirere til å etablere differensierte tilbud innen rehabilitering, valgte vi å ha dette som ett av temaene på vår høstkonferanse for helse- og omsorgspersonell, i Vrådal i oktober 2015. På konferansen fikk de høre om forebyggende arbeid (frisklivssentraler), hverdagsrehabilitering, forskning knyttet opp mot gevinsten av rehabilitering av eldre i egne rehabiliteringsavdelinger på sykehjem, og spesialisert rehabilitering i sykehus.

Vi vil også nevne at vi har gjennomført tilsyn med rehabiliteringstilbudet for eldre i institusjon i en kommune i 2015. Kommunen fikk en del avvik som gikk på manglende systematikk i arbeidet, og det ble identifisert mangel på rehabiliteringskompetanse i flere ledd av virksomheten. Gjennom dette tilsynet ga vi kommunen veiledning om organisering og arbeidsformer som kan fremme kvaliteten på rehabiliteringsarbeidet.

Vi har gitt noen kommuner tilskudd til prosjekter som omhandler hverdagsrehabilitering gjennom kompetanse- og innovasjonstilskuddet, og stiller vilkår at de skal dele sin kunnskap og erfaringer med andre kommuner i Telemark når de blir forespurt.

84.7 Omsorg 2020

Morgendagens omsorg i kommunalt planverk: Fylkesmannen jobber med å få en oversikt over antall og på hvilken måte kommunene i Telemark har satt morgendagens omsorgsutfordringer på dagsorden i kommunalt planverk. Den kjennskapen vi har forteller oss at det er stor variasjon mellom kommunene. Det pågår et arbeid med å få på plass oversikten, og vi regner med at denne ferdigstilles i løpet av 2016.

Aktiv omsorg: Fylkesmannen deltar i fylkeskommunens relativt omfattende tverrsektorielle satsing på "Aktive eldre". Prosjektet har sin bakgrunn i Regional strategi for folkehelse i Telemark 2012-16 og inkluderer kommunene, offentlige etater på fylkesnivå, frivillige organisasjoner og andre som jobber med helsefremmende tiltak for den store gruppen 60+.

Demens: Fylkesmannen har gjennom demensnettverket presentert statusen for tjenestetilbudet til personer med demens i Telemark, og samtidig formidlet viktigheten av å etablere ordninger i kommunene som sikrer utredning og god oppfølging. Fokuset har blant annet vært rettet mot dagaktivitetstilbud og pårørendetilbud. Resultatet av den nasjonale kartleggingen av tjenestetilbudet til personer med demens ble også presentert på Høstkonferansen, som retter seg mer mot helseledelsen i Telemark.

Helseledernetverk: Fylkesmannen startet i 2015 opp et *Helseledernetverk*, hvor invitasjonen gikk til alle kommunalsjefer innen helse og omsorg, og alle kommuneoverleger i fylket. Det første møtet fant sted i april 2015. Helseledernetverket er tenkt å være et årlig møte, hvor Fylkesmannen og kommunens helseledelse kan ta opp tema til felles diskusjon og utveksling av synspunkter. Nettverksmøtet er en arena for Fylkesmannen til å formidle aktuelle styringssignaler, og en arena for å fange opp utfordringer som kommunene jobber med. På det første møtet ble det bestemt at et årlig møte er passende, samt at en kommuneoverlege og en kommunalsjef deltar i arbeidsutvalg for planlegging av neste møte. Et av resultatene fra dette første møtet var at vi i Telemark ble enige om å organisere en felles arena for kompetanseutveksling og drøftinger av temaet velferdsteknologi.

Velferdsteknologi: Fylkesmannen samarbeider med Norsk Helsenett, Utviklingssenteret for hjemmetjenester, Bø kommune, Nissedal kommune, Kragerø kommune og Skien kommune om *Kompetansenettverk for velferdsteknologi*, for alle kommunene i Telemark. De tidligere nevnte deltar i arbeidsutvalget for nettverket og setter opp fagprogrammet til hver samling. Kompetansenettverket ble i starten organisert av Fylkesmannen, men dette er nå overført til Utviklingssenteret for hjemmetjenester. Fylkesmannen kaller fortsatt inn til arbeidsutvalgsmøter og deltar i planleggingen av hvert møte. Kompetansenettverket har som mål å gjennomføre 4 samlinger for kontaktpersonene i kommunene i Telemark. Kompetansenettverket er en arena for Skien kommune, som er utviklingskommune i det nasjonale velferdsteknologiprogrammet, til å formidle erfaringer og kunnskap fra eget arbeid.

Omsorgsplankonferanse 2015: Omsorgsplankonferansen i 2015 hadde som hovedfokus pasientsikkerhet, velferdsteknologi og demensomsorg. ABC satsingen, både nasjonalt og lokalt, ble presentert med de mulighetene for kompetanseheving som denne satsingen gir.

Husbanken: Fylkesmannen har i 2015 gjenetablert et samarbeid med Husbanken. Samarbeidet har bestått i å gi faglig assistanse og råd til de søknader som Husbanken har mottatt fra kommunene. Det har vært to samarbeidsmøter, et regionalt og et lokalt for Telemark og Husbanken. I 2015 var Fylkesmannen involvert i et

prosjekt hvor det også ble gjennomført et drøftingsmøte med Husbanken og kommunen.

Kommunalt kompetanse- og innovasjonstilskudd: Fylkesmannen rapporterer i eget brev.

84.8 Psykisk helse og rus

Fylkesmannen har deltatt i Regionalt samarbeidsforum for rus og psykisk helsearbeid, sammen med fylkesmannsembetene i Buskerud, Vestfold, Aust- og Vest-agder, KoRus-sør (Borgestadklinikken), psykiatrisk spesialisthelsetjeneste og NAPHA. Gjennom samarbeidsforumet tilbys kompetanseutviklende tiltak for ansatte i kommunen, NAV o.a, og det har bl.a. blitt gjennomført kurs innen kognitiv atferdsterapi, motiverende intervju (MI) og recovery.

Fylkesmannen har i samarbeid med KoRus-sør og fylkesmannsembetene i Vestfold og Buskerud arrangert arbeidsseminar om riktig bruk av tvang i rusfeltet, for ledere innenfor tverrfaglig spesialisert rusbehandling og kommunene. Dette for å bidra til økt kunnskap om nåværende praksis rundt tvangsinnleggelse av rusmiddelavhengige, samt styrket kompetanse og samhandling på feltet.

Fylkesmannen har i samarbeid med KoRus-sør og Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder arrangert nettverkssamling for ansvarlig alkoholhåndtering, for ansatte i kommune, politi og utelivsbransje. Seminaret er et ledd i kompetanseutvikling for ansvarlige innenfor salgs- og skjenkebevillinger, samt for å fremme samarbeid rundt ansvarlig alkoholhåndtering mellom kommune, politi og utelivsbransje.

Fylkesmannen har bistått Helsedirektoratet med forvaltning av tilskudd til kommunalt rusarbeid over kap. 765.62 og tilbud til voksne med langvarige og sammensatte behov for tjenester og barn og unge med sammensatte hjelpebehov over kap. 765.60. Det ble i 2015 utdelt midler over kap. 765.62 på totalt kr. 15.630.617,- og over kap. 765.60 på totalt kr. 6.238.433,-. Videre har Fylkesmannen utdelt midler til kompetansetiltak innen psykisk helse- og rusarbeid over kap. 765.61 på totalt kr. 1.281.100,-, samt fordelt midler til kompetansehevede tiltak for styrking av rusfeltet over kap. 765.21 (se ovenstående kapittel).

Fylkesmannen har i tillegg bistått med informasjon, rettleiding og veiledning av kommuner, tjenester og publikum, herunder tjenestetilbud, lovverk og endringer i lov og forskrift.

På feltet "psykisk helse" har Fylkesmannen bistått Helsedirektoratet i fordeling av midler til videreutdanning i tverrfaglig psykisk helsearbeid og psykososialt arbeid med barn og unge (videreutdanning for personell med minst 3 årig høgskoleutdanning, statsbudsjettet kap.764.60). I 2014 fikk 6 kommuner tildelt midler, totalt kr. 1.238.035,-.

Fylkesmannen deltar i Forum for psykisk helsearbeid i Telemark (kommuner, spesialisthelsetjeneste, voksen- og barne/ungdomspsykiatri, KS og Fylkesmannen). Forumet har arrangert høstkonferanse med barn og unges psykiske helse som tema: "Snakk med oss - hvordan kan vi bedre det psykiske helsetjenestetilbudet til barn og unge i Telemark".

Fylkesmannen har også deltatt i Psykiatrisk samarbeidsforum i Porsgrunn (DPS og Porsgrunn kommune) og i Skien (DPS og Skien kommune). Det arrangeres 4 årlige møter i begge fora.

Det vises også til Fylkesmannens arbeid med samarbeidssatingen "Talenter for framtida", se kapitel 3 i denne årsrapporten. Målsettingen er økt gjennomføring av videregående opplæring gjennom tverrfaglig samarbeid og tidlig innsats. "Talenter for framtida"-samarbeidet har ført til at kommunene har iverksatt en rekke forbedringstiltak for å styrke det tverrfaglig samarbeidet og koordinere tjenestene til utsatte barn og unge og deres familier. Se ellers rapportering i kap. 3.

Resultatområde 85 Spesialisthelsetjenesten

Fylkesmannen har mye kontakt med spesialisthelsetjenesten i fylket, både gjennom tilsyn og ved rådgivnings- og veiledningsarbeid. I 2015 holdt vi kurs og veiledning for personell i spesialisthelsetjenesten på ulike områder, for eksempel om behandling av førerkortsaker, rådgivning i forbindelse med tvangsbruk i psykiatrien, undervisning om lovbestemmelser som gjelder helsehjelp under tvang til pasienter uten samtykkekompetanse etc. Vi brukes også en god del til rådgivning og informasjon pr telefon. Dette har delvis sammenheng med at alle de tre heltidsansatte legene hos Fylkesmannen har sin bakgrunn hovedsakelig i spesialisthelsetjenesten, og er godt kjent av personalet der. Spesialisthelsetjenesten har et stort fokus hos Fylkesmannen i Telemark. Vi har en god og konstruktiv dialog med både ledelse og fagpersonell i helseforetaket. Vi er likevel bekymret for det betydelige presset som Sykehuset Telemark HF synes å være utsatt for nå, og som blant annet gir seg utslag i et betydelig overbelegg i Medisinsk klinikk og Kirurgisk klinikk, samt nedskjæringer i psykiatrien de siste årene og de kapasitetsproblemene som dette medfører. Det henvises til nærmere redegjørelse for disse bekymringene annetsteds i denne årsrapporten (i Fylkesmannens generelle betraktninger).

85.1 Abort- og steriliseringsnemndene

Det har ikke vært endring i sammensetning av abortnemnd (primærnemnd for svangerskapsavbrudd) i 2015. Medlemmer og varamedlemmer var oppnevnt til utgangen av 2015.

Det har heller ikke vært endring i sammensetning av steriliseringsnemnd i 2015. Medlemmer og varamedlemmer var oppnevnt til utgangen av 2015. Steriliseringsnemnda har ikke hatt saker til behandling i 2015.

Fylkesmannen har gitt en privatpraktiserende spesialist tillatelse til å foreta steriliseringsinngrep utenfor offentlige sykehus.

85.2 Lov om transplantasjon

Antall saker

Embeter	Antall
FMTE	0
Sum	0

85.3 Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep

Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMTE	0	0
Sum	0	

85.4 Behandling av klager etter psykisk helsevern

Det har ikke vært behandlet klager hos Fylkesmannen over kommuneleges vedtak om tvungen legeundersøkelse i 2015.

Resultatet av Fylkesmannens klager over tvungen behandling i psykisk helsevern har fortløpende blitt rapportert i NESTOR. Totalt var det 38 slike saker i 2015. Vedtak om tvungen behandling ble stadfestet i 36 av sakene.

85.5 Øvrige oppgaver knyttet til det psykiske helsevern

Fylkesmannen ga i 2015 to dispensasjoner fra psykisk helsevernforskriften § 5 om faglig ansvar for å fatte vedtak etter psykisk helsevernloven. Kopier ble sendt til Helsedirektoratet.

Fylkesmannen har også for 2015 sendt Helseøkonomiforvaltningen halvårlig oversikt over godkjente voksenpsykiatriske og barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker og deres fagbemanning.

85.6 Kontrollkommisjonsoppgaver

Helsedirektoratet er i brev av 22.06.1 gjort kjent med endring i sammensetning av Kontrollkomisjon for psykisk helsevern i Telemark ved at nye varamedlemmer 2 og 3 for bruker/pårørendemedlem er oppnevnt.

Det har vært gjennomført årlig møte mellom Kontrollkommisjonen, psykiatridelelsen ved Sykehuset Telemark HF og Fylkesmannen i 2015.

85.7 Hjemsendelse, hjemhenting og gjennomføring av tvungen psykisk helsevern for pasienter som ikke har bosted i riket

Det har vært én sak om hjemhenting fra utlandet i 2015.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
82 Tilsyn og klagesaksbeh. etter helsetj. loven	kr 3 542 929,16	kr 691 712,05
83 Folkehelsearbeid	kr 793 505,13	kr 0,00
83.1 Folkehelsearbeid generelt	kr 11 096,47	kr 0,00
83.2 Tilsyn etter folkehelseloven	kr 2 678,90	kr 0,00
84 Kommunale helse- og omsorgstjenester	kr 3 238 297,21	kr 444 511,22
85 Spesialhelsetjenesten	kr 606 309,34	kr 1 031 099,34
76 og 77 Kvalitet og samhandling og Andre oppdrag	kr 221 731,26	kr 0,00
Andre oppgaver under HOD	kr 1 042 846,11	kr 19 657,14
Sum:	kr 9 459 393,00	kr 2 186 979,00

Justis- og beredskapsdepartementet

Resultatområde 51 Siviladministrasjon og borgerrettigheter

51.2 Vergemålsloven og utlendingsloven kap. 11 A

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for opprettelse av vergemål: 60 dager

Vi har mange saker til behandling og få saksbehandlere på vergemålsområdet, og saksbehandlingstiden er derfor lang. Vi sender underretning til PMV og til nærstående slik loven krever (med 14 dagers svarfrist), og da går det nødvendigvis noe tid før sakene kan bli behandlet. Det tar også tid å innhente nødvendige legeerklæringer og samtykke fra PMV.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for hasteoppnevning av midlertidig verge for midlertidig verge (setteverge) for barn ved dommeravhør etc., midlertidig verge for voksne og representanter for enslige mindreårige: 12 dager

Vi oppnevner alltid setteverge for mindreårige ved dommeravhør / straffesaker umiddelbart, dvs. samme dag. Representanter for enslige mindreårige oppnevnes i løpet av 2-3 dager når vi har fått inn alle dokumentene / opplysningene vi trenger. Det som av og til tar tid, er settevergeoppnevning for voksne i feks. skiftesaker. Dette kan ta noe lenger tid fordi vi mangler nødvendig informasjon om saken, innhenting av samtykker, underretning av partene etc. som medfører venting i saksbehandlingen.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for utbetalinger og godtgjøringer

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for godtgjøringssaker / utgiftsdekning: 4 dager

Vi har mange faste verger som har vergeoppdrag som fulltidsjobb. Disse er avhengig av å få sine godtgjøringer hver måned og vi har prioritert å behandle disse sakene slik at "lønn" blir utbetalt hver måned.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for utbetalinger: 8 dager

I og med at vi ikke har fått noen oversikt over rene utbetalingssaker fra SRF, rapporteres det her på gjennomsnittlig saksbehandlingstid på alle saker som gjelder søknader om Fylkesmannens samtykke, ikke bare de sakene som gjelder utbetalinger. Saksbehandlingstiden er kort - sakene har vært prioritert fordi saker ofte haster, feks. i forbindelse med uttak av kapital eller kjøp og salg av fast eiendom.

Minst 15 % av alle vergeregnskap skal kontrolleres, og dersom det avdekkes avvik skal vergen følges opp.

Vi har kontrollert over 15 % av regnskapene i henhold til uttrekk foretatt fra SRF, samt egne opprettede kontrollaktiviteter. I tillegg har vi tatt en forenklet kontroll av samtlige vergeregnskaper i henhold til våre interne kontrollrutiner, uten at dette har blitt opprettet som kontrollaktivitet i ARVE. Der vi har avdekket avvik har vi derimot opprettet slike aktiviteter.

Alle funn i vergeregnskapene er fulgt opp. Flere verger har blitt skiftet ut som følge av mangelfulle regnskap. Pr. i dag har vi 11 verger som er under oppfølging og vi forventer å få ferdigstillet behandlingen av disse sakene i løpet av februar 2016.

Overgangsbestemmelsene i vergemålsloven § 101 nr. 2 og 3:

Vi har startet forberedelsene på ny vurdering av de tidligere umyndiggjøringssakene. Det er ikke alle som er aktuelle for ny sak om fratakelse av rettslig handleevne, pga. senere inntrådte forhold. Forøvrig hadde vi ingen saker om fratakelse av rettslig handleevne i 2015.

Når det gjelder regnskapsplikten har vi gjennomgått alle saker som sto med fritak i forkant av fjorårets innsending av vergeregnskap og fått avklart disse, slik at denne oppgaven er gjennomført.

Når det gjelder overføring av midler som tidligere ble forvaltet av overformynderiene, mener vi at dette arbeidet er betryggende slutført og at alle midler som skulle overføres er overført til konto forvaltet av Fylkesmannen.

Arbeidet med å avvikle forvaltningen av midler under 2 G er godt i gang, men dessverre ennå ikke helt slutført. Vi regner med å ha gjort dette arbeidet ferdig i løpet av første halvår 2016.

Samlet vurdering

Saksbehandlingstidene har for oppnevning av verge gått endel opp fra 2014 til 2015. Dette skyldes i hovedsak mange saker og for lite ressurser til saksbehandlingen. Vergemålsmyndigheten er etter vår mening ikke tildelt nok ressurser ved oppstarten i 2013 og senere. Saksmengden øker år for år, og det er mange ulike oppgaver som skal utføres. Situasjonen rundt EMA har også medført økt arbeid. Det har vært en stor slitasje på de ansatte i årene etter oppstarten, med mye arbeid og bruk av overtid. Dette kan ikke fortsette over tid.

Til tross for dette mener vi at vi har en relativt god måloppnåelse og at vi har en betryggende vergemålsforvaltning totalt sett. Vi har som nevnt ovenfor ikke rukket å ferdigstille gjennomgangen av de sakene hvor vi forvalter mindre enn 2 G, men dette utgjør ingen risiko for kontoeierne.

Vi har prioritert å ta en gjennomgang av alle vergeregnskapene i 2015, ikke bare de 15 % som er plukket ut. Dette har å gjøre med at det kan gå mange år mellom hver gang noen blir tatt ut til slik kontroll, og det er viktig å få ordnet opp i forhold som ikke er som de skal så raskt som mulig, og evt. få skiftet ut verger som ikke er egnet.

Oppgaver etter vergemålsloven

Embeter	Antall saker	Antall tilsyn
EMTE		

Sum	0	0
------------	----------	----------

51.3 Forlikrådene

Ingen rene tilsynssaker. Oppnevner nye forlikråd etter hvert som valgene innrapporteres.

51.5 Tomtefesteloven

Ingen saker behandlet i 2015, men det er gitt noe råd og veiledning pr telefon.

Resultatområde 52 Borgerrettigheter

52.1 Fri rettshjelp

Fri rettshjelp

Vi har sendt kvartalsvise rapporter til Statens sivilrettsforvaltning og Fylkesmannen i Sogn og Fjordane. Saksbehandlingstiden for søknader om fri rettshjelp har vært gjennomsnittlig 4 uker.

Fritt rettsråd

Vi har utbetalt 3 230 291 kroner for fritt rettsråd i 2015. Beløpet fordelte seg på 3 125 269 kroner i advokatsalær og 105 022 kroner i tolkeutgifter. Vi mottok 653 nye saker. Det er nedgang i utbetalingene sammenlignet med 2014. Utbetalingen i 2014 var på ca. 4,2 millioner kroner.

De største saksområdene hvor det ble innvilget fritt rettsråd var familiesaker, utlendingssaker, erstatning for straffeforfølgning og klagesaker etter folketrygdloven.

78,71 % av sakene ble sendt inn elektronisk.

Fri sakførsel

Vi mottok 6 saker som gjaldt fri sakførsel. 3 av søknadene ble avslått.

Under ordningen med fri sakførsel utbetalte vi 383 514 kroner til advokater i saker for Kontrollkommisjonen for psykisk helse.

52.3 Navneloven

Følgende er rapportert:

Vi har behandlet en klage på avslag om navneendring i 2015. Fylkesmannen stadfestet folkeregisterets vedtak. Selv om vi er klageinstans gir vi en del informasjon på telefon.

Resultatområde 53 Forebyggende samfunnsikkerhet

Se svar under hvert undertema

53.1 Oversikt over risiko og sårbarhet

a) Når fylkesROS sist ble revidert

Hovedrevisjon i 2012. I etterkant løpende revidert med nye kapitler og oppdatering av eksisterende kapitler. Ny

b) Det foreligger en oppfølgingsplan til fylkesROS med ansvarsavklaringer

Ja, 4-årig handlingsplan som rulleres årlig og er forankret i Fylkesberedskapsrådet

c) Det foreligger oppdatert oppfølgingsplan (årlig)

Ja, 4-årig handlingsplan som rulleres årlig og er forankret i Fylkesberedskapsrådet

d) fylkesROS har vært tema i embetet og Fylkesberedskapsrådet

Ja, er fast tema i møter med ledergruppa og i møter i Fylkesberedskapsrådet

53.2 Samfunnssikkerhet i planlegging etter plan – og bygningsloven

a) Hvilke kommuner som er veiledet i

1) oppstart av planprosessen

Bamble, Bø, Drangedal, Kragerø, Kviteseid, Nissedal, Nome, Notodden, Porsgrunn, Seljord, Siljan, Skien, Tinn

2) gjennomføring av ROS i henhold til §4-3

Bamble, Bø, Drangedal, Kragerø, Kviteseid, Nissedal, Nome, Notodden, Porsgrunn, Seljord, Siljan, Skien, Tinn

3) hvordan ROS følges opp i plansaker

Bamble, Bø, Drangedal, Kragerø, Kviteseid, Nissedal, Nome, Notodden, Porsgrunn, Seljord, Siljan, Skien, Tinn

b) Hvilke kommuner har fått innsigelser fra Fylkesmannen på samfunnssikkerhetsnivået, og på hvilket grunnlag i retningslinjen

Fyresdal, Moghusfeltet, vår ref.:14/3996, vår uttalelse 6.3.15.

Innsigelsen er fremmet med grunnlag i «Retningslinjer for Fylkesmannens bruk av innsigelse», pkt. 4, «Kriterier for innsigelse», pkt. 3. a., c. og d.

53.3 Tilsyn

a) Hvordan embetet har fulgt opp at kommunene retter avvik etter tilsyn

Oppfølgingen med lukking av avvik er gjennomført gjennom løpende og jevnlig kontakt med den enkelte kommune mtp lukking av avvik. I tillegg er det fulgt opp gjennom kontaktmøter før øvelsene, der tilsynene og oppfølgingen av disse er eget tema, samt generelt mot alle kommunene gjennom årlig beredkapsseminar og årsrapportering (selvangivelsen), der status etter tilsyn er eget rapporteringstema.

b) Det er gjennomført oppfølgingstilsyn med kommunene, i så fall hvilke

Vi har ikke gjennomført dedikerte oppfølgingstilsyn, men har fulgt opp tilsynene som angitt i foregående svar. Det nærmeste vi kommer oppfølgingstilsyn er kontaktmøtene.

Resultatområde 54 Beredkapsplanlegging

Se svar under hvert undertema.

54.1 Fylkesmannens egen beredkapsplanlegging

a) Hva som er de største utfordringene i egen kriseorganisasjon

Største utfordringen er at den personellmessige kjernen, i form av de 3 ansatte som har samfunnssikkerhet og beredskap som hovedoppgave, er liten og sårbar. For de øvrige i Krisestaben, er utfordringen at de alle har hovedoppgaver som gir lite rom for tilleggsoppgavene som følger med å inngå i Krisestaben.

Utover dette er stramme økonomiske rammer en utfordring, både med tanke på beredskap (vaktordning), frikjøp av tid etter ekstra jobbing ved beredskapshendelser, kursing/trening (eksternt og/eller ved bruk av eksterne lærekrefter) og anskaffelse av godt og hensiktsmessig materiell, blant annet for stabsrom.

b) Når beredkapsplanverket er oppdatert

2015 (oppdateres løpende og minimum en gang pr år). Tas gjenre ifm øvelser for egen Krisestab.

c) Embetet har installert nytt ordert samband, gjennomført opplæring og integrert sambandet i eget

beredskapsplanverk

Materiellet på plass. Ble tatt i bruk så snart det var på plass. En utfordring at det gikk lang tid fra vi var klare til materiellet ankom og ble koblet opp.

Har 3 personer som kan bruke sambandet. Skal lære opp 4 til.

d) Aktuelt personell har tilstrekkelig kompetanse i SBS

Ja, har 3 stk som kan bruke SBS og BFF.

e) Embetet har tilstrekkelig personellmessig robusthet i bruk av CIM til å ivareta eget ansvar og oppgaver ved uønskede hendelser

Ja. Har flere med administratorkompetanse. Hele Krisestaben har brukerkompetanse og embetsledelse/ledergruppe har minimum lesekompetanse.

f) Embetet har tilstrekkelig kompetanse til å veilede kommunene i bruk av CIM

Ja. Gjør og har gjort dette siden innføringen av CIM. Tilbyr opplæring når de spør (og det gjør de).

g) Egen kriseorganisasjon har øvd alene eller i samvirke med andre aktører, herunder kort informasjon om ansvar, øvingsmål, deltakere, øvingsopplegg, scenario og de viktigste funnene, og om de er fulgt opp i fylkesROS, inkludert oppfølgingsplan og beredskapsplan

Egen krisestab øves 2 ganger årlig (2. og 4. kvartal) ifm varslingsøvelse/prosedyretrening for kommunene og Fylkesberedskapsrådet. Med grunnlag i scenario for varslingsøvelsen øves CIM-bruk, utsendelse av varsler, sammenstilling av statusrapporter og videresending av disse, varsling og informasjon til Fylkesberedskapsrådet mv. Den delen av øvelsen som er rettet mot kommunene avsluttes med telefonkonferanse.

Gjennomgående funn i disse øvelsene: Behov for mer trening i bruk av CIM. Behov for styrking av rolle- og oppgaveforståelse. Behov for gode tiltakskort, både rollebaserte og hendelsesbaserte.

Funnene i øvelsene følges i liten/ingen grad opp i fylkesROS, annet enn eventuelt ved at funnene sammenfaller med funn fra kommune- og regionale øvelser. Det samme gjelder oppfølgingsplan. For vår egen beredskapsplan følges funn/erfaringer selvfølgelig opp.

54.2 Regional beredskapsplanlegging

a) Øvelse(r), tema og tidspunkt for gjennomføring av øvelse(r) for Fylkesberedskapsrådet i løpet av de siste fire år

2014

Atomberedskapsøvelse. DSB bidro i gjennomføringen. Fylkesmannens krisestab øvet på dag 1, inkludert varsling og innkalling av Fylkesberedskapsrådet. Fylkesberedskapsrådet øvet på dag 2. Diskusjonsøvelse

2012

Øvelse Orkan 12, 28/11-12. Regional øvelse med flere fylker som deltakere. Fylkesmannens krisestab øvet 1 uke før Fylkesberedskapsrådet. Spill-/diskusjonsøvelse.

b) Hvilke øvelser Fylkesmannen har deltatt i som involverer regionale aktører, herunder kort informasjon om ansvar, øvingsmål, deltakere, øvingsopplegg, scenario og de viktigste funnene. I tillegg skal Fylkesmannen se til at de viktigste funnene er fulgt opp i fylkesROS inkludert oppfølgingsplan

Øvelse TRAAK

Årlig storøvelse i regi av Katastrofeberedskapsrådet i Grenland. Scenario industrulykke. Deltakere var nødetatene inkl sykehuset, Bamble kommune, industribedriftene på vestsiden av Frierfjorden. Funn fra øvelsen rettet mot nødetater og samvirke nødetater/industriberedskap.

Øvelse Oslofjord

Fylkesmannen i Telemark deltok stort sett bare på de innledende delene av øvelsen, inkludert planleggings- og evalueringsmøter. Aktuelle tema for gjennomføring for de embetene som lå utenfor kjerneområdet for øvelsen forutsatte en deltakelse fra DSB som det ikke var kapasitet til. Vi øvet bruk av gradert samband bilateralt opp mot HV-03 under øvelsen. DSB har mottatt øvingsrapport, og vi viser til den for funn. For vår egen del så var funnene knyttet til behovet for jevnlig trening i bruken av gradert samband, noe vi var kjent med fra før.

Skogbrannøvelse Kilebygda

Skarp øvelse med innsatsmannskaper og påtenning av skogsområde. Øvelsen var del av opplæring ifm ELS-kurs. Fylkesmannen deltok i opplæring og planlegging, og fulgte opp håndteringen i kriseledelsen i berørt kommune (Skien) under selve øvingsgjennomføringen.

54.3 Kommunal beredskapsplikt og kommunenes samfunnssikkerhetsarbeid

a) Hvilke kommuner som er veiledet i oppfølging av kommunal beredskapsplikt

Fyresdal, Kragerø, Kviteseid, Nome, Notodden, Porsgrunn, Siljan, Tinn og Tokke særskilt gjennom kontaktmøter før øvelsene der blant annet oppfølging etter tilsyn, status for samfunnssikkerhetsarbeidet og øvingsforberedelser står på dagorden.

Alle kommunene i eget beredskapsseminar og løpende gjennom året i form av individuell oppfølging og rådgivning, først og fremst mot beredskapskoordinatorene.

b) Hvilke kommuner det er gjennomført øvelse i

Drangedal, Fyresdal, Kragerø, Kviteseid, Nome, Notodden, Porsgrunn, Siljan, Tinn og Tokke

c) Hvilke kommuner som ikke har tatt i bruk CIM

Alle kommunene i Telemark har tatt i bruk CIM

d) Hvilke kommuner har gjennomført varslingsøvelser i CIM

Alle kommunene i Telemark har gjennomført 3 varslingsøvelser i CIM. Skulle vært fire, men øvelsen i september ble avlyst pga krisehåndtering inkl bruk av CIM i to større flomhendelser den måneden.

Resultatområde 55 Regional og kommunal krisehåndtering

Se svar under undertema 55.1.

Mer at det også er rapportert på oppfølgingspunkter etter styringsdialogmøte helt til sist under 55.1

55.1 Håndtering av uønskede hendelser

Flomhendelser i september

Gjennomført internevaluering, evaluering med kommunene, evaluering i Fylkesberedskapsrådet. Tok også initiativ til og gjennomførte felles evaluering for de berørte fylkene via Lync. Oppfordret DSB til å ta "lead" på denne evalueringen, men man hadde ikke kapasitet pga flyktnings situasjonen.

Flyktningstilstrømning september-desember

Svært omfattende og komplekst arbeid med dette. Mye møtevirksomhet og svært mye rapportering, samt reising til etablerte akuttmottak og berørte kommuner, og rekognosering med tanke på etablering av nye mottak. Mye medierettet aktivitet og intervjuer. Krevende å identifisere Fylkesmannens rolle pga sentrale etater som virket uvant med og uforberedt på Fylkesmannens samordningsrolle.

Oppfølgingspunkter etter styringsdialogmøte

"Punktvis tilbakemelding på oppfølgingspunktene i henhold til referatet fra styringsdialogmøtet"

DSB forventer at FMTE legger veiledning for fylkesROS til grunn i arbeidet med revisjon av FylkesROS Telemark.

Veiledning for fylkesROS vil bli lagt til grunn for arbeidet med fylkesROS i Telemark ved vår hovedrevisjon nå i 2016.

DSB registrerer at FMTE har gjennomført tilsyn med kommunenes oppfølging av kommunal beredskapsplikt med alle kommunene i fylket, og dermed har status på kommunenes samfunnssikkerhetsarbeid. DSB forventer at FMTE viderfører sin systematiske oppfølging av kommunene for videre utvikling av kommunenes samfunnssikkerhetsarbeid.

Alle etablerte systematiske aktiviteter/tiltak videreføres. I tillegg vil vi, med grunnlag i tildeling av ekstra midler, øke den kommunerettede aktiviteten. Fokus vil være på individuell oppfølging gjennom kommuneinterne opplæringstiltak og oppfølging av mangler/sbvakheter i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Ledesnoren for arbeidet vårt ligger i den strategiske målsetningen vår om at alle kommunene skal kunne "kvittere ut" alle spørsmålene i DSB's kommuneundersøkelse.

DSB ser utfordringen embetene har med eventuelt å måtte omprioritere midler fra et fagområde til et annet og vil ta dette opp med KMD.

Fylkesmannen vil ikke kunne frigjøre midler fra andre fagområder for å dekke inn en ny full stilling til samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet. For 2016 løses dette ved at oppbemanning skjer seinere i året, og at vi dermed kan dekke kostnadene. For 2017 og framover har vi startet en dialog med Buskerud og Vestfold, da vi

ser at dette er fylkesmannsembeter vi ligger an til å kunne bli sammenslått med. Dette vil i stor grad avklares i løpet av 2016. Ved å slå ressursene sammen skulle det være rom for 2 nye stillinger til sammen for de tre nåværende embetene.

DSB vil følge opp utfordringen med å etablere klare rammer for samarbeid med Statens Strålevern.

En utprøving av en slik avklaring kan for eksempel gjøres i felles atomberedskapsøvelse for embetene på Østlandet i 2017 (under vurdering).

DSB vurderer hvordan det kan tilrettelegges for at embetene kan jobbe mer på tvers, og om dette bør forankres i tildelingsbrev og virksomhets- og økonomiinstruks.

Fylkesmannen i Telemark vil jobbe for tettere og mer forpliktende samarbeid og mer standardisering av arbeidsmetoder og løsninger, nasjonalt, innenfor rammene av samarbeidet på Østlandet, og innenfor et tettere samarbeid med Buskerud og Vestfold, både pga geografisk nærhet og mange felles samarbeidsetater og -virksomheter, og fordi dette utgjør rammene for et mulig nytt, sammenslått embete.

DSB vil se nærmere på embetenes ulike tilnærming til sin rolle og adressere dette i et fylkesmannsmøte.

Se ovenfor.

DSB vil utarbeide mal for embetenes evaluering av hendelser.

Felles evalueringsmal for hendelser er et pågående tema i det øvingsnettverket vi har opprettet under Fylkesberedskapsrådet, og vi har flere ganger hatt kontakt mot DSB mtp dette. Vi stiller gjerne her i fylket som "pilot" for utprøving av en slik mal, og bidrar gjerne ellers også, da vi mener at dette er svært viktig å få på plass.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
51.2 Vergemålsloven	kr 64 868,21	kr 5 408 431,89
51.9 Annen siviladministrasjon (rest 51)	kr 0,00	kr 0,00
52.1 Fri rettshjelp	kr 929 413,90	kr 19 903,62
53 Forebyggende samfunnssikkerhet	kr 791 307,50	kr 0,00
54 Beredskapsforberedelser	kr 747 091,14	kr 0,00
55 Regional og kommunal krisehåndtering	kr 544 573,55	kr 0,00
Andre oppgaver under JD	kr 0,00	kr 0,00
Sum:	kr 3 077 254,00	kr 5 428 335,00

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Resultatområde 60 Ledelse, virksomhetsstyring og administrasjon

Viser til de enkelte postene

60.1 Helhetlig ledelse

Medarbeiderundersøkelsen fra 2014 gav gjennomgående gode tilbakemeldinger, men pekte samtidig på følgende viktige forbedringsområder:

- Læring på tvers i embetet
- Etikk
- Læring i samarbeid med andre embeter og institusjoner
- Ledelsens synlighet og profilering av embetet
- Strategisk ledelse

I 2015 er disse områdene konkret fulgt opp gjennom flere initiativ og endringer som:

- Tverrfaglig klimagruppe sammen med andre etater i fylket
- Intensjonsavtale om tettere samarbeid med Høyskolen i Telemark (nå Sør - Øst Norge)
- Inngått avtale om utvidet samarbeid med KORUS om kompetanseutvikling på området tverrfaglig samarbeid
- Tatt initiativ til læringsnettverk på beredskapsområdet sammen med nabofylkene på Østlandet og med DSB
- Har opprettet intern samordningsgruppe på området utsatte barn og unge
- Avdelingene har startet arbeidet med å prøve ut felles tilsyn

Etikk var eget tema på embetssamlingen i desember for alle ansatte. Her ble temaet behandlet generelt av Sturla Stålset og spesielt om FN,s barnekonvensjon ved ansatte fra Barneombudet.

Embetsledelsen har jobbet med strategisk ledelse og ledelse av endringsprosesser gjennom egne samlinger for ledergruppa med innleid hjelp fra AFI fra Handelshøyskolen og i egen regi der vi også har jobbet med den nye lederplakaten i Staten. Etter ledergruppas møte med Bjerknessenteret i Bergen, er det tatt et strategisk initiativ til en sterkere satsing og samordning av innsatsen på klimaområdet i fylket.

For større synlighet internt, har embetsledelsen prioritert faste allmøter og større tilstedeværelse på avdelingsmøter og fagsamlinger. Eksternt har ledelsen prioritert kommunereformen som en arena for profilering av embetets rolle som veileder og faglig støttespiller.

Risikostyring er et annet området som er integrert i embetets helhetlige virksomhetsstyring. Dette er også omtalt i kap.4 i årsrapporten. Risikostyringen er aktivt i bruk på områder som økonomiforvaltning, arkiv, personssikkerhet, dokumenthåndtering og informasjonssikkerhet. Det brukes også i planlegging av tilsyn, i prosjektstyring og i arbeidet med prosessanalyser og Leananalyser. Imidlertid har det vist seg vanskelig å få dette til å fungere på et overordnet virksomhetsnivå for å kvalitetssikre måloppnåelsen. Vi strever både med å finne et format som er enkelt og oversiktlig, men samtidig detaljert nok til å gi pålitelig styringsinformasjon gitt de mange og kompliserte rammebetingelsene vi driver innenfor. Vi tar i bruk risk Manager sammen med alle andre embeter i år, og vil prøve ut risikostyringsmodulen her for å se om den er bedre egnet enn de metodene vi har brukt hittil.

60.2 Likestilling

Tabell 1, Tilstandsrapport - kjønn

År	Kjønnsbalanse		Månadslønn - Total sum lønn pr. heltidsekvivalent		Deltid - antall av hvert kjønn		Midlertidig ansettelse - antall av hvert kjønn		Foreldrepermisjon - antall av tatt uttak av permisjon		Legemeldt sykefravær - Menn		Legemeldt sykefravær - Kvinner	
	M	K	M(KR)	K(KR)	M	K	M	K	M	K	Sykedager	Avtalte Arbeidsdager	Sykedager	Avta Arbeidsdager
2015	39	73	50867	43559	5	15	5	6	50	375	207	0	559	0
2014	40	70	49770	43252	7	21	3	6	0	260	89	0	580	0

Tabell 2, Tilstandsrapport - nivå delt

	År	Kjønnsbalanse			Månadslønn - Månedsfortjeneste pr.	
		M%	K%	Total	M(KR/%)	K(KR/%)
Totalt i virksomheten	2015	35	65	100	100	86
	2014	50,5	49,5	100	100	96,9
Toppleidelse, kategori 1	2015	57	43	100	100	100
Embetsledelse/direktør	2014	57	43	100	100	93
Mellomledelse, kategori 1	2015	50	50	100	100	100
Seksjonssjef, ass dir	2014	56	44	100	100	97
Kategori 3	2015	54	46	100	100	98
Saksbehandler 1	2014	50	50	100	100	95
Kategori 4	2015	27	73	100	100	99
	2014	29	71	100	100	99

Saksbehandling	2014	28	72	100	100	99
Kategori 5	2015	12,5	87,5	100	100	100
Kontorstillinger	2014	12	88	100	100	98
Kategori 6	2015	100	0	100	100	0
Fagarbeiderstillinger	2014	100	0	100	100	0
Kategori 7	2015	0	0	100	100	0
Unge arbeidstakere, inkl. lærlinger	2014	0	0	100	100	0

Tabell 3, Ansatte

År	Ledere med personalansvar i %			Ledere - lønn i forhold til kjønn		Medarbeidere uten personalansvar			Medarbeidere - lønn i forhold til kjønn	
	M%	K%	Antall Totalt	M%	K/M%	M%	K%	Antall Totalt	M%	K/M%
2015	67	33	6	100	80	33	67	105	100	90
2014	67	33	6	100	0	34	66	104	100	97

60.3 Informasjonssikkerhet og IKT

Disse rapporteres på andre tidspunkt

60.4 Embetsspesifikke oppdrag på IKT-området

Gjelder ikke Fylkesmannen i Telemark

Resultatområde 61 Samordning og modernisering

Viser til de enkelte postene

61.1 Kommunerettet samordning

Vi legger til grunn at kommunestyret er det overordnede og lokalt samordnende organ. Vår samordnende aktivitet skal forsterke kommunestyrets ansvar. Statlig politikk blir formidlet på en helhetlig måte gjennom årlig Tilstandsrapport, møter i regionråd og kommunebesøk.

Vi har fokus på det lokale handlingsrommet ved tilbakemeldinger på budsjett og økonomiplan. Skjønnsmidlene blir brukt aktivt i samordningshensikt.

Vi gjennomfører omfattende veiledning i kommunalrettslige spørsmål, og bidrar slik til større forståelse av handlingsrom og lokalt samordningsansvar.

61.2 Modernisering i kommunene

I Telemark har det for 2015 blitt bevilget kr 7 300 000 til omstillings og fornying i kommunene. Tilrettelegging av fornying og omstillingsprosjektene er foretatt gjennom en fordeling av skjønnsmidler til de fire regionrådene i Telemark etter en egen fordelingsnøkkel. (Se nedenfor)

Fylkesmannen har en tett oppfølging av prosjektgjennomføringen i regionrådene. Dette gjøres gjennom fire faste oppfølgingsmøter i løpet av året mellom lederne av regionrådene og fylkesmannen. Dessuten deltar fylkesmannens på regionrådsmøtene.

På oppfølgingsmøtene gjennomgås alle prosjektene, det blir lagt vekt på erfaringsoverføring, gjensidige rapporteringer, evalueringer og gevinstvurderinger.

Til andre prosjekter utenom de fire regionene har Jomfruland Nasjonalpark blitt tildelt kr. 300 000.

Regionråd og tilhørende kommuner:

Grenlandssamarbeidet - 2,4 mill. kroner

Porsgrunn, Skien, Siljan, Bamble, Kragerø og Drangedal.

Kongsbergregionen - 1,09 mill. kroner

Fra Telemark: Notodden, Hjartdal og Tinn.

MidtTelemarkrådet - 1,8 mill. kroner

Nome, Bø og Sauherad.

VestTelemarkrådet - 1,71 mill. kroner

Seljord, Kviteseid, Nissedal, Fyresdal, Tokke og Vinje.

61.3 Samordning av statlig tilsyn

Andre statlige tilsynsorganer deltar på et årlig møte med embetets tilsynsgruppe. Det er opprettet en egen felles tilsynskalender, og laget egne rutiner for samordning av statlige tilsyn med kommune.

Resultatområde 62 Kommuneøkonomi

Det som i størst grad setter sitt preg på kommuneøkonomien i Telemark er svak befolkningsvekst.

Mange kommuner har gjeld med litt for høy renterisiko.

Befolkningsutviklingen er den viktigste faktoren for utviklingen i kommunenes inntekter. I Telemark har 12 av 18 kommuner en faktisk nedgang i befolkningen. Fra 2014 til 2015 ligger Telemark på nest nederste plass av alle fylkene i Landet med en befolkningsvekst på kun 0,28 %. Bø kommune er den kommunen i Telemark som har hatt den største befolkningsveksten med 2,45 %. 12 av 18 kommuner har negativ befolkningsutvikling.

Netto driftsresultatet for Telemark har de siste årene ligget omtrent en prosent under landsgjennomsnittet.

Ved inngangen til 2015 hadde fire kommuner et akkumulert underskudd. De var Bø, Sauherad, Kragerø og Nome.

Fylkesmannen samarbeider med KS om kommunekonferanser i forbindelse med fremlegging av statsbudsjettet og revidert nasjonalbudsjett.

62.1 Kontroll og godkjenning etter økonomibestemmelsene i kommuneloven

Kommunene har stort sett sendt inn årsbudsjett og økonomiplan for 2015, kontrollert for ubalanse. Det er foretatt lovlighetskontroll av budsjettet til Sauherad og Bø som er vært registrert i ROBEK 2015.

Det har vært behandlet seks kommunale garantier, jf. kommunelovens § 51, alle godkjente.

62.2 Økonomiforvaltning - veiledning

Fylkesmannen informerer kommunene om kommuneproposisjonen, statsbudsjettet, inntektssystemet og annen relevant styringsinformasjon. Det samarbeides tett med KS om kommunekonferanser i forbindelse med fremlegging av statsbudsjettet og revidert nasjonalbudsjett.

Oppdaterte lov- og forskriftsendringer følges opp og formidles til kommunene.

Vi opplever at oppslutningen fra kommunene er svært god, og det gis positive tilbakemeldinger.

Fylkesmannen fordeler skjønnsmidler til kommunene med utgangspunkt i retningslinjene for skjønnsfordelingen. Midlene fordeles gjennom en åpen og begrunnet prosess.

Noen av skjønnsmidlene har vært holdt igjen for å kunne ivareta kommuner som får uforutsette økonomiske utfordringer i løpet av året, inkludert naturskade eller andre ekstraordinære hendelser.

Fylkesmannen skal iverksette tiltak for at kommuner i økonomisk ubalanse skal gjenopprette balansen.

Det er vår oppgave å følge opp og veilede kommuner som har økonomisk ubalanse og kommuner som er i ROBEK. Skjønnsmidler til kommuner i økonomisk ubalanse skal alltid knyttes opp mot en forpliktende plan, jf. retningslinjer for skjønnsfordeling 2015.

Fylkesmannen skal følge opp, og holder tilbake skjønnsmidler dersom en kommune ikke følger vedtatt plan.

I oppfølgingen av kommunene i økonomisk ubalanse har fylkesmannen tatt i bruk tilgjengelige virkemidler av veilednings-, økonomisk og juridisk karakter. Sauherad kommune har måttet få dispensasjon til å dekke inn et underskudd utover fire år og følges tett opp. Det er per februar 2016 to kommuner - Bø og Sauherad - som er registrert i "Registeret for kontroll og godkjenning" etter KML. § 60 punkt c. på grunn av manglende inndekking i regnskapet.

Fylkesmannen har sjekket feilrapporteringer i KOSTRA-dataene. Her har vi vært i dialog og veiledning med en rekke kommuner for at de skal rapportere korrekt og bruke riktige KOSTRA-tall i styringen av virksomheten.

Vi bidrar til at kommunene bruker KOSTRA som styringsinformasjon i egen kommune. Fylkesmannen i Telemark utarbeider hvert år et nøkkeltallhefte, og er behjelpelig med å hente ut styringsdata for å aktivt bruke KOSTRA i styringsdialogen med kommunene.

Det er en del lyspunkter i økonomien for flere av de store kommunene i Telemark. Både Skien og Kragerø kommuner kan foreløpig melde om relativt store overskudd for 2015.

Resultatområde 63 Kommunalrett, forvaltningsrett, kommuneinndeling og valg

Rapporteres i underpunktene

63.1 Kommunalrett

Omfattende veiledning ved daglige telefonhenvendelser og e-post. Foredrag for kommunestyre i enkeltkommuner. Behovet for veiledning innenfor kommunalrettens område, oppleves som økende, tilsvarende som innenfor alminnelig forvaltningsrett og offentlighetslov.

Særlig behov for veiledning om habilitet, åpne møter, samt den enkelte politikers rettigheter i møter i folkevalgte organer.

Lovlighetskontroll

Embeter	Saker om lovlighetskontroll etter klage som det er truffet vedtak i			Lovlighetskontroll initiert av fylkesmannen			Vedr. habilitet	Vedr. lukking av møter
	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig		
FMTE	5	5	0	0			3	2
Sum	5	5	0	0	0	0		

63.3 Kommuneinndeling

Arbeidet med kommunereformen i 2015 har i vesentlig grad bestått i støtte til de kommunale prosessene. Fylkesmannen har bidratt med veiledning innenfor prosess og rådgiving for god kommunikasjon. Der hvor kommuner har vært engasjert i nabodialog og forhandlinger har fylkesmannen deltatt. I tillegg har fylkesmannen stilt opp på folkemøter for å forklare statens sitt initiativ og årsaken til at regjeringen har satt i gang reformen.

Etter kommunevalget har fylkesmannen besøkt den nye politiske ledelsen i kommunene. I disse møtene har

fylkesmannen gitt veiledning i forhold til hva som gjenstår av arbeid før endelig vedtak kan fattes og regjeringen sine krav til innhold i prosessene.

I tillegg til arbeid rettet direkte mot kommunene har fylkesmannen har flere møter med Kommunenes Sentralforbund (KS) regionale organisasjon. I disse møtene har det vært fokusert på regional framdrift av reformen.

Fylkesmannen har også hatt kontakt med Distriktssenteret i løpet av 2015. Ingen av de kommunene som har vært engasjert i nabodialog har signalisert behov for støtte fra Distriktssenteret utover det materialet de publiserer fortløpende.

KS og fylkesmannen har som vanlig samarbeidet om konferanser i fylket. Disse konferansene er en god anledning til å sette kommunereformen på dagsorden.

I kommunene har mye arbeid vært rettet inn mot dialog og forhandlinger for å komme fram til en intensjonsavtale. Noen kommuner har dessverre ikke kommet så langt i løpet av 2015.

63.4 Valg

Veiledning i forkant av valget. Omfattende veiledning i etterkant i forbindelse med konstituering.

63.5 Forvaltningslovens og offentleglovas anvendelse i kommunesektoren

Vi behandlet 10 klagesaker vedr avslag på begjæring om innsyn i kommunale dokumenter.

Av disse ble 7 tatt til følge, 2 delvis til følge og i en sak ble avslaget opprettholdt.

Saksområdet krever omfattende daglig veiledning.

Resultatområde 66 Planlegging, bolig- og bygningsrett

Viser til underkapitlene

66.1 Byggesaker

Klager over kommunale vedtak etter plan- og bygningsloven

For året 2015 var gjennomsnittlig saksbehandlingstid litt over 4 måneder (131 dager). Ved årets utgang var saksbehandlingstiden gått ned til under 4 måneder. Det ble behandlet 110 saker hvorav 6 fikk medhold. 9 saker ble opphevet og sendt tilbake til kommunen for ny behandling.

Klagesaksteamet fortsatte i 2015 arbeidet med kontinuerlig forbedring (LEAN).

Den «ideelle arbeidsprosess» for teamet er nedfelt i en handlingsplan. I tråd med handlingsplanen gjennomførte vi to fagdager for kommunene, med særlig fokus på krav til begrunnelse av enkeltvedtak og begrunnelse av dispensasjonsvedtak spesielt. Samtlige kommuner var representert.

I 2015 ble Fylkesmannens «Veileder om dispensasjon» oppdatert og revidert. Veilederen er ment å være en hjelp for kommunene i arbeidet med dispensasjonssaker etter pbl. Det er et mål at veilederen vil bidra til bedre opplyste saker og mer effektiv klagesaksbehandling.

Vi har prioritert løpende veiledning til kommunene på plan- og bygningsrettens område.

66.2 Saker om ekspropriasjon

Vi har ikke hatt saker om ekspropriasjon i 2015.

66.3 Klage etter eierseksjonsloven og lov om kommunal forkjøpsrett til leiegårder

Klage etter eierseksjonsloven - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMTE	0	0	0	Vi har ikke hatt denne type saker i 2015
Sum	0	0		

66.5 Planlegging, byutvikling og geodata

66.5.1 Planlegging og byutvikling

I løpet av 2015 har vi behandlet i alt 220 plansaker etter plan- og bygningsloven, enten i tidlig planfase eller på offentlig ettersyn. Av dette var 22 kommuneplaner eller kommunedelplaner, 195 reguleringsplaner og 3 regionale planer. I tillegg har vi behandlet i alt 8 konsesjonssaker etter energiloven (kraftlinjer).

Fylkesmannen har i løpet av 2015 hatt innsigelse i til sammen 13 saker, to av disse gjaldt konsesjonssaker etter energiloven. Det har vært innsigelse til 9 planer ut fra miljøhensyn, 6 planer fikk innsigelse ut fra hensynet til jordvern og kulturlandskap, det var innsigelse til 2 planer ut fra manglende oppfølging av samordnet areal- og transportplanlegging, og en plan fikk innsigelse ut fra hensynet til samfunnssikkerhet og beredskap.

Det har vært innsigelse til i alt 5 kommuneplaner. Det gjaldt arealdelen til kommunene Drangedal, Kragerø, Bø, Skien og Bamble. Det er gjennomført meklingsmøter om arealdelen til Bø og Kragerø. Når det gjelder Bø har vi greid å finne fram til enighet om en løsning, mens arealdelen til Kragerø er sendt til KMD til endelig avgjørelse for ett tema som gjensto med innsigelse ut fra hensynet til kulturlandskap og jordvern. Arealdelen til Skien er drøftet med kommunen, og det har ført til at kommunen har tatt innsigelsene til følge. Arealdelen til Drangedal er drøftet med kommunen, men er fortsatt i prosess.

Når det gjelder reguleringsplaner, har det vært innsigelse til i alt 6 reguleringsplaner, én av disse er i Aust-Agder der vi er settefylkesmann i saksbehandlingen. 4 av innsigelsene er gitt ut fra miljøhensyn, en reguleringsplan fikk innsigelse begrunnet i jordvernhensyn, og en plan fikk innsigelse ut fra at det var i strid med regional plan for samordnet areal og transport i Telemark med tilhørende planbestemmelser om lokalisering av handel. En plan fikk innsigelse ut fra manglende utredning av samfunnssikkerhet og beredskap.

Det har vært gjennomført i alt fem meklingsmøter i 2015. Som nevnt ovenfor er arealdelene til Bø og Kragerø meklet. I tillegg har vi også meklet vedr. arealdelen til Porsgrunn, der partene kom fram til enighet om løsning. I 2015 ble det meklet også for reguleringsplan for Vamark, Vinje kommune der det var innsigelse grunnet i villreininteresser, og reguleringsplan for Nenset gård, Skien kommune, med innsigelse ut fra jordvernhensyn. Disse to planene var fremmet innsigelse til tidligere år. For begge reguleringsplanene kom vi fram til en løsning.

De overordnede diskusjonene om arealbruk blir i hovedsak tatt i tilknytning til utarbeiding av kommuneplanens arealdel. Dette er det riktige nivået å ta denne diskusjonen på, for å få vurdert ulike viktige samfunnsmessige behov opp mot hverandre. Det er derfor gledelig at det er innsigelse til forholdsvis få reguleringsplaner, og at flertallet av reguleringsplaner er avklart på overordnet nivå. Det tyder på at kommuneplanene virker som et godt styringsverktøy i kommunenes arealforvaltning. Her ser noen unntak når det gjelder kommuner som ikke har rullert sin arealdel på noen år.

Veiledning og kompetanseheving

Dialog med kommunene for å ivareta de nasjonale interessene i planlegging skjer i stor grad gjennom tilbakemelding og uttalelser av enkeltsaker, både plansaker særlig i tidlig planfase, men også forhåndsuttalelse til dispensasjonssøknader. Ellers skjer det også mye veiledning pr. telefon. I tillegg deltar Fylkesmannen aktivt på møter i planforum som koordineres av fylkeskommunen, der vi får direkte dialog med kommunene om spesielt overordnede planer i løpet av planprosessen. Vi har også en god del drøftingsmøter med kommunene i løpet av planprosessen.

Fylkesmannen samarbeider tett med Telemark fylkeskommune om veiledning og opplæring for kommunene innen planlegging. I løpet av 2015 har vi gjennomført flere samlinger med kommunene, der vi har tatt opp ulike temaer som planstrategi, samordningsforsøket, planforums rolle, regional utvikling, lov- og forskriftsendringer, jordvern, og klimaendringer og klimatilpasning. Det har vært stor interesse og god deltakelse fra kommunene på disse seminarne.

Samordning av statlige innsigelser

Fylkesmannen i Telemark deltar i forsøket om samordning av statlige innsigelser fra 2015. Vi startet opp fra 01.04.2015 med alle planer som ble sendt ut til offentlig ettersyn etter den dato. I løpet av 2015 har vi behandlet i alt ca. 220 plansaker. Det har vært fremmet innsigelse etter at samordningsforsøket trådte i kraft i fylket for i alt 7 plansaker. Innsigelsesinstanser har vært Fylkesmannens miljøvernnavdeling, landbruksavdeling, Kystverket Sørøst og Fiskeridirektoratet Region Sørøst. Fylkesmannen har ikke foretatt avskjæring av innsigelser i regi av forsøket.

Av de 7 planene det var fremmet innsigelse til i perioden 01.04. – 31.12.2015, er det skjedd følgende:

- For tre planer er innsigelsene trukket etter dialogmøter og kontakt med kommunene, slik at planene er endret. Dvs. at kommunene har tatt innsigelsene til følge.
- For to planer har det vært gjennomført dialogmøter med kommunene. Kommunene jobber videre med planen, og vi vet ennå ikke hvordan det ender.
- En plan har det vært fremmet innsigelse til, uten at det har vært nærmere kontakt med kommunen ennå. Innsigelsen til denne planen står fortsatt.
- For en plan har det vært gjennomført dialogmøte og meklingsmøte, og saken er nå videresendt til Kommunal- og moderniseringsdepartementet for endelig avgjørelse (gjelder Kommuneplanens arealdel for Kragerø).

Når det gjelder planer i tidlig planfase, har vi ikke oversikt over hvor mange planer det er gitt signaler om at det berører nasjonale interesser. Vi oppfordrer kommunene til å ta kontakt tidlig og gjerne i løpet av utarbeidingsfasen av planene (spesielt gjelder dette arealdelen til kommuneplaner). Vi har ennå for liten erfaring til å si om dette fører til færre innsigelser i neste omgang, ettersom det er kort tid siden forsøket startet opp.

Det er i hovedsak private planleggere som varsler reguleringsplaner. Vi har da ikke samme mulighet til kontakt med kommunene underveis, ettersom planene ikke kommer til kommunene før etter at et planforslag er ferdig utarbeidet. Vi har derfor ikke samme mulighet for dialog underveis, selv om vi inviterer til det.

Etter at vi ble pekt ut som forsøksfylke, har vi gjennomført et seminar der samtlige regionale statsetater var invitert, samt et utvalg fra kommunene i Telemark. Fylkeskommunen var også invitert. Seminaret ble gjennomført 27.02.2015. På seminaret ble utkast til saksbehandlingsregler gått gjennom. De regionale statsetatene fikk revidert utkast på høring, og endelige rutiner og saksbehandlingsregler, samt maler for brev er fastsatt. Disse er lagt ut på vår nettside, på: <https://www.fylkesmannen.no/Telemark/Plan-og-bygg/Arealforvaltning/Forsok-med-samordning-av-statlige-innsigelser-i-Telemark/>.

66.5.2 Geodata - oppdrag spesielt for 2015

I Telemark er det 3 kommuner som sliter med restanser av midlertidige forretninger etter delingsloven. Disse ble innkalt til et dialogmøte og kommunene kom etter dette tilbake med en fremdriftsplan for avvikling. To av kommunene satte målet for avvikling til utgangen av 2015 og det ble akseptert. Målet ble ikke helt nådd, men det arbeides konkret og godt med å nå målet. Den 3. kommunen kom med en fremdriftsplan som gikk ut 2017. Dette ble ikke akseptert og her er vi fremdeles i en tett dialog og oppfølging for å få til en bedre fremdrift.

66.5 Planlegging, byutvikling og geodata - Faste oppgaver

Digitale planregister i kommunene.

Høsten 2015 ble det gjennomført en statusundersøkelse som viser at 2 av 18 kommuner mangler digitalt planregister og 2 svarere at planregistret ikke er operativt. I kartverkets fylkesgeodataplan legges det opp til en opplæringsrunde i forvaltning og bruk med de 2 aktuelle programvareleverandørene i fylket. 3 kommuner opplyser at de ikke har publikumløsning på nett.

Geodata.

- Vernesaker blir løpende sendt Naturbase
- Digital samhandling i plansaker - Varsel om oppstart av regulering og planer på høring er digitalt tilgjengelig i kartportalen
- Den digitale samhandlingen i plansaker sammenfaller godt i opplegget med "samordning av statlige innsigelser". De statlige aktørene i vårt område er med i den digitale samhandlingen i plansaker.

Resultatområde 68 Samepolitiske hensyn

Fylkesmannen i Telemark har ingen saker på dette området

Resultatområde 69 Partistøtte

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
Ressursbruk knyttet til adm/felles oppg./drift	kr 20 190 125,28	kr 5 706,78
Embetsspesifikke landsdekkende oppgaver (f.eks. FRI og trippelnett)	kr 52 431,62	kr 0,00
62 Kommuneøkonomi	kr 698 257,50	kr 0,00
66 Planlegging, bolig- og bygningsrett	kr 3 068 744,57	kr 157 045,51
Konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sameting	kr 0,00	kr 0,00
Andre oppgaver under KMD	kr 876 820,05	kr 1 014 766,76
Sum:	kr 24 886 379,00	kr 1 177 519,00

Kulturdepartementet

Resultatområde 95 Tros- og livssynssamfunn

Fylkesmannen har utbetalt 3,7 millioner kroner (3 735 332,-) i statstilskudd til 38 registrerte og ett uregistrert trossamfunn i 2015. Beløpet er fordelt på 7654 medlemmer. Det er en økning på 759 medlemmer fra 2014. Årsaken til økning i utbetaling av tilskudd skyldes dels tilskudd av nytt trossamfunn med mange medlemmer og dels at trossamfunn med høyt medlemstall fikk avvist krav om statstilskudd i 2014. Det foreligger ikke store endringer av medlemmer i hvert enkelt trossamfunn for øvrig.

Fylkesmannen avviste tre krav om tilskudd fordi kravet ble sendt inn etter den absolutte fristens utløp. Dette gjaldt The Way, Bilal Moské Islamsk Kulturforening og Sion Pinsemenighet. Det ble ikke klagt på vedtakene.

Det er 47 registrerte trossamfunn hos Fylkesmannen i Telemark. Det registrerte trossamfunnet Bilal Moské Islamsk kultursenter ble overført fra Fylkesmannen i Telemark til Fylkesmannen i Aust-Agder. Unitarforbundet Bèt David – Den Norske Unitarkirke flyttet tilhørighet fra Fylkesmannen i Østfold til Fylkesmannen i Telemark. Det Islamske Kultursenter i Grenland ble registrert tilhørende Fylkesmannen i Telemark i april 2015.

Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige som er registrert sentralt, har gitt melding om bytte av forstander i menigheten. Metodistkirken i Norge har fått ny forstander i menigheten i Skien.

Vi har gjennomført flere samtaler med et trossamfunn som har vært preget av store indre uroligheter på grunn av uenighet om ansvarsfordelingen mellom prest og forstander. Presten foretok en vigsel uten å være godkjent som forstander av Fylkesmannen. Ekteskapet ble ansett ugyldig og kunne ikke registreres. Når det gjelder tilsyn med trossamfunn og forstandere, har vi hatt samtaler og innhentet opplysninger der vi mener det har vært behov for avklaringer.

Resultatområde 96 Gravferdsloven

Følgende er rapportert:

Innvilget 60 søknader om askespredning i 2015. Det er 7 færre enn i fjor, men det er en økning i antall søknaden gjennom flere år.

Resultatområde 97 Lov om helligdager og helligdagsfred

Fylkesmannen behandlet to saker om søknad om dispensasjon fra helligdagslovens § 5. I den ene saken ble det gitt dispensasjon.

Kunnskapsdepartementet

Resultatområde 31 Forvaltningsoppgaver - barnehagen og grunnskolen

Viser til underpunktene

31.1 Tilsyn

Tilsyn

Resultatkravet: Fylkesmannen i Telemark har oppnådd aktivitetskravet for 2015, som var 32 poeng på opplæring og 14 på barnehage. Tilsynene er gjennomført etter gjeldende metodehåndbok og instruks. Tilsynspoengene fordeler seg på 14 poeng på barnehageområdet, og 34 poeng på opplæring.

Felles nasjonale tilsyn: Det var et krav om at minst 12 poeng skulle dekkes av FNT-tilsyn, fellesdelen. Telemark har gjennomført 20 poeng på fellesdelen av FNT-tilsynene, og har oppnådd kravet. I tillegg er det gjennomført tilsyn på forvaltningsdelen og skolebasert vurdering. Vi er også i rute i forhold til kravet om gjennomføring av FNT-tilsyn på minst 60 prosent av kommunene (inkludert fylkeskommunen) innen utgangen av 2017.

Barnehage: i løpet av 2015 ble det gjennomført fire stedlige tilsyn, som gav 12 poeng. Kravet på 12 poeng er oppnådd. Tilsynene er rettet mot barnehageloven §§ 8, 16, 17 og 18– alle stedlige tilsyn.

Lokalt initierte tilsyn: Det er gjennomført tre tilsyn med skolens arbeid med psykososialt miljø og kommunens system. Dette er tilsyn som har pågått over flere år, og som nå er gjennomført i samtlige kommuner i Telemark, med unntak av en kommune. Her er tilsynsarbeidet påbegynt, men foreløpig rapport sendes ut i 2016. Tilsynet er derfor ikke en del av poenggrunlaget her. De tidligere tilsynene har avdekket til dels store mangler i enkelte kommuner. Samsynligheten for omfattende brudd flere steder og konsekvensene dette kan få for elevene, har gjort at Fylkesmannen i Telemark har valgt tilsyn med alle kommuner i fylket på dette området.

System for utvelgelse, tema og dimensjonering: Bakgrunnen for utvelgelse av hvilke kommuner det skal føres tilsyn med, er flere. Vi har et elektronisk skjema der hendelser og henvendelser som kan tilsi tilsyn skal registreres. Dette skjemaet skal utvikles videre i inneværende år. I tillegg kommer informasjon i klagesaker, mange henvendelser på telefon og mail, og flere faste møtepunkter med både kommuner og fylkeskommunen. Vi bruker også informasjon fra registreringssystemer som GSI og Basil, samt saker som er omtalt i media. Vi anser at det er viktig å respondere på saker som er synlige i offentligheten, og som derfor mange er opptatt av. Samlet sitter kontoret på mye kunnskap. Når tilsynsplanen skal lages settes det av tid til en prosess der alle kommer med ulike innspill og forslag, og der vi sammen diskuterer vi oss frem til hvilke kommuner vi vurderer har størst behov for hvilke typer tilsyn.

Hendelsesbaserte tilsyn: I tillegg til de tilsynene som ligger i en tilsynsplan, basert på hvor vi mener det er størst behov, har vi satt av to «blanke tilsyn», beregnet til fire poeng. Dette er tilsyn som skal baseres på løpende risikovurderinger gjennom året. I 2015 ble det foretatt to slike tilsyn. Det ene var tilsyn med en kommunes forvaltningskompetanse, basert på opplysninger som kom frem under tilsyn med fellesdelen året før. Det andre tilsynet var rettet mot Telemark fylkeskommune, etter flere saker i media rundt utvikling av eksamen for en

tilsynet var rettet mot Telemark fylkeskommune, etter flere saker i media rundt avvikling av eksamen for en enkeltperson. Dette var også en sak der direktoratet var involvert i klagebehandling, og der vårt tilsyn ble basert på noen av funnene til direktoratet.

Effekten av tilsyn: Fylkesmannen i Telemark har et nært forhold til kommunene, og blir alltid tatt godt i mot på tilsyn. Vi opplever også at kommunene i stor grad har både evne og vilje til å rette opp i eventuelle avvik. Vi har likevel sett et behov for å sikre økt regelforståelse i kommunene. Vi har derfor jobbet mye med vår kommunikasjon i forkant av og under tilsynet, for å skape forståelse for verdiene bak regelverket. På den måten håper vi å skape større aksept for viktigheten av at reglene blir fulgt, slik at etterlevelsen enklere kommer på plass. Vi ser også at noen kommuner har et behov for hjelp, ut over det vi får til i et tilsyn. Det kan være på andre områder, eller at de har behov for tid og veiledning under retting. Vi kommer til å skreddersy pakker i større grad for noen kommuner der vi ser dette behovet. Det kan bestå av tilsyn både på opplæring og barnehageområdet, samt oppfølging over tid.

Viser også til egen rapportering til Utdanningsdirektoratet på tilsynsområdet.

31.2 Klagesaksbehandling

Resultatkravet: Sakene er i hovedsak er behandlet innen tre måneder, og resultatkravet er dermed innfridd.

Ressurser og kompetanse: Det er primært de to juristene på avdelingen som behandler klagesaker. For å avhjelpe juristene har flere saksbehandlere bidratt med å skrive klagesaker. I 2015 er det behandlet 81 klagesaker, like mange saker som i 2014.

Saksbehandlingstid: Klagesakene er i hovedsak behandlet innen kravet på 3 måneder fra de ble mottatt hos Fylkesmannen, med unntak av 4 saker. I 3 av disse har Fylkesmannen ventet på ytterligere dokumentasjon fra kommunen, eller bedt om møter med elever/skolen for å få saken tilstrekkelig opplyst. Tiltak for å holde nede saksbehandlingstiden har vært at flere saksbehandlere har bidratt med å skrive klagesaker, og dette har hatt god effekt.

Omfang: Fylkesmannen har behandlet 81 klagesaker i 2015. Vi har utover de fastsatte paragrafene som det rapporteres på i tabellen, hatt 1 klage på nedsatt adferd til jul, 1 om rett til opplæring og hjemmeundervisning samt avvist 2 klager om refusjon av skolepenger. Nedgangen i antall klagesaker på standpunkt karakterer fortsetter for hvert år, med 18 i 2014 og 15 i 2015.

Saker der klager henvender seg på nytt: Fylkesmannen har 2015 hatt 1 sak der skoleeier ikke har fulgt opp Fylkesmannens vedtak i sak om psykososialt miljø. Kommunen fattet nytt vedtak som ble påklaget og behandlet på nytt hos Fylkesmannen etter at eleven er ferdig med grunnskolen.

Klage i grunnskolen (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Standpunkt i fag	14	10	4	0	0	
Standpunkt i orden og oppførsel	1	0	1	0	0	
Permisjon fra opplæringen, § 2-11	12	1	10	1	0	
Skyss, § 7-1	16	2	10	1	3	
Psykososialt skolemiljø, § 9a-3	5	4	0	1	0	Totalt mottatt 9 klager etter § 9a-3. Tre av klagen er enten trukket eller har løst seg lokalt for FM har fattet endelig vedtak. En kom i desember, og er besvart i 2016.
Spesialundervisning, § 5-1	3	1	1	1	0	
Skoleplassering, § 8-1	11	1	9	1	0	
Restrisering, § 2-10	1	0	1	0	0	

Dotervisning, § 2-10	1	0	1	0	0
Fremskutt skolestart, § 2-1 tredje ledd	1	0	0	1	0
Sum	64	19	36	6	

Klage i videregående opplæring (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Særskilt inntak, § 3-1 sjette ledd	1	0	0	1	0	
Rett til ett/to ekstra år i vgo, § 3-1 femte ledd	1	0	1	0	0	
Særskilt inntak, § 3-1 sjette ledd	1	0	0	1	0	
Sentralt gitt skriftlig eksamen	830	105	725	0	0	
Sum	833	105	726	2		

Klage i private grunnskoler (privatskoleloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Psykososialt skolemiljø, § 2-4, jf oppl § 9a-3	1	1	0	0	0	
Permisjon, § 3-13	1	0	1	0	0	
Sum	2	1	1	0		

Klage i forbindelse med spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder (opplæringsloven)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Tegnspråkopplæring, § 2-6 tredje ledd	1	1	0	0	0	
Spesialpedagogisk hjelp, § 5-7	4	1	0	3	0	
Sum	5	2	0	3		

Type Klage	Medhold/delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Sum
Barnehageloven § 10	0	0	0	0	0
Barnehageloven § 16	0	0	0	0	0
Forskrift om familiebarnehager § 7	0	0	0	0	0
Forskrift om foreldrebetaling § 5	0	0	0	1	1
Forskrift om likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tilskudd	1	2	0	0	3
Forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak frå utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder § 4	0	0	0	0	0
Forskrift om pedagogisk bemanning § 3	0	0	0	0	0
Forskrift om regnskapsplikt for godkjente ikke-kommunale barnehager § 6	0	0	0	0	0

31.3 Statistikk og kvalitetsvurdering

BASIL

Fylkesmannen har fulgt opp innsamlingen og kvalitetssikret data i BASIL og således innfridd resultatkravet.

Ressurser og kompetanse

Fylkesmannen har hatt en saksbehandler med god kompetanse på området. Ressursbruken er begrenset.

Tiltak

Fylkesmannen har deltatt på Utdanningsdirektoratets informasjonssamling om årsmeldingsskjemaet og resultatregnskapsskjemaene.

BASIL og innrapportering har vært tema på Fylkesmannens kontaktmøter med kommunene.

Fylkesmannen har fulgt opp at frister blir fulgt opp i innrapporteringen i BASIL.

Fylkesmannen har veiledet under datainnsamlingen og kvalitetssikret data.

GSI

Resultatkravet:

Fylkesmannen har innfridd resultatkravet

Ressurser og kompetanse:

Vi har hatt to saksbehandlere med god erfaring på området. Begge saksbehandlere deltok på direktoratets årlige GSI samling i september.

Iverksatte tiltak:

Siden det ikke var vesentlige endringer i GSI skjemaene valgte Fylkesmannen som i fjor å invitere til en GSI samling kun for nye brukere i kommunene og de private skolene 17. september 2015. Samlingen ble godt mottatt.

Øvrig veiledning og informasjon ble ivaretatt via telefon og epost. Vi har god erfaring med å sende statusmailer i GSI perioden. Denne sender vi ut til alle kommunene jevnlig (ca hver uke) med opplysninger om status, frister og andre avklaringer.

Fylkesmannen har innen fristene fra Utdanningsdirektoratet sørget for at det forelå kvalitetssikrede data fra alle enheter. Embetet hadde i rapporteringsfasen tett kontakt med mange kommunale og private skoleeiere, også direkte kontakt med enhetene.

Vi opplever som siste år at arbeidet med kvalitetssikring lettes siden det fra sentralt hold legges inn flere og flere kontroller som slår ut på skole og skoleeiernivå. Fylkesmannen bad om innspill til evaluering av GSI fra kommunene og private skoler og disse ble samlet sendt til Utdanningsdirektoratet innen fristen.

Fylkesmannen har utarbeidet et hefte med GSI tall for fylke som inneholder sentrale data om grunnskolen. Denne er laget til internt bruk blant annet til risikovurderinger og distribuert til kommunene i Telemark.

Skoleporten, statistikkportalen og UBAS

Resultatkrav:

Fylkesmannen har innfridd resultatkravet.

Ressurser og kompetanse:

Fylkesmannen har hatt en saksbehandler med god kompetanse på området.

Tiltak:

Vi har veiledet om praktisk bruk av Skoleporten og gitt brukerstøtte ved behov. I januar 2016 hadde vi en gjennomgang av funksjonene i Statistikkportalen på samling med kommunene og private grunnskoler. I kontaktmøte med Fylkeskommunen har vi informert om den nye portalen.

Fylkesmannen har god dekning på personer som hjelper skoleeiere med brukertilgang gjennom UBAS.

31.4 Informasjon, veiledning og kunnskapsinnhenting

Fylkesmannen i Telemark har innfridd resultatkravet og bidratt til god informasjon og veiledning tilpasset behovet i sektoren og i samsvar med målsettingen

Telemark har mange små kommuner der skoleeier naturlig nok er generalist og ikke spesialist på regelverk. Vi har derfor lagt vekt på å være tilgjengelige for kommunene, ha mest mulig åpne linjer inn og dyrke kontakten slik at terskelen for å etterspørre informasjon og veiledning fra Fylkesmannen skulle være lav. Vi må kunne si at vi har lyktes. Mot slutten av 2015 var omfanget av henvendelser, spesielt til våre jurister, så stort at vi måtte revurdere ressursbruken for de forskjellige oppgavene. Informasjon og veiledning tok ressurser fra klagesaksbehandling med fare for økning av saksbehandlingstiden. Ved inngangen til 2016 har vi derfor presisert overfor kommunene at barnehagemyndighet og skoleeier er hovedmålgruppa for vårt informasjons- og veiledningsarbeid selv om vi også har veiledningsansvar overfor andre grupper.

Områdeovervåking, erfaringer fra tilsyn, tilgjengelig statistikk og informasjon fra kontakten med kommunene har gitt oss kunnskap som vi har brukt til å iverksette tiltak. Den brede kontaktflaten ga i sum rimelig god oversikt over kommunenes behov. Denne oversikten har vi brukt til å skreddersy veiledningen der vi har sett behovet. På den måten har vi ivaretatt kravet om å gi informasjon og veiledning tilpasset lokale behov. Der vi har sett at de fleste kommunene har hatt utfordringer har vi gitt generelle tilbud.

I både det generelle og det spesielle veiledningsarbeidet har vi vært opptatt av å bruke både vår pedagogiske og juridiske kompetanse. Pedagogene og juristene samarbeider godt internt. I møte med kommunene har vi sett at kobling av de to kompetanseområdene øker tilliten fra kommunene og legitimiteten i vårt arbeid.

Tiltak med særlig god effekt

Pedagogbemanning barnehage og veiledning av nyutdannede:

Det er lagt ned mye arbeid i informasjon og veiledning om regelverket om bemanning. Pedagogbemanningen er nå høy og stabil. De siste årene er det brukt en del ressurser på veiledning og informasjon om veiledning av nyutdannede mot enkelte regioner i Telemark. Det ser nå ut til at ordningen i større grad er tatt i bruk.

Forum for utdanning:

Fylkesmannen deltar i Forum for utdanning både på regionalt (tre regioner) og sentralt (fylke) nivå. I Forum sitter kommunene, fylkeskommunen, KS, Utdanningsforbundet og Høyskolen i Telemark. Særlig de regionale forumene bidrar til en tett kontakt mellom Fylkesmannen og kommunene og gir oss god oversikt over status i Telemark. Disse møtestedene er viktige fora for vår områdeovervåking og formidling av nasjonal politikk. Fylkets fellessatsing på spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning har sprunget ut av dette samarbeidet.

Tilgjengelighet:

En bevisst, lav terskel for å gi informasjon og veiledning har gitt stor etterspørsel etter denne tjenesten.

Klage på standpunkt karakterer:

I mai sendte vi ut informasjonsbrev til alle grunnskolene med avgangselever om hvordan skolene skal håndtere klager på standpunkt karakterer, med både praktisk informasjon om saksgangen samt kravene til begrunnelsens innhold. Flere av klagesakene viste at brevet hadde effekt.

Nominasjon mot Dronning Sonjas skolepris

I mars ble det første brevet sendt til alle skoler, skoleeiere i Telemark, og med ønske om at det skulle videreformidles til lag og organisasjoner i nærområdet. I tillegg ble den samme informasjonen lagt ut på sosiale medier og på Fylkesmannens hjemmeside. I mai gjentok vi oppfordringen med litt mer informasjon. Skoleprisen har vært markedsført i flere omganger på de arenaene vi deltar på. Fylkesmannen var også i direkte kontakt med noen skoleeiere for å oppmuntre til å søke. Selv om det til slutt bare ble en kandidat fra Telemark, er Dronning Sonjas skolepris nå svært godt kjent i fylket.

Omtale av iverksatte tiltak for å innfri resultatkravet

- **Kontaktmøter:** Kontaktmøtene for kommunen som barnehagemyndighet og skoleeier er den viktigste fellesarenaen for Fylkesmannens informasjons- og veiledningsarbeid. I tillegg til kommuner og fylkeskommunen inviteres også private skoler, KS og Utdanningsforbundet. Vi har 3 møter pr. år.
- **Regionmøter** (se omtale av Forum for utdanning ovenfor)
- **Regelverkssamling barnehage:** Regelverk kommer inn i de fleste sammenhenger. Fylkesmannen har avholdt en egen regelverkssamling i 2015. Temaet var barnehageloven §4 og samlingen ble gjennomført i samarbeid med Foreldreutvalget for barnehagen.
- **Finansiering av private barnehager:** Det er avholdt egne informasjons og veiledningsmøter vedrørende finansiering av private barnehager. Med kommunene i forbindelse med høring om ny finansieringsordning og med kommuner og private barnehageeiere om den nye forskriften om finansiering av private barnehager.
- **Regelverksamling skole:** Fylkesmannen inviterte til to regelverkssamlinger med temaet «*Hvordan håndtere mobbesaker - et seminar om opplæringsloven kapittel 9a og forvaltningsrett*». Seminaret ga en grundig gjennomgang av skolens plikter etter opplæringsloven samt kravene til enkeltvedtak generelt. Målgruppen var skoleeiere og rektorer i fylket, og samtlige kommuner var godt representert.
- Fylkesmannen mottar mange henvendelser om tolkning av regelverket. Mye av veiledningen foregår fortløpende som svar på konkrete problemstillinger. Fylkesmannen har i tillegg gitt veiledning der vi ser at det er behov for det. Vi har tilbudt veiledning til kommuner både i forkant av tilsyn og der tilsyn avdekker manglende regelverksforståelse og/eller regelverksetterlevelse.
- Møter med barnehageeiere, barnehagemyndighet og skoleeiere der vi har veiledet om regelverket. Bakgrunnen for møtene har enten vært at Fylkesmannen ble bedt om å gi veiledning, eller at Fylkesmannen har tatt initiativ på bakgrunn av informasjon som er kommet frem gjennom tilsyn, klagesaker, fra privatpersoner, eller i forbindelse med Udirs tilsyn med privatskoler.
- Løpende informasjons og motivasjonsarbeid om statlige strategier og tiltak innen kvalitets og kompetanseområdet.
- Informasjon og veiledning på vår hjemmeside og på Facebook.

- GSI samling for skoleeiere.
- Sensorskolering for oppnevnte sensorer i sentralt gitt skriftlig eksamen norsk.
- Rekruttering av videregående skoler til «Forsøk med Nav- veileder i videregående skole»: I samarbeid med Telemark fylkeskommune har Fylkesmannen kommet med forslag til videregående skoler som oppfyller oppsatte kriterier fra Utdanningsdirektoratet.
- Kompetanseheving av lærere og ledere som arbeider med norsk og samfunnsfag i grunnskoleopplæringen for voksne ble gjennomført høsten 2015.
- Fylkesmannen inviterer friskolene i fylket to ganger i året til et informasjons- og dialogmøte. Vi har i 2015 blant annet informert om rutiner for spesialundervisning og hvilket ansvar som påhviler friskolene i gjennomføringen av spesialundervisningen. Vi har også hatt veiledningsmøter med to kommuner om deres håndtering overfor friskolene av reglene i opplæringslovens kapittel 5. I disse møtene har også friskolelovens § 3-6 om hvilke forventninger friskolene kan ha til den kommunen som har ansvaret for å fatte enkeltvedtak om spesialundervisning.

31.5 Eksamen og prøvelfeltet

Resultatkrav:

Fylkesmannen har innfridd resultatkravet

Ressurser og kompetanse:

Det har vært to saksbehandlere med god kompetanse og erfaring og en ny saksbehandler på området.

Iverksatte tiltak:

PAS/PGS

En god del av ressursbruken på eksamen og nasjonale prøver går til brukerstøtte og administrasjon. Mange henvendelser burde gått tjenestevei via skoleeier. Vi stiller alltid spørsmål om vedkommende har forsøkt tjenestevei, og den direkte kontakten skyldes som oftest at skoleleder eller skoleeier ikke er tilgjengelig. I januar 2016 gjennomførte vi en samling for kommuner og private grunnskoler der vi gjennomgikk funksjoner i PAS2 slik at kommunene er rustet til å ivareta sitt ansvar for gjennomføring av våreksamen.

Sentralt gitt eksamen i grunnskolen og eksamen i grunnskoleopplæring for voksne

Fylkesmannen har hatt god tilgang på sensorer til sentralt gitt eksamen i norsk. I 2015 ble det oppnevnt 84 sensorer i sentralt gitt eksamen i norsk for sensurregionen Buskerud-Vestfold – Telemark. Fylkesmannen har i samarbeid med Utdanningsdirektoratet og oppmann for norsk gjennomført sensorskolering, der 75 av sensorene deltok. Fellessensuren ble gjennomført uten store problemer. Fylkesmannen fikk 6 henvendelser fra skoler etter fellessensuren om besvarelser som ikke hadde blitt sensurert på korrekt grunnlag. Dette gjaldt besvarelser der skolen hadde oppdaget at kladd en kandidat var blitt lastet opp ved en feil og kandidater som var ved feil var meldt opp i NOR2014 og NOR2015 men skulle vært meldt opp i NOR1415 (norsk for elever med fritak for vurdering av sidemål).

Fylkesmannen i Telemark bistår Fylkesmannen i Buskerud hvert år på fellessensur i videregående skole i januar og juni. Vi videreformidler også behov for sensorer. I 2015 var det spesielt stort behov for flere sensorer i norsk hovedmål (NOR1211 og NOR1231), norsk sidemål (NOR1212 og NOR1232), Geofag 2 (REA3009), psykologi 2 (SAM3038) og biologi 2 (REA3002). I tillegg bistår vi vanligvis Fylkesmannen i Østfold i arbeidet med hurtigklagebehandlingen i juli, pga sykdom måtte vi dessverre melde avbud dette året.

Sentralt gitt eksamen i videregående opplæring er gjennomført etter sentrale retningslinjer. Fylkesmannen har hatt kontakt med fylkeskommunen angående eksamensavvikling i form av informasjon og veiledning.

Ved høsteksamen ble ny eksamensadministrasjonstjeneste (PAS2) brukt og fylkesmannen har fått tilbakemelding fra fylkeskommunen om at dette har gått som planlagt og at skoleeier har ivaretatt brukerstøtte. Fylkesmannen har ikke hatt mange henvendelser i eksamensperioden.

Telemark har ansvar for klagebehandlingen etter sentralt gitt eksamen videregående opplæring - høst i en rekke fag. I 2015 ble 830 klager behandlet.

Nasjonale prøver og obligatoriske kartleggingsprøver

Nasjonale prøver er gjennomført i henhold til sentrale retningslinjer. Etter frist for registrering av resultater fikk fylkesmannen henvendelser fra tre skoleeiere med grupper som ikke hadde fått registrert resultater av leseprøven innen fristen. Vi ser også i PAS at andre grupper ikke har registrert resultatene innen fristen. Vi vil vurdere tiltak for å bidra til at dette ikke skjer i 2016.

Det er mye manuell jobbing knyttet til kontroll av at alle elever på trinnet blir påmeldt alle aktuelle prøver. Dette gjøres nå ved å ta ut data fra GSI og sammenligne med påmeldte elever i PAS. Vi ser et potensiale i at denne kontrollen burde automatiseres.

Vi har ikke hatt tilsvarende tett oppfølging overfor skoleeierne når det gjelder obligatoriske kartleggingsprøver som vi har for nasjonale prøver. Vi opplever oppfølgingsrollen til Fylkesmannen som vanskelig da PAS ikke gir nødvendig verktøy for oppfølging.

Fylkesmannen i Telemark

Særskild Rapportering	Spesifiser dersom avvik fra landsgjennomsnittet totalt eller på enkeltprøver)	Spesifiser dersom stor variasjon mellom skoleeiere innad i fylket	Vurdering av årsak til avvik	Beskrivelse av tiltak over skoleeiere med høy andel elever med fritak
Hvor stor andel av elevene har fått fritak fra deltakelse på nasjonale prøver	Fritaksprosenten ligger på litt over landssnittet på alle trinn og alle fag.	Det er stor variasjon mellom skoleeierne på andel elever som er fritatt fra NP. Tre skoleeiere har fritaksprosent over 10 %.	To av de tre skoleeierne som har fritaksprosent over 10% på nasjonale prøver har også andel elever med spesialundervisning over 10%.	Retningslinjene for fritak kommuniseres både i direkte kontakt med skoleeiere og ved kontaktmøter. Fylkesmannen har lagt dette til grunn ved risikovurdering ved planlegging av tilsyn og vil gjennomføre tilsyn på området våren 2016.

31.6 Barn og unge – tidlig innsats, spesialpedagogisk hjelp, tilpasset opplæring og økt gjennomføring

Oversikt over tiltak og utviklingsarbeid innenfor spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning, inkludert arbeidet knyttet til PP-tjenesten, i kommunene og fylkeskommunen.

Fylkesmannen i Telemark, kommunene og fylkeskommunen har i 2015 avsluttet den felles implementeringen av Prinsipper og prosedyrer for spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning for Telemark fylke. Den siste samlingen hadde vi 3.-4. desember 2015 der alle kommunene la fram resultatet av implementeringen så langt med en skriftlig presentasjon av 1) Hva har vi gjort, 2) Hva har vi lært og 3) Hva har vi lært som er så lurt at vi vil ta det med videre.

Fylkesmannen ser at de fleste kommunene har kommet langt i arbeidet med å implementere den nye analysemodellen i arbeidet med å finne rett tiltak for elever som ikke har utbytte av den ordinære opplæringen. Det har blitt klarere for dem hva som ligger i § 5-4 første ledd siste punktum om vurdering og utprøving av tiltak før oppmelding til PP-tjenesten. De 11 PP-lederne i Telemark bekrefter dette langt på veg i møte med Fylkesmannen. PP-rådgivere deltar på skolene i en førtilmeldingsfase. I de tilfellene der det er behov for en sakkyndig vurdering, sier PP-lederne at det i malen for tilmelding er tatt med en rubrikk der skolen skal redegjøre for vurdering og utprøving av tiltak.

Telemark fylkeskommunes PPT melder at skolene har lite omfang av enkeltvedtak. De fleste som ønsker særskilt inntak får prøve seg i ordinære grupper der de får tilpasset opplæring, før det eventuelt meldes videre til PPT. Dette gjelder selvsagt ikke elever med åpenbare behov for spesialundervisning. Fylkeskommunen viser til § 5-4 første ledd siste punktum som begrunnelse for praksisen. Fylkeskommunen ønsker at flest mulig skal få til gjennomføring av videregående opplæring på ordinært vis. Alt i alt er PP-tjeneste tett på skolene i en fase med utprøving og implementering av nye modeller for analyse.

GSI-statistikken 2015-2016 over andel elever med spesialundervisning i landet viser en nedgang fra i fjor på 0,1 % fra 8,0 til 7,9. I Telemark er det en nedgang på 0,6 % fra 9,0 til 8,4. Vi ligger fortsatt noe over gjennomsnittet for landet, men nedgangen viser at det skjer en positiv utvikling, og at det går jevnt nedover. 13 av 18 kommuner kan vise til nedgang. 4 kommuner har en økning på mellom 0,2 og 0,8 %. Den siste kommunen har en økning på 2,8 %. Alle disse fem kommunene har lavt antall innbyggere og med få elever.

Fylkesmannen vurderer det slik at satsingen på en prosedyre for spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning har økt både fokus og innsats på pedagogisk analyse som verktøy for forbedring av praksis i Telemark. Og selv om ikke PP-tjenesten har vært direkte med i våre samlinger (her har barnehage- og skolefaglig ansvarlig og rektorer deltatt) – så har PP-rådgivende fått en større plass i det forebyggende og systemiske arbeidet ute i skolene der formålet er inkludering og tilpasset opplæring for de mange, og spesialundervisning for de få.

Organisering av arbeidet med oppgaver på området utsatte barn og unge slik at med formålet å se sektoroppdragene i sammenheng

Fylkesmannen har etablert en intern Barn- og ungegruppe sammensatt av representanter fra områdene barnehage, skole, barnevern, helsestasjon/skolehelsetjeneste og NAV. Det overordna perspektivet er Barnekonvensjonen med fokus på art.3 og art.12. Konkrete tiltak i 2015 har bl.a. vært en dagskonferanse 29.januar med 80 deltakere i regi av Bufdir og Fylkesmannen i Telemark v/utdannings- og vergemålsavdelingen og sosial- og helseavdelingen. Temaet var *God skole er godt barnevern*. Utdanningsavdelingen har også vært med på tilsyn i en barneverninstitusjon sammen med Sosial og helseavdelingen.

Koordinert innsats mot kommuner og fylkeskommuner.

Fylkesmannen har arrangert en dagskonferanse 24.november med temaet *Tverrfaglig samarbeid om barns beste – Individuell plan som verktøy, hvem har ansvaret for hva*, med 120 deltakere. Her ble bl.a. arbeidet med Bedre tverrfaglig innsats, BTI, lagt fram som et verktøy å bruke i samhandlingen og samordning mellom kommunens ulike sektorer. Skien kommune har vært en av åtte piloter på landsbasis som har prøvd ut dette verktøyet. I Telemark har kommunene fått god innsikt i dette. Flere kommuner har satt i gang lignende arbeid.

Vi mener vi har hatt tilstrekkelig med aktivitet som tilfredsstillende resultatkravene for 2015, og at vi er i gang med innsatsen rundt samordning av tjenester i kommunene. Dette er et stort arbeid.

Avdekking av kommuner med mangelfullt samarbeid er gjennomført for Grenland som en del av Talenter for framtida. For resten av Telemark vil det kunne være et tiltak for neste år.

31.7 Tilskuddsforvaltning

Kap. 231 post 63 Tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder

Barnehage

Resultatkrav

Resultatkrav er innfridd idet Fylkesmannen har utført de oppgaver som er lagt til denne tilskuddsordningen.

Ressursbruk

Ressursbruken har vært betydelig i perioder hvor tiltak blir gjennomført. Fylkesmannens kompetanse på dette området er god.

Tiltak

Kontroll av foreløpig innrapporterte data fra BASIL og rapportering pr. februar er gjennomført.

Stikkprøvekontroller på tidligere utbetalte tilskudd er gjennomført:

1. Kontroll av investeringstilskudd gitt i 2005 (10 års bindingstid). Ingen feil avdekt.
2. Kontroll av tilskudd til faste plasser i midlertidige lokaler. Ingen kommuner eller eier har mottatt tilskudd siden 2010.
3. Tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder tildelt i 2014. 3 kommuner og 12 barnehager er kontrollert. Ingen feil avdekt.

Skole

Fylkesmannen viser til tertialrapporten per 31.12.15 når det gjelder forvaltningen av Kap. 225 Post 66 "*Tilskudd til leirskoleopplæring*". Resultatkravet for ordningen er innfridd idet Fylkesmannen har forvaltet ordningen etter retningslinjene for tilskuddsordningen, herunder kontroll, utbetaling og rapportering. Slik vi vurderer det, fungerer denne ordningen etter hensikten. Det har vært to medarbeidere på dette området i 2015 - den ene under opplæring da den som har hatt ordningen de siste årene, skal slutte. Det er utarbeidet fagprosedyre for å sikre at retningslinjene for ordningen blir fulgt.

Fylkesmannen viser til tertialrapporten per 31.12.15 når det gjelder forvaltningen av Kap. 225 Post 64 "*Tilskudd til grunnopplæring av barn og unge som søker opphold i Norge*". Resultatkravet for ordningen er bare delvis innfridd. Fylkesmannen skal ifølge retningslinjene innhente opplysninger fra en rekke instanser, herunder Utlendingsdirektoratet (UDI), for å belyse måloppnåelsen, men Fylkesmannen har ikke hjemmel for å innhente disse opplysningene. Vi har derfor et dårlig grunnlag for å vurdere måloppnåelsen.

Oversiktene fra UDI over barn/unge som utløser tilskudd, er ikke lenger er tilgjengelig og vi kan derfor ikke kontrollere søknader om tilskudd fra kommuner/fylkeskommunen. Tidligere, da vi fikk oversikter med navn og DUF-nummer fra UDI, så vi at flere elever som kommunene/fylkeskommunen søkte om tilskudd for enten hadde fått innvilget opphold eller fått avslag på søknad om opphold – og derfor ikke lenger utløste tilskudd. Kommuner/fylkeskommunen har altså ikke oversikt over elever som utløser tilskudd; de får ikke informasjon fra sentrale myndigheter om elevenes status når det gjelder søknad om opphold. Fylkeskommunen melder at den bruker uforholdsmessige mye tid på å identifisere elever som kan utløse tilskudd.

Det er med bakgrunn i erfaringer fra tidligere år grunnlag for å si at vi med all sannsynlighet nå utbetaler tilskudd til opplæring for elever som ikke utløser tilskudd. Det er videre sannsynlig at vi ikke betaler tilskudd for alle som utløser tilskudd. Det siste gjelder spesielt tilskudd til fylkeskommunen, som ut fra listene til UDI har mange flere tilskuddsberettigede elever i aldergruppen 16-18 enn det de klarer å fange opp. Fylkesmannen mener derfor at ordningen lenger ikke fungerer slik den var tenkt og at det er behov for oppdaterte retningslinjer som reflekterer dagens situasjon.

Fylkesmannen er tillagt kontrollansvar for Kap. 225 Post 60 "*Tilskudd til landslinjer*", Kap. 225 Post 63 "*Tilskudd til samisk i grunnopplæringen, videregående opplæring*", Kap 225 post 67 "*Tilskudd til opplæring i finsk, videregående opplæring*" og Kap. 253 Post 70 "*Tilskudd til folkehøgskoler*"

Fylkesmannen har gjort en rimelighets- og formaliakontroll av elevlistene fra landslinjen for yrkessjåfører og landslinjen for natur og miljøfag. Listene ble deretter videresendt til Utdanningsdirektoratet. Vi brukte om lag 1 dagsverk på dette.

Fylkesmannen har gjort en rimelighets- og formaliakontroll av søknaden fra Vest-Telemark videregående skole om tilskudd til samisk i videregående opplæring. Søknaden ble deretter sendt til Utdanningsdirektoratet. Vi brukte om lag en time på dette.

Det er ikke kommet søknader om tilskudd til opplæring i finsk.

Fylkesmannen skal gjennomføre kontroll med folkehøgskolenes regnskap og økonomi, men det framkommer ikke av forskriften, retningslinjene fra KD eller oppdraget fra Utdanningsdirektoratet hva i folkehøgskolenes regnskap og økonomi som skal kontrolleres. Folkehøgskolenes regnskap er godkjent av revisor, Utdanningsdirektoratet beregner og utbetaler tilskudd, følger opp og fører tilsyn. Siden det ikke er konkretisert hva Fylkesmannen skal kontrollere, leser vi gjennom den tilsendte dokumentasjonen og sjekker at offentlige inntekter framkommer i egen note. Vi bruker 1-2 dagsverk på dette.

Resultatområde 32 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen og grunnsopplæringen

Viser til underpunktene

32.2 Kompetanseutvikling og rekruttering

Ressurser og kompetanse

Utdanningsdirektoratet er tydelige på at tilsyn, klagebehandling samt informasjon og veiledning har høyest prioritet i oppgaveløsningen. Internt i embetet skal klagebehandling prioriteres først, deretter tilsyn. Oppgavene på eksamensområdet, BASIL og GSI må løses. Det medfører at det er resultatområde 32.2 må prioriteres ned når kapasiteten er for liten til å løse alle oppgavene.

I 2015 har utdanningsgruppa på grunn av sykdom hatt mindre kapasitet enn tidligere. Vi varsler her at dette fortsetter inn i 2016 og forsterkes da av at to ansatte går i pensjon samtidig som gruppa må fullføre et planlagt kutt på en stilling.

Innsatsen på 32.2 i 2015 har vært høy, men ikke like høy på alle prosjekter. Det har slått tydeligst ut på rekruttering til veilederkorpset og oppfølging av skoler med høye mobbetall som ikke var med i Læringsmiljøprosjektet. Vi inviterte til deltagelse i veilederkorpset, men kunne ikke prioritere å legge mye arbeid i rekrutteringen. Telemark hadde ingen deltagere in 2015.

Utfordringer i sektoren

Vi har fortsatt problemer med å skaffe deltagere til noen av kompetansetiltakene på barnehageområdet. Det tolker vi som et varsku om at kapasiteten i sektoren nærmer seg en grense. Barnehagene kan ikke tømme barnehagene for assistenter som ønsker å delta på kompetanseheving. Kommunene ser seg ikke råd til å sette inn vikarer.

På skoleområdet har det vært lettere å rekruttere deltagere i 2015 enn i 2014. Vi har gjennomført et målrettet arbeid for å bidra til å se sammenhengen mellom de statlige satsingene. Utdanningsgruppa har medarbeidere som evner å formidle mulighetene for og fordelene ved å se flere satsinger i sammenheng. Det har etter vår vurdering bidratt til bedre rekruttering.

Samarbeid med andre

Samarbeidet med Høgskolen i Telemark(HiT) er viktig for å løse oppgavene. HiT er en viktig bidragsyter i flere satsinger.

Kompetanseutvikling og rekruttering barnehage

BASIL viser at Telemark har høy pedagogtetthet og lite dispensasjoner. Andelen fagarbeidere øker. Barnehageeier har mye av «æren», men vi mener at også statlige kompetansesatsing har hatt stor betydning. Vi har hatt fokus på sammenhengen mellom kompetanse og kvalitet, generelle kompetansemidler og satsing på- og tilbud til ansattegrupper. Vi har brukt mye ressurser på kompetansestrategien og lokale tiltak (godt samarbeid med Høgskolen, Fylkeskommunen, Notodden ressurscenter, Folkeuniversitetet osv.) og mener det har bidratt til utviklingen. Det har vært et langsiktig arbeid som har gitt et godt resultat.

Omtale av iverksatte tiltak for å innfri resultatkravet

Kompetanse for framtidens barnehage

Kompetansestrategien og bruk av statlige kompetansemidler ble behandlet i eget møte med

Barnehagemyndighetene i fylket. Responsen på tiltakene har vært begrenset. Sammen med barnehagemyndigheter, høyskole og Folkeuniversitetet Sør-Øst har vi brukt mye tid og kreativitet på å rekruttere til de ulike tilbudene (PUB, KOBASS, Praksiskandidater/fagarbeider, grunnkompetanse).

Det er gitt informasjon om og motivasjonsarbeid knyttet til Arbeidsplassbasert barnehagelærerutdanning, samt kursdager om pedagogisk ledelse.

Ansatte i barnehagene i Telemark har respondert godt på ordningen «Stipendordning for barnehageansatte». Fylkesmannen har bidratt med veiledning, informasjon og utbetaling av stipend.

Det vises til egen rapportering på kompetansetiltak i henhold til fullmaktsbrevet.

Veiledning av nyutdannede barnehagelærere

Sammen med Høgskolen i Telemark har vi fortsatt hatt fokus på regioner hvor veiledning ikke er etablert. Vi har fullført kompetansetiltaket: Revitalisert veilederkompetanse, hvor barnehagelærere med «eldre» kompetanse har fått tilbud om oppdatering. Høgskolen følger opp deltagerne når kursene er ferdig for å påse at det blir etablert veiledningspraksis som følge av revitaliseringen. Tiltaket har resultert i følgeforskning som Høgskolen presenterte for kommunene i fylket på kontaktmøtet høsten 2015.

Annet på barnehageområdet

GLØD-nettverket i Telemark har dette året prioritert informasjonsarbeid rettet mot rådgivere og veiledere i grunnskolen og videregående utdanning i Telemark. I løpet av 2015 er alle utvalg og hele fylket besøkt. Responsen er svært god og innholdet blir tilbakemeldt som konstruktivt og nyttig.

I tillegg har GLØD-nettverket bidratt med stimuleringsmidler til barnehager som har ansatte som deltar på kompetansetiltakene som er lyst ut via Høgskolen eller Fylkesmannen.

GLØD-nettverket har videreført ordningen med «Lekeressurs i barnehagen» og oppslutningen har vært stor. Både kommunale og private barnehager har deltatt og samarbeidet med ungdomsskoler i nærmiljøet. 70 ungdomsskolegutter har fått arbeidserfaring fra barnehagen.

Tilbakemeldingene fra deltagerne og sektoren er gode.

Fylkesmannen har støttet et likestillingsprosjekt i regi av en større privat barnehageeier. Vi er inne i prosjektet på andre året. Fokus og innhold tar utgangspunkt i en langsiktig strategi hvor likestilling og likestilt pedagogisk arbeid er prioritert. Ett virkemiddel i denne strategien er satsing på pedagogisk ledelse.

Fylkesmannen, sammen med representanter fra 6 kommuner, samt Høgskolen i Telemark deltok på Utdanningsdirektoratets regionale konferanse om barnehagens læringsmiljø. I tillegg til å dele erfaringene i arbeidet under konferansen fikk en av kommunene presentere lokale erfaringer i plenumssamling.

Inspirasjonsdag

Sammen med Landbruksavdelingen har vi gjennomført en inspirasjonsdag: «Kjøkkenhage i barnehagen?» hvor temaene ble hentet fra fagområdene i rammeplanen. Natur, miljø, kropp, bevegelse, nærmiljø, i tillegg var folkehelseperspektivet et framtrædende element. Faglige innspill fra mange hold, samt erfaringer fra 2 lokale barnehager. Stor oppslutning og gode tilbakemeldinger.

Bedre læringsmiljø 2013-2018

Fylkesmannen har ikke hatt egeninitierte tiltak innenfor dette temaet. Det vi imidlertid har gjort, er å fokusere på bedre læringsmiljø i arbeidet med felles nasjonalt tilsyn. I formøtet går vi gjennom spørsmålene for å klargjøre hvilken plikt som påhviler lærerne når de skal vurdere tiltak for elever som ikke har utbytte av den ordinære opplæringen. Et av de pålagte vurderingstemaene her er klassens læringsmiljø, mobbing og trakassering som mulige hinder for læring. Vi legger ekstra vekt på dette i gjennomgangen vår.

Læringsmiljøprosjektet – målrettet innsats mot mobbing pulje 2

I Telemark er Skien kommune med i pulje 2. De tre skolene i området Gulset. Prosjektlederen fra kommunen melder så langt om stort utbytte av prosjektarbeidet. Det er gledelig å se at ungdomsskolen har gått fra 12,0 til 4,9 og de to barneskolene fra henholdsvis 12,8 til 2,6 og 2,8 til 0 på de to siste målingene i Elevundersøkelsen. Selv om ikke alt nødvendigvis kan relateres til den pågående satsingen alene, er det jo en gledelig utvikling skolene kan vise til.

Fylkesmannen har ikke kunnet følge opp skoler med høye mobbetall utenfor prosjektet. Det skyldes personalmangel og prioritering av tid til tilsyn og klagebehandling som har første prioritet hos Fylkesmennene.

Veilederkorps

Det har ikke vært rekruttert nye deltakere til Veilederkorps i 2015.

Sensorskolering

Sensorskolering for oppnevnte sensorer i sentralt gitt skriftlig eksamen norsk.

Kompetanse for kvalitet

Fylkesmannen har i stor grad bidratt til at videreutdanningstilbudene er gjort kjent for skoleeiere, skoleledere og lærere, og vi har motivert for deltakelse. Utdanningsdirektoratet godkjente 199 søknader for høsten 2015, med 152 (76 %) på vikarordningen og 47 (24 %) på stipendordningen. Det var 63 flere enn i 2014 og 143 flere enn i 2013.

Fylkesmannen iverksatte flere tiltak både før og etter søknadsfristen 15. mars og godkjenningsfristen 15. april.

- Utdanningsdirektøren tok kontakt med de fire kommunene som per 27. februar ikke hadde søkere i det elektroniske søkesystemet og oppfordret dem til å markedsføre og bruke ordningen. Det var kun en av de 18 kommunene i Telemark som ikke brukte ordningen.

- Vi har lagt ut informasjon og videosnutter på hjemmesida og på Facebook. Vi har i flere runder oppfordret lærere til å søke og skoleeiere til å godkjenne.
- På kontaktmøtet med skoleeierne 08. april informerte vi om hvor mange lærere som hadde søkt om videreutdanning og pekte på skoleeiers ansvar for sikre at lærerne har tilstrekkelig kompetanse. Vi oppfordret skoleeiere til å bruke ordningen og godkjenne lærernes søknader.
- Fylkesmannen har satt søkelys på de nye kompetansekravene og behovet for videreutdanning. I løpet av våren utfordret vi de fire nettverkene under Forum for utdanning: *«Har dere utarbeidet en oversikt over lærere som i dag ikke oppfyller de nye kompetansekravene? Har dere en plan for videreutdanning for disse lærerne? Hvis ikke, hvordan tenker dere at dere vil jobbe med dette?»*

Svømmeopplæring for nyankomne, minoritetsspråklige elever

Fylkesmannen informerte kommunene om muligheten til å søke midler til svømmeopplæring for nyankomne minoritetsspråklige barn, unge og voksne som omfattes av grunnskoleopplæringen. Det var fem av våre kommuner som søkte og gjennomførte ordningen i tråd med oppdraget.

Kompetanse for mangfold, planleggingsarbeidet i 2015

Fylkesmannen i Telemark har høsten 2015 informert og veiledet skoleeiere om prosjektet. Prosjektet skal bidra til at ansatte i barnehager og skoler skal være i stand til å støtte barn, elever og voksne med minoritetsbakgrunn på en måte som fører til at disse i størst mulig grad fullfører og består utdanningsløpet. Etterutdanningen skal skje barnehage- og skolebasert der hele personalene deltar. Høgskolen i Sørøst-Norge skal bidra med faglig ledelse og veiledning. Nome, Notodden, Kragerø og Tinn skal delta i satsningen. Alle skoleeierne var representert på en samling som Utdanningsdirektoratet inviterte til i november.

Regelverk i praksis gjelder bare virksomheten i 2015.

Fylkesmannen har hatt ansvaret med å tilrettelegge for tiltaket «Den praktiske skole- og skoleeierhverdagen» i Utdanningsdirektoratets prosjekt «Regelverk i praksis». Dette er i forståelse og samarbeid med fylkesmennene i Oslo og Akershus, Østfold, vestfold og Buskerud. Tiltaket legger opp til en seminarrekke i 2016 der første samling vil foregå i Oslo 02.-03. februar.

Strategi for etter- og videreutdanning av ansatte i PPT 2013-2018: Se egen rapportering, jf. eget brev

Ungdomstrinn i utvikling: Se egen rapportering med egen frist

Talenter for framtida

Prosjektet «Talenter for framtida» går nå mot slutten og vil sannsynligvis gå fra prosjekt til drift i løpet av 2016. Så langt har prosjektet vært gjennom tre ulike satsningsområder som anses ferdige, og man står tilbake med områdene «Tidlig innsats» og «Tverrfaglig samarbeid».

Det første utkastet til rapport fra de tre første satsingsområdene skulle foreligge før jul 2015, men av ulike årsaker vil den først foreligge primo februar måned 2016. Rapporten vil bli 3-delt, og den første delen handler om det som er gjort av aktiviteter og tiltak i de seks kommunene som er med i prosjektet. Del to baserer seg i all hovedsak på intervjuene, 18 i alt, med toppledere, prosessledere og tjenesteledere. Fokuset her er på hva som er lært og hva de vil anbefale å gjøre i tiden framover, om erfaringer med bruk av indikatorer og hva som kan være lurt å utvikle i tiden framover. Del tre er en sammenfatning av anbefalinger. Her skal det skilles mellom anbefalinger fra informanter og anbefalinger fra Høgskolen i Telemark. Rapporten skal også gi rom for kritiske bemerkninger.

Når det gjelder de to siste satsningsområdene som ble påbegynt i 2015 og fortsetter i 2016, er arbeidet godt i gang. Det er gjennomført flere samlinger, og arbeidsgruppene har så langt utarbeidet en handlingsveileder for satsningsområdene, tjenestebeskrivelse, oversikt over kompetansebehov m.m. Det har blant annet medført at KoRus vil tilby kommunene til å delta i deres opplæringsprogram over fire dager med hovedvekt på tverrfaglig samarbeid. Alle dagene er tverrfaglige, noe som fører til økt forståelse for hverandres faglige roller og mandat. Det vil også bli gitt en egen opplæring for nøkkelpersoner eller ressursteam i kommunene. Opplæringsprogrammet har fått meget gode tilbakemeldinger for å være relevant, praksisnært og bra.

Styringsgruppa har gjennomført en studietur til København kommune der tema var deres måte å håndtere tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid på.

Ellers ble man enige i høsthalvåret 2015 om at det er viktig med en politisk sak til behandling i både kommunene og fylkeskommunen for å involvere de nye politikerne på området. Det skal derfor i vårhalvåret 2016 lages en politisk sak hvor rapporten fra Høgskolen i Telemark legges fram til behandling som en egen sak. Prosjektleder skriver en felles innledning i samarbeid med Porsgrunn kommune – hvor noen felles grunntanker, metode og strategier i prosjektet fremgår.

Vår erfaring er at prosjektet så langt har vært vellykket. Arbeidsgruppene i samtlige kommuner har gjort et grundig arbeid og nye tiltak er blitt implementert. Det ser ut til å ha gitt bedre elevresultater, bedring i læringsmiljø og gode forutsetninger for at flere elever vil gjennomføre videregående opplæring og kvalifiseres for arbeidslivet.

32.6 Urfolk og nasjonale minoriteter

I Telemark er det iflg GSI 2 elever med nordsamisk som 2. språk.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
31.1 Tilsyn	kr 1 887 919,46	kr 0,00
31.9 Andre forvaltn.oppg. - barnehagen og grunnopplæring (rest 31)	kr 2 322 647,41	kr 2 276 813,37
Økt kvalitet i barnehage og grunnopplæringen	kr 871 515,93	kr 675 835,02
36 Landsdekkende oppgaver KD	kr 0,00	kr 0,00
Sum:	kr 5 082 082,00	kr 2 952 648,00

Landbruks- og matdepartementet

Resultatområde 21 Matsikkerhet

Utviklingen på areal viser en økning i grovfôrareal mens antall bønder går ned. Det blir færre og større bruk. For korn registrerer vi både nedgang i areal og i antall dyrkere. Potetareal holder seg stabilt i fylket og grønnsakareal viser fortsatt jevn og liten stigning.

Det er spesielt innen frukt og bær at Telemark kan vise til en stabil og positiv utvikling. Det er optimisme i denne

næringen og markedet etterspør både frukt til konsum og til industri. Fylkesmannen bidrar aktivt til denne utviklingen gjennom prioritering av tilskuddsmidler. Etablering av nettverkssamarbeidet Fruktbygda SA er et godt eksempel på det.

Av samvirkebedriftene i Telemark er det bare Tine Haukeli Ysteri som er igjen. Antall lokalmatprodusenter holder seg stabilt, bare en og annen ny bedrift er kommet til. Det er utført en utredning av interessen for et lokalmatkontor i Telemark. Tanken er at lokalmatkontor skal hjelpe lokalmatprodusenter med distribusjon, kompetanse og salg. Denne ideen har ikke fått tilslutning blant produsenter. Eksisterende nettverk som Bondens Marked Telemark, Regional Matkultur Agder Telemark SA og Hanen er aktive. Siste nevnte kan vise til økning av antall medlemmer. Telemark skal kunne bidra med sin andel av økningen i lokalmatsalg fram mot 2025.

I år har Telemark deltatt for første gang på IGW i Berlin. Gjennom et godt samarbeid med Osloregionen ga det bra uttelling for Telemark og deltakende bedrifter. Fylkesmannen har også støttet et eksportprosjekt der lokalmatprodukter skal selges inn i utvalgte butikker i Hamburg og Kiel. Dette under god ledelse av en Telemarksbedrift som allerede har fått et fotfeste i et marked med betalingsvilje. Internasjonal fokus forventes å styrke bedriftene på hjemmebane.

21.1 Økt matproduksjon og trygg mat

Sentrale utviklingstrekk og drivkrefter i utviklingen av jordbruket.

Areal i drift og antall søkere

I 2015 ble det søkt arealtilskudd for 244 115 daa fordelt på 1428 foretak i Telemark. Dette er en økning på 683 daa sammenliknet med 2014 og en økning på 1720 daa sammenliknet med 2013. Samtidig er antall foretak som søker redusert med 29 fra 2014 til 2015, og med 41 fra 2013 til 2015. Dyrka areal i drift har med dette økt noe de siste 2 årene etter en liten nedgang fra 2012 til 2013, mens antall foretak som søker er stadig redusert. Hvert foretak som søker disponerer stadig større areal.

En klar endring fra 2014 er at i 2015 har grovfôrarealet økt med 1400 daa. Antall søkere har derimot gått ned med 11. Kornarealet har gått ned med 700 daa og det ble 8 færre som søkte tilskudd. Disse arealendringer er i tråd med utvikling de siste 10 år, og forsterker overgangen fra korn til grovfor som et ledd i mer konsentrert husdyrproduksjon med krav til lettdrevne areal.

Potetarealet har over tid holdt seg noenlunde stabilt, men enkelte år har arealet vært en del lavere (2014 og 2011 var potetarealet ca 2150 daa mens det ellers ligger på ca 2400 daa). Telemark er nå det 9. største potetfylket (foreløpige tall SSB for 2015). På landsbasis ble det høstet 14 % færre tonn potet enn i 2014.

Grønnsakarealet har vist en liten, men jevn økning fra 2012. Enkeltprodusenter med leveringsavtaler betyr mye. Det er særlig produksjon av broccoli som er betydelig. På broccoli-arealene tas det flere avlinger, så produksjonen øker mer enn økningen i arealene skulle tilsi. Det er også kontaktsproduksjon av blomkål og kålrot som betyr en del.

Økningen i grønnsakareal kan ikke tilskrives innsatsen fra grønnsaksprosjektet enda. Prosjektet er inne i sitt 1. år, og det er for tidlig å si om deltakerne tar steget fullt ut og vil satse på profesjonell dyrking. Svaret ligger nok i økt forbruk av grønnsaker generelt.

Frukt- og bærareal viser en stabil utvikling (pluss 9 daa) og antall søkere om produksjonstilskudd er uendret. Dermed er en trend med nedgang i areal snudd. Prosjekt 'Frukt i fokus' skaper optimisme i næringen og det er mye fokus på kvalitet, riktig dyrking, innhøsting og håndtering av frukt.

Geitemelk og kumelk

Antall brukere med en melkekubesetning har gått ned med 5 siden 2014. Antall leveringspunkter for melk er nå 95. Brukere med melkegeit hold seg stabilt på 19. Tine Meieriet Haukeli lanserte høsten 2015 den tredje chèvre typen for salg i butikk og bekrefter dermed sin eksistens som foredlingsanlegg i fylket.

Lokalmat

Lokalmatomsetningen øker nasjonalt og Telemark bidrar med sitt. Lokalmatprodusenter melder om travle tider. De siste årene har få nye lokalmatprodusenter kommet til. 1 har sluttet i 2015. Matfestivalene i fylket bruker lokalmat aktivt på sine arrangement og sammenslutningen 'Kom og smak på Telemark' er nå profilert på Visit Telemark sin hjemmeside. Dyrsku Arrangement AS har gjennomført et forprosjektarbeid for å kartlegge interesse for et lokalmatkontor. Arbeidet som er støttet med midler fra fylkeskommunen, konkluderer med at det er aktuelt

med et hovedprosjekt. Men næringen er ikke klar til å gå inn med egne midler, så foreløpig står prosjektet på vent. I mellomtiden er databasen lokalmat.no åpnet for registrering. Den skal sørge for lettere kontakt mellom produsent og innkjøper, noe som prosjektet Lokalmatkontor også har til hensikt. Til nå har 13 produsenter registrert seg i databasen.

Internasjonalt

Bedrifter fra Telemark har deltatt på Grüne Woche 2015 i Berlin. Det er første året bedriftene er med i samarbeid med Osloregionen. Destinasjonsselskapet Visit Telemark har avstått fra samarbeid med Osloregionen. Det ser ut til at Visit Telemark har valgt å stå alene og ikke i samarbeid med Sørlandet eller Osloregionen.

I høst ble det oppstart av et eksportprosjekt for 5 utvalgte bedrifter fra Telemark. Prosjektlederen kommer fra en Telemarksbedrift som har etablert en salgskanal i Hamburg og Kiel. Den tyske kontakten har etterlyst flere norske produkter. Prosjektet skal teste ut metoden og interessen for deltakerbedriftene.

Fylkesmannens arbeid for å nå målene om økt og trygg matproduksjon og økt matmangfold.

Spesielle satsingsområder for 2015 har vært:

Grovforetende husdyr – 1) Det er utredet muligheter for et lokalt økologisk melkeforedlingsanlegg. Etablering ble det ikke noe av i denne omgang mest fordi Tine nå likevel har valgt å hente økologisk melk fra nedre Telemark og omsette det som økologisk melk. 2) Videre ble prosjektet for Telemarkskua startet opp etter at det ble fullfinansiert med Fylkesmannens BU-midler. Prosjektet har både næringsmål og avlsmål. Norge har et nasjonalt ansvar for å ta vare på m.a. denne kurasen men det er vanskelig å få støtte til slikt arbeid. 3) I tillegg deltar Fylkesmannen i en arbeidsgruppe som skal arrangere en møteserie for å bidra til en økning i storfekjøttproduksjon i Telemark, produsert på en klimavennlig måte

Lokalmat og grønt reiseliv – det er valgt ut 3 innsatsområder for arbeidet med grønt reiseliv. Aktiviteter innenfor alle 3 områder er igangsatt.

Fjellandbruk – det er god interesse for ordningen og mange gode tiltak har fått støtte i 2015. Det er fokus på samfinansiering med støtte fra Innovasjon Norge og/eller lokale næringsfond. Telemark har ansvar for forvaltning av disse midler.

Bynært og urbant landbruk – en ny strategiplan er utarbeidet og gjort kjent i miljøet. Et dagseminar for å synliggjøre verdien av grønn læringsrom i skolen er gjennomført.

Samarbeidet med regionale aktører og Mattilsynet

Det regionale partnerskapet fylkeskommune, Innovasjon Norge og Fylkesmannen har flere samrådsmøter i løpet av året. Retning og innhold for samarbeidet blir drøftet i disse møtene.

I år var det ett møte mellom Fylkesmannens Landbruksavdelinger i Vestfold, Telemark og Buskerud og Mattilsynet. Tema med aktuell og felles interesse blir tatt opp slik som status på MRSA, informasjonsflyt mellom våre etater ved saker om dyrehold, beitesesongen m.m. I tillegg har vi hatt et møte med Mattilsynet om en sak angående innkjøp av livdyr (Boergeit) fra en besetning i Hedmark til en besetning i Telemark. I følge gjeldende regler får ikke bonden tillatelse til slik import. Dette avslaget er til hinder for en utvikling innen husdyrproduksjon med en ny husdyrrase som ikke finnes fra før i fylket. Gjennom en slik tolkning av regelverket inntar Mattilsynet en utvikler rolle som egentlig er lagt til Fylkesmannen. Bonden og vi opplever dette som frustrerende, spesielt når bonden har anledning til å importere tilsvarende dyr fra en utenlandsk besetning. Etter vår oppfatning er det mye mer risikobetont enn innkjøp fra en kjent norsk besetning.

Fylkesmannens landbruksavdeling har vært fasilitator og pådriver for å utarbeide strategi, beredskapsplan og utpeke arealer for nedgraving av husdyrkadaver ved store husdyrsjukdomsutbrudd. Skien kommune er valgt ut som pilot. Så vidt vi vet, er ikke tilsvarende arbeid gjort i andre landsdeler. Arbeidet er derfor utfordrende og krever mye avklaringer undervegs. I arbeidet deltar Skien kommune, repr. fra Midt-Telemarkskommunene, Fylkesmannens miljøvern avdeling og Mattilsynet. Arbeidet startet opp i 2015, og vi forventer at Skien ferdigstiller sitt arbeid før sommeren 2016. Deretter skal tilsvarende arbeid gjennomføres i andre kommuner i Telemark med utstrakt husdyrhold.

Tilgangen på tjenester fra dyrehelsepersonell.

Telemark er delt i 5 veterinærdistrikt. Vi har et inntrykk av at det pr nå er en tilfredsstillende tilgang på dyrehelsepersonell i alle områdene, men det er utfordrene, særlig i distrikt med store avstander og et beskjedent næringsgrunnlag. Fylkesmannen fordeler vel 800 000 kr i stimuleringsstilskudd til distriktene etter søknad. I 2015 fikk Tinn og Vest-Telemark veterinærdistrikter stimuleringsstilskudd. Tilskuddet ble gitt som driftsstøtte. I Vest-Telemark (som omfatter 7 kommuner), er alle veterinærene organisert i ett veterinærkontor, noe som gir en viss faglig robusthet. Særlig Tinn har et svakt næringsgrunnlag. Her er også en av veterinærene nær pensjonsalder, og det kan bli utfordrene å få erstattet denne.

Stimuleringsstilskuddet er viktig for driften av veterinærtjenesten i næringsssvake områder.

Resultatområde 22 Landbruk over hele landet

Telemark har mange små landbrukseiendommer. I løpet av de siste 10 åra har antall driftsenheter gått ned med 17%, mens jordbruksareal i drift i samme periode har blitt redusert med 4,4%. De aller fleste driftsenheter har leiejord, og utviklingen går i retning av mer og mer leiejord. I enkelte bygdelag er det slik at ett foretak driver store deler av jordbruksarealet. På slike steder har vi en stor sårbarhet mht opprettholdelse av landbruket og kulturlandskapet.

Ser vi nærmere på utviklingen i jordbruksareal i drift, kom det mest av nedgangen i 2010 - 2012. Vi antar at dette skyldes gårskartprosessen, og at den reelle nedgangen er langt mindre omsøkt areal.

Når det gjelder utviklingen av antall foretak i de enkelte kommuner, er det ganske markerte forskjeller. Seljord, Vinje og Tokke kommuner i Vest-Telemark har en nedgang på 25 - 30 %, mens Vest-Telemarkkommunen Nissedal kun har en nedgang på 7%. Nissedal er en kommune hvor husdyrholdet er sau, og når det gjelder saueholdet har antall foretak de siste åra har økt noe.

I Grenland har nedgangen i antall foretak vært noe under gjennomsnittet for fylket. Skien er den største jordbrukskommunen i Telemark.

Gjennomsnittlig størrelse på driftsenheten har økt fra 149 daa i 2005 til 171 daa i 2015 (13%). På landsbasis har økningen vært 16%.

22.1 Bruk av landbruksarealer

Vi har ikke brukt midler over kapittel 1144 post 77 til rovviltkompensasjon.

Det har vært en liten oppgang i antall sau på utmarksbeite fra 2014 til 2015 (pluss 300 voksne og pluss 1200 lam). Antall bestninger på utmarksbeite er uendret.

Samfinansiering av midler til forebyggende tiltak er ikke praktisert i 2015.

Utvikling i beitebruk

Tapsprosent for sau/lam på utmarksbeite er uendret. Beitesesongen 2015 kom svært seint i gang i høyereliggende områder. Noen varme dager i midten av april ble avløst av kaldt vær til ut i juni. Det ble uvanlig seint beiteslipp i fjellet. På tross av dette har beitesesongen vært god. Det er først og fremst gaupeskadene som er redusert, noe som kan tilskives en stor gauekvote vinteren 2015.

Det er naturlig nok på skogsbeite gaueproblemet er størst. Det har ført til at noen bestninger har flyttet fra skogsbeite til fjellbeite.

I deler av fjell- Telemark har det vært en stor utbygging av hytter, og konflikter mellom beiteinteresser og turisme kan lett oppstå. Det er viktig med gjensidig forståelse og kunnskap for å redusere konfliktnivået. I et av de største hytteområdene i Vinje, er det gitt tilskudd til et sperregjerde hvor tiltaket er et samarbeidsprosjekt mellom utbygger og beitelag. Vi ser positivt på slike samarbeidsprosjekt, da det gjør at store prosjekt kan gjennomføres. Det fører også til at alle parter får et eiertilhøve til prosjektet.

Geovekst og Norge digitalt

Geovekstarbeidet blir ivaretatt gjennom tett og godt samarbeid med både Kartverket Skien og NIBIO. Fagsystemet KROKUS brukes som forvaltningsverktøy. Målet er å ha et vedlikehold av AR5 som

Det er lite eller ingen utfordringer med å ivareta landbrukets interesser i det regionale kartsamarbeidet. Litt mer utfordrende å få det løpende ajourholdet i kommunene helt tilfredsstillende.

Etter landbruksdirektoratet besøk og fokus på oppfølgingen av både det løpende og det periodiske vedlikehold av AR5 er det nå en konkret plan i det periodiske vedlikeholdet. Den er innarbeidet i KROKUS og NIBIO viderefører dette til "sjekk status for din kommune". Fokus mot kommunene på det løpende ajourholdet av AR5 er også løftet og det er satt opp rutiner for oppfølging. Også der hvor det blir levert data uten endringer. I kompetansebyggingen i kommunen blir det lagt vekt på samarbeid mellom landbruksforvaltningen og geodata.

Tapsstatistikk sau på utmarksbeite

Embeter	Antall sau sluppet (innen organisert beitebruk)		% tilslutning til org. beitebruk i fylket	Tapsprosent		Total tapsprosent	
	Sau	Lam		Sau	Lam	2015	2014
FMTE	14729	26300	67	3,75	5,63	4,96	4,67
Sum	14729	26300	67	0	0	0	

22.2 Eiendomspolitikk

Fylkesmannen har i 2015 bestrebet seg på å holde en nær kontakt med landbruksforvaltningen ute i kommunene gjennom veiledning i enkeltsaker og gjennom mer generell orientering av regelverket. Veiledningen har i 2015 stort sett vært gjort via telefon og epost.

Vi planla en dagssamling for kommunal landbruksforvaltning med tema ny landbrukslovgivning i 2015. På grunn av uendret regelverk og kommunevalg høst 2015 valgte vi å utsette dagssamlingen og heller gi et tilbud om informasjon og dialog om overordnet planarbeid og landbruks- og miljølovgivningen i 2016. Dette har blitt svært godt mottatt og vi er nå i gang med våre dialogmøter.

22.3 Forvaltning av inntekts- og velferdspolitiske tiltak og kontroll

Oversikt over erfaringer knyttet til fylkesmannens og kommunenes forvaltning av inntekts- og velferdspolitiske tiltak.

Fylkesmannen hold en fagsamling for kommunene med tema kontroll og risikovurderinger. Spesiell fokus var det på vurdering av avkorting av produksjonstilskudd ved feilregistrering av søker. Vi ser nå at nesten alle kommuner gjør disse vurderingene (kopi blir sendt til oss). Forvaltningskontroller viser også at kvaliteten på risikovurderinger for utplukk til stedlig kontroll (5 %) fortsatt er litt ymse i noen kommuner.

Fylkesmannen har i år selv blitt kontrollert i mai 2015 av Landbruksdirektoratet. Kontrollen var todelt. Rapport fra SEK over Fylkesmannens forvaltningskontroll av kommuner ble mottatt i november med 1 avvik (våre rapporter mangler henvisning til kontrollhjemmel og formål) og 1 merknad (noen av kontroller er ikke begrunnet i risikovurdering). Rapport fra SDT over Fylkesmannens forvaltning av Produksjonstilskudd og oppfølging av gårdskart er mottatt 12. februar 2016.

Fylkesmannen har hatt en dokumentkontroll i april 2015 av Landbruksdirektoratet for ordningen «Erstatning og tilskudd etter klimabetingede skader i plante- og honningproduksjon». Rapporten kom i desember med 2 avvik og 2 merknader.

Tilskudd til landbruksvikar i avløserlag. Fylkesmannen foretok kontroll av Landbruksvikarvirksomheten i Telemark i februar 2015. Det er kun ett avløserlag i fylket vårt som distribuerer hele årskvoten på 6 årsverk landbruksvikarer. Det ble ikke funnet avvik i Landbruksvikarvirksomheten under kontrollen.

I tillegg til å distribuere landbruksvikarvirksomheten, yter avløserlaget og hjelp til bondene med utfylling av søknad om tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel noe som avlaster førstelinjetjenesten i kommunene.

Fylkesmannen har kontroll og utbetalingsfunksjon for Søknad om avløsertilskudd ved sykdom og fødsel. Landbruksdirektoratet har fått tilsendt rapport TF20 for 2015. Etter at ny forskrift og nye skjema ble innført, har flere kommuner ønsket opplæring i ordningen og utfyllingen av søknadsskjema, saksbehandlerskjema del 1 og del 2. i ordningen. Kommunene som har flest søknader (Grenland og Midt-Telemark) har fått en dags gjennomgang hos fylkesmannen. Resterende kommuner har hatt få søknader gjennom året. I Midt-Telemark planlegges det en halvdagssamling i 2016 der alle kommunene i Telemark vil bli invitert.

Søknad om reisetilskudd til veterinærers syke- og inseminasjonsbesøk.

Fylkesmannen i Telemark har ikke funnet avvik gjennom kontroll og utbetaling av søknader i 2015. Fylkesmannen har ingen klager i 2015.

Tidligpensjon for jordbrukere. Fylkesmannen innvilget to søknader om tidligpensjon for jordbrukere i 2015. Fylkesmannen i Telemark behandlet en klage i 2015 som fikk omgjort vedtaket.

Oversikt over omfang av gjennomførte kontroller og oppfølging av eventuelle avvik i eget skjema, og gi en vurdering av kontrollresultatene.

Resultater fra forvaltningskontrollene er ikke urovekkende med 2 unntak. Det gjelder tilskudsforvaltning i Hjartdal kommune og sluttkontroll av skogsveger i Seljord. I Hjartdal har ikke landbruksforvaltningen over lengre tid fungert som den skal med de lovpålagte oppgaver og det ansvaret kommunen har. Fylkesmannen har vurdert situasjonen slik at kommunen ikke vil få nye midler for 2016 for ordningene SMIL og NMSK. Saken vil bli fulgt opp med kommunedialog i 2016. I Seljord har kommunen blitt nødt til å trekke tilbake godkjenningen for 2 skogsveger siden arbeidet ikke var gjort etter plan. Eierne av skogsvegene må enten utbedre vegene eller tilbakebetale tilskudd og leve med en lavere vegstandard enn ønskelig.

Fylkesmannen er fornøyd med at vurderinger av avkorting ved feilopplysninger i søknader om produksjonstilskudd nå blir fulgt opp i alle kommuner.

Omtale antall saker som er vurdert for politianmeldelse og hvor mange som er anmeldt. Resultat av påtalemyndighetens behandling omtales kort der resultatet er klart.

Vi har ingen saker som er politianmeldt.

Oversikt over og vurdering av klager og dispensasjonssøknader behandlet av Fylkesmannen for samtlige tilskuddsordninger på landbruksområdet der kommunen er førsteinstans.

Når det gjelder søknad om dispensasjon fra forskriftene, er det i første rekke dispensasjon fra søknadsfristen det søkes om. Videre hadde vi en dispensasjonssøknad som gjaldt dispensasjon fra telledato for avløsertilskudd. Det er strenge krav til å få dispensasjon, og dette er kommunisert til kommunene.

På erstatningsområdet må embetene gjennom dialog med kommunene være forberedt på rapportering.

Vær og klimamessig ble vekstsesongen 2015 for Telemark sin del bra. Innenfor ordningen erstatning og tilskudd ved klimabetinga skader i plante og honningproduksjonen kom det totalt inn 13 søknader. Kommunene og Fylkesmannen er ikke ferdig med fullstendig saksbehandling av disse søknadene pt., men anslår at totalt erstatningsutbetaling vil ligge i størrelsesorden rundt 200.000 kr. Noe som er en nedgang på ca. 100.000 fra 2014.

For ordningen «offentlig pålegg og restriksjoner i plante og husdyrproduksjonen» fikk Fylkesmannen inn 1 søknad i 2015 Total utbetaling ble på 21.000 kr.

Oversikt over behandling av klager og dispensasjonssøknader 2015 - antall

Klagebehandling

Produksjonstilskudd		Miljøvirkemidler		Andre tilskuddsordninger	
Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått
0	0	1	2	1	0

Dispensasjonssøknader

Produksjonstilskudd			Miljøvirkemidler			Andre tilskuddsordninger		
Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått
1	0	1	1	0	2	0	0	0

Fylkesmannens kontroll av landbruksvirksomheten i 2015

1. Hvor mye ressurser er avsatt til kontroll?

Årsverk: 0,6

Antall personer: 8

2. Gjennomførte kontroller av kommunenes landbruksforvaltning(forvaltningskontroller)

Kommune:	Hjartdal kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd PT, Spesielle miljøtiltak SMIL, tilskudd til skogkultur NMSK og forskrift om berekraftig skogbruk §§6, 7 og 8
Registrerte avvik:	Avvik 1: Mottaksregistrering - papirsøknader PT blir ikke datostemplet Avvik 2: kontroll PT - utplukk av foretak til stedlig kontroll er ikke risikobasert. Avvik 3: gårdskart er ikke ajourført i kommunen Avvik 4: dobbel inhabilitet av tilskuddskontroll av skogkultur.
Oppfølging av avvik:	Frist for tilbakemelding er i 2016.

Kommune:	Kviteseid kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd PT, Spesielle miljøtiltak SMIL, tilskudd til skogkultur NMSK og forskrift om berekraftig skogbruk §§6, 7 og 8
Registrerte avvik:	Avvik 1: Mangler søknader om tilskudd til skogkultur Avvik 2: Manglende eller feil utført ungsogpleie Avvik 3: ikke gjennomført kontroll av skogkulturtiltak
Oppfølging av avvik:	Kommunen har ikke svart innen fristen. Svar er etterlyst - venter på svar.

Kommune:	Notodden kommune
Orninger/omfang:	Tilskudd til skogsveger NMSK og forskrift om planlegging og godkjenning av landbruksveier.
Registrerte avvik:	ingen
Oppfølging av avvik:	ingen

Kommune:	Sauherad kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd PT, Spesielle miljøtiltak SMIL, tilskudd til skogkultur NMSK
Registrerte avvik:	Avvik 1: mangelfull oppfølging av utgåtte arbeidsfrister for SMIL-tilskudd.
Oppfølging av avvik:	Kommunen har ikke svart innen fristen. Svar er etterlyst - venter på svar.

Kommune:	Sauherad kommune
Orninger/omfang:	Regionalt miljøprogram RMP: saksbehandling av vegetasjonssoner mot vassdrag
Registrerte avvik:	ingen

Registrerte avvik:	ingen
Oppfølging av avvik:	ikke aktuelt
Kommune:	Seljord kommune
Orninger/omfang:	Tilskudd til skogsveger NMSK og forskrift om planlegging og godkjenning av landbruksveier.
Registrerte avvik:	Avvik 1: etter ombygging tilfredsstiller vegen ikke kravene for vegstandard klasse 3 Avvik 2: etter ombygging og nybygging tilfredsstiller vegen ikke kravene for vegstandard klasse 4.
Oppfølging av avvik:	Frist for tilbakemelding er i 2016
Kommune:	Seljord kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd PT og spesielle miljøtiltak SMIL
Registrerte avvik:	ingen
Oppfølging av avvik:	ingen
Kommune:	Skien kommune
Orninger/omfang:	Regionalt miljøprogram RMP: saksbehandling av vegetasjonssoner mot vassdrag
Registrerte avvik:	ingen
Oppfølging av avvik:	ingen
Kommune:	Tokke kommune
Orninger/omfang:	Tilskudd til skogkultur NMSK og forskrift om berekraftig skogbruk §§ 6, 7 og 8
Registrerte avvik:	Avvik 1: Manglende søknader og dokumentasjon
Oppfølging av avvik:	Kommunen har ikke svart innen fristen. Svar er etterlyst. Svar: kommunen krever framover søknader i tråd med forskriften. Saken er avsluttet.

3. Gjennomførte foretakskontroller. Foretakene kan anonymiseres ved A, B, C etc.

Foretak:	A
Orninger/omfang:	Tilskudd til landbruksvikarordningen
Hjemmel for kontroll:	Forskrift om tilskot til landbruksvikarverksemd
Registrerte avvik:	ingen avvik men 1 merknad
Oppfølging av avvik:	ingen

4. Andre kommentarer/ innspill:

Kontroll av NMSK Skogkultur viser at forskriften er uklar på flere punkter. Dette gjør kontrollen vanskelig og gir for stort rom for skjønn. Dette er spilt inn til Landbruksdirektoratet. Presiseringer i regelverket etterlyses.

22.4 Ei livskraftig reindrift

Dette er ikke et aktuelt arbeidsområde for Fylkesmannen i Telemark. Vi rapporterer derfor ikke på resultatområdet.

Resultatområde 23 Økt verdiskaping

Innledning

Telemark har begrensa naturgitte ressurser i form av jordbruksareal. Kun 3 % av jordbruksarealet i fylket er dyrka mark. En vesentlig del av jordbruksarealet ligger i øvre del av fylket der det egner seg best for grasdyrking og der arrondering av arealene byr på utfordring. Telemark har derfor ikke ressurser til å bli en stor råvareleverandør av korn, kjøtt og melk. Fylket må i stedet fokusere på et bærekraftig jordbruk og produksjoner som vi har spesielle forutsetninger for. Sau og frukt er eksempler på slike produksjoner. I tillegg vil lokal matproduksjon og grønt reiseliv være muligheter som Telemark bør utnytte. Store reiselivsmål i fylket er Telemarkskanalen og Verdensarvområdet Notodden - Rjukan. Her har landbruket mulighet for å spille en rolle innen næringsutvikling. Arbeidet med Verdensarvområdet vil starte opp i 2016. Fra tidligere har vi "Fruktbygda" som satser på opplevelser i fruktlandskapet. Her kan en være med på frukthøsting, smake eplemost og øl, se gallerier og kunst, høre musikk og lyrikk, spise en god middag og overnatte osv. Dette har blitt en spennende aktør i Telemark som retter seg inn mot gruppereiser. Denne satsingen håper vi også kan inspirere andre miljøer i fylket.

I Telemark har vi nå bare ett foredlingsanlegg innen samvirket igjen. Det er Haukelid Ysteri som tar imot og foredler geitemelk. Dette er et viktig anlegg for fylket vårt, og vi håper å få Haukelid Ysteri enda mer aktivt med i utvikling og produksjon av særegne produkter fra Telemark.

Telemark er et stort skogfylke. Eiendomsstørrelse og terreng er imidlertid også her utfordringer for å få aktivitet og lønnsom drift. En stor andel av tømmeret blir nå eksportert ut fra landet på grunn av manglende foredlingsanlegg for massevirke. Logistikken rundt dette presser skognæringa ytterligere. Det er viktig for skogbruket at mer av verdiskapinga skjer lokalt og nasjonalt for å sikre næringa på sikt.

23.1 Næringsutvikling innen jordbruk og bygdenæringer

Tiltak for økt satsing innen landbruksbasert vare- og tjenesteproduksjon innenfor Regionalt næringsprogram

Fylkesmannens landbruksavdeling reviderte RNP (Regionalt næringsprogram) 15.02.2015, og har nå et oppdatert Regionalt næringsprogram som gjelder for perioden 2015 - 2017. Planen beskriver viktige næringsgreiner/satsingsområder innen landbruket i Telemark, og det blir pekt ut satsingsområder innen hver næringsgrein. RNP gir særlige føringer for bruk av våre egne midler til utredning og tilrettelegging, men planen gir også signaler for bruk av IBU-midlene forvaltet av Innovasjon Norge. Fylkesmannen utarbeider hvert år i tillegg et oppdragsbrev til Innovasjon Norge der ulike føringer for bruk og prioriteringer for IBU-midler blir ytterligere spisset.

I RNP for 2015 - 2017 har vi 8 næringsgreiner/satsingsområder med tilhørende mål og strategier:

- 1) Grovføretende husdyr; melk- og kjøttproduksjon
- 2) Planteproduksjon
- 3) Lokal mat og grønt reiseliv
- 4) Andre produksjoner og satsinger (eks IPT)
- 5) Skogbruk
- 6) Trebruk og bioenergi
- 7) Kompetanse og rekruttering
- 8) Bynært og urbant landbruk

Revisjonen av RNP ble gjort i nært samarbeid med kontaktgruppa der landbrukets organisasjoner, KS, landbrukskontora, IN og Telemark Fylkeskommune er representert. Vi tilstreber å ha omforente satsingsområder og strategier for bruk av midlene. Det er viktig for oss at satsingsområdene er godt kjent og forankret i næringa.

Se ellers egen rapport for bruk av IBU-midlene og midler til utredning og tilrettelegging i 2015 fra Innovasjon Norge og Fylkesmannens landbruksavdeling i 2015.

Tverrsektorielt samarbeid og resultater i arbeidet med Inn på tunet generelt og Inn på tunet-løftet i kommunene spesielt

Det er en utfordring å få på plass tverrsektorielt samarbeid innen IPT. Hos Fylkesmannen er det landbruksavdelinga som har pådriveransvaret for IPT, og det er vanskelig å få med Helseavdelinga og

Utdanningsavdelinga aktivt i arbeidet. Dette skyldes ikke motvilje til satsingen, men i større grad knapphet på tid og ressurser. Avdelingene må prioritere innsats til andre oppgaver som f.eks. tilsynsoppgaver. Utviklingsarbeid i samarbeid med andre avdelinger blir i mindre grad prioritert. I kommunene er det helse- og/eller skoleetaten som er pådrivere for IPT. I Telemark har den kommunale landbruksforvaltninga i mindre grad en rolle som pådrivere for å etablere IPT-tilbud i kommunene. Fylkesmannens landbruksavdeling har utarbeidet en handlingsplan for IPT for perioden 2015 - 2017. Planen er utarbeidet i samråd med tilbydernetverket for IPT i fylket. De andre avdelingene hos Fylkesmannen er gjort kjent med planen og har også gitt noen innspill.

Det er en stund siden IPT-løftet ble avsluttet. Både Hjartdal, Drangedal og Siljan kommune deltok i IPT-løftet i Telemark. Størst effekt av IPT-løftet ser vi i Siljan. I Siljan ble IPT-løftet brukt til å gjennomgå og kvalitetssikre et IPT tilbud på et konkret gårdsbruk som på den tida tilbød tjenester til skoler. Tilbudet på dette gårdsbruket er i dag godt kjent i kommunen og kvalitetssikret, og kommunen har utvidet samarbeidet med gårdbrukeren til å også omfatte dagtilbud for hjemmeboende demente. Dette er et pilot-tilbud og første i sitt slag i Telemark. Tilbudet omfatter også fra høsten 2015 arbeidstrening i samarbeid med NAV.

Oversikt over antall årsverk i landbruksforvaltningen i kommunene og i Fylkesmannens landbruksavdeling per 31.12.2015.

Kommune / antall ansatte i landbruksforvaltningen / antall årsverk

Grenland(Siljan, Skien, Porsgrunn) / 6 / 5,7
Notodden / 3 / 2,2
Bamble / 2 / 1,5
Drangedal (Kragerø inngår) / 4 / 3,0
Midt-Telemark /Sauherad, Nome, Bø) / 7 / 5,6
Tinn / 3 / 2,2
Hjartdal / 1 / 0,5
Seljord / 2 / 1,2
Kviteseid og Nissedal / 2 / 2,0
Fyresdal / 2 / 2,0
Tokke / 1 / 1,0
Vinje / 2 / 1,7

Samlet kommunal landbruksforvaltning med 12 kontorer utgjør dette 28,6 årsverk fordelt på 35 ansatte. Det er utfordrende å isolere årsverk knyttet til landbruk fra annet arbeid de ansatte gjør innen andre fagfelt. Vi har forsøkt etter beste evne å gi en korrekt oversikt.

Antall årsverk ved Fylkesmannens landbruksavdeling i Telemark var ved 31.12.2015 14,1 årsverk. Dette er en nedgang på 0,5 årsverk siden 31.12.2014 og en nedgang på 0,9 årsverk siden 31.12.2013. I disse 14,1 årsverkene ligger også inkludert arbeidet med GIS for hele embetet og koordinering knytta til kommuneplaner, kommunedelplaner og andre planer av overordna karakter. Samlet legger dette beslag på omlag 1,0 årsverk.

Bruken av midler til arktisk landbruk og fjellandbruket

I Telemark samarbeider vi med Buskerud i satsingen på fjellandbruk. Buskerud og Telemark fikk samlet tildelt 2 mill kr i 2015 til tiltak og satsinger innen fjellandbruket. Vi har valgt å se satsingen i denne regionen samlet, og midlene er derfor beholdt i en, samlet pott. Det er oppnevnt en styringsgruppe med 10 representanter fra kommuner og landbrukets organisasjoner i Buskerud og Telemark. Fylkesmannen i Telemark har sekretariatsfunksjon. Styreformannen vedtar enkeltsaker sammen med landbruksdirektøren i Telemark. Det er tett dialog med Fylkesmannen i Buskerud undervegs.

Vi har vedtatt 4 satsingsområder:

- 1) Ungdom som vil satse
- 2) Beitebruk - inn - og utmark
- 3) Kunnskap og produsentmiljø
- 4) Samarbeid
- 5) Annet

Flere saker har omhandlet stølsdrift som fanger opp flere av satsingsområdene våre. Vi har derfor prioritert satsing på stølsdrift i begge fylker.

i 2015 mottok vi 27 søknader samlet for regionen. Det ble gitt 17 tilsagn og 10 avslag. Alle tildelte midler ble brukt.

Fordeling av søknader og tildelt pott for 2014 og 2015 (%) kan oppsummeres slik:

Tekst	2014	2015
Ungdom som vil satse	23	16
Beitebruk - inn- og utmark	54	60
Kunnskap og produsentmiljø	7	2
Samarbeid	16	3
Annet		19
Stølsdrift	7 saker (60%)	5 saker (33%)
Buskerud	56%	65%
Telemark	44%	35%

Det var mange saker som havnet i samlebetegnelsen "annet" i 2015. I dette ligger bl.a. satsing og produksjon av lokalmat, tjenester og opplevelser som ikke naturlig faller inn under de andre satsingsområdene.

I vår region har vi valgt å gi økonomisk støtte direkte til gårdbrukere som er aktive i fjellandbruket. Prosjekter og utredninger er ikke prioritert. Våre fjellmidler inngår ofte i samfinansiering med andre økonomiske virkemidler både fra kommunen og Innovasjon Norge. Fjellandbruksmidlene bidrar til lavere terskel for å satse og investere hos den enkelte. I utbyggingssaker er det gjennomgående gitt et tilskudd fra fjellandbruksmidlene på ca 10% av godkjent kostnad dersom tiltaket også legger til rette for grønt reiseliv, lokalmat eller annet.

Vi mener at fjellandbruksmidlene er viktige for vår region:

- 1) Særskilte midler setter fokus og skaper interesse og engasjement
- 2) Mulighet for høyere tilskuddsnivå i investeringsaker gir bedre økonomi for produsentene etter utbygging og tunge investeringer
- 3) Godt samarbeid med FMLA Buskerud og styringsgruppa
- 4) Organisering i bredt sammensatt styre skaper bedre forankring og samarbeid. Dette er også nyttig på sikt.
- 5) midlene «treffer» innenfor en nisje som har et stort potensiale for vekst. Med fjellressursene som ei ramme, ser vi muligheter innen landbruk og tilleggsnæringer som treffer en økende gruppe ungdom og aktive gardbrukere.

Fylkesmannen i Telemark har i samarbeid med Fylkesmannen i Buskerud også arrangert en stor samling for unge utøvere fjellandbruket i des 2015 på Lampeland Hotell. Her ble flere vellykka satsinger på gårdsbruk presentert for deltakerne. Seminaret viste muligheter både innen fiske, turisme, lokalmat, opplevelser og overnatting. Det ble også gjennomført speed-dating der deltakerne kunne snakke med andre produsenter og aktører i fjellregionen, evt. snakke med den offentlige forvaltninga i kommunene. Samlinga skal følges opp med planlagt studietur tidlig høst 2016. Vi bruker også media aktivt og prøver å få fram gode saker. Vår egen hjemmeside (fjellandbruket.no) formidler oppdatert informasjon om satsinga.

Vi ønsker framover at yrkesutøverne i enda større grad skal la seg inspirere, danne nettverk og samarbeide over kommune- og fylkesgrenser. Vi vil jobbe enda mer aktivt med fjellregionen i Telemark for å stimulere til større satsing og flere søknader fra Telemark i kommende søknadsrunde. Fjellandbrukssatsingen går nå inn i det tredje året, og det er usikkert om satsingen blir videreført i Jordbruksavtalen. For vår region har satsingen vært viktig for å fokusere på, se muligheter og vitalisere landbruket i fjellkommunene. Vi håper derfor at satsingen på fjellandbruket blir videreført etter disse tre årene.

Tiltak som er gjennomført for å styrke kommunenes arbeid innenfor landbruks- og matområdet, herunder omfanget av den landbrukspolitiske dialogen med kommunene og det landbrukspolitiske engasjementet i kommunene

Fylkesmannen i Telemark besøker vanligvis halvparten av kommunene hvert år. På disse møtene er alle avdelingslederne både hos fylkesmannen og hos kommunene representert, samt rådmann og ordfører. Aktuelle fagområder og tema tas opp med politikere og administrasjonen i kommunene. Denne dialogen er viktig for å bevisstgjøre kommunen om landbrukets ressurser, betydning og muligheter/potensial. I 2015 er det ikke gjennomført slike kommunebesøk i Telemark. Dette skyldes kommunereformen. Ressursene fra Fylkesmannen er brukt til oppfølging av kommunene med fokus på prosess og framdrift knytta til kommunereformen. Vår dialog med kommunene har derfor vært på mer konkret, faglig nivå i 2015.

Fylkesmannens landbruksavdeling har i 2015 gjennomført en rekke dagsamlinger og møter med den kommunale landbruksforvaltningen for å stimulere til aktivitet, engasjement og rett bruk av virkemidlene. Vi ser at ressursene i enkelte kommuner knyttet til landbruk er svært begrensa. Det er derfor viktig for oss å løfte problemstillinger og avvik opp til etatsleder og rådmannsnivå når slikt avdekkes.

Det er i 2015 gjennomført 5 dagsamlinger for den kommunale landbruksforvaltninga i kommunene innen temaene Hydrotekniske tiltak/SMIL, nye forskrifter for produksjonstilskudd og risikovurdering, AR5 med feltkurs samt skogbruksdag. I tillegg gjennomfører Fylkesmennene rundt Oslofjorden hvert år en stor samling for landbruksforvaltningen i alle kommunene i regionen. I 2015 ble denne samlinga (KOLA-Viken) holdt i Langesund i Telemark. KOLA-Viken hadde stor oppslutning av kommunalt ansatte fra Telemark.

Fylkesmannen har også en viktig rolle i å veilede kommunene innen mange fagområder. Vi konstaterer i 2015 at det var mange spørsmål og stor usikkerhet knyttet til landbrukslovene og de endringene som er varslet. Det var kommunevalg i 2015, og vi gikk ut med invitasjon til nye politikere rett før utgangen av 2015 om opplæring innen landbrukslover og samfunnsplanlegging. Disse kursene blir holdt nå i 2016.

I forbindelse med plansaker, har vi hatt flere møter med kommuner som ønsker å diskutere elementer i arealplaner med oss før en eventuell uenighet ender i innsigelser og mekling. Vi har også arrangert en større samling for kommunale planleggere i samarbeid med Telemark Fylkeskommune.

I tillegg gjennomfører Fylkesmannen en rekke kontrollbesøk i kommunene knyttet til ulike tema innen jord- og skogbruk. Dette er også en arena med dialog, erfaringsutveksling og opplæring. På disse kontrollbesøka stiller også avdelingsleder og rådmann på innledende og avsluttende møte. I denne sammenheng forsøker vi å bevisstgjøre kommunen om egen rolle som landbruksmyndighet i gjennomføringen av landbrukspolitikken. Forvaltning av tilskuddsordninger og pådriver innen næringsutvikling er viktige oppgaver for kommunen i denne sammenheng. Vi påpeker merknader og avvik og følger dette opp.

Prioriteringer og konkret bruk av midler over kap. 1144 post 77 Regionale og lokale tiltak i landbruket til kommunerettet arbeid, inkludert en regnskapsmessig oversikt og vurdering av arbeidet

Fylkesmannen i Telemark har i hovedsak brukt midler avsatt over kap. 1144 post 77 til samlinger med fokus på opplæring og kompetanseheving av de kommunalt ansatte innen landbruksområdet. Bruken av midler er konkret knyttet til innledere, møtelokale og servering på disse samlingene.

Slik er midlene brukt i 2015:

Samling med tema fjellandbruket for de 14 fjellkommunene: kr 57 229,69
Styringsmøte om fjellandbruket: kr 6 204,-
Samling om Produksjonstilskudd og risikovurdering: kr 8 550,-
Samling om SMIL og hydrotekniske anlegg: kr 14 172,-
Skogsamling: kr 30 520,-

Samlet utgjør dette kr 116 675,69. Vi brukte ikke hele tildelinga på kr 160 000 i 2015.

Vi ser at disse midlene er viktige for oss for å holde aktiviteten oppe knytta til opplæring og kompetanseheving av den kommunale landbruksforvaltninga. Disse midlene gir oss større handlingsrom og frihet til å ta rollen som kompetanseleverandør. Vi ser at ressursene i den kommunale landbruksforvaltninga stadig blir redusert, og mange medarbeidere har også andre kommunale oppgaver. I denne situasjonen er det viktig at Fylkesmannen kan ivareta og levere kunnskap.

23.2 Skogbruk

Avvirkning

I 2015 ble det avvirket 628 000 m³ tømmer for salg til en bruttov verdi på 206 mill. kr i Telemark. Avvirkningen var fordelt på 394 000 m³ gran, 210 000 m³ furu og 23 000 m³ lauvtre- og vedtømmer. Dette er en økning på 10 % fra 2014. Førstehandsverdi av omsatt virke i Telemark er 206 mill. kr. Skien var med sine 105 000 m³ kommunen med høyest avvirkning i 2015. Skjerpet konkurransen om tømmeret og lett tilgang til eksporthavn er medvirkende til den høye aktiviteten langs kysten. I Øvre Telemark har vanskelige avsetningsforhold for massevirke kombinert med lange transportavstander trolig lagt en demper på hogstaktiviteten.

Tømmerhogsten i Norge var i 2015 den høyeste i nyere tid, med en årsavvirkning på 10,2 mill. m³. Det er registrert en økning også i Telemark, men mange kommuner ligger fremdeles langt under det som bør være et langsiktig, bærekraftig avvirkningsnivå. Fylkesmannen i Telemark har i 2015 fokusert på mulighetene for å øke hogsten i Telemark betydelig. Dette er kommunisert i Fylkesmannens årlige tilstandsrapport, årsmelding for

skogbruk og i møter og samlinger med næringa.

Ressurskartlegginger viser en årlig tilvekst i skogene i Telemark på om lag 1,9 millioner m³. Når vi skal vurdere hvor stor andel av tilveksten som kan nyttes kommersielt må vi ta hensyn til driftsforhold, miljöhensyn, tynningsuttak m.m. NIJOS (nå del av NIBIO) gjorde i 2004 en beregning av anbefalt balansekvantum, "Statistikk over skogforhold og ressurser i Telemark". Senere har Fylkesmennene i Agder og Telemark samarbeidet om utarbeidelsen av "Regional hovedplanplan for avvirkning av tømmer – Agder og Telemark 2014-2017". I begge disse planene er det antydnet et bærekraftig avvirkningsnivå i Telemark på i underkant av 1 mill m³.

Under disse forutsetningene er det rom for å øke avvirkningen med 300- til 400 000 m³ tømmer årlig. Bruttoverdien av ubenyttet tilvekst kan estimeres til over 100 millioner kroner årlig. Ut fra biologiske ressurser kan verdiskapningen fra skogen økes.

Skogkultur

Investeringene i skogkultur var 17,5 millioner kr i 2015. Dette er en økning på 1 mill. kr fra året før og over gjennomsnittet for den siste 10 års perioden.

Det ble satt ut 1 million skogplanter ved nyplanting i Telemark i 2015. Det er som i 2014. I tillegg blei det satt ut 56 000 planter ved suppleringsplanting. Planteaktiviteten har stabilisert seg på et noe høyere nivå de siste fire åra, men bør økes betydelig.

Det blei registrert ungskogpleie på 22 000 daa i 2015. Det er som registreringene i 2014. Aktiviteten ligger langt under ønska aktivitet.

Samarbeidet mellom AT Skog og Fylkesmennene i Agder og Telemark om skogkultursatsing blei videreført i 2015. Dette innebærer bl.a. at AT Skog har en skogkulturleder med planting og ungskogpleie som hovedansvar i Telemark. Han samarbeider med lokale faghjelpere som skal innhente skogkulturoppdrag. Fylkesmannen i Telemark støtta satsinga med rentemidler og BU-tilskudd. Vi mener denne satsinga er årsaken til at aktiviteten har stabilisert seg på et noe høyere nivå.

Vi har sendte vårt årlig brev til kommunene om at de skal kontrollere minst 10 % av skogkulturtiltaka som får skogfond og/eller NMSK-tilskudd. Kommunene skal returnere et skjema som viser hvilke skogeiere og tiltak de har kontrollert. Når Fylkesmannen er på forvaltningskontroll, velges feltkontrollene i utgangspunktet blant disse. På denne måten kontrollerer Fylkesmannen kommunens kontroll. Det har tidligere vært eksempler på uriktige tilbakemeldinger.

Det ble foretatt forvaltningskontroll av skogkulturtilskudd (NMSK) i 4 kommuner/interkommunale landbrukskontor i 2015. Kontrollene omfatta innendørskontroll og feltkontroll. Det ble gitt 5 avvik og 6 merknader. Kontrollene var basert på Landbruksdirektoratets mal samt egne skjemaer for feltkontroll.

Det blei foretatt en risikobasert foretakskontroll i en kommuneskog.

Generelt ser det ut til at flere kommuner ikke sender saker som gjelder kommuneskoger til oss for behandling (*dette slår litt tilbake på oss sjøl når det gjelder utbetaling av skogfond/skogkulturtilskudd. Vi kan stoppe sakene ved utbetaling. Liv*) Vi har tidligere sendt kommunene brev om dette. Det ville være fordelaktig om det lages løsninger i ØKS som gjør at kommunene ikke kan disponere kommuneskogens skogfondskonto på samme måte som i dag. Ingen andre skogeiere har adgang til sin egen skogfondskonto på samme måte som kommunene har for kommuneskogens skogfondskontoer.

En problemstilling som kommer opp på kontroll er hva som skal regnes som ungskogpleie med mulighet for tilskudd. Det er ulike oppfatninger om hva som er/bør være grensa mtp tredimensjon og hogstklasse. Fylkesmannen vil igangsette et arbeid med dette bl.a. i samarbeid med kommunene der målet er å lage anbefalinger.

Vi har også sett eksempler på at det er oppgitt et betydelig større areal på ungskogpleiefakturaer enn det er utført arbeid på. Det er mulig fakturaarealet viser hvilket areal i hkl. 2 som er gått over og vurdert for ungskogpleie. Er dette utbredt, vil det redusere verdien av arealstatistikken og beregna gjennomsnittskostnad.

I Telemark ble 100 felt trukket ut til resultatkontroll foryngelse/miljø i 2015. En kommune har ikke gjennomført kontrollen innen fristen. Et interkommunalt landbrukskontor har ikke lagt inn registreringene i WebSkas på 1 felt. På et annet felt er ikke registreringene gjort. Fylkesmannen har gått gjennom alle de innrapporterte kontrollene og lagt vekt på samsvar mellom oppgitt bonitet, plantetall og tilfredsstillende foryngelse. Kommunene er kontakta

der vi mener det er svakheter. Vi har merket oss forbedring i samsvaret mellom parametrene. Vi mener dette har sammenheng med våre tette oppfølging.

Det var 123 skogeiere i Telemark som ble plukket ut for kontroll av foryngelsesplikten i 2015. Av disse er 90 felt registrert som *ok* eller *ok, men bør følges opp*. Tre felt er registrert som *skal kontrolleres*. Fylkesmannen utførte kontrollen på to felt i kommuneskog.

Skogsveibygging

Det er i 2015 innvilget tilskudd på hele kr 9,05 mill. kr til skogsveier i 2015 til bygging og ombygging av skogsveier med en kostnad på 25,9 mill. kr, dette er største mengde tildelt tilskudd til investering i skogsbilveinettet et enkelt år i Telemark. Tildelt mengde tilskudd fra Landbruksdirektoratet for 2015 var 6,5 mill. kr til Telemark, av dette 500 000 til en ekstra tildeling. Tilsvarende ble det i 2014 tildelt 5,1 mill. kr til skogsvegprosjekter. Fylkesmannen i Telemark gikk igjennom samtlige skogsvegprosjekter med utgått arbeidsfrist for 2015 og trakk inn kr 2,6 mill. kr, samtlige av disse midlene ble tildelt nye skogsbilveiprojekt.

Utbygging og istandsetting av skogsbilveinettet i landet er et prioritert satsingsområde, også i Telemark. I Telemark ble det i 2015 investert kr 13,8 mill., kr i bygging av nye og ombygging av eldre skogsbilveier. Dette er veier om er tildelt tilskudd fra midler til nærings- og miljøtiltak i skogbruket. Kostnaden er knyttet skogsveier som under arbeid i 2015 og med en tilsvarende utbetalt mengde tilskudd på 4,5 mill. kr.

Bygging av større skogsbilveianlegg foregår gjerne utover det enkelte år og for 2015 ble det ferdig godkjent hele 40 skogsveier i Telemark til en samlet kostnad på 14,5 mill. kr med en utbetalt tilskuddsmengde på kr 4,8 mill. kr. Det ble ferdig bygget 8,3 km nye skogsbilveier til en kostnad på 6,1 mill. kr og ombygd 23, 4 km eldre skogsbilveier til en kostnad på 7,5 mill. kr. Kostnaden for traktorveier bygd med tilskudd var på kr 1,0 mill. kr og utgjør en mindre del av anleggene med tilskudd i Telemark. Tilsvarende for 2014 ble det ferdig bygd 3,4 km nye skogsbilveier og 21,2 km ombygde skogsbilveier til en samlet kostnad inkl. enkelte traktorveier på 6,7 mill. kr. Dette er mer enn en dobling av kostnaden for ferdig godkjente skogsbilveier i 2015 i forhold til i fjor.

Utfordring i Telemark er å bygge skogsbilveier med bruk av moderne byggeteknikk for å tåle økte nedbørmengder og økt intensitet i vogntogtransporten. Fylkesmannen i Telemark legger vekt på lokale retningslinjer fastsatt 20.12.2012 ved prioritering av tilskudd til skogsveier. Hovedtrekk i retningslinjene er at skogsbilveier med høy byggekvalitet, stor adkomstfunksjon og der tilskudd bidrar til at veien blir bygget med brukbar lønnsomhet prioriteres, bedre rutiner for søknadsbehandling samt at minste tillatte stikkrennedimensjon fra 300 til 400 mm.

Ved tildeling av tilskudd til skogsbilveier i 2015 er det lagt vekt på bygging og ombygging av skogsbilveier med høy byggekvalitet for å gi veianlegg med høy bæreevne for tømmerbiler, varige veianlegg og veianlegg som i størst mulig grad tåler økt nedbør og flom. Mengden tømmer og skogsareal i skogområdet skogsbilveien dekker og lønnsomhet for veiprojektet har også stor betydning for mengden tilskudd som tildeles til det enkelte veianlegg. Av traktorveier prioriteres kun helårs veier med høy adkomstfunksjon, og i 2015 ble kun 1,0 % av tilskuddsmengden gitt til traktorveier.

Byggekostnader er i gjennomsnitt for hele Telemark på 728 kr pr meter for ferdige nyanlegg og 320 kr pr meter for ombygde skogsbilveier. Byggekostnaden viser at nyanlegg i stor grad bygges med moderne byggeteknikk med sprengt fjell, med et kostnadsnivå på 700 – 1000 kr pr meter. Ombygging av skogsbilveier gjennomføres i en del tilfeller med samme kostnad og byggeteknikk som nyanlegg, men her er det prosjekter som inneholder bruk av naturgrus kombinert med maskinknust grus, strekningsvis utbygging og punktutbedringer.

Det er en markert økning i strekningsvis utbygging i form av omfattende utbedring av kurveradius, legging av nye stikkrenner med økt dimensjon og bruk av sprengt fjell til nytt bærelag også for ombyggingsprosjekter.

Fylkesmannen i Telemark legger vekt på å skille vedlikeholdsarbeider som f.eks. grøfterensk, vedlikeholdsgrusing mv. ut av ombyggingsprosjektene det gis tilskudd til.

Skogbruksplanlegging

Alle skogeiere i Telemark har nå fått tilbud om digitale skog- og miljøplaner. Skogbruksplanleggingen utføres i dag som kommunevise fellestakster, uten at det utarbeides skogoversikter over de eiendommer hvor det ikke er bestilt plan. Dette betyr også at statstilskuddet i all hovedsak går til skogeiere som kjøper planer.

Takstprosjektene i Nissedal og Drangedal ble avsluttet i 2015. Arbeidet med skog- og miljøplaner pågår i Kragerø, Kviteseid og Seljord. I Bamble er et nytt prosjekt under oppstart, valget av takstfirma blir tatt vinteren 2016.

Hovedplan for skogbruksplanlegging ble revidert i 2015, den nye planen gjelder for perioden 2015 -2024.

Framdrifta i skogbruksplanleggingen i Telemark har over tid vært i samsvar med gjeldene hovedplan.

Skogfond

Gjennomsnittlig innestående skogfondbeløp pr eiendom var 14 800 kr 31. desember 2015 i Telemark. Det var en økning på ca 3 % fra året før da gjennomsnittet var 14 400 kr/konto. Dette kan ses i sammenheng med økt avvirkning.

Som en del av skogfondsrevisjonen blei fire kommuner/interkommunale landbrukskontor besøkt sammen med eksternt revisor i 2015. Disse besøka dekte til sammen 8 kommuner.

Skogfondskapitalen bør i større grad investeres siden det både er privatøkonomisk og samfunnsmessig gunstig. Generelt øker skogfond interessen for å investere i ei svært langsiktig næring med stor betydning for fornybarsamfunnet.

Skogfondsregnskapet ble ferdigstilt innen fristen.

Skogbrann og storm

Det var 16 skogbranner i Telemark i 2015. Den største var på 100 daa. *(Har bedt om tall fra DSB. Purrer mandag. Liv)* Telemark er godt forberedt på skogbrann, jf. Risiko- og sårbarhetsanalyse for [Telemark](#).

Det var ikke omfattende stormskader i Telemark i 2015.

Samhandling

Fylkesmannen har samhandling med fylkeskommunen på aktuelle områder og tett kontakt med kommunene.

Utfordringer

Skogbruksaktiviteten er for lav.

Det er en tendens til at kommunene tar for lett på kontrolloppgavene i skogbruket. Det kan ha sammenheng med at oppgavene i kommunene er lite synlige for resten av kommunen siden de økonomiske virkemidlene ikke framkommer i kommunebudsjettene, og oppgavene i stor grad utføres i Landbruksdirektoratets systemer. Det kan bidra til redusert forståelse for omfanget av oppgavene og at de ansatte pålegges for mange andre oppgaver. Manglende skogkompetanse i ledelsen kan bidra i samme retning.

Kjønns sammensetninga i Telemark-skogbruket er sterk mannsdominert.

Resultatområde 24 Bærekraftig landbruk

Et bærekraftig landbruk i Telemark er et viktig bidrag inn i de nasjonale og globale utfordringene knyttet til miljø, klima og økonomi. Det er et helt nødvendig perspektiv for fylket og kommunene, å kunne se sin rolle og påvirkning i en større skala og løfte det daglige arbeidet inn i en større helhet. For kommunene ligger det i å følge opp lokale strategier og planer, og nasjonale føringer på ulike felt innen landbruket. Dette gjelder både i areal- og samfunnsplanleggingen, i klimautfordringene både innen jord- og skogbruk og innen økologisk landbruk. Fylkesmannen følger opp dette arbeidet med faglig og målrettet virkemiddelbruk, i planprosesser og gjennom ulike støtteordninger i landbruket. Utviklingsarbeid og rådgiving er også en del av dette, og ulike prioriterte satsinger setter ekstra fokus i kommunene. Ut fra det ser vi eksempler på næringsutvikling, arealforvaltning og andre samfunnstjenester som kan løftes opp som gode bidrag til et bærekraftig landbruk.

Norge har store skogressurser, og Telemark utgjør en relativt stor andel av dette. Trebruk, skogforyngelse og foredling er viktige bidrag i et bærekraftig perspektiv. Det er et mål om sikre lønnsomhet i skogen, og det må gjøres på flere nivå ut fra et langsiktig perspektiv. «Bygg i tre» og «Trebruk»-prosjektet gir økt bevissthet hos kommune og utbygger om muligheter for bruk av massiv tre i bygg og konstruksjoner, og studentboligene i Porsgrunn løftes nå fram som et vellykket tiltak. Fylkesmannen har tatt initiativ til en møteserie i kommunene for å få dette inn i planer og utbygginger. Arbeidet med «Strategi for bynært landbruk» bør også løftes fram i arbeidet med bærekraftig landbruk. Det er omtalt som eksempel til etterfølgelse, og det urbane landbruket har nå en tydeligere plan for involvering og virkemiddelbruk for næringsutvikling og tiltak i landbruket

Arealforvaltningen i kommunene har en viktig oppgave i arbeidet med bærekraftig landbruk. Kommuneplanene, gjennom samfunnsplanen, arealplanen og ulike delplaner er viktige verktøy, og styrende for arealbruken. Nasjonale føringer for jordvern og kulturlandskap er innarbeidet i disse, og vi ser at gjennom prosessene har landbrukshensynene vært godt vurdert og innarbeidet i den helhetlige samfunnsplanleggingen. Kommunene gjør en svært viktig jobb i revideringen av kommuneplanene, og for 2015 ble det behandlet 12 kommuneplaner og 10 kommunedelplaner. Tendensen på omdisponeringer over en ti års periode viser at tallene går ned, for 2014 var det omdisponert 50 daa dyrka mark. Godt under måltallet for Telemark på 120 daa. Vi har store forventninger til at denne tendensen vil fortsette.

Landbrukets møte med klimautfordringene ser vi på ulike områder. For landbruket i Telemark er det betydelig både hvordan endring i klima vil kunne påvirke dagens matproduksjon, og hvordan man bør lage planer som imøtekommer utfordringer knyttet til utslipp, erosjon og årstidsvariasjoner i landbruket. Kunnskapen og prognoser for et stadig mer værhardt Telemark er tilgjengelig, og det er viktig at denne kunnskapen blir innarbeidet på de ulike feltene av landbruksforvaltningen. Miljøvirkemidlene innen SMIL prioriterer tiltak innen vannforvaltning og forurensning, og vi ser at det ble tildelt mer midler til slike tiltak i kommunene i 2015 enn i 2014.

Bærekraftig landbruk i Telemark handler om å «være i forkant» og se de langsiktige linjene, og gjøre konkrete og daglige avveininger i lys av det.

24.1 Samfunns- og arealplanlegging

Hovedtrekkene i arealbruksutviklingen og aktivitetene som er iverksatt for å sikre at landbrukets arealinteresser og utviklingsmuligheter blir ivaretatt i samfunnsplanleggingen

Bynære områder i Telemark er kjennetegnet av store, sammenhengende jordbruksområder særlig i Grenlandsområdet, der også befolkningskonsentrasjonen i fylket er størst. Det gjør at det bynære landbruket er under press for omdisponering av dyrka mark. Også i resten av fylket er det jordbruksareal langs de store transportårene og omkring tettstedene, ettersom bosetting har vokst fram der de naturgitte forutsetningene for utvikling av landbruk var gode. Forvaltningen av landbruksarealene og å ta vare på dyrka mark er derfor viktig, også for å ta vare på historien, kulturlandskapet og helheten i området.

Målsettingen om nedgang i omdisponering av dyrka og dyrkbar jord blir framhevet som en viktig nasjonal interesse ovenfor kommunene i arealforvaltningen, og fulgt opp i vår behandling av planer og dispensasjoner. I løpet av 2014 ble det rapportert omdisponert 50 daa dyrka jord og 176 daa dyrkbar jord. Tallene for 2015 er ennå ikke klare. Målsettingen for Telemark er at det ikke skal omdisponeres mer enn 120 daa dyrka jord årlig.

Vi ser at mesteparten av omdisponeringen kommer innenfor utbygging av samferdselsprosjekter og boligbygging. Vi har etter at Regional plan for samordna areal og transport i Grenland og Regional plan for samordna areal og transport i Telemark er vedtatt, hatt større fokus på utvikling av byene og tettstedene i fylket, og å legge til rette for økt fortetting og høyere utnyttingsgrad innenfor tettstedsavgrensningen. På den måten kan vi unngå ytterligere press på dyrka og dyrkbar jord som ofte ligger rundt eller i tilknytning til tettstedene i fylket.

Landbrukets arealinteresser tas med som ett av hovedtemaene Fylkesmannen fokuserer på i behandlingen av kommunale planer, både kommuneplanens samfunnsdel og arealdel, og reguleringsplaner, samt dispensasjonssaker. Arealinteressene til landbruket har vi i hovedsak definert som jordvern og kulturlandskap, i tillegg til større sammenhengende skogsområder. Også samordnet areal- og transportplanlegging brukes aktivt for å ivareta landbruksinteressene.

Vi legger vekt på å være tidlig, tydelig og forutsigbar i vår kontakt med kommunene i planleggingen, ved å formidle jordvern og kulturlandskap i tidlig planfase som del av en helhetlig og langsiktig planlegging. Vi bruker aktivt de nasjonale forventningene, som ble vedtatt i juni 2015. Vi følger også opp og påser at landbruksforvaltningen i kommunene er involvert i de lokale planprosessene.

Ved offentlig ettersyn påser vi at nasjonale og viktige regionale interesser blir ivaretatt i planene, herunder også landbruksinteresser som jordvern og kulturlandskap. Fra 01.04.2015 har Fylkesmannen i Telemark deltatt i forsøket som er initiert av Kommunal- og moderniseringsdepartementet om samordning av statlige innsigelser til kommunale planer. Det blir i den sammenhengen sett på landbruksinteressene i sammenheng med øvrige nasjonale interesser i planleggingen, og vurdert opp mot de samfunnsinteressene som endret arealbruk kan innebære, samt hensynet til lokalt selvstyre.

Bruken av innsigelser knyttet til landbruk i saker etter plan- og bygningsloven

I løpet av 2015 har vi behandlet i alt 220 plansaker etter plan- og bygningsloven, enten i tidlig planfase eller på offentlig ettersyn. Av dette var 22 kommuneplaner eller kommunedelplaner, 195 reguleringsplaner og 3 regionale planer. I tillegg har vi behandlet i alt 8 konsesjonssaker etter energiloven (kraftlinjer).

Fylkesmannen har i løpet av 2015 hatt innsigelse til til sammen 13 saker, av disse har det vært fremmet innsigelse fra landbruksavdelingen til 6 saker ut fra hensynet til jordvern og kulturlandskap. Dette gjelder både kommuneplaner (arealdelene til Skien, Bø, Kragerø og Drangedal), en endring av reguleringsplan (Notodden) og en konsesjonssøknad etter energiloven (Gjerpensdalen i Skien).

Det er gjennomført meklingsmøter om arealdelen til Bø og Kragerø. Når det gjelder Bø har vi greid å finne fram til enighet om en løsning, mens arealdelen til Kragerø er sendt til KMD til endelig avgjørelse for ett tema som gjensto med innsigelse ut fra hensynet til kulturlandskap og jordvern. Arealdelen til Skien er drøftet med kommunen, og det har ført til at kommunen har tatt innsigelsene til følge. Arealdelen til Drangedal er drøftet med kommunen, men er fortsatt i prosess. Også endring av reguleringsplan for Reskjemvegen i Notodden er drøftet med kommunen, men prosessen er ikke avsluttet. For konsesjonssaken gjennom Gjerpensdalen i Skien, der vi hadde innsigelse ut fra kulturlandskaphensyn, har vi deltatt i et drøftingsmøte med NVE, men foreligger fortsatt ikke avgjørelse i saken.

De overordnede diskusjonene om arealbruk og eventuelt behov for å omdisponere dyrka eller dyrka jord til andre formål blir i hovedsak tatt i tilknytning til utarbeiding av kommuneplanens arealdel. Dette er det riktige nivået å ta denne diskusjonen på, for å få vurdert viktige samfunnsmessige behov opp mot jordvern som en nasjonal målsetting. Det er derfor gledelig at det i liten grad er ønske om omdisponering av dyrka jord som ikke er avklart på overordnet nivå. Det tyder på at kommuneplanene virker som et godt styringsverktøy i kommunenes arealforvaltning.

Aktivitet og status i dialogen med kommunene for å nå de nasjonale målene om å ivareta jord- og kulturlandskapsressursene

Dialog med kommunene for å nå de nasjonale målene knyttet til jordvern og kulturlandskap skjer i hovedsak gjennom behandling av enkeltsaker, både plansaker særlig i tidlig planfase, men også forhåndsuttalelse til dispensasjonssøknader. Ellers skjer det også mye veiledning pr. telefon.

I forbindelse med markeringen av FNs jordvernår i 2015 bidro landbruksavdelingen på en samling i august der vi satte fokus på jordvern og arealforvaltning og hvordan ivareta jordvern og kulturlandskap i planleggingen.

Også på en fagsamling desember for planleggere i kommunene ble temaet Jordvern og arealforvaltning tatt særlig opp. Dette ble også sett i sammenheng med klimautviklingen og arbeidet med klimatilpasning. Vi samarbeider med Telemark fylkeskommune om opplæring for kommunene innenfor planlegging, og denne samlingen har vært del av dette tilbudet.

Sentrale utviklingstrekk for jordbruket i fylket, hovedutfordringer i virkemiddelbruk og tiltak knyttet til omdisponering av dyrka mark

KOSTRA-tall for de siste 20 årene gir oss et totalbilde over Telemark når det gjelder omdisponering av dyrka og dyrkbar jord, der den langsiktige trenden er avtakende. I 2014 ble det omdisponert 50 daa dyrka jord i Telemark, og vi mener dette er et godt resultat. I tillegg ble det omdisponert 176 daa dyrkbar jord. Tall for 2015 er ennå ikke klare. Omdisponeringen varierer imidlertid fra år til år, og det er kommunevise ulikheter. Forskjeller i arealbehov varierer mellom by og landkommunene, og fokuset på god arealbruk gjennom fortetting og transformering er viktig strategi for jordvernet og varierer i fylket.

Det totale bildet for Telemark viser en positiv tendens på at avgangen av dyrka mark er på tilbakegang. Riktignok ikke et helt entydig bilde, men etter 2008 vises de laveste tallene på omdisponeringer av dyrka mark i et 20-årsperspektiv. Det ligger et visst etterslep i dette regnskapet, noe som henger sammen med at vedtatte omdisponeringer tidligere år først blir synlige det året reguleringsplanen vedtas. Dette kan forklare at det fortsatt er høye tall både i 2012 og 2013 (276 og 250 daa). Det gir dermed et skjevt bilde om man ser årene isolert sett og det er viktig å se de store linjene og tendensene over tid.

Det er særlig samferdsel og boligutbygging som har bidratt til omdisponeringene de siste årene. Vi har høy forventning til at nedgangen vil fortsette og kommunene har et stort ansvar i å bidra i det totale regnskapet.

En problemstilling som har vært økende de siste årene, er omdisponering av dyrka jord til rideanlegg eller øvingsbane for hest. I utgangspunktet skal omdisponering av dyrka mark behandles etter jordloven, men ettersom rideanlegg blir regnet som landbruk etter jordloven vil dette ikke rammes av forbudet mot omdisponering. Det blir derfor heller ikke regnet med i omdisponert areal, verken etter pbl eller jordloven, ettersom formålet fortsatt blir regnet som landbruk. Slike ridebaner legges ofte på den beste dyrka marka, der det er flatt og lett å anlegge, og beslaglegger på den måten større områder, ofte med tilgrensende areal til adkomst og parkering. Fylkesmannen har ingen mulighet til å gripe inn i behandlingen kommunen gjør etter jordloven, og heller ikke kommunen har funnet hjemmel for å avslå slike søknader.

Dispensasjoner: Landbruksavdelingen har hatt 45 dispensasjoner til uttale og vurdering i 2015. Sakene har berørt omdisponeringer i jord og skog i ulik grad, noen også innenfor definerte kulturlandskapsområder i fylket. Særlig er det fradelinger til hytte og bolig vi ser, men også tilrettelegginger og enkelte infrastrukturtiltak som parkeringsplass, deponiområde og veg. Av dette ble to saker påklaget. En sak i Notodden, som berørte jordvern og kulturlandskapsvern. Det gjaldt bolig. Den andre saken var i Kragerø, fradeling av eksisterende bolig på en landbrukseieendom. I begge sakene ble vedtaket omgjort og klagen tatt til følge. Det er viktig at fylkesmannen får de sakene som berører nasjonale interesser, det er viktig at kommunen oppfatter regelverket likt og vurderer på samme grunnlag. Det er utarbeidet en veileder for dispensasjoner fra Fylkesmannen i Telemark, og det er viktig med tett dialog med kommunene for en mest mulig lik praktisering. Dette er et kontinuerlig arbeid som følges opp mot kommunene.

Status og erfaringer i arbeidet med verneplaner, energisaker og konsekvensutredninger.

Vi har god dialog med miljøvernavdelingen om frivillig vern av skog.

Når det gjelder energisaker, behandler embetet konsesjonssaker etter energiloven når det blir sendt på høring. Landbruksavdelingen deltar i dette arbeidet, og i løpet av 2015 har vi behandlet i alt 8 slike saker. Til en av sakene har landbruksavdelingen fremmet innsigelse, ut fra hensynet til nasjonalt viktig kulturlandskap (se ovenfor). Til en annen sak har vi fremmet sterke faglige råd ut fra hensynet til jordvern og kulturlandskap.

Når det gjelder konsekvensutredninger, har det ikke vært konsekvensutredninger i 2015 som har vært hjemlet i KU-forskriften for planer etter Vedlegg I eller Vedlegg II, ut fra at det har hatt konsekvenser for jord- eller skogbruk.

Status for samfunnsikkerhetsarbeidet på landbruks- og matområdet

Fylkesmannen og Mattilsynet har hatt ett samarbeidsmøte i 2015. Etter omorganisering av Mattilsynet, har regionen Telemark tilhører blitt svært stor og hovedkontoret ligger i Brumunddal. Vi opplever det som mer utfordrende å få Mattilsynet til å engasjere seg og ta ansvar for innkalling til nye samarbeidsmøter for øyeblikket.

Fylkesmannens landbruksavdeling deltar i embetets krisestab, og bidrar etter behov. Vi bidrar i forbindelse med temaet skogbrann, både som fagmyndighet og med kartstøtte, og i forbindelse med skogbrannovervåking med flyvning.

Vi startet i 2015 opp et arbeid sammen med i forhold til en slik plan.

September 2015 var det en større flom i Telemark som har ført til at Fylkesmannen satte krisestab, og der landbruksavdelingen bidro ut fra våre fagområder. Avdelingsledelsen deltar i Fylkesberedskapsrådet etter behov.

Erfaringer og resultater ved iverksetting av tiltak for utvalgte kulturlandskap i jordbruket

For de utvalgte områdene Jomfruland og Stråholmen har det i 2015 vært stor innsats for skjøtsel og bevaring av kulturminner og kulturlandskap på øyene. Tiltakene har vært utført i tråd med tiltaksplanene, og det er gjennomført arbeid med kulturminner og bygninger, naturverdier og skjøtsel av kulturlandskapet på begge øyene. I tillegg er det et stort fokus på formidling, og det er for 2015 både medieomtale, ulike tekstlige publikasjoner og skiltarbeid som er gjennomført i henhold til planer. For 2015 ble det overført 500 000 kr til de utvalgte områdene i Telemark, og i rapportering viser det til en bruk på 402 220 kr.

Det frivillige arbeidet gjennom dugnader har stor betydning for gjennomføringen av mange av tiltakene. Dette er en viktig gruppe å jobbe videre med, og det er stort fokus på å få med ungdom i arbeidet. Det er seks gårder på Jomfruland, hvorav tre med dyrehold. Utvalgte kulturlandskap samarbeider aktivt med grunneierne. På Stråholmen er det en stabil beitesituasjon, til tross for ingen aktive bruk på øya er det helårsbeite for villsau og beiteplan som styrer aktiviteten rundt på øya. Mye av det frivillige arbeidet på Stråholmen går til å tilrettelegge for beiteaktiviteten.

Den viktigste forutsetningen for å opprettholde de store biologiske og kulturelle verdiene på øyene er at kulturlandskapet blir beitet. Det genererer målrettet virkemiddelbruk, og gir langsiktig landskapspleie og opplevelseskvaliteter i de verdifulle kulturlandskapene.

Arbeidet med å oppdatere og kvalitetssikre reindriftens arealbrukskart

Uaktuelt. Har ikke reindrift i fylket.

24.2 Klimautfordringene

24.2 Klimautfordringene

Beskriv arbeidet med klimatiltak innen landbrukssektoren

Fra 2015 er det innført en tilskuddsordning for miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel gjennom Regionalt miljøprogram. Det gis tilskudd til nedlegging og nedfelling av husdyrgjødsel. I 2015 er det gitt tilskudd til nær 4800 daa. Tiltaket virket både mot avrenning til vann, og mot utslipp til luft.

Drenering er også et tiltak som kan bidra til reduserte utslipp av klimagasser. Det er stort behov for drenering, men innvilget tilskudd er bare ca 1 mill kr årlig. Dette er bare 1/3 av midlene vi hadde til rådighet. Den beskjedne interessen skyldes nok i stor grad høye kostnader og et beskjedent tilskudd. Økt tilskuddsandel vil øke interessen for drenering.

Klima- og miljømidler

Fylkesmannen tildelte totalt 323 000 kr i tilskudd til klima- og miljøtiltak (inkludert inndratte midler). Bynært landbruk fikk i alt kr 100 000 i støtte til 2 søknader. Videre er det gitt støtte til arbeid med forurensingsregnskap, fagdager og øvrig informasjonsvirksomhet.

Aktivitet knytt til økt bruk av trevirke og satsing på bioenergi

Økt bruk av trevirke

Det langsiktige, bærekraftige avvirkningsnivået i Telemark kan økes, jf kap 23.2.

Fylkesmannen i Telemark har i 2015 fokusert på mulighetene for økt trebruk i byggsektoren. Trebruksatsingen er gjort i samarbeid med Trebruk 014 AS, ved daglig leder Per Arild Åsheim. Dette selskapet skal arbeide for mer bruk av trevirke, og etablere aktiviteter i regionen innenfor de områdene som skaper størst verdiskaping og størst bruk av tre. Trebruk 014 AS er en videreføring av «Bygg i tre» prosjektet og inngår som en del av Innovasjon Norge sitt «Tredriver» nettverk.

De nye studentboligene i Porsgrunn ble i 2015 oppført i massivtre. Dette er det første og så langt eneste storskala massivtreprosjektet i fylket. Det er gjennomført en rekke befaringer til studentboligene, det er utarbeidet en informasjonsfilm om prosjektet og det er informert om mulighetene med massivtrekonstruksjoner på flere fagsamlinger.

Det er et stort kompetansebehov i kommunene når det gjelder trebruk i offentlige bygg og næringsbygg. I samarbeid med Trebruk 014 AS har vi startet en møteserie for å vise mulighetene kommunen har som byggherre og planmyndighet. Deltakere på møtene er fagpersoner innen bygg og utbygging, politisk og administrativ ledelse og landbruksforvaltningen. Skog, trebruk og klima er en vesentlig del av innholdet på disse møtene.

- Byggherren sin manglende innkjøpskompetanse mtp tre
- Gamle «inngrodde» holdninger om at tre er for dyrt/medfører stor brannfare
- Prosjektert for stål og betong - sjekker pris på en treløsning langt ute i prosessen - da blir tre dyrt
- Liten kunnskap om store trebygg, manglende erfaring hos entreprenør gir ofte unødvendig påslag i pristilbud
- Manglende produksjon av større massivtreelementer i Norge

Bioenergi

Fylkesmannen i Telemark har en ajourført oversikt over biobrenselanlegg i fylket. Totalt har ca 70 anlegg fått støtte til utbygging fra IN og Enova. Vi kjenner ikke driftsstatus for alle, men antar at de fleste er i drift. Dette omfatter da alle typer anlegg, fra små ved- og flisfyrte gårdsanlegg til store fjernvarmeanlegg. Totalt bioenergileveranse er estimert 80 GWh, men dette er usikre og temperaturavhengige tall.

I samarbeid med Agderfylkene og Vestfold har vi et felles bioenergi prosjekt gående. Gårdsvarme, varmesalg og nærvarmeanlegg er prioritert. Kjetil Øi er prosjektleder og kan bidra utbyggerne med generell informasjon, enkel forstudierapport, økonomisk vurdering og hjelp til utforming av søknader til Bioenergi programmet. Generelt lave energikostnader utgjør en utfordrende konjunktur for bioenergi, men det er gjort mange befaringer i regi av prosjektet og flere anlegg er under bygging. Mindre anlegg der eier/utbygger kan skaffe rimelig råstoff og drifte selv har ofte en tilfredsstillende økonomi.

Når det gjelder større biobaserte fjernvarmeanlegg har lav strømpris og milde vintre medført en marginal økonomi i anleggene. Dette er anlegg som har basert seg på innkjøp av flis, innleie av personell til drift og vedlikehold og som skal gi et forretningsmessig utbytte. Det har skjedd en endring til at de store biovarmeanleggene nå baserer seg på celluloseflis fra sagbruk, og ikke på energivirke fra nærrområdene. Kompetanse på heltredrift/energivirke som ble bygget opp når det var tilskudd til energiflisproduksjon og bedre markedsforhold blir nå dessverre borte igjen.

Vi frykter at det kan komme nedleggelse eller konvertering vekk fra bio i enkelte biovarmeanlegg i 2016.

Andre miljøtilpasninger i skognæringen.

RECO kurs for skogsmaskinentreprenører - redusert utslipp:

I samarbeid med næringsorganisasjonene gjennomførte vi våren 2015 RECO (Rational Efficient Cost Optimization) kurs i økonomisk kjøring og reduksjon av drivstofforbruk. Over 20 skogsmaskinførere deltok. Ulike tiltak for redusert drivstofforbruk er en vesentlig del av kurset.

Skogsveier- klimatilpasning:

Utfordring i Telemark er å bygge skogsbilveier med bruk av moderne byggeteknikk for å tåle økte nedbørmengder og flom sammen med økt intensitet i vogntogtransporten. Det er også en utfordring å redusere vedlikeholdskostnader og bygge veianlegg som krever mindre tid til ettersyn. Fylkesmannen i Telemark legger i lokale retningslinjer fastsatt 20.12.2012 ved prioritering av tilskudd til skogsveier. Som tiltak for å hindre og redusere risikoen for ras, skade på skogsveier, bebyggelse og annen infrastruktur inneholder retningslinjene føringer om at skogsbilveier med høy byggekvalitet og motstandsdyktighet mot flom og regnskyll skal prioriteres med tilskudd. Minste tillatte stikkrennedimensjon økes fra 300 til 400 mm for hele Telemark. Fylkesmannen i Telemark har satt krav om at byggeplan legges ved søknad om tilskudd, og det er her bl.a. satt fokus på at byggeplanen skal inneholde egen stikkrenneplan som angir stikkrennedimensjon og plassering.

Ny vernskogforskrift-klimatilpasning:

Fylkesmannen har sitt i gang en prosess med å revidere regelverket for hogst i vernskog. En ny forskrift blir trolig vedtatt i 2016. I utkastet til forskrift er det åpnet for å etablere vernskog i ras, skred og flomutsatt skog, for å hindre skader på bebyggelse, veg og annen infrastruktur.

24.3 Produksjon av miljøgoder og reduksjon av forurensninger

Regionalt miljøprogram

Avrenning

Ved utbetaling i 2015 gikk 46% av samlet tilskudd til forurensingstiltak. Dette er en liten nedgang fra 2014. Areal i stubb som det er gitt tilskudd til, er redusert med knapt 6% (vel 2000 daa). Ca 65% av stubbarealet, er i erosjonsklasse 2. Av arealet i erosjonsklasse 2, ligger 13% i prioriterte områder. I Telemark er det Børsesjøvassdraget som er prioritert område.

Tilskudd til endra jordarbeiding er et viktig insitament for å la åkeren ligge i stubb over vinteren. 49% av kornarealet omfattes av tilskudd til endra jordarbeiding. Hvor stor andel av korn i erosjonsklasse 1 som ikke jordarbeides om høsten, har vi ikke kunnskap om.

Det er lik sats for erosjonsklasse 3 og 4. Det er ønskelig at areal i erosjonsklasse 4 i størst mulig grad blir nyttet til grasproduksjon. En høy tilskuddssats for korn/areal i stubb, kan stimulere til korndyrking på arealer vi ønsker skal være grasdekt.

Tilskudd til grasdekte vannveier og vegetasjonssoner mot vassdrag har en ekstra høy sats i prioritert område. Dette er et område med store utfordringer mht avrenning fra jordbruket. Særlig vegetasjonssoner er et effektivt tiltak i så måte.

Kulturlandskap

Om lag 4 mill kr gis i tilskudd til lokalt prioriterte kulturlandskap (utbetaling i 2015). 75% av dette gis til beitearealer. Dette er de mest marginale områdene hvor det er størst fare for gjengroing. Prioritering av arealer som får tilskudd etter denne ordningen kan være utfordrene. Det er laget en modell som hjelpemiddel i utvelgelsen, men det vil alltid være noen som føler seg utrettferdig behandlet.

Biologisk mangfold

Skjøtsel av slåttemark (utvalgte naturtyper) er den viktigste delordningen sammen med tilskudd til bevaringsverdige husdyrraser.

Slåttemark som omfattes av produksjonstilskuddsordningen gis tilskudd gjennom RMP. Arealer som ikke omfattes av produksjonstilskudd, får tilskudd fra DN's ordning for trua og utvalgte naturtyper.

Antall kyr av telemarkfe som har fått tilskudd har økt fra 88 i 2014 til 101 i 2015.

Kulturmiljøer og kulturminner

Om lag 1,1 mill kr er gis til drift av enkeltsetre og fellesetre med mellkeproduksjon, i hovedsak går tilskuddet til enkeltsetre. Tilskuddet pr seter er kr 45 000. Det er viktig å opprettholde setring som en tradisjonell driftsform, og et relativt høyt tilskudd vil være med på dette. På en del setre drives det også lokalforedling, men det gis ikke ekstra tilskudd til dette i Telemark.

Frilutsliv og tilgjengelighet

Om lag 8,5 km med turstier/ferdselsårer i kulturlandskapet får tilskudd via RMP til vedlikehold. Det er ønskelig at det legges til rette for almen ferdsel i kulturlandskapet. Dette bidrar til økt kunnskap og interesse for landbruket. Særlig i bynære områder er dette en ønsket utvikling. Det er derfor et mål at ordningen får økt omfang i åra som kommer.

SMIL

Fordelinga av SMIL-midlene til kommunene tar utgangspunkt i innmeldte behov og sees i sammenheng med måloppnåelse og oppfølging av arbeidsfrister i den enkelte kommune. For 2015 ble det innmeldt et behov på omkring 6 mill. kr fra kommunene, og sammen med inndratte midler var det 3.7 mill. kr til fordeling til kommunene i Telemark. Av dette ble det holdt igjen 0,5 mill kr til fordeling senere i 2015 etter behov fra kommunene. I sin helhet ble disse midlene prioritert til forurensingstiltak og hydrotekniske tiltak.

Vi ser en økning i tendens til at kommunene prioriterer midlene til tiltak innen forurensning, fra 2014 til 2015 er det en økning av andelen tilskuddsmidler til tekniske miljøtiltak. Det er viktig at det jobbes med tiltaksstrategiene og at prioritering av tiltak gjøres i henhold til oppdaterte strategier.

Ny SMIL forskrift trådte i kraft i 2015. Endringen om at SMIL- tilskudd ble avgrenset til foretak som kan få produksjonstilskudd ble informert om gjennom 2014 og sammen med tildelinga for 2015. I tillegg ble det gjennomført en samling for kommunene i mai 2015, rettet mot SMIL ordningen og hydrotekniske tiltak. Fylkesmannen oppfatter at det har vært god dialog med kommunene omkring virkemiddelbruken, og det vises til at forurensingstiltak er prioriterte saker for flere av kommunene.

SMIL -RMP

I modellen for utvelgelse av prioriterte kulturlandskap, er tildeling av SMIL-middel ett av kriteriene. Det er signalisert til kommunene at det er ønskelig å se SMIL-midler i sammenheng med RMP og prioriterte kulturlandskap.

Det er også brukt betydelige SMIL-middel til hydrotekniske anlegg i Børsesjøvassdraget (avrenning, prioriterte områder).

Miljøplan

Forskrift om miljøplan er opphevet fra 1.1.2015, og det har følgelig ikke vært noen oppfølging av dette. Men når det gjelder krav til gjødslingsplan i PT-forskriften, har vi sett at dette har fått mer fokus når kravet er uttrykt mer tydelig enn når gjødslingsplanen inngikk i miljøplan. Det har også vært noe fokus på krav til spredeareal for foretak som har hatt mange husdyr i forhold til arealet.

Drenering

I 2015 ble det innmeldt et behov for tilskuddsmidler på nær 1 mill kr fra kommunene. Dette samsvarer med forbruk i 2013 og 2014. I 2015 var det overført tilstrekkelige midler fra tidligere år, og vi ba derfor ikke om nye midler. Bare en tredjedel av disponible midler til drenering er brukt i 2015. Vi mener at en vesentlig grunn til låber interesse for drenering, er lav tilskudsandel.

Tilskudd fra regionalt miljøprogram utbetalt 2015 etter søknadsomgang 2014 - kroner utbetalt til hovedområder

Embeter	Kulturlandskap	Biologisk mangfold	Kulturmiljøer og kulturminner	Friluftsliv og tilgjengelighet	Avrenning til vassdrag og kyst	Utslipp til luft	Plantevernmiddel	Andre miljøtiltak
FMTE	4279895	524700	1315575	84280	5349185	0	10320	0
Sum	4279895	524700	1315575	84280	5349185	0		

24.4 Økologisk landbruk

24.5 Økologisk landbruk.

Fylkesmannen i Telemark utarbeidet sin handlingsplan for utvikling av økologisk produksjon og forbruk i 2011. Planen bygger på regjeringens mål om økologisk produksjon og forbruk i Norge som har som målsetting at det innen 2020 skal være 15 % økologisk produksjon og forbruk i landet. Med mål, strategier og tiltak for perioden 2012 - 15, har planen lagt til grunn økt satsing på kunnskap, omsetning og forbruk av økologiske produkter.

Arbeidet med gjennomføringen av planen har pågått i fire år. Hvor 2015 er det siste. I hvilken grad planen vil bli revidert ev. utarbeidet på nytt er det foreløpig ikke tatt stilling til. I 2015 har fokus i stor grad vært knyttet til utviklingsprosjekter som fremmer nye markedskanaler for økologisk landbruk. Stikkord her er "Urban farming"

Da Telemark ikke valgt ut som foregangsfylke for noen av de nasjonale økologiske satsingene utarbeidet Fylkesmannen i 2015 en egen strategi for vårt arbeid med landbruk og landbruksrelaterte satsinger i byer og bynære områder. Grunnen var flere, bl.a. et økende antall henvendelser fra prosjekt som oppstår blant engasjerte forbrukere, men med klar landbruksrelatert profil. En bevisst strategi for involvering og virkemiddelbruk på dette område, mener vi klart vil bidra til å bygge et positivt omdømme for det norske landbruket. I tillegg mener vi at dette vil representerer et betydelig næringspotensiale i form av mangfoldige bærekraftige og innovative satsinger i møtet mellom by og land.

Strategidokumentet har fått oppmerksomhet, bl.a. av Norsk Landbrukssamvirke som har oppfordret alle fylker til å etablere lignende strategier. Fylkesmannen i Oslo og Akershus inviterte i november 2015 til det første møte i et nettverk for de som arbeider med bynært- og urbant landbruk i Norge. Foreløpig er det de største byene som har satt fokus på dette, men interessen er sterkt økende for verdiene dette fagområdet representerer landet over. Dette er samtidig også et tverrsektorielt arbeidsområde, hvor skole og utdanning, næringsliv, helse og

samarbeidsplanleggere har ikke mye å hente. Utveksling av kunnskap, erfaringer og ideer er av stor verdi for de som deltar.

Fylkesmannen har i 2015 prioritert å aktivt være med i oppstarten av flere av satsingene som strategidokumentet omhandler. Dette for å bidra til bedre forankring til landbruksnæringa, samtidig som vi ser at det gir anerkjennelse og legitimitet til prosessen. Fylkesmannen har aktivt vært med i to slike prosjekt. Transformasjon av bakgården til Meierigården kultursenter hvor vi også bidro med kr. 50.000 fra våre «klima og miljømidler» samt prosjektering av skolehagen på Sandøya Montessori-skole i Porsgrunn. I tillegg har vi prioritert å sørge for god dialog med nye og etablerte andelsgårder. Fylket hadde i 2015 tre aktive gårder samt en som starter opp i 2016. Nettverksbygging og erfaringsutveksling for å hente ut synergier, vil være en prioritert oppgave for Fylkesmannen også i **kommande år.**

Høsten 2015 var Fylkesmannen vertskap for en gruppe internasjonale studenter i fra mastergradsstudiet i agroøkologi ved Norges miljø- og biovitenskaplige universitet på Ås. Fokusområdet var lokale matvaresystemer og arbeidet endte opp i en rapport som skisserer muligheter for utviklingen av det urbane- og bynære landbruket i Norge og Telemark. Agroøkologi omhandler landbruk, mat og miljø sett i sammenheng. Studentene fordyper seg i møtet mellom natur og samfunn, økologi og hvordan våre handlinger påvirker samfunnet. Handlingskompetanse og utdanning av hele menneske vektlegges. Gjennom intervjuer, dialog og analyser har studentene fordypet seg i status for hvordan lokal matsystemer fungerer i Grenland og kom ut i fra dette komme med en anbefaling for hvordan disse kan forsterkes og utvikles videre. Tilsvarende gruppe med studenter arbeider i fire andre fylker.

I september 2015 inviterte Fylkesmannen til en inspirasjonsdag for kjøkkenhagen for personalet tilknyttet barnehagene i Telemark. Dette blei gjort i samarbeid med Utdannings- og vergemålsavdelingen, samt Telemark Landbruksselskap og Århus Gård. Landbruket representerer uten tvil unike lærings- og inspirasjonsarenaer for den oppvoksende slekt. Økt kunnskap om økologi, klima og de store sammenhengene er fundamentet for å lykkes med det grønne skiftet. Tidlig involvering i egen dyrking er i så måte en slik arena. Med 60 deltakere / involverte bekreftes aktualiteten av temaet, og ambisjonen er således å arbeide videre med teamet.

På den tradisjonelle økologiske landbrukssida har Fylkesmannen i 2015 fulgt opp tidligere igangsatte tiltak som har blitt støttet av handlingsplanmidlene som Fylkesmannen mottok fram til 2014. I hovedsak har dette dreid seg om satsingen med «Økomelk Grenland» Dette tiltaket har Fylkesmannen tidligere rapportert på og oppfølging nå består i å se på muligheter for en realisering. Videre er det i Midt Telemark igangsatt et 3 årig utviklingsprosjekt «Frukt i fokus» hvor målsettingen er å sikre rekrutering og opprettholde et aktivt fruktmiljø i hele Telemark. Økologisk fruktproduksjon er et av feltene som prosjektet skal ta for seg og her meldes det om både interesse og god utvikling.

Statistisk så har siste år vært stabil på flere områder innenfor de ulike økologiske produksjonene i Telemark. Økologisk jordbruksareal ligger nå på i underkant av 7% av totalarealet, en liten økning fra fjoråret. Gras utgjør ca. 90 %. For korn så har det siste år vært en økning på nesten 30 % noe som er svært positivt. For frukt og grønt er tallene stabile fra forrige år. På den økologiske husdyrsida er det for ammekyr nedgang på 15 %, for mjølkekyr har nedgangen vært 20 %. For storfe, sau og høns har det også vært en nedgang . Antall foretak som er registrert i kontrollordningen til DEBIO har vært stabil på rundt 100 virksomheter de siste åra men i fjor falt antallet til 95.

Fylkesmannen vil gjennom det videre arbeidet de neste åra legge mer vekt på å videreutvikle de sterke økologiske produksjonsmiljøa i fylket, spesielt innen melk, kjøtt og frukt, samt å stimulere til at økologiske produsenter forblir økologiske i framtida. Samtidig ser vi på det som en utfordring å nå målsettingen om 15% økologisk i 2020, med bakgrunnen i den begrensede veksten innenfor området de siste åra, samt at stimuleringsmidlene som var direkte knyttet til handlingsplanen nå ikke lenger eksisterer.

Ressursrapportering

Resultatområde Kapittel 0525 Fagdep.

Oppgaver under LMDkr 8 481 775,03kr 8 923,00

Sum: kr 8 481 775,00kr 8 923,00

Resultatområde 01 Naturmangfold

Helhetlig vannforvaltning

Vi har bidratt i arbeidet med regional plan for vannforvaltningen i Vannregionene Vest-viken og Agder i tett samarbeid med prosjektlederne i vannregionen og vannområdene. Planene ble vedtatt i de respektive Fylkesting i 2015.

Vi har deltatt aktivt i Vannområdenes arbeids-utvalg, styringsgrupper og vannområdeutvalg.

Dette arbeidet er svært ressurskrevende med mye møtevirksomhet.

Samarbeidet med kollegaer hos Fylkesmennene i vannregionene om faglige spørsmål fungerer godt.

Det ble igangsatt overvåking i alle vannområdene i fylket. Vår rolle som sektormyndighet i regulerte vassdrag, avløp og delegert industri blir ivaretatt slik som forutsatt. Planlegging av egne tiltak skal igangsettes når de regionale vannforvaltningsplanene er vedtatt av regjeringen i 2016 og sektorene skal planlegge sine tiltak.

Vi har bistått Vannregionmyndigheten fortløpende på forespørsel og ved eget initiativ.

Oppdatering og kvalitetsikring av innholdet i Vann-nett.

Vann-Nett er blitt oppdatert og kvalitetssikret i samarbeid med prosjektledere i Vannområdene og i henhold til forespørsler fra VRM. Det er avholdt egne møter hvor dette har vært tema i vannregionene. Nye oppdateringer i Vann-Nett igangsettes når databasen åpner i 2016.

Bruke midler til overvåking i tråd med regionalt overvåkingsprogram.

Vi laget plan for overvåking 2015 og det ble igangsatt overvåking i alle vannområdene i fylket. Prosjektledere har vært involvert i dette. Kommunal sektor deltar med sine bidrag til vannområdene. Vannkraftbransjen utfører undersøkelser / overvåking hvor vi blir involvert eller holdt orientert.

Vi avventer direktoratet sin prioritering av virksomheter som Fylkesmannen skal pålegge medvirkning av i overvåkningen. Vi har bidratt til at industriens overvåkningsopplegg for Grenlandsfjordene er samordnet og igangsatt. Programmet er også samordnet med det regionale programmet.

Vi har deltatt i fagforum Ytre Oslofjord og Fagrådet for Ytre Oslofjord. Vannregionmyndigheten avsluttet i 2015 prosjekt «Ytre Oslofjord». Arbeidet skal videreføres på en annen form i 2016.

Sikre at SMVF er vurdert etter gjeldende veiledning.

Sterkt modifiserte vannforekomster (SMVF) er vurdert i samarbeid med Vannregionmyndigheten(e). Tiltak og miljømål er fastsatt i henhold til bestilling fra disse (VRM).

Miljøhensyn i vassdragsreguleringssaker

Arbeidet med oppfølging av regulerte vassdrag er stadig mer krevende. Ofte drevet av eksterne aktører. Etterspørsel og behov for vår fiskefaglige kompetanse og myndighet er derfor stor.

Vi følger nye utbyggingssaker tett. Vi ber om tilleggsundersøkelser når utredningene ikke er tilstrekkelige. Vi har i 2015 levert innsigelse til søknad om utbygging i Oterholtfossen i Bø. Dette har resultert i at utbygger har trekt søknaden og fremmet ny søknad med et mindre og mer miljøvennelig alternativ.

Fylkesmannen gir og følger opp utsettingspålegg i regulerte vassdrag.

Fylkesmannen har på initiativ fra Statkraft etablert en arbeidsgruppe for drøfting og planlegging av biotopforbedrende tiltak for storørreten i Tokkeåi. Arbeidet har vært utfordrende med sterke motsetninger mellom ulike aktører. Tiltak er imidlertid planlagt og delvis gjennomført.

Forvaltning av anadrom laksefisk og innlandsfisk

Prioriteringene innen fiskeforvaltning er sterkt påvirket av ansvaret for drift av den elektriske fiskesperra ved Kjeldal sluse (se under fremmede arter). Nedre del av vassdraget er godt organisert og foretar fangstregistrering. Den øvre delen (overfor Skotfoss) er ikke organisert eller foretar fangstregistreringer, dette til tross for flere henvendelser fra Fylkesmannen. En konsekvens av dette kan være stenging av fiske neste sesong.

Midtsesongevaluering av laksefiske.

Nedre del av vassdraget har levert en svært positiv midtsesongevaluering og fått utvidet fisketiden med 15 dager i tråd med forhandsavtalte tiltak.

Laks i Kragerøvassdraget.

Vi har ikke hatt kapasitet til å arbeide med dette. Avventer tilbakemeldinger fra direktoratet.

Fiskeetrapp ved Møllefossen i Skien sentrum.

Prosessen med ombygging av laksetrappen i Møllefossen er i god gang. Miljødirektoratet har bevilget midler til etableringen og dialogen rundt alternative løsninger har god fremdrift.

Tiltak for bedre fiskevandring ved Skotfoss

Vi har bedt NVE konsesjonsbehandle kraftproduksjonen ved Skotfoss i Skien kommune (Akershus energi). Det er nødvendig å følge opp Akershus energi og laksetrappene i området. Dette fordi de ikke fungerer slik de skal og reduserer vandring videre til oppvekst og gyteområder i Norsjø. Ved Skotfoss er damanlegget en betydelig flaskehals for laks i vassdraget. Tidvis går det ikke vann i trappa noe som er et vesentlig problem under gytevandring. Det er heller ingen løsninger for utvandring av smolt eller større fisk.

Viltforvaltning

Søknader om tilskudd til vilttiltak (ikke-høstbare arter) på kr 150 000 er prioritert og fordelt. Midlene har i hovedsak gått til kunnskapsoppbygging av rødlista arter.

I forbindelse med utvidelse av jakt på grågås etter forutgående høring (jaktstart 26. juli) har vi fått utarbeidet et utkast til ny forvaltningsplan for gjess i Telemark.

Hvitkinngås har i løpet av få år økt sterkt i antall ved kysten. Denne arten kan trolig også bidra til å forsterke problematikken omkring beiteskader på innmark. Vi har derfor tatt den med i forvaltningsplanen.

Vi har hatt en klagesak med bakgrunn i miljøinformasjonsloven til behandling. Saken er prinsipiell og den først vi har hatt av denne typen. Saken har i tillegg vært til behandling hos Sivilombudsmannen.

Rovviltforvaltning

Vi har i samarbeid med de tre andre fylkene i rovviltregion 2 administrert kvotejakta på gaupe. Tilskudd til forebyggende og konfliktdpende tiltak er fordelt. Til grunn ligger blant annet forvaltningsplanen for region 2.

Det har vært noen problemer med skade på beitende husdyr denne sesongen forårsaket av ulv på vandring. Det er etter søknad gitt skadefellingstillatelser på en ulv i deler av fylket i hele juli og deler av august. Det er ikke felt ulv ved skadefelling, men to ulver er felt under lisensjakt. Fylkesmannen oppfatter situasjonen i forhold til gaupe som roligere i år. Dette kan ha med et større uttak av gaupe under jakt i vinter å gjøre.

Forvaltning av villrein

Fylkesmannen påser at kommunene i forbindelse med arealplaner følger retningslinjene i de regionale planene og fremmer om nødvending innsigelse. Vår erfaring er at kommunene ikke føler alt for sterkt eierskap til disse planene. Det gjelder både i disp. - saker og regulerings- og kommuneplaner.

Vi har i år påklaget tre disp-saker og hatt innsigelse til en reguleringsplan med utgangspunkt i regional plan.

Fylkesmannen er representert i arbeidet med prosjektet «Lufsjåtangen» som er en oppfølging av tiltaksdelen i Hardangerviddaplanen. Prosjektet strever med å sette mandatet ut i praktisk handling som følge av krevende politiske føringer som ikke har tatt inn over seg det faktiske kunnskapsgrunnlaget.

Hardangerviddaplanen åpner ikke for vinterbrøytet vei over Imingfjell mellom Nore og Uvdal i Buskerud og Tinn i Telemark. Disse to kommunene fremmet imidlertid en søknad til sine respektive fylkeskommuner om

vinterbrøytet vei over dette viktige vinterbeiteområdet. Fylkesmennene i Hordaland, Buskerud og Telemark har i et felles brev gått sterkt i mot dette. Dette resulterte i at Telemark fylkeskommune avslo søknaden med henvisning til hensynet til villreinen og det ble ingen vinteråpen veg til tross for at Buskerud fylkeskommune var positiv til å brøyte vegen.

Forvaltning av verneområder og opprettelse av nye verneområder

Forvaltning av verneområder– forvaltningsplaner

Vår hovedprioritet har som i foregående år vært å gjennomføre ulike skjøtselstiltak i områder med forvaltningsplan. Det gjenstår fortsatt å slutføre to forvaltningsplaner: Årnesbukta NR og Langesundstangen NR/Steinvika NR.

For førstnevnte område var det et mål å få planene på høring første halvår 2015, men av kapasitetsgrunner har vi ikke gjennomført det. Det er et mål å få dem på høring i løpet av våren 2016.

For sistnevnte forvaltningsplan er det inngått avtale med en ekstern leverandør om leveranse av geologisk del til planen første halvår 2016. Tidligere avtale med regiongeologen er kansellert. Vi tar sikte på høring av planen i løpet av høsten 2016.

Skjøtsel

Skjøtselstiltak i totalt 17 verneområder er gjennomført som planlagt. Det er gjort tjenestekjøp for skjøtsel i 14 verneområder i tråd med tildeling fra SNO. Dette gjelder Børsesjø NR, Stranda NR, Ørstvethalvøya PFO, Hellås NR, Gjermundsholmen PFO, Langøya LVO, Vinjekilen NR, Stråholmen LVO, Stråholmen NR, Jomfruland LVO, Sandbakken NR, Burøytjern NR, Hellesengtjenna NR og Frydensborg PDFO. Det er også gjennomført skjøtsel i Åsstranda NR, Åbyelva NR og Risøya PFO i regi av SNO og grunneiere. Samtlige tiltak i 2015 er oppfølging av tiltak fra 2014 og tidligere år, med unntak av Frydensborg som er «nytt».

Data om verneområder i Naturbase

Vi har til nå ikke hatt kapasitet til å gjennomføre en systematisk gjennomgang av eksisterende data for alle verneområdene. Vi har prioritert kvalitetssikring av de nyere verneområdene i basen. Det videre arbeidet ble igangsatt i annet halvår 2015 og planlegges videreført i 2016.

Fylkesmannen initierer og følger fortløpende opp jordskifterettens grensemerking av nye verneområder.

Lokal forvaltning: LVO Brattefjell-Vindeggen

Verneområdestyre for Brattefjell-Vindeggen landskapsvernområde gjennomførte i løpet av året 5 ordinære styremøter, og behandlet til sammen 34 saker. Dispensasjonssakene omtrent likt fordelt mellom byggesaker og motorferdselsaker

Revidert forvaltningsplan er ferdig utarbeidet, og ble sendt Miljødirektoratet for faglig godkjenning. Denne legges ut til høring når direktoratet har godkjent utkastet.

Verneområdeforvalteren har i perioden deltatt i en referansegruppe for sti- og løypeplan i Hjartdal kommune. Dette for å ivareta verneområdets interesser. Forvalteren har også deltatt i et prosjekt som jobber med kartlegging av områdebruk og trekkveier for villreinen i Brattefjell-Vindeggen.

I løpet av året har forvalteren hatt 19 dager i felt. I tillegg til ordinært tilsyn, domineres feltarbeidet av befaringsobjekt der det er søkt dispensasjon, samt kontroll av stølsvoller som det er gjennomført rydding på.

I 2015 ble det utarbeidet 7 prosjektoppgaver av studenter ved Høgskolen i Telemark avdeling Bø. Disse oppgavene hadde alle tema fra Brattefjell/Vindeggen, og var et samarbeid mellom høgskolen og verneområdeforvalteren.

Jomfruland nasjonalpark.

Forslaget om vern var på høring i 2015. Kragerø kommunestyre behandlet saken i møte 4.februar 2016 og vedtok enstemmig at kommunen er positiv til opprettelse av Jomfruland nasjonalpark og Østre- og Vestre Stråholmen landskapsvernområder. Det er lagt vekt på medvirkning fra eiere og brukere, og tilbakemeldingene fra deres organisasjoner tilsier at de er fornøyde med prosessen. Kragerø kommune og Telemark fylkeskommune har deltatt aktivt. Det er derfor i stor grad et felles, omforent forslag som legges fram. Fylkesmannen mener at både lokale og sentrale interesser er ivaretatt i arbeidet. Etter lokal og sentral høring er det gjort noen endringer av

grenser i sjø og en del justeringer i verneforskriften og i retningslinjene. Etter Fylkesmannens vurdering tilsier ikke endringene at det er behov for ny høring.

Skogvern

Gjennomføring av frivillig skogvern.

Det ble sendt oppstartmelding på fire nye områder og en utvidelse av eksisterende reservat per medio januar 2015.

Etter avtale med direktoratet ble følgende områder sendt på høring:

Burmannsfjellet (Skien), Eikelifjellet (Skien og Nome), Trolldalsfjellet (Skien), Omnflug (Notodden), Bratterudskogen (Tinn), Krålen (Fyresdal), Brårfjell (Fyresdal), Minnesjø (Nome) og utvidelse av Trillingtjennane (Drangedal).

Fylkesmannen leverte tilrådning for Burmannsfjellet, Eikelifjellet, Trolldalsfjellet og Omnflug i mai 2015. Bratterudskogen, Brårfjell, Krålen og Minnesjø, samt utvidelse av Trillingtjennane ble levert i juni.

Alle områdene unntatt Krålen (Fyresdal) ble vernet ved kongelig res. desember 2015.

I tillegg har vi vurdert 12 nye tilbud som aktuelle for frivillig vern der det er gjort naturfaglige undersøkelser i 2013 og 2014. Vi har også mottatt tilbud om fire områder som det er takket nei til.

Vi har dessuten meldt inn åtte nye områder for naturfaglige undersøkelser i 2015. Det er med andre ord økende interesse for ordningen med frivillig vern av skog, og det er mange aktuelle områder som det kan arbeides videre med i 2016.

Kartlegging av kalkskog.

Forslag til undersøkelsesområder er levert som forutsatt. Forslaget omfatter 42 områder. Alle 266 grunneiere i aktuelle undersøkelsesområder er varslet pr brev.

Arbeid med og forvaltning av trua arter, inkl. utvalgte naturtyper (UN) prioriterte arter (PA)

Videreføre arbeidet med handlingsplan for slåttemark.

En rekke områder i fylket er i aktiv drift. Fylkesmannen har bl.a. tatt initiativ til skjøtsel i tre nye områder på kalkgrunn/basalt i 2015 som er restaurert/slått. Se vedlegg til foreløpig årsrapport for utfyllende opplysninger.

Videreføre arbeidet med handlingsplan for høstingsskog.

I 2015 er det gitt tilskudd til restaurering/lauving i hele ni områder, hvorav sju nye.

Handlingsplan for hubro

Arbeidet er videreført (samarbeid med Buskerud) for å planlegge og gjennomføre tiltak på linjenett ved aktive hekkelokaliteter. Det er også gjennomført supplerende kartlegging av hekkelokaliteter. Det er mottatt midler fra Fylkesmannen i Nord - Trøndelag til tiltakene og oppdraget er satt bort til ekstern konsulent.

Arbeidet med en egen handlingsplan for fremmede arter i Telemark er initiert, men har ikke blitt fullført.

Tiltak mot rynkerose.

Det er gjennomført bekjempelse i fem naturvernområder (oppfølging av tidligere år samt noen nye forekomster), og det er gjort systematiske kartlegginger i to områder der til dels mange nye forekomster er avdekket. Pr 2015 er kun ett individ bekreftet dødt.

Sanering av signalkreps.

Ingen planer for dette i 2015. Det er ikke lenger noen kjente forekomster av signalkreps i fylket, men tips som ikke er bekreftet kan tyde på at det foregår utsetting av kreps hentet fra Sverige.

Vandringshinder mot gjedde (fiskesperre):

Den elektriske fiskesnerra har gitt oss nye utfordringer i 2015. Det ble funnet store mengde død fisk i snerra sist

vår. I tillegg ble det flere ganger fanget levende gjedder mellom sperra og Kjeldal sluse. På denne bakgrunn er det gjennomført et utredningsprogram for å se på de hydrodynamiske forholdene i sperra. Rapporten fra utredningen viser at vannet til tider beveger seg oppover mot slusa slik at fisk som er paralyisert av strømmen kan bli fort gjennom sperra. Dette er funn som viser at sperra ikke utgjør en 100 % sikker hindring for gjeddass oppvandring i vassdraget. Rapporten viser også at det ikke er nok vann tilgjengelig i vassdraget for å skape en tilfredstillende vannhastighet gjennom sperra. Mulighetene for å gjøre tiltak for å gjøre sperra mer effektiv synes derfor å være små. Vi vil på denne bakgrunn levere en instilling og vurdering av framtidig drift til Miljødirektoratet tidlig i 2016.

Resultatområde 03 Friluftsliv

Vår aktivitet på området er tilpasset endret oppgavefordeling og vi har derfor hatt relativt liten aktivitet. Vi håper imidlertid nå å øke innsatsen noe på dette området. Det er spesielt gjennom vårt arbeid med arealplaner at vi ivaretar hensynet til friluftsliv.

Ivaretagelse av attraktive friluftsområder

Hoveddelen av dette arbeidet skjer gjennom vår behandling av ulike typer planer som vi har til behandling/uttale. I tillegg bistår vi kommunene i den grad de ber om råd og veiledning.

Fylkesmannen som grunneier/rettighetshaver på vegne av staten i statlig sikra friluftsområder

Håndterer innkomne henvendelser og følger opp om nødvendig. Samarbeider med Skjærgårdstjenesten om oppfølging og ettersyn.

Forvaltning og drift av de statlig sikra friluftsområdene

Følger arbeidet i Skjærgårdstjenesten gjennom deltakelse i møter lokalt. Har også medvirket i arbeidet med utbedring av brygge på Øytangen og området ved Tårnbrygga på Jomfruland

Midler til skjærgårdstjenesten er fordelt til kommunene.

Tilrettelegging for jakt og fiske

Besvarer innkomne henvendelser og gjør kun det helt nødvendige uten å være aktive på området.

Resultatområde 04 Forurensning

Vi har relativt begrensede ressurser på forurensningsområdet og er følgelig svært sårbare. Vi konsentrerer innsatsen til arbeid med behandling og oppfølging av tillatelser og tilsyn. Andre oppgaver som forurenset sjøbunn og skipsverft har vært prioritert lavt. Ny stilling der 50 % er tillagt arbeid med forurenset sjøbunn og 50 % er tenkt brukt til tilsyn. Dette vil styrke begge disse fagområdene.

Det er behov for å styrke arbeidet med oppfølging av kommunale avløpsanlegg. De gjennomførte tilsynene har avdekket til dels betydelige avvik som krever omfattende oppfølging og fornying av tillatelser. Vi ser konturene av utfordrende og langvarig oppfølging av flere større anlegg. Styrking av dette arbeidet forutsetter imidlertid at vi fortsatt har lav prioritet på støy, luftforurensning og forurenset grunn. Vi må også nedprioritere andre oppgaver noe og gjennomfører intern opplæring for å dekke fagområdet bedre.

Luftforurensning og støy fra veg og bane er godt ivare tatt av andre aktører; Grenlandskommunene, Jernbaneverket, og Statens vegvesen. Ut fra en forurensningsmessig vurdering mener vi det er uproblematisk for oss å ha et lavt ressursforbruk på dette området. Vi utnytter de mulighetene vi har til å ta tak i planer der vi vurderer støy som en utfordring.

Sedimenter

Mudre dumpe- og utfyllingsaker

Behandles fortløpende. Vi har i år gitt 8 tillatelser til mudring. Det er små saker fra 10m³ til 1250m³. Vi har

Skipsverft

Det er gjort en detaljert rapportering til Miljødirektoratet. Vi har to lokaliteter som har uavklart forhold til forurenset grunn.

Forurenset sjøbunn

Det ble ansatt ny medarbeider for arbeid med sedimenter fra medio august. Arbeidet startet høsten 2015. Oppstartsmøte for avklaring av arbeidsopplegg ble holdt medio september 2015. Referansegruppe for Renere Grenlandsfjorder ble re-etablert desember 2015. I tråd med mandat fra Miljødirektoratet er arbeid med videre avklaring av mulige kilder til dioksin og andre miljøgifter fra kilder på land til Grenlandsfjordene startet.

Grunnforurensning

Vi har noe etterslep på oppdateringen av grunnforurensningsdatabasen særlig knyttet til manuelle og automatiske brukstilfeller. Dessuten står vi fortsatt uten at to lokaliteter ikke er endelig avsluttet; Svelgfoss og Klaumannsjøen.

Akutt forurensning

Det har ikke vært noen hendelser der vi har vært direkte involvert. Vi følger opp området som forventet.

Avfall og gjenvinning

Vi har behandlet 4 tillatelser/endring av tillatelser for mottak/lagring av avfall og 1 for behandling av slam. Vi har behandlet en klagesak på kommunens bruk av tvangsmulkt i en forsøplingssak. Vi informerer kommunene om nettstedet Miljøkommune i vår løpende kontakt. Særlig innenfor forsøpling driver vi stadig veiledning av kommunene.

Deponiene er fulgt opp gjennom årsrapporteringen, og alle rapportene er godkjent innen fristen 1.6. Vi har fortsatt ikke avsluttet deponiaksjon for 2014 for ett aktivt deponi og et deponi i avslutningsfasen. Det aktive deponiet hadde frist til å sende inn dokumentasjon 1.2.16. Deponiet i avslutningsfasen har lagt fram en tidsplan på avslutning av deponiet og lukking av avvik fra 2014. Fylkesmannen har akseptert fremdriftsplanen og ser at disse to sakene henger sammen. Begge de omtalte deponiene har gjort et omfattende arbeid, med betydelig bistand fra eksterne konsulenter.

Følge opp avfallsplaner for eksisterende havner.

Det er kartlagt 154 havner i Telemark. Det er sendt inn 4 fellesplaner fra fylkets kystkommuner og 2 fellesplaner for industrihavnene i Telemark. Alle de 6 fellesplanene er godkjent innen fristen og dekker til sammen 153 havnelokaliteter.

Vurdere behov for tillatelse som følge av IED.

Vi har trolig ikke anlegg som pt. mangler tillatelse, men som evt. vil omfattes av IED.

Avløp

Tidligere kontroller og et sterkere fokus på oppfølging av forskriftskravene i kap 14 har medført et betydelig økt arbeid med avløpsanleggene. Ny utslippstillatelse for ombygget/ nytt Bø renseanlegg er behandlet ferdig i 2015. Arbeidet med to andre nye oppdaterte tillatelser (Rjukan ra og Ramsflog ra) er startet opp med mål om fullføring i 2016. Også de fire renseanleggene Elstrøm, Heistad, Knarrdalstrand og Kragerø har gjennom våre kontroller i senere tid, fått avdekket behov for oppdaterte krav, bl.a. om overløpsregistreringer, tidsplan for rehabiliteringstiltak på ledningsnett, evt. skjerpede rensekrav mm. Oppfølging av disse startes opp fra 2016 etter en nærmere prioritert rekkefølge.

Prosessen med gjennomføring av akkreditert prøvetaking har i slutfasen medført at noen anlegg ikke er akseptert av Norsk Akkreditering. Dette som følge av mangler knyttet til mengdemåling. Prøvetakingen fortsetter imidlertid etter vanlig praksis. Utbedringstiltak pågår. Vi registrerer at det for noen anlegg er usikkert om rensekravene fortsatt vil overholdes når utslippene fra overløp blir regnet med i samsvar med forskriftskravene. Dette vil vi ha særlig fokus på i vår videre oppfølging av renseanleggene.

Sikre at kodeverket for KOSTRA-rapportering er riktig og har oppdaterte tall for personekvivalenter og

belastning i BOF5. Gjennomgå data for tungmetaller og organiske miljøgifter og følge opp kommunene ved behov.

De to oppdragene er fulgt opp overfor driftsassistansen og noen kommuner, men ikke fullført innen fristen. Det er noen generelle mangler i kommunenes rapportering på avløp som avdekkes ved endring fra Kostrarapportering via SSB til Altinnrapportering via Fylkesmannen. Arbeidet krever en oppfølging overfor alle kommunene med kap 14 – anlegg. Dette er påbegynt og følges ved egenkontroll- rapporteringen for 2015 med et brev som klargjør rapporteringskravene og med felles oppfølging av kommunene via driftsassistansen. Vi anser at denne nye ordningen for rapportering fra i år lettere vil avdekke mangler i rapporteringen.

Luftforurensning

For kommunene i Grenland driftes et fellesprogram for overvåking av luftkvaliteten av interkommunalt kontor for miljørettet helsevern i Grenland. Det antas at oppfølgingen av regelverket og kompetansen på området ivaretas på en tilfredsstillende måte. Vi veileder og bistår ved behov, men blir i liten grad forespurt.

Støy

Støyhensyn i plansammenheng er et område vi av ressursmessige hensyn har nedprioritert. Vi fanger likevel opp de planene med de mest åpenbare støykonfliktene, men burde nok vært noe mer i forkant med innspill.

Det ble gjennomført en oppdatert kartlegging av støy fra veg og bane i 2013. Denne viste at det ikke er behov tiltak i Telemark i henhold til kravene i forskriften.

Resultatområde 05 Klima

Vi følger opp klimaspørsmål i alle plansaker. Det samme gjelder SPR for samordna ATP. I alle plansaker er vi også nøye med å følge opp *Regional plan for samordna areal og transport* da denne er et viktig element i arbeidet med utslippsreduksjoner i fylket. Tett og tydelig oppfølging av planleggingen i våre byer er nødvendig for å få kommunene til følge disse retningslinjene. Samordna ATP- kan være et utfordrende tema for mange små distriktskommuner der boligbyggingen er på et svært lavt nivå (0 – 5 pr år).

Klimanettverk

Vi er ikke kjent med at det finnes noe interkommunale klimanettverk i fylket. Som følge av stor utskifting av fagfolk har vi overført ansvaret for arbeidet som klimakontakt til en av våre nye fagpersoner innen plan. Vi er derfor inne i en periode der vi bygger ny kompetanse på området

Klimatilpassing er et tema ved behandling av alle arealplaner og andre kommunale planer. Beredskapsavdelingen jobber også med temaet innenfor sitt oppdrag. Som veiledning overfor kommunene holdt vi i desember 2015 en fagdag, der halve dagen var viet klimatilpassing. Fokus var på oppdatering av kunnskap om klimaendringene (etter rapporten «Norge 2100» kom), og erfaringsoverføring fra NVE og en foregangskommune på klimatilpassing.

Sammen med embetsledelsen inviterte vi Telemark fylkeskommune, KS, Statens Vegevesen og NHO til et møte i september der vi ønsket å drøfte et samarbeid om arbeidet med ulike klimaspørsmål. Etablering av klimanettverk var et av temaene vi drøftet på møtet. Vi fortsetter dette arbeidet med sikte på å konkretisere felles samarbeidstiltak i 2016.

Resultatområde 00 Tverrgående virkemidler

Vi har deltatt i alle de landsdekkende tilsynsaksjonene. For avløp gjelder at vi har kontrollert tre anlegg i aksjonen samt ett anlegg ved egeninitiert revisjon . Som nevnt tidligere er det behov for å styrke tilsynsaktiviteten knyttet til kommunale avløpsanlegg. For å få til dette må vi omprioritere og styrke den interne kompetansen på området. En effekt av dette er at vi ikke har kunnet gjennomføre så mange tilsyn som planlagt da avløpstilsynene nå binder opp to medarbeidere. De gjennomførte tilsynene på avløpsanlegg har dessuten vist seg å være svært tidkrevende.

En forskyvning i ressursbruken og samt noe sykefravær har svekket produksjonen. Vi har derfor ikke kunnet gjennomføre tilsyn og behandlet tillatelser i det omfanget vi har planlagt. Fra medio august er vi styrket med en 50% stilling på tilsynsområdet slik at vi regner med å rette opp noe i forhold til planlagt tilsyn

I 2015 hadde vi planlagt å fornye flere utslippstillatelser for avløpsanlegg. Her er vi imidlertid avhengig av fremdrift i arbeidet i kommunene og nær dialog under veis. For ett par anlegg er ikke tillatelsene ferdigstilt slik som planlagt i 2015, og arbeidet videreføres og ferdigstilles i 2016.

Miljøhensyn i planlegging

Vi har hatt stor utskifting av fagfolk på området. Ingen har nå over ett års erfaring. Gjennom innsigelsesprosjektet har vi fått midlertidig styrking av fagområdet med en stilling. Mange nye fagfolk har til en viss grad påvirket vår veiledning overfor kommunene. Men vi har likevel arrangert to fagsamlinger for planleggere m.a. med teka mklima og klimatilpassing.

Vi prioriterer de store og arealkrevende sakene og tar sikte på å delta så tidlig som mulig i planprosessene gjennom tett dialog og bruk av planforum (på initiativ fra kommunene).

Mange av de kommunene med sterkest utbyggingspress har rullert sine arealplaner. Vi har derfor hatt mange innsigelser dette året – særlig gjelder dette innen naturmangfold. For de fleste har vi greidd å løse innsigelsene uten at de må sendes videre til KMD. Kun for kommuneplanen for Kragerø har vi hatt innsigelser som har gått til KMD. Erfaringen vår på grunnlag av disse prosessene er at vi må møte kommunene tidligere i planprosessen - dvs. mellom oppstart og offentlig ettersyn. Det gjelder særlig overordna planer.

Sentrale konfliktpunkter som vi følger tett er tema knyttet til strandsone, naturmangfold, ATP og hensyn til villrein. Se ellers resultatområde 66.

Vi har denne statistikken for arbeidet med planer.

Behandlede planer:

- Kommuneplaner 12
- Kommunedelplaner 10
- Reguleringsplaner 195

Det er gitt innsigelse til 9 planer totalt 53 forhold som temamessig er fordelt slik:

- Naturmangfold 35
- Vann og vassdrag 12
- Landskap 2
- Klima 2
- Støy 1
- Kraftlinjer 1

To planer har vært til mekling og en er avgjort i departementet.

Tilsyn og konsesjonsbehandling

Tilsyn

Aksjon biloppsamlingsplasser.

Deltok med 2 kontroller. Vi har 8 anlegg og var på flere av disse i fjord derfor passet det ikke med flere i årets aksjon.

Aksjon mineralavfall.

Har deltatt i aksjon. 7 anlegg er tilskrevet. Vi har konkludert med at 2 stk. er anlegg med mineralavfall.

Aksjon vaskerier og renserier.

Har deltatt med 4 kontroller.

Aksjon avløpsanlegg.

Deltok og gjennomførte 3 kontroller. Dette er svært ressurskrevende arbeid da kontrollene var meget omfattende.

Aksjon mudre- og utfyllingssaker.

Vi deltok ikke da vi ikke hadde noen pågående saker når aksjonen kom.

Egen initiert tilsyn

Vi har gjennomført 15 egeninitierte tilsyn. Hvorav 11 i en lokal aksjon i videregående skoler og høyskoler. Det har dessuten gått med mye ressurser til gjennomføring av revisjon med Seljord avløpsanlegg.

Vi opprettet ikke kontrollplan i f-basen for 2015. Vi gjorde en feil og dette ble oppdaget for seint til at det lot seg rette opp.

Konsesjonsbehandling

I 2015 er det gitt tillatelser og endring av tillatelser for følgende virksomheter:

- Anlegg for massgjenvinning
- Anlegg for betongproduksjon
- Kommunalt renseanlegg
- 10 tillatelser til mudring og utfylling
- Tillatelse til utslipp fra vannbehandlingsanlegg
- To større avfallsmottak for ekstraavfall fra husholdninger
- Anlegg for kompostering av kloakkslam
- 4 endringer av tillatelser for avfallsanlegg.

Alle IPPC bedrifter skal ha risikoklasse 3 eller lavere.

vi har tre galvaniserte bedrifter som har fått endret risikoklasse.

Avklare og følge opp treimpregnering, treplateproduksjon og metallfragmenteringsanlegg opp mot nytt IED-direktiv.

Forespørsel vedrørende produksjonskapasitet, prosess og utslipp er sendt ut til relevante virksomheter innen treimpregnering, treplateproduksjon og metallfragmenteringsanlegg. Svar er mottatt fra samtlige virksomheter. Fylkesmannen følger opp saken i tråd med videre retningslinjer og fremdriftsplan fra Miljødirektoratet.

Kunnskapsgrunnlag og miljøinformasjon

Databasen forurensning

Vi har stort sett oversikt over Forurensnings-basens tilstand og er stort sett ajour med innlegging av data ved saksbehandling av søknader og meldinger.

Natumannfold

Kvalitetsheving av skoglokaliteter er prioritert i år. Det er gjennomført kartlegging av naturtyper i den del av Bamble kommune ifbm kommuneplanens arealdel, gjennom et spleiselag mellom kommunen og Fylkesmannen.

Kart og geodata

17 av Telemark sine kommuner har enten samarbeidsavtaler mht kartinnsynsløsninger (for eksempel Vest-Telemark kommunene) eller egne løsninger. Kun Hjørtedal har lenket seg opp mot Fylkesmannen i Telemark sin innsynsløsning.

De fleste kommunene har og lastet ned Miljødirektoratets data fra det offentlige kartgrunlaget (DOK).

Gjennom oppfølgingen av plansaker (høringsbasen) veileder vi kommunene om aktivt bruk av DOK og dermed miljødata slik at disse tema er vurdert og tatt hensyn til i utarbeidelse av planer.

Embetets GIS-koordinator har jevnlig kontakt med kommunene samt at han og er med i Geovekst-prosjekter.

Geodataene som vi produserer blir fortløpende kvalitetssikret, vedlikeholdt og ajourholdt etter gjeldende SOSI-standard/produktspesifikasjoner. Dataene blir og fortløpende oversendt direktoratet for innlegging i tilhørende database/fagsystem.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
Naturmangfold	kr 5 093 636,00	kr 1 683 573,80
4 Forurensing	kr 353 391,68	kr 456 409,68
Andre oppgaver under KLD	kr 1 575 612,17	kr 0,00
11 Klima	kr 136 616,71	kr 0,00
12.2 Tilsyn og konsesjonsbehandling	kr 1 201 963,81	kr 226 291,82
12.3 Kunnskapsgrunnlag og miljøinformasjon	kr 337 407,22	kr 0,00
Sum:	kr 8 698 627,00	kr 2 366 275,00

Samferdselsdepartementet

Resultatområde 91 Oppdrag for samferdselsdepartementet

91.1 Avkjørselssaker etter vegloven

91.2 Konsesjon til anlegg og drift av taubaner

Det er behandlet 6 konsesjons søknader om taubaner/skitrekk. Søknadene er behandlet fortløpende.

Statens Helsetilsyn

Resultatområde 41 Tilsyn og klagesaksbehandling etter barnevernloven

Fylkesmannen i Telemark har oppfylt lovkravene når det gjelder tilsyn og klagebehandling etter barnevernloven. I vår organisering og styring av barnvernsområdet har vi hatt fokus på å holde saksbehandlingstidene i enkeltsaker. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for hendelsebaserte tilsynssaker har vært på 2,5 måneder, og gjennomsnittlig saksbehandlingstid på behandling av klager på enkeltvedtak har vært på 1,3 måneder.

I vår kontakt og dialog med kommuner og institusjoner har vi et generelt inntrykk av at det er et økt fokus på å yte forsvarlige tjenester, herunder økt fokus på opplæring/veiledning i reglene som regulerer barnevernets saksbehandling. Fylkesmannen har hatt fokus på å bidra i dette arbeidet, og vi har som holdning at vi ønsker å imøtekomme slike henvendelser fra kommuner og institusjoner.

I 2013 og 2014 gjennomførte vi saksbehandlingkurs for alle ansatte i barneverntjenestene i Telemark. Dette er noe vi ønsker å gjøre med visse årsintervaller. Det ble ikke gjort i 2015. Imidlertid har vi gitt slik veiledning til enkeltkommuner. Behov for slike møter blir forløpende vurdert. Råd og veiledningsmøtene i 2015 har dels vært initiert av kommuner, dels på Fylkesmannens innkalling.

I tillegg til dette har vi gjennomført råd - og veiledningsdag for alle ansatte i en statlig barnevernsinstitusjon i 2015. Tilsvarende har vi gjort for alle ansatte i en privat barnvernsinstitusjon. Tema var reglene i "Forskrift om rettigheter og bruk av tvang i barnevernsinstitusjoner", herunder fylkesmannens erfaringer med behandling av klager på enkeltvedtak i henhold til denne forskriften.

Statens helsetilsyn startet i 2014 et utviklingsarbeid som har som målsetting å styrke involveringen av brukere, pasienter og pårørende i tilsyn. Dette utviklingsarbeidet har Fylkesmannen i Telemark deltatt i. En representant fra Fylkesmannens barnvernsteam har vært/er deltaker i den nasjonale arbeidsgruppa som arbeider med dette i

Statens Helsetilsyn. I tillegg til har Sosial - og helseavdelingen tre pågående prosjekter knyttet til økt brukerinvolvering som er initiert av dette oppdraget. For mer informasjon om dette vises det til rapportering på NAV- og helseområdet.

Vårt generelle inntrykk er at barneverninstitusjonene jobber målrettet med å gi et forsvarlig omsorgs- og behandlingstilbud til beboerne som bor på institusjonene. Vi har påpekt i vår årsrapport fra tilsyn med barnevernsinstitusjoner, omsorgssenter og senter for foreldre og barn at vi er bekymret for den psykiske helsen til beboere på barnevernsinstitusjonene.

Vårt generelle inntrykk av den kommunale barneverntjenesten er at den gjør en god jobb. Imidlertid ser vi behov for å følge enkelte kommuner tettere i 2016. Dette gjelder området tilsyn og oppfølging med barn i fosterhjem.

41.1 Hendelsesbasert tilsyn

Fylkesmannen i Telemark har behandlet 44 klager på barneverntjenester i Telemark, jf. barnevernloven § 2-3 fjerde ledd. 5 av sakene har gått til lokal avklaring uten tilsynsmessig oppfølging.

Det ble avdekket lovbrudd i 12 saker.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for hendelsesbaserte tilsynssaker har vært 2,5 måneder.

Tilsynssakene omfattet blant annet klage på barneverntjenestens håndtering av telefonkontakt mellom barn og foreldre etter omsorgsovertakelse, oppfølging av vedtak om omsorgsovertakelse, dårlig informasjon, ettervern, brudd på taushetsplikt, brudd på frist for å fremme sak for fylkesnemnda etter § 7-10 annet ledd, oppfølging av hjelpetiltak samt anvendelse av forvaltningsloven.

41.2 Planlagt tilsyn

Fylkesmannen har gjennomført tilsyn med fem kommunale barnevernstjenester i Telemark i 2015. Tema for tilsynene har vært: Kommunenes arbeid med meldinger og tilbakemelding til melder. Dette var en serie med landsomfattende tilsyn, initiert av Statens helsetilsyn.

Et av tilsynene har vært gjennomført som en ordinær systemrevisjon i kommunen. De resterende tilsynene ble gjennomført som egenvurderingstilsyn. Dette er tilsyn hvor kommunen selv foretar en gjennomgang av egen virksomhet.

Det ble funnet brudd på krav utledet av lov eller forskrift i tre kommuner.

Tilsynsrapportene kan leses i sin helhet på nettsidene til Statens Helsetilsyn:

<http://www.helsetilsynet.no/no/tilsyn/tilsynsrapporter>

Det ble gjennomført tilsyn som systemrevisjon i to barnevernsinstitusjoner i Telemark i 2015, jf. tilsynsforskriften § 9. Tema for tilsynene var hvordan institusjonene systematisk forebygger tvang jf. rettighetsforskriften § 12. Det ble ikke funnet brudd på krav utledet av lov eller forskrift ved noen av tilsynene.

Det har blitt gjennomført totalt 34 tilsynsbesøk med barneverninstitusjonene i fylket, etter forskrift om tilsyn med barneverninstitusjoner § 8, såkalte individtilsyn. Dette utgjør 100 prosent av lovpålagte tilsynsbesøk. 19 av tilsynsbesøkene var uanmeldte.

Det ble på disse tilsynene gjennomført 41 beboersamtaler på institusjonene. Noen av de samme beboerne bodde på institusjonen under flere besøk. Dette betyr at vi snakket flere ganger med noen av barna.

For ytterligere informasjon vises det til Årsrapport 2015 for Fylkesmannens tilsyn barneverninstitusjoner, omsorgssentre og senter for foreldre og barn.

<https://www.fylkesmannen.no/nb/Telemark/Barn-og-foreldre/Barnevern/Fylkesmannens-tilsyn-med-barneverninstitusjoner-2015/>

41.3 Klagesaker

Fylkesmannen mottok tre klager på enkeltvedtak fattet av barneverntjenestene i 2015, jf. bvl § 6-5. Alle sakene ble realitetsbehandlet i løpet av 2015.

En sak gjaldt søknad om dekning av merutgiftene ved bruk av egen bil ved samvær

En gjaldt klage på at de foreslåtte hjelpetiltakene ikke var tilstrekkelige. Den siste gjaldt klage på valg av bosetting.

Kommunens vedtak ble stadfestet.

Fylkesmannen mottok syv klager på bruk av tvang etter rettighetsforskriften i 2015.

Seks av klagenes gjaldt bruk av tvang i akutte faresituasjoner. En av disse klagerne fikk medhold. I de fem andre sakene fikk klagerne ikke medhold.

Den siste klagen gjaldt inndragning av elektroniske kommunikasjonsmidler. Klageren fikk ikke medhold.

Vi mottok i tillegg en klage i slutten av desember 2014 som ble behandlet i 2015. Også denne gjaldt klage på bruk av tvang i akutte faresituasjoner. Ungdommen fikk ikke medhold.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid er 1,3 måneder. Ingen av sakene var eldre enn 2,5 måneder.

41.9 Andre oppdrag

Rapportering fra barneverntjenesten

Ved utgangen av 2015 var det 10 barneverntjenester som ivaretok oppgavene for de 18 kommunene i fylket. I 2015 var det 2 kommuner som startet opp samtaler om etablering av interkommunalt samarbeid. Dette er ikke ferdig behandlet i kommunene.

Fylkesmannen mottar hvert kvartal slutførte fristskjemaer fra den enkelte barneverntjeneste. I tillegg oversender barneverntjenestene sine halvårsrapporter via Fylkesmannen for kvalitetssikring før rapportene videresendes til BLD. Vi ser at Telemark fra 2012-2013 hadde en økning på 16% på antall fristbrudd, mens det for 2013-2014 har vært en nedgang på antall fristbrudd med 47%. Antall fristbrudd i Telemark har økt med 60% fra 2014-2015. Det er vår største kommune og en interkommunal barneverntjeneste som skiller seg ut når det gjelder fristbrudd. Vi hadde oppfølging av den ene kommunen frem til april 2015 når det gjaldt fristbrudd. Den interkommunale barneverntjenesten har vært under oppfølging i 2015 og dette vil fortsette i 2016.

Vi har ikke gitt mulikt som følge av fristbrudd i 2015.

Fylkesmannen i Telemark har i 2015 gjennomført en kartlegging.

Vi sendte i februar 2014 ut en forespørsel til kommunene om hvordan de ville følge opp de endringene som ble gitt i tilsynsførerordningen jf. Lov om barneverntjenester § 4-22. Svarene viste behov for videre oppfølging i 2015. Fylkesmannen sendte ut en ny kartlegging og viste til avvikene de hadde ved de to siste innrapporteringene. Tilbakemeldingene viste at det fortsatt er avvik på gjennomførte tilsynsbesøk i kommunene, men en bedring fra 2014. Halvårsrapporteringen 2. halvår viser for kommunene i Telemark at det fortsatt er behov å holde oppe trykket og fortsette å etterspørre hvordan kommunene vil arbeide for å nå målet om antall tilsynsbesøk i fosterhjemmene.

Resultatområde 73 Klager på individuelle tjenester etter lov om sosiale tjenester i Nav

Viser til underpunktene

73.1 Klager på individuelle tjenester etter lov om sosiale tjenester i Nav

Det ble i 2015 realitetsbehandlet 128 klagesaker etter lov om sosiale tjenester i NAV (sosialtjenesteloven). 97 % av sakene ble behandlet hos Fylkesmannen innen tre måneder etter at de ble registrert mottatt. 47 % av sakene hadde en saksbehandlingstid på mellom to og tre måneder.

Antall klagesaker har vært stabilt fra 2014.

Vi har i 2015, som tidligere år, hatt en tett oppfølging av NAV-kontorene. Fylkesmannen har gjennomført opplæring i rundskriv til Lov om sosiale tjenester og har et stående tilbud om råd og veiledning til ansatte ved NAV-kontorene gjennom ukentlig videoveiledning.

Det er etablert et godt samarbeid med NAV fylke, og det er utarbeidet en samarbeidsavtale mellom NAV fylke og Fylkesmannen.

Resultatområde 74 Tilsyn etter lov om sosiale tjenester i Nav

Vi har i 2015 gjennomført 2 systemrevisjoner, henholdsvis kvalifiseringsprogrammet og tjenester til unge 17 - 23 år. I tillegg har 5 kommuner gjennomført egentilsyn på området sosiale tjenester til unge 17 - 23 år. Vi har i egentilsynene i 2015 ikke sett samme engasjement fra rådmannsnivået som vi registrerte i 2014.

74.1 Hendelsesbasert tilsyn

Det har i 2015 blitt påbegynt 1 tilsynssak.

Fylkesmannen har i 2015 benyttet sin hjemmel for tilsyn etter lov om sosiale tjenester i NAV ved flere anledninger. I flere individsaker har det vært nødvendig med kontakt og informasjon fra kommunene for å vurdere om det har vært nødvendig å opprette egen tilsynssak.

Alle sakene har imidlertid funnet sin løsning før det har vært grunnlag for å opprette tilsynssak.

74.2 Planlagt tilsyn

Fylkesmannen gjennomførte i 2015 landsomfattende tilsyn (LOT) med sosiale tjenester i NAV, tjenestene opplysning, råd og veiledning og økonomisk stønad til personer mellom 17 og 23 år. Ett av tilsynene ble gjennomført som systemrevisjon, mens fem ble gjennomført ved egentilsyn. Ved systemrevisjonen ble det avdekket forhold som ga grunnlag for avvik. I ett av egentilsynene konkluderte en av kommunene at de hadde avdekket forhold som ga grunnlag for avvik.

Det ble også gjennomført en systemrevisjon med tildeling og gjennomføring av kvalifiseringsprogrammet, og her ble det ikke avdekket avvik.

Erfaring fra våre tilsyn legges til grunn når vi planlegger ulike opplæringsaktiviteter rettet mot ansatte ved NAV kontorene, vil legger også vekt på funn fra tilsyn ved vår kontakt med NAVledere og med NAV fylke.

74.9 Andre oppdrag

Det har i 2015 ikke blitt gjennomført noen kartlegginger på området

Resultatområde 82 Tilsyn og klagesaksbehandling som gjelder helse- og omsorgstjenester

Tilsyn og klagebehandling når det gjelder helse- og omsorgstjenester er et prioritert område på Sosial- og helseavdelingen. Vi ser at dette er viktig for at folk skal kunne føle seg mest mulig trygge når de mottar helsetjenester. Vi prøver å ha slik kontroll med saksbehandling og svartider at vi også rimelig raskt og effektivt kan gå inn i uventede og akutte ekstrasaker som melder seg. Også i 2015 var det alvorlige, akutte hendelser på både sykehus og sykehjem som krevde ekstrainsats på kort varsel. I noen av sakene var det nødvendig å arrangere uvarslet tilsynsbesøk for å undersøke klagen/hendelsene nærmere. I forbindelse med nedleggingen av sykehusdriften i Rjukan ble det også et stort press fra befolkning, politikere og media at vi skulle gå inn med tilsyn for å undersøke om nedleggingen/omstillingen skjedde på forsvarlig måte. Dette krevde stor ekstrainsats av Sosial- og helseavdelingen. Andre liknende saker har vist oss at uvarslede tilsynsbesøk er et nyttig og effektivt middel til å undersøke slike akutte saker. Vi ønsker å ha kapasitet til å gjennomføre enkelte slike tilsyn når vi ut fra lokalkunnskap og egne vurderinger ser at det er ønskelig.

82.1 Hendelsesbasert tilsyn

Registrering av hendelsesbaserte tilsynssaker i 2015 er rapportert via fagsystemet NESTOR slik som bestemt. Av registrerte saksbevegelser fremgår at 107 tilsynssaker er kommet inn og 100 saker er gått ut (tallene gjelder for spesialisthelsetjenesten og de kommunale helse- og omsorgstjenestene samlet). Av disse er 6 saker avsluttet uten tilsynsmessig oppfølging etter lokal avklaring. Median saksbehandlingstid for de resterende 94 sakene var 4,5 måneder (4,9 mndr. i gjennomsnitt (mean) og spenn 0,5 - 11,9 mndr.) Pr 31.12.2015 var det 45 restanser, med median ventetid 2,8 måneder. Det følger av det foranstående at vi i 2015 oppfylte det kravet til saksbehandlingstid som Statens helsetilsyn har gitt fylkesmannsembetene. Kravet er at minst 50% av disse sakene som gjelder klage på mottatt helsehjelp, skal være ferdig behandlet hos oss innen 5 måneder, mens andelen var 66% av sakene for Telemarks vedkommende.

De 94 tilsynssakene som vi avsluttet i 2015, omfattet 100 tilsynsobjekter (personell og/eller virksomheter) og med samlet 150 vurderinger av mulige pliktbrudd. Saker som vi oppfattet som spesielt alvorlige og/eller av særlig prinsipiell betydning, ble oversendt til Statens helsetilsyn, bl.a. for vurdering av administrativ reaksjon, pålegg e.l. Saker med ett eller flere pliktbrudd (inkl. saker oversendt til Helsetilsynet) utgjorde 54 saker (57%), herav ble 14 saker oversendt Statens helsetilsyn. Av de øvrige 40 sakene er det gitt veiledning i 14 saker (15%), mens 26 saker (28%) ble avsluttet med «Ingen bemerkning».

Oversikt over antall muntlige og skriftlige henvendelser fra politiet med spørsmål om etterforskning skal iverksettes foreligger ikke: Fylkesmannen har i årets løp ikke bedt politiet om å etterforske noen sak uten forutgående henvendelse fra politiet. Det har imidlertid foregått politimessig etterforskning i enkelte saker som gjelder helsepersonell, samtidig som vi har hatt tilsyns/klagesaker til behandling med tilsvarende temaer. Dette skyldes blant annet at noen pårørende har anmeldt saker samtidig til Politiet og til Fylkesmannen.

82.2 Planlagt tilsyn

82.2 Planlagt tilsyn

Tilsynsplan for 2015 er utarbeidet og registrert i NESTOR som forutsatt.

Tilsyn med spesialisthelsetjenesten:

Kravet til Fylkesmannen i Telemark for 2015 var å gjennomføre tilsyn svarende til minst 3 systemrevisjoner med spesialisthelsetjenesten. Disse ble gjennomført:

Systemrevisjon i Sykehuset Telemark HF, Medisinsk klinikk. Tema: Spesialisthelsetjenestens samhandling med kommunen (LOT 2015). Avvik ble påvist.

Systemrevisjon i Sykehuset Telemark HF, DPS Øvre Telemark. Tema: Vurdering av henvisninger, samhandling med kommunal helse- og omsorgstjeneste. Avvik ble påvist.

Systemrevisjon (modifisert) i Sykehuset Telemark HF, Rjukan sykehus. Tema: Vurdering av foretaksledelsen gjennomføring av avviklingsplanen for Rjukan sykehus. Avvik ble påvist.

Tilsyn med kommunale helse- og omsorgstjenester:

Kravet til planlagte tilsyn med kommunenes helse- og omsorgstjenester i Telemark er 13 tilsyn.

I to kommuner er det gjennomført tilsyn med samhandlingen med spesialisthelsetjenesten om pasienter som utskrives til kommunen (LOT 2015). Avvik ble påvist i en av disse.

I to kommuner er det gjennomført tilsyn med skolehelsetjenesten. Avvik ble påvist ved begge tilsyn.

Det er avholdt tilsyn med Kragerø interkommunale legevakt (Kragerø og Drangedal kommuner). Avvik ble påvist.

Ved Bø sjukeheim er det gjennomført tilsyn med fysioterapi- og rehabiliteringstjenester. Avvik ble påvist.

Ett tilsyn ble gjennomført (Tinn kommune) med tema saksbehandling ved tildeling av tjenester i helse- og omsorgstjenesten. Avvik ble påvist.

Det er gjennomført tilsyn i to kommuner med kommunenes folkehelsearbeid. Avvik ble påvist ved det ene

I Notodden kommune er det gjennomført tilsyn med helse- og omsorgstjenester gitt til voksne personer med psykisk utviklingshemming, dels med henblikk på ulovlig makt og tvangsbruk, dels om kommunen sikrer forsvarlig ernæring og aktivitet for denne gruppen. Avvik ble påvist.

I Skien kommune er det foretatt uanmeldt tilsyn med Stigertun – bolig for personer med ulike funksjonshemninger og hjelpebehov. Tema for det uanmeldte tilsynet var om beboerne var sikret forsvarlige tjenester, herunder tilstrekkelig bemanning. Avvik ble påvist.

I 2015 påbegynte vi også tilsyn med to fastleger i fylket, i form av systemrevisjon. Tilsynstemaer var forskrivingen av vanedannende legemidler, og om meldeplikten til Fylkesmannen ble overholdt i førerkortsaker. I begge tilsynene er det meste av arbeidet gjort med gjennomgang av tilsendte og innsamlede journaler o.a. dokumenter, men selve tilsynsbesøkene på legekantorene måtte utsettes til over årsskiftet 2015/2016 på grunn av sykdom (i det ene tilfellet hos fastlegen, i det andre tilfellet hos oss). Vi regner likevel dette som to systemrevisjoner for år 2015.

6 stedlige tilsyn ble holdt i 2015 i forbindelse med nye vedtak på kapittel 9 i helse- og omsorgstjenesteloven.

82.3 Klager på helse- og omsorgstjenester etter pasient- og brukerrettighetsloven m.fl.

Rapportering for 2015 er foretatt via fagsystemet NESTOR slik som bestemt av Statens helsetilsyn. For rettighetsklagene samlet under dette resultatområdet kom det inn 79 saker, mens det gikk ut 80 saker, hvorav 3 saker ble avvist, trukket m.v.

Av 77 realitetsbehandlede rettighetsklager innenfor helse- og omsorgstjenestene i 2015, hadde 11 saker en saksbehandlingstid på mer enn 3 md., dvs. at 86 % av sakene hadde en behandlingstid på 3 måneder eller mindre. Behandlede syketransportklager utgjorde 19 saker med median saksbehandlingstid 0,6 md. (gj.sn. 0,8 md.).

Ved årets slutt var beholdningen (restansene) 17 saker med foreløpig saksbehandlingstid (måneder): 0,8 (median), 0,9 (gj.snitt) og med spenn fra 0,0 til 2,8 måneder.

82.9 Andre oppdrag

Vedtak

Kommunene i Telemark har innsendt 44 vedtak til overprøving i løpet av 2015 (mot 37 vedtak i 2014). Ved årets utløp er 40 av 44 saker behandlet. Vi har innfridd kravet om saksbehandling innen 3 mnd i samtlige saker, med unntak av én sak, der fristen ble overskredet med 18 dager.

Meldinger

Vi har gjennomgått 113 meldte beslutninger om skadeavvergende tiltak i nødsituasjoner etter § 9-5 tredje ledd bokstav a), fordelt på 42 ulike brukere, og 10 ulike kommuner. Antallet meldinger er en svak nedgang fra i fjor. På bakgrunn av at funksjonaliteten i NESTOR ikke har vært optimal, er det et tidkrevende, omstendelig arbeid med registrering av meldingene. Vi har sett frem til at dette videreutvikles. Fylkesmannen opplever at det er et kontinuerlig behov for å følge opp kommunene når det gjelder deres praksis rundt vedtak og a-meldinger, noe som krever mye ressurser. Veiledning og opplæring blir gitt både i forbindelse med oppfølging av enkeltsaker, i forbindelse med tilsyn, og på konferanser og samlinger. Vi bruker fortsatt mye tid og ressurser på å følge opp kommuner som er sene med å få på plass vedtak, som ikke svarer opp eller retter opp avvik fra stedlige tilsyn, eller som forglemmer seg når det gjelder å forlenge vedtakene når de utløper.

Tilsyn

Vi har i 2015 gjennomført 6 av 11 planlagte stedlige tilsyn. Vi har satt av en hel dag til tilsynene, og vi har som regel intervjuet 5-6 ansatte, én for én. Pårørende og verge har blitt innkalt til samtale, og det er blitt satt av ca en time. I den grad det har vært mulig har vi hilst på/samtalt med bruker. I enkelte tilfeller har vi fått oversendt kopi av journalen på forhånd. I tilsynene har vi hatt fokus på bemanning, både når det gjelder tilstedeværelse og utdanningsnivå, sett opp mot vedtak på tjenester, lovkrav, og eventuelle dispensasjonssøknader tilhørende vedtaket. Vi har også hatt fokus på eksempelvis tilbud om aktiviteter, oppfyllelse av retten til IP/koordinator, systematisk helseoppfølging, og rutiner/praksis knyttet til bruk av alternativ kommunikasjon. Vi mener dette inngår i hva som angår «andre løsninger», og er relevant å ta rede på. Tre av de fem tilsynene som ikke ble gjennomført i 2015, var på personer i én og samme bolig. Etter en vurdering valgte vi i stedet å foreta et uanmeldt stedlig tilsyn samlet sett for botiltaket. Dette gjorde vi på bakgrunn av mottatte bekymringsmeldinger

fra spesialisthelsetjenesten, klagesaker fra pårørende, samt at vi hadde måttet purre opp utløpte vedtak på kapittel 9 i den boligen. Vi så det som nødvendig at kommunen arbeidet med å rette avvikene fra dette tilsynet før vi gikk i gang med stedlige tilsyn på enkeltpersoner. Ett annet tilsyn ble også utsatt til begynnelsen av 2016, fordi tilsynsbelastningen var stor på kommunen fra før, og vi var i en prosess der de hadde flere pågående tilsyn som ikke var avsluttet/rettet. Vi har gjennomført en systemrevisjon med tjenestetilbudet til psykisk utviklingshemmede i en kommune, der tvang og makt inngikk som ett av flere tilsystema. Dette gir god oversikt over kommunen, og danner et godt grunnlag for videre tilsyn med enkeltpersoner. Vi ser at vi kunne ha gjennomført mange flere tilsyn, men med de rammene vi har synes vi at vi har hatt et godt tilsynssår.

Helse- og sosialavdelingen har i 2015 vært preget av de ekstra oppgavene som er pålagt oss. Fylkesmannen har derfor vært nødt til å prioritere, også på området for helse- og omsorgstjenestelovens kapittel 9. Vi har valgt å prioritere å gjennomføre opplæringstiltak i forbindelse med lansering av det nye rundskrivet, å behandle saker innen tidsfristen på 3 mnd, og å gjennomføre de mest nødvendige tilsynene. I de stedlige tilsynene har vi valgt ikke bare å ha fokus på tvangstiltakene, men å undersøke relativt vidt rundt tilbudet til brukeren, på forhold som kan ha direkte innvirkning på atferden som tvangstiltakene retter seg inn mot. Vi har også hatt økt fokus på involvering av brukere, pårørende og verger i tilsynene.

Prosjekt

I inneværende år har vi hatt fokus på involveringen av brukere og verger i de stedlige tilsynene. Vi har fått tilskudd fra Helsetilsynet til et prosjekt hvor vi skal prøve ut nye arbeidsformer. Vi har samlet informasjon, tips og råd fra andre saksbehandlere i andre embeter, og utformet et evalueringsskjema som sendes vergene etter et stedlig tilsyn. Målet for prosjektet er å øke vår kompetanse og utvikle vår praksis på dette området.

Samarbeid med HAVO og kompetanseheving

Samarbeidet med HAVO, når det gjelder deres uttalelser til vedtak, har fungert bedre i 2015 enn hva som var tilfelle året før. Dette har påvirket saksbehandlingstiden vår i riktig retning. Deres uttalelser kommer nå stort sett til oss innen avtalt tid, og kommunen har også blitt bedre på å sende kopi av vedtakene til HAVO samtidig som de sendes til oss. Fylkesmannen har gjennomført faste møter med HAVO ca hvert kvartal. Vi har også samarbeidet med HAVO om planleggingen og gjennomføringen av et to-dagers seminar, hvor nærmere 100 personer fra alle kommunene deltok. Tema for denne konferansen var bl.a. forebygging av bruk av makt og tvang overfor personer med autisme, angst og depresjon hos psykisk utviklingshemmede (utfordrende atferd og miljøterapi), samt opplæringsprogrammet «Mitt livs ABC». Helsedirektoratet v/Ann Kristin Wassvik la frem det nye rundskrivet til kap 9.

Fylkesmannen har også bidratt med undervisning en halv dag på en samling i «nettverk for seksualitet», initiert av HAVO, for ca 30-40 fagpersoner. Tema var blant annet implementering av de nye retningslinjene om forebygging av seksuelle overgrep, og ellers juridiske spørsmål knyttet til taushetsplikt, selvbestemmelse, vergerollen, etc.

Vi har også i år deltatt på møter i det faglige nettverket for fylkesmennene vedr. lov om kommunale helse- og omsorgstjenester kap. 9, samt deltatt på ulike regionale/nasjonale konferanser og seminarer med relaterte tema.

Tanker og mål for 2016

Vi registrerer at vi har få vedtak som angår personer under 18 år. I forbindelse med en klagesak har vi påpekt uhjemlet bruk av tvang ved en avlastningsbolig som gav tjenester til en ung gutt. Vi har i sakens anledning gitt avlastningsboligen muntlig og skriftlig veiledning, og avdekt at personalet ikke har hatt tilstrekkelig opplæring om makt og tvang. Dette er et område vi akter å vie større oppmerksomhet i neste år.

Vi har utarbeidet en prioriteringsnøkkel når det gjelder tilsyn, med en prioritet fra 1-4, slik at det skal bli mer oversiktlig for oss selv hvilke tilsyn som må prioriteres. Per nå er det 13 tilsyn som har status som pri 1 i 2016.

Resultatområde 83 Folkehelse

For at kommunene skal nå de nasjonale målene i folkehelsearbeidet er det flere overordnede tiltak som er nødvendig. Tilbud om råd og veiledning, opplæring og hjelp til oversikt og planlegging er viktig. Ressurstilgang og tilstrekkelig lokal arbeidskapasitet, forankring og rolleavklaring er også viktige faktorer.

Med innføring av folkehelseloven 1.1.2012 har kommunenes folkehelsearbeid fått en ny dimensjon gjennom mer

formelle krav. Loven har bidratt til at kommunene i hovedsak jobber mer systematisk, tverrsektorielt og med forankring i plan og ledelse. Likevel er det store forskjeller på hvordan kommunene følger opp krav i folkehelseloven.

Erfaringer viser at tilsyn på området avdekker at det fortsatt er stort forbedringspotensiale. Folkehelseloven er derfor et nyttig instrument for å komme i dialog med kommunene og på den måten bidra til kvalitetsutvikling.

83.2 Planlagt tilsyn

Som en oppfølging av landomfattende felles tilsyn med kommunenes folkehelsearbeid høsten 2014 valgte Fylkesmannen i Telemark å gjennomføre tilsyn i 2 nye kommuner i februar 2015; kommunene Seljord og Kviteseid.

I Kviteseid ble det avdekket ett avvik:

"Kviteseid kommune har ikkje kome i gang med å halde jamleg oversikt over innbyggjarane si helsetilstand og dei positive og negative faktorane som kan påverke denne."

Vi ga kommunen en frist til å lukke avviket. Fristen er nå betydelig oversittet, og kommunen har ennå ikke vist oss hvordan den vil gjøre dette. Kommunen viser imidlertid til at ansvaret for å starte prosessen med oversiktsarbeidet nå er plassert hos en utvalgt medarbeider, ca et år etter tilsynet. Kommunen har ikke respondert på flere henvendelser fra Fylkesmannen for å følge opp tilsynet. Tilsvarende gjelder to andre, tidligere tilsyn i samme kommune, og ett av disse tilsynene er fra 2013. Fylkesmannen følger opp dette arbeidet tett. Kommunen er i en prosess med økonomiske problemer og nedbemanning, og har anført dette som en grunn til at arbeidet tar tid.

Ved folkehelsetilsynet i Seljord i 2015 ble det ikke konstatert noe avvik.

83.3 Klagesaker

En sak ble avsluttet i 2015; - klagesak om godkjenning av Kragerø skole, jfr forskrift om miljøretta helsevern i barnehager og skoler. Saksbehandlingstid 9 måneder.

Utenriksdepartementet

Resultatområde 92 Oppdrag for Utenriksdepartementet

92.1 Apostiller

92.2 Forberedelse av saker om honorære konsuler

Andre

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525 Fagdep.
Andre faglige oppg. på oppd. for statlige virk.	kr 325 862,03 kr 0,00
Andre faglige oppgaver for ikke-statlige virk.	kr 8 070,01 kr 0,00
Sum:	kr 333 932,00 kr 0,00